

Dogfen ir Cyhoedd

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Mrs Annwen Morgan
Prif Weithredwr – Chief Executive

CYNGOR SIR YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY COUNTY COUNCIL
Swyddfeydd y Cyngor - Council Offices
LLANGFNI
Ynys Môn - Anglesey
LL77 7TW

Ffôn / tel (01248) 752500
Ffacs / fax (01248) 750839

RHYBUDD O GYFARFOD	NOTICE OF MEETING	
PWYLLGOR GWAITH	THE EXECUTIVE	
DYDD LLUN 25 IONAWR 2021 10.00 o'r gloch	MONDAY 25 JANUARY 2021 10.00 am	
CYFARFOD RHITHIOL	VIRTUAL MEETING	
Swyddog Pwyllgor	Ann Holmes 01248 752518	Committee Officer

AELODAU/MEMBERS

Plaid Cymru/Party of Wales

Llinos Medi Huws, Carwyn Jones, R Meirion Jones, Alun W Mummery, Robert G Parry, OBE, FRAGS,
Robin Wyn Williams

Annibynnol/Independent

Richard Dew, Dafydd Rhys Thomas, Ieuan Williams

COPI ER GWYBODAETH / COPY FOR INFORMATION

I Aelodau'r Cyngor Sir / To the Members of the County Council

Bydd aelod sydd ddim ar y Pwyllgor Gwaith yn cael gwahoddiad i'r cyfarfod i siarad (ond nid i bleidleisio) os ydy o/hi wedi gofyn am gael rhoddi eitem ar y rhaglen dan Reolau Gweithdrefn y Pwyllgor Gwaith. Efallai bydd y Pwyllgor Gwaith yn ystyried ceisiadau gan aelodau sydd ddim ar y Pwyllgor Gwaith i siarad ar faterion eraill.

A non-Executive member will be invited to the meeting and may speak (but not vote) during the meeting, if he/she has requested the item to be placed on the agenda under the Executive Procedure Rules. Requests by non-Executive members to speak on other matters may be considered at the discretion of The Executive.

Ar hyn o bryd nid yw'r Pwyllgor hwn yn cael ei wê-ddarlledu'n fyw.
Bydd recordiad o'r cyfarfod ar wefan y Cyngor cyn gynted â phosibl.

R H A G L E N

1 **DATGANIAD O DDIDDORDEB**

Derbyn unrhyw ddatganiad o ddiddordeb gan Aelod neu Swyddog mewn perthynas ag unrhyw eitem o fusnes.

2 **MATERION BRYD A ARDYSTIWDYD GAN Y PRIF WEITHREDWR NEU SWYDDOG A BENODWYD GANDDI**

Dim materion bryd ar adeg anfon y rhaglen hon.

3 **COFNODION** (Tudalennau 1 - 28)

Cyflwyno, i'w cadarnhau, gofnodion drafft cyfarfodydd y Pwyllgor Gwaith a gynhaliwyd ar y dyddiadau canlynol:-

- 30 Tachwedd 2020
- 14 Rhagfyr 2020
- 17 Rhagfyr 2020 (Arbennig)

4 **COFNODION - PANEL RHIANTU CORFFORAETHOL** (Tudalennau 29 - 38)

Cyflwyno i'w mabwysiadu, cofnodion drafft y Panel Rhiant Corfforaethol a gynhaliwyd ar 8 Rhagfyr 2020.

5 **BLAENRAGLEN WAITH Y PWYLLGOR GWAITH** (Tudalennau 39 - 52)

Cyflwyno adroddiad gan y Pennaeth Gwasanaethau Democraataidd.

6 **NEWIDIADAU I'R CYFANSODDIAD – AIL STRWYTHURO'R UWCH DÎM ARWEINYDDIAETH** (Tudalennau 53 - 60)

I gyflwyno adroddiad gan y Prif Weithredwr.

7 **STRATEGAETH TAI DROS DRO 2020/21** (Tudalennau 61 - 82)

I gyflwyno adroddiad gan y Pennaeth Gwasanaethau Tai.

8 **CYNLLUN BIOAMRYWIAETH** (Tudalennau 83 - 110)

I gyflwyno adroddiad gan y Pennaeth Rheoleiddio a Datblygiad Economaidd.

9 **CYNLLUN ARGYFWNG BWS** (Tudalennau 111 - 182)

I gyflwyno adroddiad gan y Pennaeth Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo.

Y PWYLLGOR GWAITH

Cofnodion y cyfarfod rhithwir a gynhaliwyd ar 30 Tachwedd, 2020

PRESENNOL:	Y Cynghorydd Llinos Medi (Cadeirydd) Y Cynghorydd Ieuan Williams (Is-Gadeirydd) Y Cynghorwyr Richard Dew, Carwyn Jones, R. Meirion Jones, Alun Mummery, R.G. Parry, OBE FRAGS, Dafydd Rhys Thomas, Robin Williams
WRTH LAW:	Prif Weithredwr Dirprwy Brif Weithredwr Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc Cyfarwyddwr Dros Dro - Gwasanaethau Cymdeithasol Pennaeth Proffesiwn (AD) a Thrawsnewid Pennaeth Gwasanaethau Democraidaidd Pennaeth Dros Dro - Gwasanaethau Oedolion Swyddog Pwyllgor (ATH)
YMDDIHEURIADAU:	Dim
HEFYD YN BRESENNOL:	Y Cyngorwyr Kenneth Hughes Trefor Lloyd Hughes, MBE, Aled Morris Jones, G.O Jones, R. Llewelyn Jones, Dafydd Roberts, Rheolwr Sgriwtini (AGD), Cyfreithiwr Llywodraethiant Corfforaethol (MY), Swyddog Cyfathrebu (GJ), Mr Gareth Wyn Williams (Newyddiadurwr Democratiaeth Leol)

Estynnodd y Cadeirydd groeso cynnes i bawb a oedd yn bresennol yn y cyfarfod rhithwir hwn o'r Pwyllgor Gwaith .

1. DATGANIADAU O DDIDDORDEB

Ni wnaed yr un datganiad o ddiddordeb.

2. MATERION BRYN A ARDYSTIUYD GAN Y PRIF WEITHREDWR NEU SWYDDOG A BENODWYD GANDDI

Nid oedd dim materion brys i adrodd arnynt.

3. COFNODION

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Gwaith a gynhaliwyd ar 26 Hydref, 2020 i'w cymeradwyo gan y Pwyllgor Gwaith.

Penderfynwyd cadarnhau bod cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Gwaith a gynhaliwyd ar 26 Hydref, 2020 yn gywir.

4. BLAENRAGLEN WAITH Y PWYLLGOR GWAITH

Cyflwynwyd i'w ystyried, adroddiad y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd yn ymgorffori Blaenraglen Waith y Pwyllgor Gwaith am y cyfnod rhwng mis Rhagfyr, 2020 a mis Gorffennaf, 2021 a nodwyd y newidiadau canlynol -

- Eitem 4 - Achos Busnes Chwaraeon Gogledd Cymru - eitem newydd ar gyfer cyfarfod 14 Rhagfyr, 2020
- Eitem 9 - Adroddiad Blynyddol a Chyfrifon Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn 2019/20 - eitem wedi'i hailraglennu ar gyfer cyfarfod 25 Ionawr, 2021
- Eitem 10 - Cwrs Golff Llangefni - yn amodol ar gadarnhad - eitem wedi'i hailraglennu ar gyfer cyfarfod 25 Ionawr 2021.
- Eitem 27 - Cyflwyno Galw Gofal - Taliadau Cyswllt Gofal ar gyfer Tenantiaid Tai Cyngor - eitem wedi'i hailraglennu ar gyfer cyfarfod 22 Mawrth, 2021
- Cyfarfod arbennig o'r Pwyllgor Gwaith wedi ei gadarnhau ar gyfer 17 Rhagfyr, 2020 i ystyried Moderneiddio Ysgolion yn Ardal Llangefni.

Yn ogystal, bydd y trefniadau ar gyfer galw cyfarfodydd o'r Pwyllgor Gwaith i ddelio â phroses gosod Cyllideb 2021/22 rhwng Ionawr a Mawrth, 2021 yn cael eu cadarnhau yn y cyfarfod nesaf.

Penderfynwyd cadarnhau'r Flaenraglen Waith wedi'i diweddarau am y cyfnod rhwng mis Rhagfyr, 2020 a mis Gorffennaf, 2021 fel y'i cyflwynwyd.

5. CERDYN SGORIO CORFFORAETHOL CHWARTER 2 2020/21

Cyflwynwyd i'w ystyried gan y Pwyllgor Gwaith, adroddiad y Pennaeth Proffesiwn (Adnoddau Dynol) a Thrawsnewid yn ymgorffori'r Cerdyn Sgorio Corfforaethol ar gyfer Chwarter 2 2020/21.

Cyflwynwyd yr adroddiad gan yr Aelod Portffolio ar gyfer Busnes y Cyngor a rhoddodd drosolwg o berfformiad yn ystod y chwarter. Er gwaethaf yr amgylchiadau heriol a grëwyd gan y pandemig Coronafeirws a welodd y Cyngor yn addasu'r ffordd y mae'n gweithio i ymateb i'r argyfwng, gan gynnwys darparu gwasanaethau newydd tra hefyd yn cynnal gwasanaethau rheng flaen allweddol, cynnal busnes fel arfer lle bo modd, a sicrhau iechyd a diogelwch, roedd mwyafrif (88%) y dangosyddion perfformiad sy'n cael eu monitro yn parhau i berfformio'n dda yn erbyn targedau (Gwyrdd neu Felyn dan y Cynllun CAG). Mae hwn yn ganlyniad calonogol yng nghyd-destun blwyddyn sydd wedi bod ymhell o fod yn un normal.

Rhoddodd y Cynghorydd Aled Morris Jones, Cadeirydd y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol, atborth o drafodaethau'r Pwyllgor ar y Cerdyn Sgorio Corfforaethol ar gyfer Chwarter 2 yn ei gyfarfod ar 17 Tachwedd, 2020. Ar ôl cydnabod a mynegi gwerthfawrogiad o ymdrechion ac ymrwymiad gweithlu'r Cyngor yn ystod y cyfnod, roedd y Pwyllgor wedi canolbwyntio ar bocedi o danberfformiad yn y Gwasanaethau Tai, Cynllunio a Phlant a Theuluoedd a cheisiodd sicrhwyd bod y materion penodol a godwyd yn cael sylw. Roedd y Pwyllgor yn fodlon â'r camau lliniaru a gyflwynwyd ac fel yr eglurwyd hwy gan yr aelodau Portffolio a Swyddogion yn y cyfarfod ac roedd yn hapus felly i argymhell adroddiad Cerdyn Sgorio Chwarter 2 i'r Pwyllgor Gwaith.

Cadarnhaodd y Rheolwr Rhaglen, Cynllunio Busnes a Pherfformiad yr agweddau cadarnhaol niferus yr oedd y Cerdyn Sgorio ar gyfer Chwarter 2 yn eu hadlewyrchu ac amlygodd strategaeth ddigidol y Cyngor fel maes sydd wedi bod yn hollbwysig yn ystod y pandemig oherwydd cau swyddfeydd y Cyngor ac ailagor agor rhai gwasanaethau'n ofalus ar ôl y cyfnod clo. Mae'r holl ddangosyddion o dan yr is-bennawd 'newid i wasanaeth digidol'

yn dangos perfformiad gwell nag yn y blynyddoedd blaenorol. At hynny, ni fu unrhyw gwynion corfforaethol mewn perthynas â materion gwasanaethau cwsmer ac roedd nifer y cwynion ar ddiwedd Chwarter 2 (17) yn hanner yr hyn a gofnodwyd ar gyfer yr un cyfnod yn 2019/20 (35). Mae hyn yn arbennig o gadarnhaol ar adeg pan ddarparwyd llawer o wasanaethau i drigolion Ynys Môn mewn ffordd wahanol i'r arfer ac mae'n dangos hefyd bod darparu gwasanaeth da i gwsmeriaid yn parhau i fod yn flaenoriaeth yn ystod yr amseroedd anodd hyn.

Gan gytuno bod yr adroddiad yn galonogol o ystyried y cyd-destun, ychwanegodd y Pwyllgor Gwaith ei ddiolchiadau i holl staff y Cyngor am eu gwaith caled yn cynnal lefelau perfformiad yn gyffredinol. Gan gyfeirio at Ddangosydd 35 (nifer y dyddiau calendr a gymerwyd ar gyfartaledd i osod unedau llety yr oedd modd eu gosod (ac eithrio rhai anodd eu gosod) a Dangosydd cysylltiedig 36 (Gwasanaethau Landlord: canran y rhent a gollwyd oherwydd bod eiddo'n wag), dywedodd yr Is-Gadeirydd, er ei fod yn cydnabod bod amgylchiadau eithriadol a allai egluro'r perfformiad islaw'r targed yn y meysydd hyn oherwydd bod staff y Gwasanaeth Tai wedi bod yn rhan o'r ymateb i'r argyfwng, yr hoffai weld gwelliant yn y dangosyddion hyn yn y flwyddyn newydd ac y byddai'n croesawu cael dadansoddiad manylach o sut y gellid cyflymu'r broses gosod tai, a hynny o gofio'r angen lleol am dai.

Cadarnhaodd y Cynghorydd Alun Mummery, yr Aelod Portffolio ar gyfer Tai a Chefnogi Cymunedau, fod y drafodaeth hon eisoes yn digwydd yn y Gwasanaeth Tai a bod dadansoddiad manylach ar y gweill. Yn y cyfamser mae unedau tai yn parhau i gael eu gosod. Dywedodd y Rheolwr Rhaglen, Cynllunio Busnes a Pherfformiad y byddai mwy o wybodaeth ar gael yn Chwarter 3 a bod Archwilio Mewnol hefyd yn cynnal archwiliad o'r broses gosod tai.

Rhoddodd y Cynghorydd Richard Dew, yr Aelod Portffolio ar gyfer Cynllunio, esboniad am y tanberfformiad o ran rhai agweddau ar y Gwasanaethau Cynllunio, gan nodi bod cyfyngiadau sy'n gysylltiedig â Covid-19 wedi cyfrannu at fethu targedau ar gyfer penderfynu ceisiadau cynllunio ac ymchwilio i achosion gorfodaeth yn amserol, ond bod cynnydd yn cael ei wneud nawr. Yn achos apeliadau cynllunio a wrthodwyd, mae'r niferoedd y mae'r dangosydd yn berthnasol iddynt yn fach a'r rheswm am y tanberfformio yw oherwydd bod tair allan o chwe apêl wedi eu cadarnhau. Bwriedir cael trafodaeth gyda'r Uned Polisi Cynllunio ar y Cyd i sicrhau cysondeb o ran penderfyniadau / dehongliad swyddogion o geisiadau er mwyn gostwng nifer yr apeliadau cynllunio llwyddiannus.

Penderfynwyd derbyn yr adroddiad monitro'r Cerdyn Sgorio ar gyfer Ch2 2020/21, nodi'r meysydd y mae'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth yn eu rheoli i sicrhau gwelliannau i'r dyfodol a derbyn y mesurau lliniaru fel yr amlinellwyd yn yr adroddiad.

6. MABWYSIADU'R DDOGFEN GYFLAWNI FLYNYDDOL AR GYFER 2020-2022

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Proffesiwn (AD) a Thrawsnewid yn ymgorffori'r Ddogfen Gyflawni Flynyddol am y deunaw 18 mis rhwng Hydref, 2020 a Mawrth, 2022 i'w ystyried gan y Pwyllgor Gwaith. Mae'r Ddogfen Gyflawni Flynyddol yn canolbwyntio ar y gwaith y bydd yr Awdurdod yn ei wneud i gyflawni dyheadau a osodwyd yng Nghynllun y Cyngor Sir am y cyfnod 2017-22.

Cyflwynwyd yr adroddiad gan yr Aelod Portffolio ar gyfer Busnes y Cyngor gan dynnu sylw at y ffaith bod y Ddogfen yn ymwneud â chyfnod o 18 mis yn hytrach na'r 12 mis arferol. Er bod drafftio'r ddogfen mewn cyfnod o newid ac ansicrwydd wedi bod yn heriol, y nod fu datblygu rhaglen waith sy'n uchelgeisiol, yn realistig ac yn gyraeddadwy. Gan roi ei bersectif personol, nododd yr Aelod Portffolio bod hyrwyddo economi'r Ynys trwy Fwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru, cynyddu'r cyflenwad tai, moderneiddio ysgolion a datblygu cynllun gweithredu ar gyfer newid yn yr hinsawdd yn feysydd allweddol yn ei farn ef. Mae'r Ddogfen Gyflawni hefyd yn cynnwys pedair rhaglen adfer thematig a fydd yn arwain y ffordd allan o'r pandemig ar gyfer adferiad economaidd, adfer cyrchfannau, adferiad

cymdeithasol a chymunedol ac adferiad sefydliadol; bydd y rhaglenni manwl ar gael yn y Flwyddyn Newydd.

Adroddodd y Cynghorydd Aled Morris Jones, Cadeirydd y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol o gyfarfod y Pwyllgor ar 17 Tachwedd, 2020 lle craffwyd ar Ddogfen Gyflawni 2020-22. Roedd y Pwyllgor wedi nodi amserlen estynedig y Ddogfen ac wrth gydnabod y cyd-destun ariannol heriol, roedd wedi trafod a cheisio sicrwydd ynghylch pa mor gyraeddadwy oedd y dyheadau a oedd ynddi. Roedd y Pwyllgor hefyd wedi ceisio deall y berthynas rhwng y Ddogfen Gyflawni a'r pedair rhaglen adfer o ran gweithredu ac amserlenni. Ar ôl clywed y wybodaeth ychwanegol a ddarparwyd gan Aelodau Portffolio a Swyddogion yn y cyfarfod, penderfynodd y Pwyllgor argymhell y Ddogfen Gyflawni i'r Pwyllgor Gwaith.

Penderfynwyd awdurdodi Swyddogion trwy'r Aelod Portffolio ar gyfer Busnes y Cyngor i gyflawni'r dasg o gwblhau drafft terfynol y Ddogfen Gyflawni Flynyddol ar gyfer 2020/22 ac argymhell bod y Cyngor Llawn yn ei mabwysiadu yn ei gyfarfod ar 8 Rhagfyr, 2020.

7. MONITRO'R GYLLIDEB REFENIW – CHWARTER 2 2020/21

Cyflwynwyd i'w ystyried gan y Pwyllgor Gwaith, adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 yn nodi perfformiad ariannol gwasanaethau'r Cyngor ar ddiwedd Chwarter 2 blwyddyn ariannol 2020/21.

Dywedodd yr Aelod Portffolio ar gyfer Cyllid, yn seiliedig ar wybodaeth hyd yma, fod y sefyllfa ariannol a ragwelir yn gyffredinol ar gyfer 2020/21, gan gynnwys Cyllid Corfforaethol a chronfa'r Dreth Gyngor, yn danwariant o £1.156m sef 0.81% o gyllideb net y Cyngor ar gyfer 2020/21. Er iddo groesawu'r perfformiad y mae'r prognosis wedi'i seilio arno, rhybuddiodd yr Aelod Portffolio y gall y sefyllfa newid yn sylweddol erbyn diwedd y flwyddyn, yn enwedig o gofio effeithiau parhaus y pandemig Coronafeirws, ac yn enwedig yr ansicrwydd ynghylch pa bryd y bydd gwasanaethau'r Cyngor yn dychwelyd i'r drefn arferol. Mae Llywodraeth Cymru wedi darparu £232m hyd yma i gynghorau yng Nghymru gwrdd â chostau ychwanegol sy'n gysylltiedig â delio â'r pandemig a'r incwm a gollwyd yn sgil cau gwasanaethau.

Dywedodd y Cynghorydd Dafydd Roberts, Cadeirydd y Panel Sgriwtini Cyllid, fod y Panel, wrth ystyried yr adroddiad, yn teimlo ei fod yn darparu datganiad clir a hunanesboniadol o'r sefyllfa yn Chwarter 2 a nododd a chroesawodd y Panel y perfformiad cadarnhaol. Fodd bynnag, roedd y Panel yn pryderu am yr ansicrwydd i'r dyfodol gan gynnwys y diffyg eglurder ynghylch cyllid y flwyddyn nesaf a'r blynyddoedd i ddod.

Aeth y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 â'r Pwyllgor Gwaith trwy'r amrywiadau gwasanaeth sylweddol yn Chwarter 2, gan nodi bod disgwyl tanwariant o £1,595k yn y cyllidebau gwasanaeth oherwydd llai o alw am Wasanaethau Plant ac effaith cau ysgolion yn ystod y cyfnod Ebrill i Orffennaf, 2020 ar gyllidebau addysg ganolog. Mae cyllid grant gan Lywodraeth Cymru i ddigolledu am incwm a gollwyd wedi'i gynnwys yng nghyfrifiadau Chwarter 2 ac mae hyn wedi cyfrannu at y sefyllfa well, yn enwedig o ran y Gwasanaeth Hamdden. Roedd disgwyl i nifer yr hawliadau am gymorth dan y Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor godi'n sylweddol o ganlyniad i'r dirywiad economaidd yn sgil Covid - 19 ac er i'r haf weld cynnydd yn nifer yr hawl wyr mae'r sefyllfa wedi sefydlogi ers hynny ac mae nifer yr hawliadau wedi gostwng. Er y credir bod estyn y Cynllun Ffyrlo wedi helpu i leddfu'r pwysau mwyaf ar y cynllun, mae nifer yr hawliadau 2.7% yn uwch nag ar ddiwedd mis Mawrth, 2020 a bydd cost cwrdd â'r cynnydd yn nifer yr hawliadau yn disgyn ar y Cyngor. Mae incwm o'r Dreth Gyngor i lawr oddeutu 2% o'i gymharu â'r un cyfnod y llynedd; mae'r broses orfodaeth wedi ailddechrau ers hynny ond ni fydd effaith lawn peidio â thalu i'w gweld nes bod y broses casglu dyledion wedi'i chwblhau a hyd nes y bydd asesiad o ddyledion drwg wedi ei wneud.

O ran gwariant sy'n gysylltiedig â Covid-19 rhwng Ebrill a Medi, 2020 a ariannwyd gan Lywodraeth Cymru, mae'r Cyngor hyd yma wedi hawlio £3.28m am gostau ychwanegol sy'n codi o'r pandemig, ac mae Llywodraeth Cymru wedi talu £3.228m ohono. Mae'r balans sy'n weddill o £52k a ddangosir yn Nhabl 2 yr adroddiad bellach wedi'i dalu hefyd. Mae cais arall am 273k wedi'i gyflwyno ar gyfer mis Hydref, 2020. Mewn perthynas â chyllid grant gan Lywodraeth Cymru i ddigolledu am golli incwm o wasanaethau yn ystod y pandemig, mae balans o £591k ar ôl fel y gwelir yn nhabl 3 yr adroddiad. Fodd bynnag, dim ond ar adeg drafftio'r adroddiad y gwnaed yr hawliad ac fel arfer mae peth oedi rhwng cyflwyno cais a derbyn taliad. Gorffennodd y Swyddog trwy ddweud, er bod y sefyllfa ariannol yn galonogol ar gyfer y tymor byr iawn, fod y Cyngor yn awr yn mynd i chwarter heriol y gaeaf pan all, a phan fydd pwysau ar wasanaethau'n cynyddu - yn enwedig Gwasanaethau Prifffyrdd ac Oedolion.

Penderfynwyd –

- **Nodi'r sefyllfa a ddisgrifir yn Atodiadau A a B yr adroddiad mewn perthynas â pherfformiad ariannol yr Awdurdod hyd yma a'r alldro a ddisgwylir ar gyfer 2020/21.**
- **Nodi'r crynodeb o gyllidebau wrth gefn ar gyfer 2020/21 y manylir arnynt yn Atodiad C yr adroddiad.**
- **Nodi sefyllfa'r rhaglenni buddsoddi i arbed yn Atodiad CH yr adroddiad.**
- **Nodi'r sefyllfa mewn perthynas â'r arbedion effeithlonrwydd ar gyfer 2020/21 yn Atodiad D yr adroddiad.**
- **Nodi monitro costau asiantaeth ac ymgynghoriaeth ar gyfer 2020/21 yn Atodiadau DD, E ac F yr adroddiad.**

8. MONITRO'R GYLLIDEB GYFALAF – CHWARTER 2 2020/21

Cyflwynwyd i'w ystyried gan y Pwyllgor Gwaith, adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 yn nodi perfformiad y Gyllideb Gyfalaf ar gyfer ail chwarter blwyddyn ariannol 2020/21.

Dywedodd yr Aelod Portffolio ar gyfer Cyllid fod y gwariant gwirioneddol hyd at 30 Medi, 2020 yn £10.521m yn erbyn gwariant a broffiliwyd o £13.688m, a hynny, i raddau helaeth, oherwydd effaith Covid-19 a'r cyfyngiadau cysylltiedig ar gynnydd a'r gallu i gwblhau rhai cynlluniau. Fodd bynnag, mae mwyafrif y prosiectau ar darged i gael eu cwblhau o fewn y gyllideb. Gan gyfeirio at y broses aildendro ddiweddar ar gyfer y contract Gwastraff a ddyfarnwyd i Biffa, eglurodd yr Aelod Portffolio ar gyfer Cyllid y cytunwyd fel rhan o'r trafodaethau contract y byddai'r Cyngor yn ariannu costau cyfalaf y cerbydau newydd, sef cyfanswm o £4.449m. Bydd hyn yn cael ei ariannu trwy Fenthycyca Digymorth y ceisir cymeradwyaeth y Pwyllgor Gwaith ar ei gyfer, a bydd yn cynhyrchu cost refeniw blynyddol rhwng £550k a £650k (yn dibynnu ar hyd y benthyciad) y bydd yn rhaid ei chymryd i ystyriaeth yng nghyllideb 2021/ 22. Mae manteision defnyddio'r dull hwn yn ddeublyg. Yn gyntaf, y Cyngor a fyddai'n parhau i fod yn berchen ar y cerbydau pe bai methiant i gwrdd â'r contract ac felly byddai modd parhau i'w defnyddio i gynnal y gwasanaeth casglu gwastraff. Yn ail, gall y Cyngor ariannu prynu cerbydau ar gyfradd log is na'r contractwr sy'n golygu na fydd y costau benthycyca yn cael eu trosglwyddo i'r trethdalwr.

Dywedodd y Cynghorydd Dafydd Roberts, Cadeirydd y Panel Sgriwtini Cyllid fod y Panel, wrth iddo ystyried sefyllfa gyfalaf Chwarter 2, wedi ymholi a fyddai'r oedi wrth symud ymlaen â Rhaglen Ysgolion yr 21ain Ganrif yn arwain at golli cyllid grant; roedd y Panel wedi ei fodloni gan sicrwydd nad dyna fyddai'r achos.

Cadarnhaodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 fod y rhan fwyaf o'r tanwariant ar y rhaglen gyfalaf yn gysylltiedig â'r Rhaglen Moderneiddio Ysgolion sydd wedi'i seibio hyd nes y ceir penderfyniad terfynol ar gyfluniad ysgolion yn ardal Llangefni, a'r Cyfrif Refeniw Tai lle mae'r pandemig wedi effeithio ar weithgareddau sy'n gysylltiedig â thai. O ran y gweithgareddau tai, bydd y tanwariant ar wariant cyfalaf yn cario drosodd i'r flwyddyn nesaf ac yn achos y rhaglen moderneiddio ysgolion, mae llywodraeth Cymru wedi cadarnhau y caniateir i gyllid nas defnyddiwyd ar gyfer rhaglen Band A lle mae un cynllun yn weddill, gael ei gario drosodd i'r rhaglen Band B. Yn ogystal â'r oedi a achosir gan y pandemig, gall tywydd gwael dros y gaeaf hefyd rwystro cynnydd ar brosiectau cyfalaf.

Penderfynwyd –

- **Nodi cynnydd gwariant a derbyniadau yn erbyn cyllideb gyfalaf 2020/21 yn Chwarter 2.**
- **Cymeradwyo £4.449m o Fenthyca Digymorth mewn perthynas ag amodau'r Contract Gwastraff a ddyfarnwyd i Biffa yn unol â pharagraff 3.3.1 o'r adroddiad.**

9. MONITRO CYLLIDEB Y CYFRIF REFENIW TAI – CHWARTER 2 2020/21

Cyflwynwyd i'w ystyried gan y Pwyllgor Gwaith, adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 yn nodi perfformiad ariannol Cyllideb y Cyfrif Refeniw Tai (CRT) ar gyfer Chwarter 2 2020/21.

Dywedodd yr Aelod Portffolio ar gyfer Cyllid fod y sefyllfa refeniw ar gyfer yr ail chwarter yn dangos tanwariant o £324k. Mae'r incwm a ragwelwyd £100k yn is na'r gyllideb wreiddiol, a rhagwelir y bydd y gwariant £112k yn is na'r gyllideb wreiddiol. Mae gwariant cyfalaf £1,250k yn is na'r gyllideb broffiliedig ac mae'r gwariant a ragwelir £6,244k yn is na'r gyllideb. Mae'r diffyg a ragwelir felly (gan gyfuno refeniw a chyfalaf) £6,256k yn llai na'r gyllideb (gan ostwng y diffyg a gynlluniwyd i £823k) a hynny'n bennaf o ganlyniad i wariant cyfalaf is nag a gyllidebwyd. Mae'r CRT yn gyllideb sydd wedi ei chyfyngu i ddibenion penodol ac ni ellir trosglwyddo arian ohoni i'r Gronfa Gyffredinol.

Penderfynwyd nodi'r isod –

- **Y sefyllfa a amlinellwyd mewn perthynas â pherfformiad ariannol y Cyfrif Refeniw Tai (CRT) ar gyfer Chwarter 2 2020/21.**
- **Yr alldro a ragwelir ar gyfer 2020/21.**

10. SYLFAEN Y DRETH GYNGOR AM 2021/22

Cyflwynwyd i'w ystyried gan y Pwyllgor Gwaith, adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 mewn perthynas â chyfrifo'r sylfaen dreth ar gyfer 2020/21.

Dywedodd yr Aelod Portffolio ar gyfer Cyllid fod y cyfrifiadau wedi'u gwneud yn unol â Chanllawiau Llywodraeth Cymru ar gyfer Anheddau Treth Gyngor (CT1 v.1.0) 2021/22 yn seiliedig ar nifer yr eiddo mewn amrywiol fandiau ar y rhestr brisio ar 31 Hydref, 2020 a'u bod wedi eu crynhoi gan yr Awdurdod o dan Adran 22b(7) o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992. Mae'r cyfrifiadau'n cymryd i ystyriaeth ostyngiadau, eithriadau a phremiymau ynghyd â newidiadau i'r rhestr brisio sy'n debygol yn ystod 2021/22. Cyfanswm y sylfaen a gynigiwyd ar gyfer 2021/22 at ddibenion gosod treth yw 31,548.20. Mae hyn yn cymharu â 31,532.53 ar gyfer 2020/21 ac mae'n gynydd o 0.05%.

Dywedodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 fod dwy elfen i'r cyfrifiadau, sef Sylfaen y Dreth Gyngor ar gyfer cyfrifo'r Grant Cymorth Refeniw sy'n cynnwys yr holl eiddo Treth Gyngor safonol ond nad yw'n cynnwys addasiadau ar gyfer

premiymau a gostyngiadau a roddwyd gan rai awdurdodau mewn perthynas â Dosbarthiadau A, B ac C. Cyfrifir bod y ffigwr hwn yn 30,880.22 sy'n ostyngiad o 0.15% ar ffigwr y flwyddyn flaenorol, sef 30,927.17 ac mae'r wybodaeth hon wedi'i hanfon at Lywodraeth Cymru. Yn ail, roedd cyfanswm y gostyngiad cyfwerth â band D a ddefnyddir at ddibenion gosod treth wedi'i addasu gan ddarpariaeth ar gyfer treth gyngor na fydd yn cael ei thalu, sy'n parhau i fod yn 1.5%, ac mae hefyd yn cynnwys lwfans ar gyfer eiddo'r Weinyddiaeth Amddiffyn. Cyfrifir bod y ffigwr fel y crybwyllir uchod yn 31,548.20 ac er ei fod wedi aros yn weddol sefydlog o 2020/21 mae'n gallu amrywio yn ystod y flwyddyn wrth i eiddo gael eu trosglwyddo o'r rhestr Dreth Gyngor ddomestig i'r rhestr cyfraddau busnes a hefyd wrth i anheddau gael eu prynu fel ail gartrefi lle codir premiwm ar eu cyfer. Mae nifer yr eiddo ar y rhestr Dreth Gyngor safonol wedi gostwng oherwydd cynnydd yn nifer yr ail gartrefi ac yn nifer yr eiddo gwag ac mae'r pandemig wedi cael effaith eleni ar allu pobl i osod, adnewyddu neu werthu eiddo sydd yn wag. Bydd adroddiad ar bremiwm y Dreth Gyngor ar gyfer ail gartrefi yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith ym mis Rhagfyr, 2020.

Penderfynwyd –

- **Nodi cyfrifiad Sylfaen y Dreth Gyngor gan y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151, fydd yn cael ei ddefnyddio gan Lywodraeth Cymru ar gyfer cyfrifo'r Grant Cynnal Refeniw i Gyngor Sir Ynys Môn am y flwyddyn ariannol 2021/22, sef 30,880.22 (Rhan E6 o Atodiad A yn yr adroddiad).**
- **Cymeradwyo'r cyfrifiad at ddiben pennu Sylfaen y Dreth Gyngor gan y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 am y cyfan o'r ardal ac am rannau ohoni am y flwyddyn 2021/22 (Rhan E5 o Atodiad A yn yr adroddiad).**
- **Yn unol â Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 a Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyfrifo Sylfaen y Dreth Gyngor) (Cymru) 1995 (SI1995/2561) fel y cawsant eu diwygio gan SI1999/2935 a Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyfrifo Sylfaen y Dreth Gyngor) a'r Dreth Gyngor (Dosbarthiadau Rhagnodedig o Anheddau) (Cymru) (Diwygiad) 2004 a Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyfrifo Sylfaen y Dreth Gyngor) (Cymru) (Diwygiad) 2016, y cyfansymiau y mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi eu cyfrifo fel Sylfaen y Dreth am 2021/22 fydd 31,548.20 ac fel y nodir yn nhabl 3 am y rhannau hynny o'r ardal a restrir ynddo.**

11. BARGEN TWF DERFYNOL

Cyflwynwyd i'w ystyried gan y Pwyllgor Gwaith, adroddiad y Prif Weithredwr yn ymgorffori'r dogfennau allweddol sydd raid wrthynt i ddod i Gytundeb Terfynol ar gyfer Bargaen Twf Gogledd Cymru gyda Llywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru.

Cyflwynodd yr Arweinydd yr adroddiad a dywedodd fod y cam hwn yn y Cynnig Bargaen Twf ar gyfer Gogledd Cymru yn benllanw proses hir y mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi chwarae rhan lawn ynddi.

Cytunodd y Prif Weithredwr fod hon yn garreg filltir arwyddocaol yn y broses Bargaen Twf sy'n ffrwyth llawer iawn o waith dros gyfnod hir ac sydd hefyd yn dangos gwerth partneriaeth gref yn seiliedig ar gydweithrediad parod a dealltwriaeth rhwng partneriaid ar draws sectorau. Dywedodd fod diolchiadau'n ddyledus i Swyddogion sydd wedi gwasanaethu ar yr ystod o fyrddau a oedd yn datblygu'r Cynnig Twf sydd wedi arwain at yr achlysur hanesyddol hwn; y gobaith yw y bydd y rhaglen hon o fuddsoddiad economaidd mawr y mae gwir angen amdano yn rhanbarth Gogledd Cymru yn cynhyrchu canlyniadau yn gyflym ar adeg pan fo pandemig Covid-19 wedi cael effaith ddifrifol ar yr economi.

Dywedodd y Dirprwy Brif Weithredwr, wrth gydnabod nad yw cyflogaeth a'r economi wedi'u cyfyngu i ardaloedd awdurdodau lleol a bod pobl a busnesau yn symud ar draws ffiniau, fod cynlluniau datblygu economaidd Llywodraeth Cymru yn cael eu cyflawni fwyfwy trwy strwythurau rhanbarthol. Mae cydweithio fel rhanbarth yn hwyluso denu cyllid ychwanegol ar lefel na fyddai'n bosib i'r chwe awdurdod lleol pe byddent yn gweithredu ar wahân ac ar eu pennau eu hunain. Cyfeiriodd y Dirprwy Brif Weithredwr at y buddion a'r buddsoddiadau economaidd a ddisgwylir i'r Ynys a'r tir mawr yn sgil y Fargen Twf, sef y rhaglen datblygu economaidd fwyaf a mwyaf arwyddocaol y mae'r rhanbarth wedi'i gweld ers dechrau'r cyfnod o lymder. Bydd y rhaglen yn canolbwyntio ar gefnogi twf mewn sectorau gwerth uchel o ran cyflogaeth a'r farchnad lafur. Rhagwelir creu rhwng 3,000 a 4,000 o swyddi ychwanegol gan gynhyrchu dros £2b o Werth Ychwanegol Gros ychwanegol y disgwylir iddo, yn ei dro, ddenu buddsoddiad o'r sector preifat gwerth £1b. Er bod nifer o brosiectau gweladwy iawn ar yr Ynys ar hyn o bryd ar ffurf Morlais, Porthladd Caergybi a Pharc Gwyddoniaeth Menai, mae yna ystod o brosiectau eraill yn y meysydd tai ac eiddo, TGCh, cludiant cynaliadwy ac ynni gwyrdd y gall yr ynys fanteisio arnynt i ddenu cyllid ychwanegol. Mae'n bwysig bod yr Awdurdod yn parhau i fod yn llais cryf, cynhyrchiol a dylanwadol o fewn y model gweithio rhanbarthol hwn a'r gobaith yw y bydd y Flwyddyn Newydd yn gweld newid o'r cyfnod cynllunio a pharatoi i gyfnod lle bydd yr arian yn dechrau cael ei wireddu a'i wario.

Eglurodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Adran 151 oblygiadau ariannol y Fargen Twf y mae dwy elfen iddi, sef costau refeniw rhedeg y rhaglen y cytunwyd y byddant yn cael eu rhannu rhwng y chwe awdurdod lleol a'r colegau, gyda Chyngor Ynys Môn yn cyfrannu £90k ynghyd â chynnydd blynyddol ar gyfer chwyddiant. Mae Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru wedi llwyddo i sicrhau cyllid Ewropeaidd sydd wedi helpu i gadw costau i lawr. Mae'r ail elfen yn cynnwys ariannu'r gwariant cyfalaf ar y prosiectau yn y rhaglen - mae bwlch cyllido dros dro tymor canol rhwng proffil gwariant disgwylidig y Fargen Twf a phroffil disgwylidig cyllid a dderbynnir gan y llywodraeth dros 15 mlynedd a fydd yn cael ei reoli trwy fenthycia, h.y, bydd cyllid grant y Llywodraeth yn cael ei rannu dros 15 mlynedd tra bod gwariant ar y prosiectau yn debygol o ddigwydd o fewn y 6 blynedd cyntaf, gan adael bwlch cyllido a fydd yn cael ei bontio trwy fenthycia. Wrth i'r cyllid ddod i mewn bydd y benthycia'n lleihau bob blwyddyn. Mae paragraff 2.5 yr adroddiad yn dangos cyfanswm cyfraniadau'r partneriaid (dros 15 mlynedd) i gwrdd â chost y benthycia gofynnol ar gyfer hwyluso'r llif arian negyddol tra bod paragraff 2.6 yn dangos cyfraniadau blynyddol y partneriaid i gwrdd â chost benthycia gofynnol ar gyfer hwyluso'r llif arian negyddol. Mae'r cyfraniadau hyn yn ychwanegol at y cyfraniadau blynyddol craidd ac atodol a ddangosir ym Mharagraff 2.7 o'r adroddiad (ymhelaethir ar y ffigyrau yn y Cynllun Busnes a atodwyd). Mae amseru yn ffactor o ran benthycia, ynghyd â chyfraddau llog, sy'n golygu y gall y ffigyrau newid; er enghraifft pe bai'r Llywodraeth yn rhyddhau cyllid grant cyn diwedd y flwyddyn ariannol hon neu'n gynnwys yn y flwyddyn nesaf, byddai swm cyfalaf ar gael ar y cychwyn a fyddai felly'n lleihau'r gofyniad benthycia.

Amlinellodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro y goblygiadau cyfreithiol a'r trefniadau llywodraethu. Dywedodd pan fydd y Fargen Twf Derfynol yn cael ei chytuno a'i llofnodi gyda'r ddwy Lywodraeth y bydd Cytundeb Llywodraethu 2 newydd (CLI2 - a ddarparwyd yn llawn o dan Atodiad 4 gyda chrynodeb o dan Atodiad 3) yn disodli'r CLI1 cyfredol ac yn rheoleiddio'r bartneriaeth rhwng y 6 Chyngor Lleol yng Ngogledd Cymru a'r 4 Coleg trwy gydol cyfnod y Fargen Twf. Bydd y model gwleidyddol yn aros yr un fath ag ar gyfer CLI1, sef Bwrdd Uchelgais Economaidd (BUE) sy'n cynnwys Arweinyddion y 6 Chyngor yng Ngogledd Cymru ac y mae gan bob un ohonynt bleidlais. Bydd y 4 Coleg hefyd yn aelodau o'r BUE ond ni fydd ganddynt bleidlais gan fod y BUE yn gyd-bwyllgor statudol. Bydd Arweinydd o bob un o'r 6 Chyngor yn cael eu penodi'n Gadeirydd bob blwyddyn ond ni fydd ganddynt bleidlais fwrw. Os bydd anghytundeb ynghylch unrhyw eitem ar raglen y BUE bydd cyfnod croi cil a bydd yr eitem yn dychwelyd wedyn i'r BUE i'w hystyried ymhellach. Os na all y BUE ddod i gytundeb wedyn bydd y cynnig yn disgyn. Oherwydd y model cyd-bwyllgor statudol y cytunwyd arno gan y partion,

bydd y rhaglenni, yr adroddiadau a'r cofnodion yn cael eu cyhoeddi ac ar gael ar wefan y Cyngor.

O ran gweithredu, bydd y model Awdurdod Cynnal mewn grym fel y cytunwyd gan y partneriaid; Penodwyd Cyngor Gwynedd fel yr awdurdod cynnal a bydd yn cyflawni swyddogaethau Swyddog Adran 151 a Swyddog Monitro yn ogystal â gwasanaethau AD, Archwilio a TGCh. Bydd y BUE yn gweithredu o dan Reolau Sefydlog a Rheolau Caffael Cyngor Gwynedd. Mae unrhyw newidiadau sylweddol i'r Cynllun Busnes Cyffredinol, ynghyd ag unrhyw newidiadau sylweddol i'r CLI2, materion cyllidebol ac unrhyw bartneriaid sy'n ceisio gadael y BUE oll yn faterion a gedwir yn ôl a bydd angen i'r Cyngor llawn eu hystyried a'u cymeradwyo. Bydd yr aelodau etholedig ar y BUE yn dilyn eu Côd Ymddygiad Aelodau yn yr un modd ag y bydd Swyddogion a fydd yn gweithio i'r BUE yn dilyn eu côd hwythau. Bydd Polisi Gwrthdaro mewn grym ar gyfer cynrychiolwyr y Colegau gan nad oes ganddyn nhw Gôd Ymddygiad penodol. Bydd cofnodion penderfyniadau'n cael eu cynhyrchu a'u cyhoeddi a chyflwynir adroddiad chwarterol i bob partner a fydd yn adrodd ar gynnydd prosiectau unigol gan gynnwys eu perfformiad ariannol. Mae amodau'r Fargen Twf hefyd yn golygu bod rhaid cyflwyno adroddiad i Lywodraethau Cymru a San Steffan a bydd adroddiad blynyddol yn cael ei gyflwyno i Bwyllgor Archwilio Cyngor Gwynedd. Nodir y trefniadau craffu yn Atodlen 3 CLI2 a bydd gweithdrefn galw i mewn ar waith sy'n debyg i'r un a weithredir yn y Cyngor.

Adroddodd y Cynghorydd G.O. Jones o gyfarfod y Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio a gynhaliwyd ar 10 Tachwedd ac a ystyriodd y Cynnig Bargen Twf Terfynol a lle cafwyd cyngor gan ddau gynrychiolydd o'r BUE. Trafodwyd y trefniadau ariannol, cyfreithiol a llywodraethu ac amlinellwyd y buddion a'r cyfleoedd economaidd sy'n debygol o ddeillio i Ynys Môn o'r Fargen Twf. Wrth ystyried y mater, roedd y Pwyllgor wedi codi goblygiadau Brexit a Covid 19 o ran addasiadau y gallai fod angen i'r BUE eu gwneud a cheisiodd eglurhad o ran aelodaeth y BUE ac, yn benodol, absenoldeb cynrychiolaeth o'r Undebau Llafur. Gofynnodd y Pwyllgor am eglurder hefyd ar y camau i'w cymryd pe bai gorwariant ar brosiect. Ar ôl derbyn sicrwydd ar y materion hyn, roedd y Pwyllgor wedi penderfynu argymhell bod y Pwyllgor Gwaith yn cefnogi'r Cytundeb Cynnig Bargen Twf Terfynol.

Rhoddodd y Cynghorydd Carwyn Jones ei bersbectif fel Aelod Portffolio ar gyfer Prosiectau Mawr a Datblygu Economaidd a chroesawodd y cydweithrediad rhanbarthol a oedd yn sail i'r Cynnig Bargen Twf ac a oedd wedi'i wneud yn bosib, a chydabu hefyd waith Swyddogion yn symud y Fargen ymlaen trwy wahanol gamau. Mae'r Cytundeb yn cynnig cyfleoedd ar raddfa na fyddai ar gael i'r awdurdodau pe baent yn gweithio ar eu pennau eu hunain ac yn cynnig y gobaith o adfywiad economaidd ar gyfer Ynys Môn yn ogystal â'r rhanbarth ar adeg dyngedfennol.

Penderfynwyd bod y Pwyllgor Gwaith –

- **Yn cymeradwyo'r Cynllun Busnes Cyffredinol fel y ddogfen sy'n nodi'r trefniadau ar gyfer cyflawni Cynllun Twf Gogledd Cymru fel sail ar gyfer ymrwymo i'r Cytundeb Terfynol a derbyn y Llythyr Cynnig Grant gyda Llywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru ac yn argymhell bod y Cyngor Llawn yn ei gymeradwyo.**
- **Yn cymeradwyo'r darpariaethau yng Nghytundeb Llywodraethu 2 mewn perthynas â'r swyddogaethau gweithredol, ac yn argymhell bod y Cyngor Llawn yn cymeradwyo'r darpariaethau mewn perthynas â swyddogaethau anweithredol, a'i fod yn benodol yn mabwysiadu'r dirprwyaethau a'r Cylch Gorchwyl yng "Nghytundeb Llywodraethu 2: Atodiad 1" ohono fel sail ar gyfer cwblhau'r Cytundeb Terfynol a derbyn y Llythyr Cynnig Grant gyda Llywodraeth Cymru.**
- **Yn cymeradwyo'n ffurfiol ac yn argymhell i'r Cyngor Llawn awdurdodi'r corff atebol, Cyngor Gwynedd, i arwyddo'r llythyr Cynnig Cyllid Grant ar ran y Partneriaid.**

- Yn cymeradwyo'n ffurfiol ac yn argymhell i'r Cyngor Llawn gymeradwyo'r dull a ddefnyddir i gyfrifo'r gost benthyca sydd ei angen er mwyn hwyluso'r llyfr arian negyddol ar gyfer y Cynllun Twf ac i gynnwys darpariaeth o fewn cyllideb y Cyngor i dalu'r cyfraniad hwn a'r cyfraniadau craidd ac atodol sydd wedi'u nodi yng Nghytundeb Llywodraethu 2 (GA2) (ac ym mharagraffau 2.5 - 2.7 yr adroddiad).
- Bod y Prif Weithredwr mewn ymgynghoriad â'r Arweinydd, y Swyddog Monitro a'r Swyddog Adran 151 yn derbyn awdurdod dirprwyedig i gytuno ar fân newidiadau i'r dogfennau gyda'r Partneriaid fel sydd angen i gwblhau'r cytundeb.

12. CYNLLUN PEILOT CYFLENWI GWASANAETH AR Y CYD (CYLLIDEB GYFUN) CYNGOR SIR YNYS MÔN A BWRDD IECHYD PRIFYSGOL BETSI CADWALADR – ANABLEDDAU DYSGU

Oherwydd bod gan yr Arweinydd ymrwymiad arall, y Cyngorydd Ieuan Williams, yr Is-Gadeirydd, a gadeiriodd y cyfarfod am yr eitem hon a'r eitem ddilynol.

Cyflwynwyd adroddiad gan y Pennaeth Dros Dro ar gyfer Gwasanaethau Oedolion yn gofyn i'r Pwyllgor Gwaith gymeradwyo ymrwymo i gynllun peilot ar gyfer cronfa gyfun gyda Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr ar gyfer y gyllideb byw â chymorth i oedolion ag anableddau dysgu sy'n byw yn Ynys Môn.

Amlinellwyd y cefndir gan y Pennaeth Dros Dro ar gyfer Gwasanaethau Oedolion, gan nodi bod y Cyngor yn bartner allweddol yn Strategaeth Anabledd Dysgu Gogledd Cymru a Gwasanaethau Di-dor i Bobl ag Anableddau Dysgu - y Gogledd. Bydd cymeradwyo'r cynllun peilot arfaethedig yn golygu y gall y Cyngor wneud cyfraniad sylweddol at gyflawni mesurau perfformiad allweddol yn llwyddiannus ar gyfer Rhaglen Trawsnewid Anabledd Dysgu Gogledd Cymru, sef rhaglen y mae'r Strategaeth Anabledd Dysgu yn sylfaen iddi. Mae cronfeydd cyfun yn weithdrefn i sicrhau mwy o integreiddio o ran cymorth iechyd a gofal cymdeithasol ac ystyrir ei bod yn arbennig o effeithiol ar gyfer pobl ag anghenion cymhleth. Mae'r weithdrefn gyfredol ar gyfer sicrhau cyllid iechyd a gofal cymdeithasol ar y cyd i oedolion ag anableddau dysgu yn cynnwys dwy broses nad ydynt wedi'u halinio'n dda â'i gilydd. Y rhesymeg dros dreialu cronfa gyfun yw profi a gwerthuso a yw integreiddio'r prosesau hyn yn arwain at wasanaethau a chanlyniadau o ansawdd gwell i unigolion tra hefyd yn gwella effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd darpariaeth gwasanaeth.

O ran goblygiadau gweithredol y cynllun peilot arfaethedig, dywedodd y Swyddog y byddai cytundeb statudol Adran 33 yn cefnogi'r gronfa gyfun, ac y byddai'r cyfryw cytundeb yn amlinellu cyfrifoldebau ar y cyd, strwythurau rheoli, mesurau sicrhau perfformiad a sicrhau ansawdd, strwythurau llywodraethu ariannol a llywodraethu prosiectau. Bydd cam cyntaf y cynllun peilot yn cyfuno ymrwymadau ariannol presennol y ddwy asiantaeth ar gyfer gwasanaethau byw â chymorth i oedolion ag anableddau dysgu sy'n byw yn Ynys Môn - 36 achos ar hyn o bryd. Cyfanswm y gwariant cyfredol ar gyfer BIPBC a'r Cyngor yw £3,166,201.87 - sef £1,346,723.81 i lechyd a £1,819,478.06 i'r Cyngor. Bydd Rhaglen Trawsnewid Gogledd Cymru Gyda'n Gilydd yn gwneud cyfraniad ariannol i'r gronfa gyfun unwaith y bydd y cynllun peilot yn weithredol er mwyn cynorthwyo i gyflawni yn y cyfnod cychwynol. Er na fydd y goblygiadau ariannol i'r Cyngor a BIPBC yn cynyddu o ganlyniad i'r cynllun peilot, efallai y bydd raid cyfrannu at godiadau yn y maes byw â chymorth blynyddol a'r maes anghenion cymorth gofal iechyd i unigolion fel y byddai'n digwydd waeth beth fo'r cynllun peilot. Bydd y gronfa gyfun yn cael ei dal a'i rheoli gan Gyngor Sir Ynys Môn ar ran y partneriaid a bydd y Rheolwr Gwasanaeth ar gyfer Anabledd Dysgu ac Iechyd Meddwl yn dod yn rheolwr y gronfa gyfun sy'n gyfrifol am ddefnydd effeithiol o'r gronfa gyfun yn unol â'r Cytundeb adran 33.

Ar ôl ei lofnodi bydd y cytundeb mewn grym am un flwyddyn galendr ac ar ddiwedd y cyfnod hwnnw bydd yn destun adolygiad strategol ac ariannol gan Fwrdd Rheoli Partneriaeth sydd i'w sefydlu ar gyfer y cynllun peilot.

Rhoddodd y Cynghorydd G O Jones, Cadeirydd y Pwyllgor Sgrwtini Partneriaeth ac Adfywio atborth o gyfarfod y Pwyllgor ar 10 Tachwedd, 2020 a oedd wedi ystyried y cynnig a dywedodd fod y Pwyllgor wedi derbyn cyflwyniad gan y Pennaeth Gwasanaethau Oedolion Dros Dro ar nodau'r cynllun peilot ac amcanion cyflwyno cronfa gyfun. Esboniwyd y cefndir deddfwriaethol i'r Pwyllgor ac amlinellwyd y trefniadau llywodraethu. Nododd y Pwyllgor fod dadansoddiad risg wedi ei gynnal ar gyfer y prosiect ac y byddai'n destun proses adolygu flynyddol gan Fwrdd Rheoli Partneriaeth. Roedd y Pwyllgor wedi codi cwestiynau ynghylch y gwerth ychwanegol yn sgil ymuno â'r cynllun peilot ac wedi gofyn a fyddai'n effeithio ar y gwasanaethau a dderbynnir gan y 36 unigolyn y bydd y cynllun peilot yn berthnasol iddynt. Roedd y Pwyllgor wedi ceisio darganfod ymhellach a oedd unrhyw fentrau cyllido cyfun tebyg mewn grym ar hyn o bryd yng Nghymru a / neu Loegr ac a ydynt yn llwyddiannus. Ar ôl derbyn sicrwydd ar yr holl faterion a godwyd, roedd y Pwyllgor wedi penderfynu argymhell y prosiect cronfa gyfun arfaethedig i'r Pwyllgor Gwaith.

Gan nodi sylwadau'r Pwyllgor Sgrwtini, roedd y Pwyllgor Gwaith yn gefnogol i'r cynllun.

Penderfynwyd –

- **Derbyn a nodi cynnwys Cynllun Peilot drafft Cyflenwi Gwasanaeth ar y Cyd (Cyllideb Gyfun) Cyngor Sir Ynys Môn a Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr – Anableddau Dysgu**
- **Cymeradwyo treialu cronfa gyfun rhwng Cyngor Sir Ynys Môn a Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, a gyflwynir gam wrth gam, ar gyfer y gyllideb byw â chymorth bresennol ar gyfer oedolion sydd ag anableddau dysgu sy'n byw ar Ynys Môn ac sy'n cael eu cyllido ar y cyd ar hyn o bryd. Mae hyn yn golygu cytuno ar gymeradwyo cam 1 yn y lle cyntaf.**
- **Bod adran Gyfreithiol CSYM yn darparu barn annibynnol parthed y cytundeb Adran 33.**
- **Bod y Pwyllgor Gwaith yn dirprwyo i'r Swyddog Monitro yr hawl i gwblhau'r cytundeb adran 33 ac i'r Swyddog 151 yr hawl i gytuno'r trefniadau ariannol gyda BIPBC i sicrhau fod yr arian yn cael ei rheoli'n gywir ac yn effeithiol.**

13. DIWYGIO'R BROSES GYFANSODDIADOL MEWN PERTHYNAS Â GOSOD CYLLIDEB Y CYNGOR

Cyflwynwyd i'w ystyried gan y Pwyllgor Gwaith, adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro mewn perthynas â diwygio'r broses Gyfansoddiadol mewn perthynas â gosod cyllideb y Cyngor

Dywedodd yr Aelod Portffolio ar gyfer Busnes y Cyngor y cynigir gofyn i'r Cyngor gytuno i ddiwygio'r Cyfansoddiad fel bod hyblygrwydd wedi'i ymgorffori yn yr amserlen gyfansoddiadol mewn perthynas â'r broses gosod cyllideb. Gwneir y cais yn dilyn cadarnhad y bydd y setliadau dros dro a therfynol i Lywodraeth Leol ar gyfer 2021/22 yn cael eu cyhoeddi'n hwyr eto fel yn 2020/21. Bryd hynny, cytunodd y Cyngor i atal paragraff 4.3.2.2.8 o'r Cyfansoddiad er mwyn caniatáu i'r Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol ystyried cynigion cyllidebol cychwynnol y Pwyllgor Gwaith lai na phythefnos cyn i'r Cyngor fabwysiadu'r gyllideb flynyddol ar 10 Mawrth, 2020. Roedd yr oedi mewn perthynas â chyhoeddi'r setliad yn golygu y bydd angen diwygio'r broses gosod cyllideb unwaith eto ar gyfer cyllideb 2021/22 gan na fydd yn ymarferol bosib dilyn yr amserlen a gynhwysir yng Nghyfansoddiad y Cyngor. Mae diwygio'r Cyfansoddiad fel bod

hyblygrwydd wedi'i ymgorffori yn yr amserlen gyfansoddiadol yn golygu bod yr hyblygrwydd hwn ar gael wedyn pe bai'n rhaid i'r Cyngor addasu'r broses gosod cyllideb am resymau y tu hwnt i'w reolaeth fel yn 2020/21, fel sy'n ofynnol ar gyfer 2021/22, a phe bai sefyllfa debyg yn codi yn y blynyddoedd i ddod.

Penderfynwyd argymhell bod y Cyngor Llawn yn cytuno -

- **Bod Cyfansoddiad y Cyngor yn cael ei ddiwygio fel y nodir yn y tabl ym mharagraff 9 yr adroddiad, a**
- **Bod awdurdod yn cael ei ddirprwyo i'r Swyddog Monitro wneud unrhyw newidiadau dilynol i'r Cyfansoddiad i adlewyrchu'r diwygiadau a gymeradwywyd yn y pwynt bwled uchod.**

**Y Cynghorydd Llinos Medi
Cadeirydd**

DRAFT

Y PWYLLGOR GWAITH

Cofnodion y cyfarfod rhithwir a gynhaliwyd ar 14 Rhagfyr 2020

- PRESENNOL:** Y Cynghorydd Llinos M Huws (Cadeirydd)
Y Cynghorydd Ieuan Williams (Is-Gadeirydd)
- Y Cyngorwyr R Dew, Carwyn Jones, R Meirion Jones, Alun Mummery, Bob Parry OBE FRAgS, Dafydd Rhys Thomas, Robin Williams.
- WRTH LAW:** Prif Weithredwr,
Dirprwy Brif Weithredwr,
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151,
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro,
Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc,
Pennaeth Dros Dro - Rheoleiddio a Datblygu Economaidd,
Pennaeth Gwasanaethau Democraidaidd,
Rheolwr Hamdden Masnachol (ar gyfer eitem 6),
Swyddog Pwyllgor (MEH).
- HEFYD YN BRESENNOL:** Y Cyngorwyr Glyn Haynes, T LI Hughes MBE, Dafydd Roberts.
- YMDDIHEURIADAU:** Dim

1 DATGANIADAU O DDIDDORDEB

Gwnaed datganiad o ddiddordeb personol a rhagfarnus gan y Cynghorydd Richard A Dew mewn perthynas ag Eitem 5 - Premiymau Treth Gyngor - Ail Gartrefi ac Eiddo sydd wedi bod yn wag am Gyfnod Hir (Adolygiad) a gadawodd y cyfarfod yn ystod y drafodaeth a'r bleidlais.

2 MATERION BRYD A ARDYSTIUYD GAN Y PRIF WEITHREDWR NEU SWYDDOG A BENODWYD GANDDI

Nid oedd unrhyw faterion o'r fath.

3 BLAENRAGLEN WAITH Y PWYLLGOR GWAITH

Cyflwynwyd i'w ystyried, adroddiad y Pennaeth Gwasanaethau Democraidaidd a oedd yn ymgorffori Blaenraglen y Pwyllgor Gwaith am y cyfnod rhwng Ionawr ac Awst, 2021 a nodwyd y newidiadau canlynol:-

Cyfarfod Arbennig o'r Pwyllgor Gwaith ar 18 Ionawr, 2021 i gwblhau cynigion terfynol y Pwyllgor Gwaith ar gyfer y gyllideb ddrafft i bwrpas ymgynghori.

Eitemau a ailraglennwyd

Eitem 22 - Cyflwyno Galw Gofal - Taliadau Cyswilt Gofal ar gyfer Tenantiaid Tai Cyngor (eitem y bwriedir ei thrafod yng nghyfarfod 22 Mawrth, 2021 - i'w gadarnhau)

Eitem 4 - Adroddiad Blynyddol a Chyfrifon Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn 2019/20 (eitem y bwriedir ei thrafod yng nghyfarfod 25 Ionawr, 2021)

Eitem 5 - Cwrs Golff Llangefni (eitem wedi'i hailraglennu i'w thrafod rhwng 25 Ionawr, 2021 a 15 Chwefror, 2021).

Penderfynwyd cadarnhau Blaenraglen Waith ddiwygiedig y Pwyllgor Gwaith am y cyfnod Ionawr i Awst, 2021 fel y'i cyflwynwyd.

4 RHEOLI'R TRYSORLYS – ADOLYGIAD CANOL BLWYDDYN 2020/21

Cyflwynwyd i'w ystyried gan y Pwyllgor Gwaith, adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 a oedd yn ymgorffori Adolygiad Canol Blwyddyn mewn perthynas â Rheoli'r Trysorlys .

Dywedodd yr Aelod Portffolio ar gyfer Cyllid fod yr Adroddiad Canol Blwyddyn ar Reoli'r Trysorlys yn cael ei gyflwyno'n unol â rheoliadau a gyhoeddwyd o dan Ddeddf Llywodraeth Leol 2003 a Chynllun Dirprwyo Rheoli Trysorlys y Cyngor ar gyfer 2020/21 (Atodiad 8 o'r Datganiad ar Strategaeth Rheoli Trysorlys 2020/21). Mae'r adroddiad yn cyfeirio at sefyllfa gwariant cyfalaf y Cyngor a'i gydymffurfiaeth â dangosyddion darbodus, ynghyd â'i weithgareddau buddsoddi a benthyca hanner ffordd trwy'r flwyddyn ariannol. Yn unol â'r Cynllun Dirprwyo, craffwyd ar yr adroddiad gan y Pwyllgor Archwilio yn ei gyfarfod a gynhaliwyd ar 1 Rhagfyr, 2020. Cyflwynir yr adroddiad i'r Cyngor Llawn gan gymryd i ystyriaeth unrhyw sylwadau a wneir arno gan y Pwyllgor Gwaith.

Tynnwyd sylw at y canlynol gan y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 -

- Bod yr adroddiad adolygu canol blwyddyn wedi cael sylw gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu a bod y cyfryw bwyllgor wedi ei dderbyn heb wneud sylwadau pellach arno.
- Roedd pryderon ar ddechrau'r flwyddyn ariannol o ran llif arian oherwydd y pandemig Covid-19 a'r effaith ar allu'r Cyngor i dalu am wasanaethau. Benthycodd y Cyngor £10m ym mis Mawrth gan y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (BBGC) i sicrhau bod adnoddau ar gael i'r Cyngor fedru gweithredu. Fodd bynnag, oherwydd cefnogaeth ariannol gan Lywodraeth Cymru fe ddaru'r sefyllfa wella wrth i Lywodraeth Cymru gynnig grantiau busnes ac oherwydd bod y taliad Grant Cynnal Refeniw wedi'i wneud cyn y dyddiad cau. Oherwydd hynny bu gan y Cyngor falansau o £50m sy'n uwch na'r terfyn a gymeradwywyd yn y Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol a nodir yn y Datganiad ar y Strategaeth Rheoli Trysorlys ar gyfer 2020/21. Yn ystod hanner cyntaf y flwyddyn ariannol mae'r Cyngor wedi rhoi benthyciadau i Awdurdodau Lleol eraill fel y nodwyd yn yr adroddiad, gan mai dyma'r ffordd fwyaf diogel o fuddsoddi arian, gan sicrhau bod y symiau a adneuwyd mewn cyfrifon o fewn y terfynau a osodwyd yn y Datganiad ar y Strategaeth Rheoli

Trysorlys ar gyfer 2020/21 a gan sicrhau enillion sy'n uwch nag a geir o'r mwyafrif o gyfrifon banc. Y balans cyfredol yw £30m ond bydd raid i'r £10m a fenthycwyd ym mis Mawrth 2020 gael ei ad-dalu ym mis Mawrth 2021.

- Rhagwelir y bydd angen i'r Cyngor gael benthyg arian i dalu am gerbydau casglu gwastraff newydd fel rhan o'r contract casglu gwastraff newydd ym mis Mawrth 2021.
- Mae'r gwariant cyfalaf yn is gan nad yw prosiectau wedi symud ymlaen oherwydd y pandemig;
- Roedd y Cyngor wedi cydymffurfio â'r terfynau a'r dangosyddion darbodus a nodir yn y Datganiad ar y Strategaeth Rheoli Trysorlys ar gyfer 2020/21.

Penderfynwyd nodi cynnwys yr adroddiad a'i anfon ymlaen i'r Cyngor Llawn heb wneud sylwadau pellach.

5 PREMIYMAU'R DRETH GYNGOR - AIL GARTREFI AC EIDDO SYDD WEDI BOD YN WAG AM GYFNOD HIR (ADOLYGIAD)

Cyflwynwyd i'w ystyried gan y Pwyllgor Gwaith, adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 a oedd yn adolygu gweithrediad Premiwm y Dreth Gyngor ar Ail Gartrefi ac Eiddo sydd wedi bod yn wag am gyfnod hir .

Dywedodd yr Aelod Portffolio ar gyfer Cyllid y gwnaed penderfyniad i gynyddu swm uwch y dreth gyngor (a elwir yn breimiwm Treth Gyngor) a fyddai'n dod i rym o 1 Ebrill 2019. O'r dyddiad hwn, cytunodd y Cyngor llawn i osod premiwm Treth Gyngor a oedd yn cyfateb i 100% o gyfradd safonol y dreth gyngor ar gyfer anheddau sydd wedi bod yn wag am gyfnod hir, a 35% ar gyfer anheddau y mae pobl yn byw ynddynt o bryd i'w gilydd, a elwir fel arfer yn ail gartrefi. Nododd fod nifer o berchenogion eiddo yn ystod y flwyddyn hon wedi 'symud' eu tai o'r rhestr treth gyngor i'r rhestr trethi busnes, sy'n golygu na fydd y perchnogion yn gorfod talu unrhyw drethi. Mae'r Cyngor wedi ysgrifennu at Lywodraeth Cymru yn gofyn iddi adolygu'r rheoliadau trethiant er mwyn gostwng nifer y cartrefi sy'n cael eu cofrestru ar gyfer trethi busnes ond mae LIC wedi anwybyddu'r cais gan ei bod o'r farn nad yw hon yn broblem. Galwodd yr Aelod Portffolio Cyllid ar Lywodraeth Cymru i ddefnyddio ei phwerau a diwygio'r dreth trafodion tir i sicrhau bod y lefel yn uwch ar gyfer ail gartrefi ac i ystyried treth twristiaeth fel sydd ar waith mewn rhannau eraill o'r byd er mwyn denu cyllid i fedru lleihau pwysau ar wasanaethau o fewn awdurdodau lleol sy'n gweld eu poblogaethau'n cynyddu, yn enwedig yn ystod misoedd yr haf. Nododd ymhellach gan fod cyfleusterau hunanarlwyo'n gymwys i gael Cymorth Ardrethi Busnesau Bach mae hynny'n golygu'n aml nad oes dim cyfraniad o gwbl i goffrau'r awdurdodau lleol.

Dywedodd yr Aelod Portffolio ar gyfer Cyllid mai penderfyniad y Pwyllgor Gwaith yw peidio cynyddu Premiwm y Dreth Gyngor ar gyfer Ail Gartrefi ac Eiddo sydd wedi bod yn wag am gyfnod hir yn y flwyddyn ariannol nesaf, sef 2021/2022, ond ei fod yn bwriadu cynyddu'r premiwm ar gyfer ail gartrefi i 50% o Ebrill 2022. Dywedodd fod angen parhau i roi pwysau ar Lywodraeth Cymru i adolygu'r rheoliadau cyfredol ac i gyflwyno dulliau trethiant newydd er mwyn gostwng nifer yr ail gartrefi ar yr Ynys ac i ddarparu cyllid ychwanegol i helpu i gefnogi prosiectau lleol sydd â'r nod o helpu pobl ifanc Ynys Môn i allu prynu neu rentu eu cartref eu hunain ar yr Ynys.

Dyweddod y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 mai pwrpas yr adroddiad oedd adolygu premiwm y Dreth Gyngor ers penderfyniad diwethaf y Cyngor llawn ar 27 Chwefror, 2019 a hefyd ystyried effaith pandemig Covid-19 ar sylfaen Treth Gyngor y Cyngor a'r symudiadau o'r Rhestr Dreth Gyngor i'r Rhestr Trethi Busnes ac yn benodol ar gyfer ail gartrefi / llety gwyliau sy'n cael eu gosod. Dywedodd y bu cynnydd yn nifer y cartrefi gwag yn ystod y pandemig ond mae hyn o ganlyniad i bobl yn methu atgyweirio / gwerthu eu heiddo. Mae nifer yr ail gartrefi ar yr Ynys wedi aros yr un fath ac ar lefel gyson er gwaethaf y ffaith bod 221 eiddo wedi trosglwyddo i'r rhestr trethi busnes ac wedi cael eu tynnu oddi ar y Rhestr Treth Gyngor rhwng Ebrill - Hydref eleni. Dywedodd hefyd fod nifer yr eiddo sy'n talu'r Dreth Gyngor safonol wedi gostwng. Roedd eiddo ym Mand C ac uwch yn dod yn ail gartrefi ond roedd y gostyngiad hwn yn y niferoedd yn cael ei wrthbwysu'n rhannol gan y ffaith bod yr Awdurdod yn adeiladu tai cymdeithasol. Fodd bynnag, roedd yr eiddo newydd yn tueddu i fod ym Mandiau A a B ac mae hyn wedi arwain at erydiad yn sylfaen y dreth gyngor safonol. Mae symud eiddo o'r Rhestr Treth Gyngor i'r Rhestr Trethi Busnes wedi arwain at ostyngiad tybiedig o £700,000 mewn refeniw o'r Dreth Gyngor, er bod rhan o'r swm hwn yn cynnwys ad-daliadau a wnaed i drethdalwyr am unrhyw Dreth Gyngor a dalwyd ganddynt a oedd yn ymwneud â'r cyfnod ar ôl trosglwyddo'r eiddo i'r rhestr trethi busnes. Dywedwyd hefyd nad oedd y cynnydd o 25% i 35% yn y premiwm ar gyfer ail gartrefi wedi arwain at nifer fawr o bobl yn gwrthod talu ac mai dim ond ychydig o apeliadau a gafwyd ac nid oedd wedi arwain at gynnydd mewn ôl-ddyledion. Yn ystod pandemig Covid-19 bu cynnydd yn nifer y perchnogion ail gartrefi sydd wedi cyflwyno apêl gan na allant ddod i'w hail gartrefi ac sydd wedi gofyn felly i gael eu heithrio rhag talu'r premiwm dros y cyfnod clo. Barn y Cyngor oedd nad oedd methu â theithio i'w heiddo yn rheswm dilys i ganiatáu eithriad a gwrthodwyd pob apêl. Derbyniwyd hyn gan y mwyafrif helaeth ac maent wedi parhau i dalu'r premiwm a godwyd.

Dyweddod y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 ymhellach fod y Cyngor wedi cymeradwyo polisi ar gyfer gweithredu dau gynllun i gynorthwyo prynwyr tro cyntaf i gael troed ar yr ysgol dai, gyda'r cynlluniau'n cael eu hariannu o gyfran o'r Premiwm Treth Gyngor a godir ar dai sydd wedi bod yn wag am gyfnod hir ac ail gartrefi.

Dyweddod yr Aelod Portffolio ar gyfer Gwasanaethau Tai fod y ddau gynllun y cyfeirir atynt yn grant i helpu prynwyr tro cyntaf i brynu ac adnewyddu cartref gwag a benthyciad ecwiti i helpu prynwyr tro cyntaf i fforddio eiddo. Mae'n amlwg bod y cynlluniau wedi bod yn llwyddiannus oherwydd bod y galw wedi bod yn uwch na'r cyllid a ddyrannwyd gan y Cyngor a gwelwyd pobl ifanc yn gallu prynu cartref yn eu cymunedau lleol.

Ailadroddodd aelodau'r Pwyllgor Gwaith bod angen rhoi pwysau ar Lywodraeth Cymru i adolygu'r rheoliadau presennol a chyflwyno dulliau trethiant newydd i ostwng nifer yr ail gartrefi ar yr Ynys sy'n achosi i bobl ifanc Ynys Môn fetu â fforddio cartref yn eu cymunedau eu hunain.

- **Nodi cynnwys yr adroddiad sy'n adolygu gweithrediad Premiwm y Dreth Gyngor ers penderfyniad Cyngor Sir Ynys Môn ar 27 Chwefror 2019 i gynyddu premiymau Treth Gyngor o 1 Ebrill, 2019 i 100% ar gyfer eiddo gwag tymor hir a 35% ar gyfer ail gartrefi;**
- **Nodi effaith pandemig Covid-19 ar sylfaen y Dreth Gyngor a phremiymau Treth Gyngor;**
- **Parhau i roi pwysau ar Lywodraeth Cymru i adolygu'r rheoliadau presennol ac i gyflwyno dulliau trethiant newydd er mwyn lleihau nifer yr ail gartrefi ar yr Ynys ac i ddarparu cyllid ychwanegol i helpu i gefnogi prosiectau lleol sydd â'r nod o helpu pobl ifanc Ynys Môn i allu prynu neu rentu eu cartref eu hunain ar yr Ynys;**
- **Cyhoeddi'r bwriad i gynyddu'r premiwm ar ail gartrefi i o leiaf 50% o Ebrill 2022;**
- **Y bydd adnoddau ychwanegol yn cael eu dyrannu i'r Swyddogaeth Adnoddau er mwyn sicrhau bod yr holl berchenogion eiddo a ddylai dalu'r premiwm yn cael eu nodi a'u gwneud i dalu'r dreth yn llawn;**
- **Y bydd balans yr arian ychwanegol a gynhyrchir o gynyddu'r premiwm yn cael ei gyfeirio tuag at gynlluniau a fydd yn helpu pobl leol i allu fforddio prynu neu rentu eiddo ar yr Ynys;**
- **Y bydd y Cyngor yn cynnal ymgynghoriad llawn ar ei fwriad i gynyddu'r premiwm ar ail gartrefi i 50% a'i gynlluniau ychwanegol i helpu pobl leol, gyda thrigolion Ynys Môn, perchnogion ail gartrefi ar yr Ynys a gweithredwyr llety hunanarlwyo , rhwng Ebrill a Mehefin 2021, gyda'r penderfyniad terfynol ar lefel y premiwm i'w wneud gan y Pwyllgor Gwaith ym mis Medi 2021.**

6 CHWARAEON GOGLEDD CYMRU – ACHOS BUSNES

Cyflwynwyd i'w ystyried gan y Pwyllgor Gwaith, adroddiad y Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd Dros Dro yn ceisio cefnogaeth i sefydlu Partneriaeth Chwaraeon Gogledd Cymru .

Dywedodd yr Aelod Portffolio ar gyfer Prosiectau Mawr a Datblygu Economaidd mai hwn yw'r Achos Busnes i greu Partneriaeth Chwaraeon Gogledd Cymru. Mae'r weledigaeth ar gyfer Chwaraeon Gogledd Cymru wedi'i datblygu trwy bartneriaeth gydweithredol newydd sy'n cynnwys nifer o fudiadau sydd wedi hen sefydlu ac sy'n gweithredu ledled y rhanbarth ac sy'n rhannu uchelgais i weithio gyda'i gilydd ac i wneud newid a chael effaith sylweddol a fydd o fudd i bobl Gogledd Cymru.

Dywedodd y Rheolwr Hamdden Masnachol y rhagwelir y bydd Chwaraeon Gogledd Cymru wedi'i sefydlu'n gadarn fel corff rhanbarthol effeithiol a chryf. Bydd Chwaraeon Gogledd Cymru yn ychwanegu gwerth ac yn sbarduno newid o ran comisiynu a chyflawni cymunedol trwy weithio'n agosach gyda'r cymunedau hynny ac oddi mewn iddynt. Bydd y Bartneriaeth yn mynd i'r afael â phroblemau iechyd mewn cymunedau lleol oherwydd gordewdra ac yn enwedig gordwedra ymysg plant o oed cyn-ysgol. Nododd mai Cyngor Conwy fydd yr Awdurdod arweiniol mewn perthynas â Phartneriaeth Chwaraeon Gogledd Cymru a bod adran gyfreithiol yr Awdurdod hwn wedi bod yn gweithio'n agos ag ef o ran yr Achos Busnes. Dywedodd ymhellach y bydd polisi laith Cymraeg yn cael ei sefydlu gan

Bartneriaeth Chwaraeon Gogledd Cymru ond mae risg gan nad yw'r polisi wedi ei sefydlu ar hyn o bryd.

Roedd y Pwyllgor Gwaith yn cefnogi sefydlu Partneriaeth Chwaraeon Gogledd Cymru ond dywedodd bod angen i bolisi Iaith Gymraeg fod ar waith ac nid yw bod â Swyddogion sy'n gallu siarad Cymraeg ar hyn o bryd yn sicrhau y gellir cwrdd â'r gofynion iaith Gymraeg ar gyfer y blynyddoedd i ddod.

- **Cefnogi, mewn egwyddor, sefydlu Partneriaeth Chwaraeon Gogledd Cymru;**
- **Rhoi pwerau dirprwyedig i'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro gwblhau'r Cytundeb Rhwng yr Awdurdodau mewn ymgynghoriad â'r Arweinydd a'r Prif Weithredwr a dod â'r mater yn ôl i'r Pwyllgor Gwaith os oes unrhyw bryder y bydd y cyfryw gytundeb yn niweidio gofynion y Cyngor mewn perthynas â'r Gymraeg.**

Daeth y cyfarfod i ben am 11.15 am

**Y CYNGHORYDD LLINOS M HUWS
CADEIRYDD**

Y PWYLLGOR GWAITH

Cofnodion y cyfarfod arbennig rhithwir a gynhaliwyd ar 17 Rhagfyr, 2020

PRESENNOL:	Y Cynghorydd Llinos Medi (Cadeirydd) Y Cynghorydd Ieuan Williams (Is-Gadeirydd) Y Cynghorwyr Richard Dew, Carwyn Jones, R. Meirion Jones, Alun Mummery, R.G. Parry, OBE FRAGS, Dafydd Rhys Thomas, Robin Williams
WRTH LAW:	Prif Weithredwr Dirprwy Brif Weithredwr Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro Pennaeth Proffesiwn (AD) a Thrawsnewid Pennaeth Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff Pennaeth Gwasanaethau Democraidaidd Rheolwr Rhaglen, Cynllunio Busnes a Pherfformiad Rheolwr Gwasanaethau Pensaernïol (GWT) Prif Swyddog Prisio (TDE) Swyddog Pwyllgor (ATH)
YMDDIHEURIADAU:	Dim
HEFYD YN BRESENNOL:	Y Cynghorwyr Glyn Haynes, Kenneth Hughes, Trefor Ll. Hughes, MBE, Aled Morris Jones, G O Jones, R. Llewelyn Jones, R O Jones, Dylan Rees, Cyfarwyddwr Dros Dro - Gwasanaethau Cymdeithasol, Rheolwr Sgrwtini (AGD), Swyddog Sgrwtini (SR), Swyddog Cyfathrebu (GJ), Mr Gareth Wyn Williams (Gohebydd Democratiaeth Leol).

Estynnodd y Cadeirydd groeso cynnes i bawb a oedd yn bresennol yn y cyfarfod arbennig rhithwir hwn o'r Pwyllgor Gwaith a gofynnodd i bawb gyflwyno eu hunain.

1. DATGANIADAU O DDIDDORDEB

Gwnaed datganiad o ddiddordeb personol a rhagfarnus gan y Cynghorydd Richard Dew mewn perthynas ag eitemau 4 a 6 ar y rhaglen a gadawodd y cyfarfod pan ystyriwyd y materion hynny.

Gwnaed datganiad o ddiddordeb personol ond nid un a oedd yn rhagfarnu gan y Cynghorydd R.G. Parry, OBE, FRAGS mewn perthynas ag eitem 6 ar y rhaglen.

Gwnaed datganiad o ddiddordeb personol ond nid un a oedd yn rhagfarnu gan Mr Marc Jones, Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 mewn perthynas ag eitem 3 ar y rhaglen.

2. MATERION BRYS A ARDYSTIUYD GAN Y PRIF WEITHREDWR NEU SWYDDOG A BENODIYD GANDDI

Nid oedd unrhyw faterion brys i adrodd arnynt.

3. MODERNEIDDIO YSGOLION – ARDAL LLANGFNI (YSGOL TALWRN AC YSGOL Y GRAIG)

Cyflwynwyd adroddiad y Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc mewn perthynas â'r rhaglen moderneiddio ysgolion ar gyfer ardal Llangefni i'w ystyried gan y Pwyllgor. Roedd yr adroddiad yn nodi'r ymatebion i'r ymgynghoriad statudol a gynhaliwyd ym mis Chwefror / mis Mawrth 2020 ar Ysgol Talwrn ac Ysgol Y Graig ac yn gofyn i'r Pwyllgor Gwaith gymeradwyo'r opsiwn a ffeirir *sef cynyddu capasiti Ysgol Y Graig i gymryd disgyblion o Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol Y Graig ac Ysgol Talwrn.*

Cyflwynwyd yr adroddiad gan yr Aelod Portffolio dros Addysg, Llyfrgelloedd, Diwylliant a Phobl Ifanc a dywedodd fod yr adroddiad yn delio â'r Rhaglen Moderneiddio Ysgolion fel y mae hi'n berthnasol i Ysgol Talwrn ac Ysgol Y Graig a'i fod yn pwysu a mesur dyfodol y ddwy ysgol a'r effaith ar yr holl randdeiliaid o ganlyniad, ac yn arbennig ar y plant yn y ddwy ysgol. Pwysleisiodd mai buddiannau'r plant ddylai fod y brif ystyriaeth yn y mater hwn. Wrth gydnabod y gall moderneiddio ysgolion fod yn fater dadleuol a'i fod ymhlith agweddau mwyaf heriol gwaith y Cyngor, dywedodd ei fod yn deall ac yn sylweddoli pryderon rhieni ac eraill mewn perthynas â'r mater hwn. Mae'r rhaglen moderneiddio ysgolion yn gosod y sylfaen ar gyfer dyfodol ysgolion dros yr 50 mlynedd nesaf ar adeg pan maent dan bwysau oherwydd toriadau cyllidebol, costau cynnal a chadw beichus, cwrdd â gofynion y Cwricwlwm Newydd a sawl ffactor arall yn ogystal ag effaith Covid. Rhaid i'r Cyngor ystyried o ddifrif sut y gellir gwneud y system ysgolion yn fwy effeithiol yn yr ystyr o greu'r amodau lle gall athrawon a disgyblion ffynnu a hefyd sut y gellir ei gwneud yn fwy effeithlon o ran gwneud y defnydd gorau o adnoddau a sicrhau bod pob ysgol yn derbyn ei chyfran deg o'r gyllideb. Mae strategaethau eraill yr Awdurdod y mae'r Rhaglen Moderneiddio Ysgolion yn gysylltiedig â hwy yn cynnwys Dogfen Gyflawni 2019/20, y Strategaeth Moderneiddio Ysgolion fel y'i diwygiwyd a'i cymeradwywyd gan y Pwyllgor Gwaith yn 2018 (gyda'r cynnig cyfredol yn ffurfio rhan o Fand B y Strategaeth); Cynllun Rheoli Asedau Corfforaethol 2015-20; y Strategaeth Ynni; y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd; y Strategaeth Iaith Gymraeg a'r Cynllun Ariannol Tymor Canol.

Rhwng 6 Chwefror a 20 Mawrth, 2020 cynhaliodd swyddogion y Cyngor ymgynghoriad statudol ar ddyfodol y ddwy ysgol dan sylw. Awdurdodwyd swyddogion i gynnal yr ymgynghoriad ar ôl i'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a'r Pwyllgor Gwaith ystyried y papur cynnig ym mis Ionawr, 2020. Daeth yr ymgynghoriad i ben ar y diwrnod ysgol olaf cyn y cyfnod clo cyntaf o ganlyniad i'r pandemig byd-eang a drawsnewidiodd y ddarpariaeth addysg am gyfnod. Dywedodd yr Aelod Portffolio ei bod yn bwysig nodi bod y Cyngor wedi derbyn llythyr gan Gangen Trefniadaeth Ysgolion a Derbyniadau Llywodraeth Cymru yn cadarnhau bod Gweinidogion Llywodraeth Cymru yn rhoi estyniad i'r Cyngor tan fis Mawrth, 2021 i gyhoeddi unrhyw gynnig. Mae'r Cyngor wedi gweithredu yn unol â Chôd Trefniadaeth Ysgolion 2018 trwy gydol cyfnod y pandemig.

Cyfeiriodd yr Aelod Portffolio at y gyrwyr allweddol ar gyfer newid sydd wedi'u cynnwys yn Strategaeth Moderneiddio Ysgolion 2018 sy'n cynnwys gwella safonau addysgol; gwella arweinyddiaeth a rheolaeth; sicrhau bod adeiladau ysgol yn addas at y diben; lleihau nifer y lleoedd gweigion; lleihau cost gyffredinol addysg a'r amrywiad mewn cost fesul disgybl; cynnal a gwella'r ddarpariaeth cyfrwng Gymraeg a chynyddu'r defnydd cymunedol o adeiladau ysgol.

Wrth gloi ei gyflwyniad i'r adroddiad, dywedodd yr Aelod Portffolio dros Addysg ei fod yn dymuno achub ar y cyfle hwn i ddiolch i bawb a gymerodd ran yn y broses ymgynghori.

Tynnodd y Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc sylw at brif bwyntiau'r adroddiad a dywedodd fod proses ymgynghori statudol wedi'i chynnal rhwng 6 Chwefror a 20 Mawrth, 2020 ar y cynnig i gynyddu capasiti Ysgol Y Graig i gymryd disgyblion o Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol Talwrn ac Ysgol Y Graig (sef y cynnig gwreiddiol). Cadarnhaodd, yng ngoleuni'r holl ymatebion ymgynghori a'r asesiadau effaith mewn perthynas â'r cynnig, yr ystyrir mai'r cynnig hwn yw'r ffordd fwyaf priodol ymlaen a'r opsiwn sy'n cael ei argymhell i'r Pwyllgor Gwaith. Esboniodd fod nifer o opsiynau amgen wedi eu hystyried fel rhan o'r broses ymgynghori ac roedd dadansoddiad ohonynt yn adran 6 yr adroddiad. Derbyniodd y Cyngor 57 o ymatebion ar-lein a 10 ymateb ar ffurf llythyrau ac e-byst gydag unigolion a sefydliadau cymunedol yn ymateb i'r ymgynghoriad (crynodeb yn adran 5 yr adroddiad ysgrifenedig). Fel rhan o'r broses derbyniwyd modelau addysgol eraill (mae adran 6.4 yr adroddiad yn cyfeirio at y rheini) ac fe'u haseswyd gan swyddogion yn erbyn meini prawf a gyrwyr y Strategaeth Moderneiddio Ysgolion gyfredol. Ar ôl ystyried yr holl ddewisiadau amgen ac yn dilyn dadansoddiad cynhwysfawr o'u cryfderau a'u gwendidau yn erbyn gyrwyr y Strategaeth Moderneiddio Ysgolion, ystyrir mai'r cynnig gwreiddiol yw'r ffordd fwyaf priodol ymlaen oherwydd ei fod yn cwrdd â'r heriau allweddol sy'n wynebu Ysgol Talwrn ac Ysgol Y Graig a hefyd yn bodloni'r gyrwyr allweddol dros newid a nodir yn y Strategaeth fel a ganlyn –

- Rhaid i safonau ym mhob ysgol fod yn dda neu'n ardderchog o leiaf a byddai disgwyl iddynt fod yn y categori gwyrdd sydd angen y lefel isaf o gefnogaeth. Byddai'r ysgol estynedig newydd mewn sefyllfa i gynnal y radd a ddyfarnwyd gan Estyn a chadw'r categoreiddiad gwyrdd yn y tymor canol i'r tymor hir.
- Rhaid i arweinyddiaeth a rheolaeth fod yn dda neu'n well ym mhob ysgol. Mae angen digon o amser digyswllt ar benaethiaid i gydbwysu heriau arweinyddiaeth a rheolaeth gydag ymrwymadau addysgu. Rhagwelir na fyddai gan y Pennaeth unrhyw ymrwymiad addysgu yn yr Ysgol Y Graig estynedig newydd. Byddai modd adeiladu a datblygu uwch dîm rheoli ymhellach, a allai wella arweinyddiaeth a rheolaeth.
- Mae angen i adeilad yr ysgol ddarparu amgylchedd dysgu ysbrydoledig a fydd yn annog yr holl ddisgyblion i gyrraedd eu potensial ar draws pob maes dysgu a rhaid iddo gydymffurfio â Deddf Cydraddoldeb 2010 o ran hygyrchedd. Dylunnir adeilad newydd yr unfed ganrif ar hugain a chanddo gostau cynnal a chadw isel ac a fydd yn cwrdd â manylebau BREEM ac yn cydymffurfio'n llawn â Deddf Cydraddoldeb, 2010. Byddai costau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol y ddwy ysgol, sef £408,500, yn cael eu dileu.
- Mae angen i ddigon o leoedd ysgol fod ar gael yn yr ardal i gwrdd â'r galw cyfredol, y niferoedd o ddisgyblion a ragwelir i'r dyfodol ac i leihau nifer y lleoedd gweigion. Mae angen lleihau symudiad disgyblion o'r tu mewn a'r tu allan i'r dalgylch. Mae'r cynnig yn mynd i'r afael â'r angen i ddarparu digon o leoedd yn Ysgol y Graig yn ogystal â galluogi disgyblion o Ysgol Talwrn i gael eu haddysgu mewn dosbarthiadau lle mae'r ystod oedran yn llai. Bydd llai o ddisgyblion yn symud rhwng dalgylchoedd.
- Mae angen i unrhyw ddarpariaeth ysgol ddiwygiedig yn yr ardal fod yn gost-effeithlon ac mae angen iddi hefyd leihau'r amrywiad mewn cost fesul disgybl ar draws ysgolion unigol. Byddai'r gost amcanol fesul disgybl yn yr ysgol estynedig newydd o £3,436 (yn seiliedig ar gyllideb 2019/20) yn dileu'r amrywiad mewn cost fesul disgybl rhwng Ysgol Talwrn (£4,553) ac Ysgol Y Graig (£3,429) ac yn is na'r cyfartaledd ar gyfer ysgolion cynradd Ynys Môn (£3,988). Mae'r cynnig yn golygu cost refeniw ychwanegol o oddeutu £33k y flwyddyn, (darperir manylion yn adran 7) ond mae'n dileu costau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol o £408,500 y byddai'n costio £32,000 y flwyddyn i'r Cyngor eu hariannu trwy fenthyciad digymorth dros gyfnod o 20 mlynedd. Felly gellir dod i'r casgliad bod y cynnig yn agos at fod yn gost niwtral.
- Ar y lleiaf, byddai'r ddarpariaeth gyfrwng Gymraeg dda bresennol yn cael ei chynnal.
- Byddai'r gymuned ehangach yn parhau i elwa o'r defnydd o'r adeilad ysgol estynedig newydd.

Adroddodd y Swyddog ymhellach fod asesiadau effaith mewn perthynas â'r Ddeddf Cydraddoldeb, Iaith, y Gymuned a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 wedi'u cynnal a'u bod ynghlwm wrth yr adroddiad ymgynghori. Mae nifer yr ymatebion i'r cwestiwn asesiad effaith yn rhoi sicrwydd o 95% bod yr ymateb yn gywir ac yn cyd-fynd â theimpladau gweddill yr ymatebwyr yr ymgynghoriad. Mae lefel hyder o 95% yn golygu pe bai'r arolwg yn cael ei gynnal 100 gwaith, byddai'r un canlyniadau'n cael eu darparu 95% o'r amser. Mae'r Asesiad Effaith yn parhau i fod yn ddogfen fyw ac fe'i diweddarwyd i gynnwys sylwadau rhanddeiliaid a dderbyniwyd yn ystod y cyfnod ymgynghori statudol; bydd yn parhau i gael ei ddiweddarau'n rheolaidd trwy gydol y cyfnod datblygu, ac felly pe bai risg / mater arall yn codi, gall y Cyngor, mewn partneriaeth â'r gymuned leol, roi mesurau lliniaru ar waith i oresgyn y risg neu'r mater sy'n codi. Bydd y trefniant hwn mewn grym trwy gydol y cyfnod datblygu a bydd yn atebol i'r Bwrdd Rhaglen Corfforaethol ar gyfer Trawsnewid Gwasanaethau.

Amcangyfrifir bod cost adeiladu'r ddarpariaeth newydd arfaethedig oddeutu £6m. Os cymeradwyir y cynnig, bydd yn cael ei ariannu gan gyfraniad o 65% gan Lywodraeth Cymru trwy Raglen Band B Ysgolion yr 21ain Ganrif a chyfraniad o 35% gan Gyngor Sir Ynys Môn.

Dywedodd y Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc, felly, wrth gloi, yr argymhellir cynyddu capasiti Ysgol Y Graig i gymryd disgyblion o Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol Talwrn ac Ysgol Y Graig.

Ar wahoddiad y Cadeirydd, adroddodd y Cyngorydd Aled Morris Jones, Cadeirydd y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol, o gyfarfod y Pwyllgor ar 10 Rhagfyr, 2020 a roddodd sylw i'r adroddiad ymgynghori a'r cynnig a argymhellir. Dywedodd y Cyngorydd Jones fod y Pwyllgor wedi clywed gan Mr Robat Idris Davies a oedd wedi cyflwyno sylwadau ar ran Ysgol Talwrn a'r gymuned i gadw'r ysgol ar agor ar y sail ei bod yn ysgol hapus a bodlon sy'n gwneud yn dda yn addysgol ac yn cael ei gwerthfawrogi'n fawr gan ei chymuned. Roedd yr Aelod Portffolio dros Addysg a'r Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc wedi cyflwyno'r achos dros newid gan ddyfynnu nifer y disgyblion yn Ysgol Talwrn, y cyfyngiadau amser ar gyllid grant Rhaglen Ysgolion yr 21ain Ganrif Llywodraeth Cymru a'r cyfleoedd a'r ddarpariaeth addysgol gwell a fyddai ar gael i ddisgyblion o Ysgol Talwrn yn yr Ysgol Y Graig estynedig newydd ymhlith y rhesymau dros yr opsiwn a ffefrir. Codwyd pryderon ynghylch dyfodol y ddarpariaeth Cylch Meithrin a'r Eisteddfod leol pe bai Ysgol Talwrn yn cau. Trafododd y Pwyllgor y mater am gryn amser a chyflwynwyd dau gynnig, sef un i ffederaleiddio Ysgol Talwrn gydag Ysgol Y Graig neu Ysgol Corn Hir a'r llall i gefnogi'r cynnig a argymhellwyd h.y. ehangu Ysgol Y Graig i gymryd disgyblion o Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd y ddwy ysgol; carwyd yr olaf o'r ddau trwy bleidlais fwyafrifol a gwnaed argymhelliad i'r perwyl hwnnw i'r Pwyllgor Gwaith. Er codi ymholiad am y broses wrth symud ymlaen yn sgil cadarnhad y byddai cyfnod clo arall yn y Flwyddyn Newydd, rhoddwyd sicrwydd i'r Pwyllgor na fyddai'r broses yn cael ei heffeithio.

Eglurodd y Rheolwr Rhaglen, Cynllunio Busnes a Pherfformiad fod Llywodraeth Cymru, ar adeg y cyfnod clo cyntaf ym mis Mawrth 2020 pan oedd ysgolion ar gau, wedi cyhoeddi canllawiau ychwanegol ar gyfer awdurdodau lleol a oedd yn mynd trwy'r broses ad-drefnu, a bod y cyfryw ganllawiau wedi cyflwyno mân newidiadau yn y disgwyliadau mewn perthynas ag ymgynghori. Roedd y canllawiau yn weithredol hyd at 25 Gorffennaf ac mae'r ysgolion wedi ailagor ers hynny ac ni wnaed unrhyw newidiadau pellach. Yn ôl y canllawiau a dderbyniwyd, mae Côt Trefniadaeth Ysgolion 2018 yn parhau i fod yn effeithiol a dyma'r arweiniad y mae'r Awdurdod wedi bod yn ei ddilyn. Mae'n bwysig nodi, pe bai'r cynnig a argymhellir yn cael ei gymeradwyo, fod cam nesaf y broses yn cynnwys cyhoeddi rhybudd statudol yn y Flwyddyn Newydd ac ar ôl hynny bydd cyfnod o 28 diwrnod ar gyfer derbyn gwrthwynebiadau; nid yw hyn yn cynnwys ymgynghori ac nid yw'n gyfnod ymgynghori 'chwaith. Mewn ymateb i gais gan y Cyngorydd Alun Mummery, eglurodd y Swyddog ymhellach fod y broses yn ei gwneud yn ofynnol i'r Awdurdod

gyhoeddi rhybudd statudol ar wefan y Cyngor ac yn yr ysgol a sicrhau bod partneriaid a chyrff statudol yn ymwybodol o'i gyhoeddi. Mae'r cyfnod o 28 diwrnod yn rhoi cyfle i gyflwyno gwrthwynebiadau i'r cynnig ac ar ôl hynny mae disgwyl i'r Awdurdod baratoi adroddiad gwrthwynebiad (os derbyniwyd rhai) i'w gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith.

Yn y drafodaeth a ddilynodd, ymatebodd aelodau'r Pwyllgor Gwaith fel a ganlyn –

Gofynnodd y Cynghorydd Robin Williams, er budd eglurhad ac ar ôl derbyn nifer o ymholiadau gan randdeiliaid Ysgol Talwrn ar y mater, fod y Swyddogion yn darparu trosolwg o'r sefyllfa yn Ysgol Talwrn o ran niferoedd disgyblion a capasiti. Dywedodd y Rheolwr Rhaglen, Cynllunio Busnes a Pherfformiad, at ddibenion ymgynghori, fod nifer y disgyblion yn cael ei hystyried ar sail cyfnod o flynyddoedd yn ôl i 2015 ac yn edrych ymlaen i 2024 er mwyn sefydlu tueddiadau a phatrymau symud. Daeth yn amlwg, ar gyfer y cyfnod 2015 i 2020, fod nifer y disgyblion yn Ysgol Talwrn wedi gostwng o 44 yn 2015 i 40 yn 2020 yn erbyn capasiti 'r ysgol gyfan o 49 o ddisgyblion. Rhagwelir y bydd y gostyngiad hwn mewn niferoedd yn parhau yn 2022 a 2023 i 27 o ddisgyblion yn 2023. Yn seiliedig ar ddata a ddarparwyd gan system rheoli gwybodaeth SIMS y Gwasanaeth Dysgu, ar hyn o bryd mae 36 o ddisgyblion yn Ysgol Talwrn sy'n golygu bod lefel y lleoedd gwag yn yr ysgol oddeutu 27%.

Dywedodd y Cynghorydd R G Parry, OBE, FRAGS, a oedd hefyd yn Aelod Lleol, ei fod wedi ei synnu gan yr ystadegau yn enwedig o ran nifer y plant o Dalwrn sy'n mynychu ysgolion mewn ardaledd eraill a'i fod hefyd yn poeni am y diffyg lle gwyrdd yn yr ysgol. Cydnabu, er bod cau ysgol yn fater o dristwch, fod yn rhaid ystyried budd gorau pob plentyn. Ar ôl gweld y tair ysgol newydd y mae'r Rhaglen Moderneiddio Ysgolion wedi'u creu ar yr Ynys hyd yn hyn a'r manteision y gallant eu cynnig roedd yn gefnogol iawn i'r rhaglen.

Adleisiodd y Cynghorydd Ieuan Williams, yr Is-Gadeirydd y sylwadau hynny, gan ddweud ei fod o'r farn bod system Addysg yr Awdurdod angen ysgolion sy'n addas i bwrpas ac sy'n ysbrydoli addysgu a dysgu. Mae'r amgylchedd dysgu a ddarperir gan y tair ysgol newydd ar yr Ynys yn wahanol iawn i'r amgylchedd yn rhai o'r ysgolion hyn sy'n rhan o stad ysgolion yr Awdurdod. Yn ogystal, mae'r asesiad effaith mewn perthynas â'r Gymraeg yn gadarnhaol gan nodi y bydd yr iaith mewn lle gwell wrth symud ymlaen gyda'r cynlluniau a argymhellir.

Tynnodd y Cynghorydd Richard Dew sylw at y ffaith fod y Rhaglen Moderneiddio Ysgolion bellach wedi bod mewn grym ers nifer o flynyddoedd a bod yr ysgolion newydd a adeiladwyd o dan ei nawdd wedi cael eu croesawu gan rieni yr oedd llawer ohonynt yn wreiddiol yn eu gwrthwynebu. Mae'r rhaglen yn golygu bod rhai o ysgolion llai yr Awdurdod wedi gorfod cau sydd, yn naturiol, wedi denu rhywfaint o wrthwynebiad yn yr un modd ag y mae eraill wedi cefnogi. Er bod penderfyniad heddiw yn un anodd ei wneud mae'n bwysig bod y rhaglen yn cael ei symud ymlaen.

Cyfeiriodd y Cynghorydd Alun Mummery at y negeseuon e-bost yr oedd wedi eu derbyn gan nodi nad oeddent yn codi unrhyw faterion newydd. Dywedodd y Cynghorydd R. Meirion Jones, yr Aelod Portffolio dros Addysg, ei fod wedi anfon ymlaen y negeseuon yr oedd wedi eu derbyn i sylw'r Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau, a Phobl Ifanc a gadarnhaodd nad oeddent yn codi unrhyw faterion nad oeddent wedi cael sylw eisoes.

Cyfeiriodd y Cynghorydd Dafydd Rhys Thomas at yr Ysgol Cybi newydd y mae canmoliaeth iddi bellach er y bu gwrthwynebiadau lleol i'r ysgol ar y cychwyn.

Gan gyfeirio at y drafodaeth yn y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a oedd wedi codi'r posibilrwydd o ffederaleiddio, gofynnodd y Cynghorydd Carwyn Jones i'r Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc egluro pam nad yw'r opsiwn hwn yn cael ei gefnogi i'r ddwy ysgol dan sylw. Dywedodd y Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc fod yn rhaid ystyried pob achos i newid trefniadaeth sefydliadol ysgol yn unigol; mae pob sefyllfa yn wahanol ac mae'n rhaid ystyried y ffactorau unigryw sy'n berthnasol i bob un. Er bod

ffederaleiddio yn opsiwn sydd wedi'i weithredu yn Ynys Môn, fe wnaed hynny mewn gwahanol amgylchiadau i'r rhai yn yr achos hwn. Yn ei farn broffesiynol, nid oedd yn ystyried mai ffederaleiddio oedd y ffordd fwyaf effeithiol ymlaen yn y sefyllfa bresennol - mae'r cynnig a argymhellir, yn ogystal â gwneud mwy o synnwyr, yn cynnig darpariaeth fwy effeithiol i'r plant a'r bobl ifanc. Mae ffederaleiddio yn dod â nifer o heriau ychwanegol gan gynnwys i'r Pennaeth ac, o gymryd yr holl ffactorau i ystyriaeth, mae'r opsiwn a argymhellir yn fwy ymarferol o ran cwrdd â'r gofynion a sicrhau dyfodol llewyrchus i'r plant a'r bobl ifanc dan sylw.

Wrth gloi, siaradodd yr Aelod Portffolio dros Addysg, Llyfrgelloedd, Sgiliau a Phobl Ifanc am y nifer o ffactorau sy'n gysylltiedig ag ad-drefnu ysgolion fel rhan o'r rhaglen foderneiddio a chydabu fod cynnig i gau yn gynnig anodd iawn. Mae nifer y disgyblion yn Ysgol Talwrn yn adlewyrchu sefyllfa lle mae nifer o ddisgyblion o'r pentref yn mynychu ysgolion mewn ardaloedd eraill a bod nifer o ddisgyblion yr ysgol yn dod o'r tu allan i'r dalgylch. Er y gall y Gwasanaeth Dysgu gyfrannu at y gymuned, nid cyfrifoldeb y Gwasanaeth yw sicrhau ei bod yn parhau i fod yn hyfyw. Mae'r mater hwn wedi bod yn cael sylw ers cryn amser ac fe graffwyd arno'n fanwl; gyda hynny mewn cof, cynigiodd argymhelliad yr adroddiad. Ar ôl ystyried y wybodaeth a gyflwynwyd yn ogystal â'r atborth a'r argymhelliad gan y Pwyllgor Sgriwtini, penderfynodd y Pwyllgor Gwaith gefnogi'r cynnig.

Penderfynwyd –

- **Cymeradwyo'r cynnig i gynyddu capasiti Ysgol Y Graig i gymryd disgyblion o Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol Y Graig ac Ysgol Talwrn.**
- **Awdurdodi Swyddogion i symud i ran nesaf y broses a nodir yng Nghôd Trefniadaeth Ysgolion 2018 a chyhoeddi rhybudd statudol am gyfnod o 28 diwrnod yn gynnar yn y Flwyddyn Newydd.**
- **Awdurdodi Swyddogion i ymgymryd ag ymatebion i'r rhybudd statudol gan lunio adroddiad gwrthwynebiadau (os oes gwrthwynebiadau) i'w ystyried ymhellach gan y Pwyllgor Gwaith yn y Flwyddyn Newydd.**
- **Awdurdodi Swyddogion i ailgyhoeddi'r Asesiad Effaith ar y cynnig fel rhan o asesu effaith barhaus y cynnig ar gydraddoldeb, y Gymraeg a'r gymuned.**

4. MODERNEIDDIO YSGOLION – ARDAL LLANGFNI (YSGOL BODFFORDD AC YSGOL CORN HIR)

Cyflwynwyd adroddiad y Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc mewn perthynas â'r rhaglen moderneiddio ysgolion ar gyfer ardal Llangfni i'w ystyried gan y Pwyllgor. Roedd yr adroddiad yn nodi'r ymatebion i'r ymgynghoriad statudol a gynhaliwyd ym mis Chwefror / Mawrth 2020 ar Ysgol Corn Hir ac Ysgol Bodffordd ac yn gofyn i'r Pwyllgor Gwaith gymeradwyo'r dewis rhesymol arall, sef *adeiladu ysgol newydd ar gyfer Ysgol Corn Hir a gadael Ysgol Bodffordd fel y mae gan mai dyna'r ffordd fwyaf priodol ymlaen o ran y ddwy ysgol.*

Ar ôl datgan diddordeb a oedd yn rhagfarnu yn yr eitem hon ac eitem 6 ar y rhaglen, gadawodd y Cynghorydd Richard Dew ac ni fu'n bresennol am weddill y cyfarfod.

Cyflwynwyd yr adroddiad gan yr Aelod Portffolio dros Addysg, Llyfrgelloedd, Diwylliant a Phobl Ifanc a dywedodd fod y Rhaglen Moderneiddio Ysgolion yn yr achos hwn yn cynnwys pwyso a mesur dyfodol Ysgol Corn Hir ac Ysgol Bodffordd Talwrn a'r effaith ar yr holl randdeiliaid o ganlyniad, ac yn arbennig y plant yn y ddwy ysgol y dylai eu buddiannau a'u llesiant fod y brif ystyriaeth yn y mater hwn. Ailadroddodd y gall moderneiddio ysgolion fod yn fater dadleuol a'i fod ymhlith agweddau mwyaf heriol gwaith y Cyngor, dywedodd ei fod yn deall ac yn sylweddoli pryderon rhieni ac eraill mewn

perthynas â'r mater hwn yn llawn. Mae'r rhaglen moderneiddio ysgolion yn gosod y sylfaen ar gyfer dyfodol ysgolion dros yr 50 mlynedd nesaf ar adeg pan maent dan bwysau oherwydd toriadau cyllidebol, costau cynnal a chadw beichus, cwrdd â gofynion y Cwricwlwm Newydd a sawl ffactor arall yn ogystal ag effaith Covid. Rhaid i'r Cyngor ystyried sut y gellir gwneud y system ysgolion yn fwy effeithiol yn yr ystyr o greu'r amodau lle gall athrawon a disgyblion ffynnu a hefyd sut y gellir ei gwneud yn fwy effeithlon o ran gwneud y defnydd gorau o adnoddau a sicrhau bod pob ysgol yn derbyn ei chyfran deg o'r gyllideb. Cyfeiriodd yr Aelod Portffolio at brif strategaethau a chynlluniau'r Cyngor y mae Strategaeth Moderneiddio Ysgolion 2018 yn gysylltiedig â hwy.

Rhwng 6 Chwefror a 20 Mawrth, 2020 cynhaliwyd ymgynghoriad statudol ar ddyfodol Ysgol Corn Hir ac Ysgol Bodffordd. Awdurdodwyd swyddogion i gynnal yr ymgynghoriad ar ôl i'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a'r Pwyllgor Gwaith ystyried y papur cynnig ym mis Ionawr, 2020. Daeth yr ymgynghoriad i ben ar y diwrnod ysgol olaf cyn y cyfnod clo cyntaf o ganlyniad i'r pandemig byd-eang a drawsnewidiodd y ddarpariaeth addysg am gyfnod. Dylid nodi bod y Cyngor wedi derbyn llythyr gan Gangen Trefniadaeth Ysgolion a Derbyniadau Llywodraeth Cymru yn cadarnhau bod Gweinidogion Llywodraeth Cymru yn rhoi estyniad i'r Cyngor tan fis Mawrth, 2021 i gyhoeddi unrhyw gynnig. Mae'r Cyngor wedi gweithredu yn unol â Chôd Trefniadaeth Ysgolion 2018 trwy gydol y cyfnod pandemig.

Cyfeiriodd yr Aelod Portffolio at y gyrwyr allweddol ar gyfer newid sydd wedi'u cynnwys yn Strategaeth Moderneiddio Ysgolion 2018 sy'n cynnwys gwella safonau addysgol; gwella arweinyddiaeth a rheolaeth; sicrhau bod adeiladau ysgol yn addas at y diben; lleihau nifer y lleoedd gwag (yn achos ardal Llangedfn sicrhau bod digon o gapasiti) lleihau cost gyffredinol addysg a'r amrywiad mewn cost fesul disgybl; cynnal a gwella'r ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg a chynyddu'r defnydd cymunedol o adeiladau ysgol.

Fel o'r blaen, diolchodd yr Aelod Portffolio i bawb a gymerodd ran yn y broses ymgynghori.

Tynnodd y Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc sylw at brif bwyntiau'r adroddiad a dywedodd y cynhaliwyd ymgynghoriad statudol rhwng 6 Chwefror a 20 Mawrth, 2020 a oedd yn ystyried nifer o gynigion (enghreifftiau wedi eu cynnwys yn yr adroddiad ysgrifenedig) gan gynnwys cynnig gwreiddiol y Cyngor ar gyfer y ddwy ysgol, *sef ail-leoli ac ehangu Ysgol Corn Hir ar safle gwahanol i gymryd disgyblion o Ysgol Bodffordd, cau Ysgol Bodffordd ac adolygu dalgylchoedd Ysgol Bodffordd ac Ysgol Corn Hir*. Yn dilyn yr ymgynghoriad statudol, y cynnig sy'n cael ei argymhell i'r Pwyllgor Gwaith yw'r dewis arall rhesymol, *sef adeiladu ysgol newydd ar gyfer Ysgol Corn Hir a gadael Ysgol Bodffordd fel y mae*.

Cafwyd 823 o ymatebion ar-lein ac ar bapur i'r ymgynghoriad. Derbyniwyd ymatebion gan staff, rhieni, llywodraethwyr a phlant mewn perthynas â'r ddwy ysgol yn ogystal â chan unigolion a sefydliadau (darperir crynodeb yn adran 5 yr adroddiad ysgrifenedig). Cadarnhaodd yr atborth sylweddol gan fwyafrif y rhanddeiliaid sy'n gysylltiedig â'r ddwy ysgol eu bod yn derbyn y cynnig gwreiddiol mewn perthynas â'r angen am ysgol newydd ar gyfer Ysgol Corn Hir ond roeddent yn cwestiynu pam y dylai hyn fod ar draul Ysgol Bodffordd. Fel rhan o'r broses, cyflwynwyd modelau addysgol eraill ac fe'u haseswyd gan swyddogion yn erbyn meini prawf a gyrwyr y Strategaeth Moderneiddio Ysgolion gyfredol (cyfeiriad yn adran 6.4 o'r adroddiad). Ar ôl ystyried yr holl ddewisiadau amgen ac yn dilyn dadansoddiad cynhwysfawr o'u cryfderau a'u gwendidau yn erbyn gyrwyr y Strategaeth Moderneiddio Ysgolion, ystyrir mai'r dewis arall rhesymol a gynigiwyd gan rhanddeiliaid yw'r ffordd fwyaf priodol ymlaen oherwydd ei fod yn cwrdd â'r rhan fwyaf o'r heriau allweddol a wynebir gan Ysgol Bodffordd. Byddai hyn yn cyfateb i weithredu'r cynnig gwreiddiol yn rhannol h.y. byddai adeilad newydd yn cael ei ddarparu ar gyfer Ysgol Corn Hir, ond ni fyddai Ysgol Bodffordd yn cau ac ni fyddai ei disgyblion yn cael eu symud i adeilad yr ysgol newydd. Mae'r cynnig wedi newid am y rhesymau canlynol -

- Safonau yn Ysgol Bodffordd - mae Ysgol Bodffordd wedi gwella o ran ei chategori gan iddi symud i fyny o Ambr yn 2015 i Melyn (B) yn 2019.
- Cyflawni'r Cwricwlwm - mae Ysgol Bodffordd mewn sefyllfa gref i gydweithio ag ysgolion eraill yn yr ardal leol i gyflawni'r cwricwlwm.
- Y Gymraeg - gyda 60 o ddisgyblion yn Ysgol Bodffordd (85%) a 138 o ddisgyblion yn Ysgol Corn Hir (61%) yn siarad Cymraeg gartref (PLASC 2019) mae gan Ysgol Bodffordd ac Ysgol Corn Hir y potensial i gynnal a datblygu ymhellach y Ddarpariaeth Gymraeg gyfredol.
- Capasiti - mae'r dewis arall rhesymol yn cwrdd â'r anghenion capasiti dan sylw fel rhan o'r cynnig gwreiddiol ac felly'n cwrdd â'r cynnydd disgwylidig yn nifer y disgyblion yn y dyfodol.
- Trefniadau teithio - mae'r dewis arall rhesymol yn annhebygol o newid trefniadau teithio cyfredol disgyblion. Mae disgyblion o Fodffordd, sydd ar hyn o bryd yn cerdded neu'n beicio i'r ysgol yn debygol o allu parhau i wneud hynny heb newidiadau tebygol i'r ôl- troed carbon.
- Canolfan Gymunedol Bodffordd - ni fydd unrhyw newidiadau. O ganlyniad, gellir parhau i ddefnyddio'r ganolfan gymunedol yn Ysgol Bodffordd fel y gwneir ar hyn o bryd.
- Côt Trefniadaeth Ysgolion 2018 - mae Ysgol Bodffordd wedi'i nodi yn y Côt fel Ysgol Wledig, ac o ganlyniad mae'r Cyngor wedi dilyn set fanylach o weithdrefnau a gofynion wrth lunio'r dewis arall rhesymol. (Fodd bynnag, mae'r Côt yn nodi nad yw rhagdybiaeth o blaid ysgolion gwledig yn golygu na fydd ysgol wledig byth yn cau).

Cyfeiriodd y Swyddog at yr asesiadau effaith mewn perthynas â'r Ddeddf Cydraddoldeb, Iaith, y Gymuned a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 sydd wedi'u cynnal a bod eu canlyniadau ynghlwm yn yr atodiad i'r adroddiad ymgynghori. Mae nifer yr ymatebion i'r cwestiwn asesiad effaith yn rhoi sicrwydd o 95% bod yr ymateb yn gywir ac yn cyd-fynd â theimladau gweddill yr ymatebwyr i'r ymgynghoriad. Mae lefel hyder o 95% yn golygu pe bai'r arolwg yn cael ei gynnal 100 gwaith, byddai'r un canlyniadau'n cael eu darparu 95% o'r amser. Mae'r Asesiad Effaith yn ddogfen fyw ac fe'i diweddarwyd i gynnwys sylwadau rhanddeiliaid a dderbyniwyd yn ystod y cyfnod ymgynghori statudol; mae'r asesiad cyfredol yn cynnwys asesiad sy'n ymwneud â'r cynnig newydd a argymhellir i'w weithredu. Bydd yr Asesiad Effaith yn parhau i gael ei ddiweddarau'n rheolaidd trwy gydol y cyfnod datblygu a phe bai risg / mater arall yn codi, gall y Cyngor, mewn partneriaeth â'r gymuned leol, roi mesurau lliniaru ar waith i oresgyn y risg neu'r mater sy'n codi. Bydd y trefniant hwn mewn grym trwy gydol y cyfnod datblygu a bydd yn atebol i'r Bwrdd Rhaglen Corfforaethol ar gyfer Trawsnewid Gwasanaethau.

Amcangyfrifir bod y gost o adeiladu ysgol newydd ar gyfer Ysgol Corn Hir oddeutu £9m i £10m. Os caiff ei gymeradwyo, bydd yn cael ei ariannu gan gyfraniad o 50% gan Lywodraeth Cymru trwy Raglen Band A Rhaglen Ysgolion yr 21ain Ganrif gyda Chyngor Sir Ynys Môn yn cyfrannu'r 50% arall.

Dywedodd y Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc wrth gloi yr argymhellir felly adeiladu ysgol newydd ar gyfer Ysgol Corn Hir a bod Ysgol Bodffordd yn cael ei gadael fel y mae.

Ar wahoddiad y Cadeirydd, adroddodd y Cynghorydd Aled Morris Jones, Cadeirydd y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol o gyfarfod y Pwyllgor yn gynharach yn y prynhawn a oedd wedi ystyried yr adroddiad ymgynghori a'r cynnig a argymhellir. Clywodd y Pwyllgor sylwadau gan Mr Dafydd Jones, Cadeirydd Corff Llywodraethu Ysgol Corn Hir a chan Mr Gareth Parry, aelod o Gorff Llywodraethu Ysgol Bodffordd ac roedd yn ddiolchgar i'r ddau am eu mewnbwn. Clywodd y Pwyllgor am y diffyg lle ac effaith hynny ar yr amgylchedd dysgu ac addysgu yn Ysgol Corn Hir a nododd fod yr ysgol ar hyn o bryd 17% dros gapasiti. Nododd y Pwyllgor ymhellach argaeledd cyllid grant Llywodraeth Cymru o dan

Raglen Ysgolion yr 21ain Ganrif a'r cyfle yn ei sgil i gael ysgol fodern addas i'r pwrpas ar gyfer Ysgol Corn Hir a gefnogir yn eang gan y gymuned. Nododd y Pwyllgor hefyd y gefnogaeth gref gan randdeiliaid i gadw Ysgol Bodffordd ar agor yn ogystal â'r rhesymau pam roedd hyn bellach yn cael ei gynnig. Roedd y Pwyllgor yn unfrydol yn ei gefnogaeth i'r dewis rhesymol arall a gyflwynwyd ac argymhellodd bod y Pwyllgor Gwaith yn ei gymeradwyo.

Diolchodd y Cadeirydd i'r Pwyllgor Sgriwtini am ei waith mewn perthynas â'r mater dan sylw a'r mater blaenorol, ac yn arbennig am gyflwyno persbectif gwahanol a her gadarn i'r drafodaeth ac fe adleisiwyd sylwadau'r Cadeirydd yn hynny o beth gan y Pwyllgor Gwaith cyfan.

Roedd consensws ymhlith aelodau'r Pwyllgor Gwaith ynghylch pwysigrwydd dod â chyfleusterau modern i stoc ysgolion yr Awdurdod sy'n darparu'r amgylchedd dysgu, yr adnoddau a'r lle iawn i gwrdd â gofynion y dyfodol, gan gynnwys rhai'r cwricwlwm newydd. Yr un mor bwysig yw'r angen i gael system addysg gynaliadwy a chost effeithiol sy'n cwrdd ag anghenion disgyblion yn gyfartal. Wrth ystyried y dewis arall rhesymol fel y'i cyflwynwyd a'r hyn y mae'n ei olygu o ran sicrhau ansawdd a safonau addysg yn Ysgol Corn Hir ac Ysgol Bodffordd yn ogystal â'r rhesymau dros newid y cynnig, ac ar ôl nodi'r atborth a'r argymhelliad gan y Pwyllgor Sgriwtini, roedd y Pwyllgor Gwaith yn fodlon, ac yn gytûn mai'r dewis arall rhesymol fel yr argymhellir yw'r ffordd fwyaf priodol ymlaen yn yr achos hwn.

Penderfynwyd –

- **Cymeradwyo'r cynnig i adeiladu ysgol newydd ar gyfer Ysgol Corn Hir a gadael Ysgol Bodffordd fel y mae.**
- **Awdurdodi Swyddogion i weithredu'r penderfyniad cyn gynted ag y bo modd a nodi bod ei weithrediad y tu allan i ddisgwyliadau'r Côt Trefniadaeth Ysgolion (011/18).**
- **Awdurdodi Swyddogion i ailgyhoeddi'r Asesiad Effaith ar y cynnig fel rhan o asesu effaith barhaus y cynnig ar gydraddoldeb, y Gymraeg a'r gymuned.**

5. CAU ALLAN Y WASG A'R CYHOEDD

Ystyriwyd a phenderfynwyd o dan Adran 100(A)(4) Deddf Llywodraeth Leol 1972 y dylid cau allan y Wasg a'r cyhoedd o'r cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem ganlynol ar y sail y gall olygu datgelu gwybodaeth eithriedig fel y'i diffinnir yn Atodlen 12A o'r Ddeddf honno ac yn y Prawf Budd y Cyhoedd amgaaedig."

6. YN AMODOL AR Y PENDERFYNIAD AR EITEM 4 - YSGOL BODFFORDD AC YSGOL CORN HIR, CEISIO AWDURDOD GAN Y PWYLLGOR GWAITH I BRYNU TIR I DDATBLYGU YSGOL GYNRADD CORN HIR NEWYDD, LLANGFNI

Cyflwynwyd i'w ystyried gan y Pwyllgor Gwaith adroddiad y Pennaeth Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo mewn perthynas â chaffael tir ar gyfer adeiladu ysgol gynradd newydd ar gyfer Ysgol Corn Hir, Llangefni.

Rhoddyd gwybod i'r Pwyllgor Gwaith am y broses aml-adrannol ar gyfer dewis safle a arweiniodd at nodi safle a fyddai'n addas ar gyfer datblygu Ysgol Gynradd Corn Hir newydd yn Llangefni. Cyflwynwyd gwybodaeth amlinellol ynghylch y lleoliad a ffefrir ynghyd â'r telerau arfaethedig ar gyfer caffael y tir, a rhoddyd sicrwydd bod y broses wedi'i chynnal yn unol â chynghor ac arweiniad Prif Swyddog Prisio'r Cyngor. Ar ôl nodi'r wybodaeth a gyflwynwyd a'r rhesymau pam yr ystyriwyd bod yr opsiwn yn well na dull amgen o weithredu, roedd y Pwyllgor Gwaith yn fodlon mai'r opsiwn fel y'i hargymhellwyd yw'r ffordd orau ymlaen.

Penderfynwyd cymeradwyo argymhelliad yr adroddiad ynglŷn â phrynu tir i adeiladu ysgol gynradd newydd.

**Y Cynghorydd Llinos Medi
Cadeirydd**

DRAFFT

PANEL RHIANTU CORFFORAETHOL

Cofnodion y cyfarfod rhithwir a gynhaliwyd ar 8 Rhagfyr, 2020

- YN BRESENNOL:** Mrs Annwen Morgan (Prif Weithredwr) (Cadeirydd)
- Y Cynghorydd Llinos Medi (Arweinydd ac Aelod Portffolio dros Wasanaethau Cymdeithasol)
Y Cynghorydd Alun Mummery (Aelod Portffolio Tai a Chefnogi Cymunedau)
Y Cynghorydd R. Meirion Jones (Aelod Portffolio dros Addysg, Llyfrgelloedd, Diwylliant ac Ieuencid)
Y Cynghorydd Margaret M. Roberts (Pwyllgor Craffu Partneriaeth ac Adfywio)
Y Cynghorydd Richard Griffiths (Pwyllgor Craffu Corfforaethol)
Barbara Jones (Cymdeithas Gofalwyr Maeth Ynys Môn)
Janw Hughes Evans (Pennaeth Nyrsio - Gwasanaethau Plant) (BIPBC)
Fôn Roberts (Cyfarwyddwr Dros Dro y Gwasanaethau Cymdeithasol)
Rhys Hughes (Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc)
Huw Owen (Swyddog Adolygu Annibynnol)
Gwyneth Hughes (Uwch Reolwr Lles Addysg)
Keith Walters (Rheolwr Tîm Lleoli Plant)
Saul Ainsworth (Rheolwr Gwasanaeth Dros Dro – Diogelu)
Melanie Jones (Rheolwr Integredig – Gwasanaethau Plant)
Heulwen Owen (Swyddog Cyswllt Addysg Plant sy'n Derbyn Gofal)
Llinos Edwards (Nyrs Plant sy'n Derbyn Gofal)
Llinos Williams (Rheolwr Gwasanaethau Tai)
Marion Pryor (Pennaeth Archwilio a Risg (Ar gyfer Eitem 5)
Nanette Williams (Prif Archwilydd Mewnol) (ar gyfer eitem 5)
Ann Holmes (Swyddog Pwyllgor)
- YMDDIHEURIADAU:** Dawn Owen (Swyddog Adolygu Annibynnol) Liz Fletcher (Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr)
-

Croesawodd y Cadeirydd bawb a oedd yn bresennol i'r cyfarfod rhithwir cyntaf hwn o'r Panel Rhiantu Corfforaethol a chyflwynodd pawb eu hunain. Roedd cyfarfodydd y Panel wedi'u gohirio yn ystod argyfwng Covid-19 ond y bwriad yn awr oedd ail-barhau â chyfarfodydd y Panel yn unol ag amserlen cyfarfodydd y Cyngor.

1 DATGAN DIDDORDEB

Ni dderbyniwyd yr un datganiad o ddiddordeb.

2 COFNODION Y CYFARFOD BLAENOROL

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod blaenorol y Panel Rhiantu Corfforaethol a gynhaliwyd ar 9 Rhagfyr 2019 a chadarnhawyd eu bod yn gywir.

Darparwyd diweddariadau ar faterion sy'n codi o gyfarfod diwethaf y Panel fel a ganlyn -

- Cadarnhaodd Cyfarwyddwr Dros Dro y Gwasanaethau Cymdeithasol fod cynnydd sylweddol wedi'i wneud i ddiweddarau asesiadau ers cyfarfod blaenorol y Panel ac o'r 99 o blant yr adroddwyd nad yw eu hasesiadau'n gyfredol, dim ond 11 sydd heb eu cwblhau bellach; bwriedir gweithio ar y rhain dros gyfnod y Nadolig. Mae'r Gwasanaeth hefyd yn anelu at ddiweddarau polisi a chanllawiau o ran amllder asesiadau gyda'r bwriad o gyflwyno polisi drafft i gyfarfod y Panel ym mis Mawrth 2021.

Croesawodd y Panel yr wybodaeth a'r cynnydd a wnaed a nododd y byddai'r polisi a'r canllawiau drafft yn cael eu diweddarau a'u cyflwyno yn y cyfarfod nesaf.

- O ran bod y Gwasanaethau Dysgu a Phlant a Theuluoedd yn mabwysiadu dull ar y cyd o gyflwyno gwybodaeth am gyflawniadau addysgol plant sy'n derbyn gofal, cadarnhawyd a **nododd y Panel** mai'r adroddiad o dan eitem 7 ar yr agenda yw'r adroddiad cydweithredol cyntaf mewn perthynas â chyflawniadau addysgol disgyblion sy'n derbyn gofal yn Ynys Môn yn seiliedig ar ddata o flwyddyn academaidd 2019/20.
- O ran sut y caiff gwybodaeth ei rhannu rhwng lechyd a Gwasanaethau Plant a Theuluoedd a ph'un ai a yw'n cael ei chefnogi gan broses ffurfiol, cadarnhaodd Janw Hughes Evans, oedd yn lle Liz Fletcher, BIPBC yn y cyfarfod hwn o'r Panel, y byddai'n cyfleu'r mater i Liz Fletcher er mwyn diweddarau'r Panel yn y cyfarfod nesaf.
- O ran gwahodd y Gwasanaeth Mabwysiadu i gyfarfod o'r Panel, cadarnhaodd Cyfarwyddwr Dros Dro y Gwasanaethau Cymdeithasol y byddai'n trefnu gwahoddiad o fewn rhaglen gyfarfodydd y Panel ar gyfer y flwyddyn.

3 GWEITHREDIADAU GWASANAETH YN YSTOD PANDEMIG COVID-19

Rhoddodd Cyfarwyddwr Dros Dro y Gwasanaethau Cymdeithasol adroddiad llafar i'r Panel wedi'i ategu gan gyflwyniad Powerpoint ar sut yr oedd y Gwasanaethau i Blant a Theuluoedd wedi gweithredu yn ystod y pandemig a thynnodd sylw at y canlynol. –

- Ar ddechrau cyfnod Covid-19, cafodd safonau ymarfer eu hadolygu a'u haddasu i adlewyrchu gofynion cadw pellter cymdeithasol a chyfyngiadau cysylltiedig a olygai nad oedd gwaith cymdeithasol wyneb yn wyneb yn bosibl
- Mae'r holl blant sy'n derbyn gofal gan yr Awdurdod (cyfanswm o 154 ar y pryd ers hynny mae'r nifer wedi cynyddu i 161) yn dod i ofal am nifer o resymau gan gynnwys oherwydd eu bod yn destun gorchymyn llys; efallai eu bod yn byw gyda rhieni maeth, gyda theulu a ffrindiau, gyda'u rhieni neu efallai eu bod yn derbyn gofal mewn lleoliad preswyl. Mae gan bob un ohonynt Weithiwr Cymdeithasol wedi'i neilltuo iddyn nhw a Swyddog Adolygu Annibynnol.
- Lle y bo'n briodol, cadwyd y cyswllt â Gweithiwr Cymdeithasol yn ystod y cyfnod drwy ddulliau digidol – defnyddiwyd Microsoft Teams, Skype, neu negeseuon testun. Mae ymweliadau statudol Plant sy'n Derbyn Gofal wedi parhau i gael eu cynnal, er bod y drefn yn wahanol oherwydd gofynion cadw pellter cymdeithasol, gyda rhai'n cael eu cynnal yn yr ardd. Mae'r amgylchiadau newydd o anghenraid wedi arwain at arferion mwy creadigol.
- Lle y bo'n briodol, cadwyd y cyswllt rhwng y Gwasanaeth ac ysgolion a hefyd gyda chydweithwyr yn y Gwasanaeth Dysgu i sicrhau bod holl blant yr Awdurdod sy'n derbyn gofal yn gallu cael gafael ar liniaduron ac mae'r cydweithrediad â'r Gwasanaeth Dysgu yn ogystal â'r Gwasanaeth Ieuenctid wedi bod yn rhagorol. Lluniwyd cofrestr o blant sy'n agored i niwed ar y cyd â'r Gwasanaeth Dysgu ac roedd hyn yn cynnwys plant sy'n derbyn gofal a oedd gartref gyda'u rhieni.
- Paratowyd pecynnau gweithgareddau a oedd yn briodol i'w hoedran ar gyfer y plant mewn lleoliadau maeth fel ffordd o gefnogi rhieni maeth yn ystod y cyfnod hwn. Mae'r Gwasanaeth hefyd wedi gwneud mwy o ddefnydd o Gronfa Dewi Sant ar gyfer

y rhai sy'n gadael gofal i ddarparu cymorth, er enghraifft, i'r rhai sy'n gadael gofal sy'n wynebu heriau cyflogaeth ac i brynu caledwedd cyfrifiadurol.

- Paratowyd adroddiadau ar unrhyw faterion a gododd o'r ymweliadau statudol a'u darparu'n fisol i Gyfarwyddwr Dros Dro y Gwasanaethau Cymdeithasol/Pennaeth Gwasanaethau Plant a Theuluoedd.
- Yn yr un modd, addasodd y Tîm Maethu ei arferion gwaith i'r amgylchiadau newydd. Ar y dechrau roedd Gweithwyr Cymdeithasol goruchwylio yn cynnal cyswllt wythnosol â gofalwyr maeth nes bod y gofalwyr maeth yn teimlo'n gyfforddus gyda'r trefniadau newydd cyn lleihau amllder y cyswllt drwy gytundeb. Darparwyd cymorth i bob gofalwr maeth p'un a oedd plentyn/plant dan eu gofal ai peidio ar y pryd. Mewn rhai achosion a lle bo angen, rhoddwyd cymorth un i un er enghraifft i leddfu pryderon am Covid-19. Gwnaed trefniadau lle gallai gofalwyr maeth gysylltu â'r Tîm Maethu i wneud unrhyw ymholiadau gan fod gan yr Awdurdod yr wybodaeth a'r adnoddau i allu darparu'r canllawiau a'r ymateb priodol. Dosbarthwyd rhifynnau o'r Cylchlythyr Gofalwyr Maeth yn amlach er mwyn sicrhau negeseuon clir a chyson.
- Yn yr un modd, darparodd Arweinydd y Tîm Lleoli Plant adroddiad misol i Gyfarwyddwr Dros Dro y Gwasanaethau Cymdeithasol/Pennaeth y Gwasanaethau i Blant a Theuluoedd ar unrhyw faterion, pryderon neu bwyntiau allweddol sy'n codi.
- Yn ystod y cyfnod hwn hefyd ac er gwaethaf yr heriau o ran ymateb i Covid-19, parhaodd y Gwasanaeth gyda datblygiadau arfaethedig gan gynnwys Cartrefi Clyd, defnyddio'r fflat hyfforddi ar gyfer y rhai sy'n gadael gofal, a chydweithio â Voices from Care Cymru. Mae gwaith wedi parhau hefyd i ddiweddarau polisïau ac i sicrhau sefydlogrwydd lleoliadau a chynlluniau addysg plant sy'n derbyn gofal.
- Mae'r cynnydd yn nifer y plant sy'n dechrau derbyn gofal yn ystod y cyfnod wedi bod yn gyfyngedig ac yn is na'r disgwyliadau. Er hynny, nid covid-19 oedd achos y cynnydd chwaith - byddai'r rhan fwyaf o'r plant sydd wedi dod i ofal yn ystod y cyfnod hwn wedi dod i ofal, boed pandemig ai peidio. Mae AGC wedi nodi bod y cynnydd yn nifer y plant sy'n derbyn gofal yng Nghymru wedi bod yn isel ac mai ymdrechion Timau Gofal Cymdeithasol Plant i gadw plant yn ddiogel a gartref sydd i gyfri am y ffaith na welwyd y cynnydd disgwyliedig. Yn Ynys Môn er enghraifft, mae'r Tîm Teuluoedd Cydnerth a'r Tîm o amgylch y Teulu wedi parhau i weithio drwy gydol y cyfnod.

Wrth ddiolch i Gyfarwyddwr Dros Dro y Gwasanaethau Cymdeithasol am y wybodaeth ddiweddaraf, gofynnwyd am ragor o wybodaeth am y cynnydd o ran datblygu rhaglen Cartrefi Clyd a ph'un ai a oedd Covid-19 wedi effeithio ar gynlluniau yn hyn o beth. Roedd y Panel hefyd am wybod a oedd unrhyw agweddau ar y dulliau newydd o weithio wedi gweithio'n dda ac a oeddent yn debygol o gael eu cadw pan fyddai pethau'n dod yn ôl i drefn.

Cadarnhaodd Cyfarwyddwr Dros Dro y Gwasanaethau Cymdeithasol fod y Cartref Clyd cyntaf wedi'i agor a bod y preswilydd cyntaf yno ac yn setlo'n dda. Er bod y pandemig wedi achosi rhywfaint o oedi o ran symud preswylwyr i'r ail Gartref Clyd, mae wedi agor bellach ac mae'r ddau blentyn oedd i fod i gael eu lletya yn yr eiddo bellach wedi symud i mewn ac yn ymgartrefu yn eu cartref newydd. Mae cynlluniau'n cael eu gwneud ar gyfer y trydydd Gartref Clyd a hefyd trefnwyd bod yr adnodd i ddarparu gofal seibiant i blant ag anabledau yn agor yn y Flwyddyn Newydd.

O ran arferion gwaith, dywedodd Cyfarwyddwr Dros Dro y Gwasanaethau Cymdeithasol, o ran rhyngweithio â'r bobl y mae'r Gwasanaeth yn eu cefnogi, na all cyswllt o bell gymryd lle cyswllt uniongyrchol a phan fydd amodau'n caniatáu, y bydd arferion gwaith cymdeithasol yn ailddechrau wyneb yn wyneb. Fodd bynnag, mae ymateb i'r pandemig wedi dangos manteision gweithio hyblyg ac o gartref ac mae hefyd wedi dangos, er ei bod yn bosibl parhau i wneud y rhan fwyaf o'r gwaith asesu wyneb yn wyneb ar ôl Covid,

bod modd cynnal rhai asesiadau'n llwyddiannus drwy ddulliau rhithwir. Mae cydweithio â chydweithwyr o wasanaethau eraill a gyda phartneriaid wedi bod yn rhagorol yn ystod cyfnod y pandemig a bydd y Gwasanaeth yn ceisio parhau â'r drefn hon a chryfhau'r cydberthnasau hynny y tu allan i'r sefyllfa frys a thu hwnt. Dywedodd y Rheolwr Integredig (Gwasanaethau Plant) fod y newid i lwyfannau digidol wedi hwyluso'r drefn o gyfrannu i gyfarfodydd rhanbarthol a Chymru gyfan, a bod hynny yn ei dro yn golygu bod llais Ynys Môn yn cael ei glywed yn gryfach ar lefel genedlaethol. Gobeithio y bydd hyn yn parhau ar ôl y pandemig.

Cytunodd y Panel i nodi'r wybodaeth ddiweddaraf a ddarparwyd ynglŷn â chynnal gweithrediadau'r Gwasanaeth yn ystod y pandemig ac i ddiolch i Gyfarwyddwr Dros Dro y Gwasanaethau Cymdeithasol am yr wybodaeth.

NI WNAED UNRHYW GYNNIG AR GYFER GWEITHREDU YCHWANEGOL

4 RECRIWTIO A CHADW GOFALWYR MAETH

Cyflwynwyd adroddiad Rheolwr y Tîm Lleoli Plant oedd yn amlinellu'r camau a gymerwyd i gryfhau'r drefn recriwtio a chadw Gofalwyr Maeth ynghyd â chanlyniad y gwaith hwn i'r Panel ei ystyried. Ategwyd yr adroddiad gan gyflwyniad Powerpoint byr oedd yn crynhoi'r prif bwyntiau.

Cyfeiriodd Rheolwr y Tîm Lleoli Plant at yr ystyriaethau allweddol fel a ganlyn –

- Yn 2018/19, nid oedd strategaeth recriwtio a chadw Gofalwyr Maeth Cyngor Sir Ynys Môn yn effeithiol gan nad oedd yn gallu unioni'r anghydbwysedd yn y lleoliadau ar gael â'r angen am leoliadau, gan ddibynnu felly ar ofalwyr maeth yn y sector preifat. Dangosir hyn gan y ffaith mai dim ond 3 chartref maeth prif ffrwd a gymeradwywyd yn 2018/19 er i 133 o ymholiadau am faethu ddod i law yn y flwyddyn honno.
- Er i nifer yr ymholiadau ostwng yn y ddwy flynedd ddilynol (33 yn 2019/20 ac 20 yn 2020/21 ar 26 Hydref 2020), roedd nifer y gofalwyr maeth a gymeradwywyd yn y ddwy flynedd yn uwch - 7 (sydd bellach yn 8 ar gyfer 2020/21 yn dilyn cyfarfod y Panel Maethu ym mis Tachwedd). Y prif reswm am hyn yw bod mwy o recriwtio wedi digwydd a bod hynny wedi arwain at ymholiadau o ansawdd gwell ac o ganlyniad, at gymeradwyo nifer uwch o ofalwyr maeth.
- Elfen allweddol o'r newid cadarnhaol yn y drefn recriwtio gofalwyr maeth fu'r Cynnig Craidd sy'n gynllun marchnata penodol a lansiwyd ym mis Ionawr, 2019 i ddenu gofalwyr maeth newydd. Mae'r cynllun yn canolbwyntio ar yr hyn y gall yr Awdurdod Lleol ei gynnig drwy ei waith ac mae'n sicrhau bod buddion pwrpasol i ofalwr maeth yr Awdurdod sy'n cynnwys gostyngiad o 50% yn Nhreth y Cyngor; parcio am ddim ym meysydd parcio'r awdurdodau lleol ar yr Ynys; aelodaeth am ddim i ganolfannau hamdden Awdurdodau Lleol a 10% o lwfans maethu ychwanegol. Mae'r Cynnig Craidd wedi cael effaith ar y gofalwyr maeth gwirioneddol a recriwtiwyd yn llwyddiannus yn y blynyddoedd dilynol.
- Cymerodd y broses o gymeradwyo gofalwyr maeth, o dderbyn y ffurflen gais hyd at gymeradwyaeth ADM, 307 diwrnod neu 10.1 mis ar gyfartaledd yn 2019. Yr ystod gyfartalog ar gyfer asesiad oedd rhwng 2.6 mis a 17.1 mis gan adlewyrchu rhai anghysondebau a hynny am resymau penodol iawn. Roedd yr amser wedi gostwng i 203 diwrnod ar gyfer 2020 (Ionawr i Hydref 2020) ac nid oedd unrhyw anghysondebau wedi'u nodi. Mae'r Gwasanaeth eisoes wedi cyrraedd a rhagori ar darged y flwyddyn ariannol hon o gwblhau asesiadau ar gyfer 6 cartref gofalwr maeth, gan fod 8 wedi'u cymeradwyo fis Tachwedd 2020 gyda 6 chais arall yn cael sylw yn y system. Gellir priodoli'r llwyddiant hwn i nifer o resymau gan gynnwys y Cynnig Craidd.

- Mae'r gwaith asesu ychwanegol hwnnw'n cael ei wneud gan y Tîm mewnol a gan aseswyr preifat gyda mynediad at yr aseswyr gan ei gwneud yn bosibl asesu cyn gynted â phosibl. Y nod yw lleihau'r amserlen ar gyfer cwblhau pob asesiad Ffurflen F yn y dyfodol o fewn 6 mis ar gyfartaledd.
- O ran swyddogaethau'r Panel Maethu, mae'r Panel wedi addasu'n dda i'r newid mewn amgylchiadau gan gynnwys cyfarfodydd rhithwir ac mae hefyd wedi gorfod addasu i newidiadau eraill – o ran ei gymorth gweinyddol, penodi Cadeirydd newydd ac ymddeoliad dau o'i aelodau.
- Ym mis Hydref 2018, adroddwyd i'r Panel Rhiantu Corfforaethol fod gan y Cyngor 23 o gartrefi gofalwyr maeth. Eleni mae'r nifer ar y gofrestr wedi codi i 34 - cynnydd o 11 o gartrefi gofalwyr maeth mewn dwy flynedd. O ystyried bod rhai wedi ymddeol hefyd yn ystod y cyfnod hwn, mae'n dal i fod yn gynnydd sydyn yn y cyfnod o ddwy flynedd.
- Yn sgil penodi Gweithiwr Cymorth Unigolion Cysylltiedig ym mis Mehefin, 2020 rhyddhawyd gweithwyr cymdeithasol cymwysedig o rai o'u dyletswyddau cefnogi i ganolbwyntio ar asesu a goruchwyllo gofalwyr maeth cyffredinol yr Awdurdod. Fodd bynnag, mae'r cynnydd yn nifer yr Unigolion Cysylltiedig (o 19 ym mis Hydref 2018 i 24 heddiw) yn ogystal ag yn nifer y Gofalwyr Maeth (o 42 ym mis Hydref 2018 i 58 ym mis Hydref, 2020) yn golygu bod y llwyth gwaith yn parhau i dyfu o ran y gwaith sy'n gysylltiedig â Thîm Maethu Unigolion Cysylltiedig yn enwedig asesu, ac o ran y gwaith sy'n gysylltiedig â chadw (cymorth, hyfforddi a goruchwyllo) Gofalwyr Maeth Cyffredinol. Ystyrir mai'r ateb i reoli'r gofynion yn well yw rhannu'r Tîm Maethu yn Dîm Unigolion Cysylltiedig a Thîm Maethu Cyffredinol, llwybr a gymerwyd eisoes gan ddau awdurdod cyfagos. Y rhesymeg yw y bydd gwahanu'r gwaith Unigolion Cysylltiedig oddi wrth y gwaith Maethu Cyffredinol yn lleihau ei effaith ar recriwtio a chadw Gofalwyr Maeth Cyffredinol. Y weledigaeth yw dilyn enghreifftiau eraill o rannu'r Tîm Maethu er mwyn gallu canolbwyntio'n llawn ar recriwtio a chadw Gofalwyr Maeth Cyffredinol yr Awdurdod er mwyn gallu diwallu anghenion y dyfodol, fydd yn sylweddol yn ôl y rhagolygon.

Diolchodd y Panel i Reolwr y Tîm Lleoli Plant am yr wybodaeth ac wrth groesawu'r cynnydd a wnaed o ran recriwtio gofalwyr maeth, holodd beth arall y gellid ei wneud i hybu recriwtio ymhellach a ph'un ai a oedd darpar ofalwyr maeth newydd yn cael eu denu o bob rhan o Ynys Môn o gofio'r pwyslais ar ofalu am blant yn eu cymunedau.

Dywedodd Rheolwr y Tîm Lleoli Plant fod ailddyrrannu gwaith o fewn y Tîm Maethu wedi gwneud gwahaniaeth ac wedi helpu i ganolbwyntio ar agweddau penodol; edrychir ar hyn ymhellach yn y flwyddyn nesaf. Dywedodd fod yr asesiadau a gynhaliwyd yn adlewyrchu ceisiadau o bob rhan o Ynys Môn. Nodir pedwar maes yn y tabl yn Ffigur 2 yr adroddiad sy'n rhoi cipolwg yn unig ac sy'n adlewyrchu'r ardaloedd o ble y daw'r chwe chais sydd ar y gweill, a'r camau y mae'r rhain wedi'u cyrraedd ar adeg benodol. Cadarnhaodd Cyfarwyddwr Dros Dro y Gwasanaethau Cymdeithasol fod y broses recriwtio yn gyson ar draws yr Ynys ac mai un o'r dulliau recriwtio mwyaf effeithiol yw trwy argymhelliad personol.

Awgrymodd yr Arweinydd a'r Aelod Portffolio dros Wasanaethau Cymdeithasol y dylai'r Awdurdod fanteisio ar gyfnod y Nadolig i ddiolch i'w holl Ofalwyr Maeth am y gwaith y maent wedi'i wneud yn ystod blwyddyn anodd i bawb. Sicrhaodd Cyfarwyddwr Dros Dro y Gwasanaethau Cymdeithasol y Panel fod y Gwasanaeth yn anfon cerdyn Nadolig yn flynyddol at ei Ofalwyr Maeth ac yn cynnal cystadleuaeth ar gyfer y plant yng ngofal yr Awdurdod i ddylunio'r cerdyn. Eleni bydd y cerdyn yn cael ei anfon yn rhithwir. Mae'r Gwasanaeth hefyd yn diolch i Ofalwyr Maeth yr Awdurdod mewn bob yn ail rhifyn o'i Gylchlythyr Maethu. Dywedodd Cyfarwyddwr Dros Dro y Gwasanaethau Cymdeithasol fod Gofalwyr Maeth yr Awdurdod wedi gweithio'n arbennig o galed eleni ac o ganlyniad i

gyfyngiadau Covid-19 a'r cyfyngiadau ar weithgareddau cymdeithasol maen nhw wedi bod yn darparu gofal 24/7 am gyfnodau hir. Mae cynlluniau ar y gweill hefyd gyda chymorth grant i ddarparu'r dechnoleg ddiweddaraf i Ofalwyr Maeth yr Awdurdod i helpu gyda chyfathrebu a hyfforddiant gyda'r bwriad o symud rhywfaint o'r ddarpariaeth gymorth i lwyfan digidol.

Cytunodd y Panel i dderbyn yr adroddiad ac i nodi ei gynnwys.

CAM GWEITHREDU: Anfon Cerdyn Nadolig blynyddol at Ofalwyr Maeth yr Awdurdod yn enw Cadeirydd y Cyngor a Phennaeth y Gwasanaethau i Blant a Theuluoedd.

5 ARCHWILIAD MEWNOL - SWYDDOGAETH Y PANEL RHIANU CORFFORAETHOL

Cyflwynwyd adroddiad drafft y Gwasanaeth Archwilio Mewnol ar ganlyniad adolygiad archwilio o swyddogaeth y Panel RhiantU Corfforaethol i'w ystyried gan y Panel. Ceisiodd yr adolygiad sefydlu a oes gan y Panel drefniadau digonol ar waith i gefnogi, goruchwyllo a hwyluso'r Cyngor i gyflawni ei gyfrifoldebau rhiantU corfforaethol. Hysbyswyd y Panel o statws drafft yr adroddiad archwilio fel y'i cyflwynwyd i'r cyfarfod heddiw y byddai angen cytuno arno'n bendant cyn iddo gael ei gwblhau'n derfynol.

Adroddodd y Prif Archwilydd Mewnol fod yr archwiliad wedi'i gynnal ar gais y Prif Weithredwr, Cyfarwyddwr Dros Dro y Gwasanaethau Cymdeithasol ac Arweinydd y Cyngor sydd hefyd yn Aelod Portffolio dros Wasanaethau Cymdeithasol er mwyn edrych ar effeithiolrwydd cyffredinol y Panel RhiantU Corfforaethol. Archwiliodd yr archwiliad bedwar maes allweddol mewn perthynas â threfniadau llywodraethu'r Panel, cadw cofnodion, olrhain gweithredu a rheoli risg. Er bod yr adolygiad archwilio wedi arwain at farn sicrwydd rhesymol ac wedi canfod bod y Panel yn gyffredinol yn gweithredu'n effeithiol a bod ganddo rai trefniadau da ar waith i helpu'r Cyngor i gyflawni ei gyfrifoldebau rhiantU corfforaethol, nododd hefyd welliannau y gellid eu gwneud; byddai'r rhain, pan gânt eu gweithredu, yn mynd â'r Panel i'r lefel nesaf o effeithiolrwydd a dyma'r math o drefniadau sydd, o'u meincnodi yn erbyn modelau paneli rhiantU corfforaethol eraill, yn drefniadau sydd yn eu lle gan baneli a ystyrir yn rhagorol. Codwyd pum mater/risg, ac mae dau ohonynt oherwydd effaith bosibl y risg yn y maes hwn yn cael eu hystyried yn "Fawr". Cytunir ar gynllun gweithredu gyda'r rheolwyr (atodwyd cynllun gweithredu drafft i'r adroddiad) i fynd i'r afael â chanfyddiadau'r meysydd a grynoir isod

- Er bod cyfansoddiad priodol i'r Panel ar y cyfan, nid yw'r Cyngor wedi diwygio dogfen cylch gorchwyl y Panel yn ffurfiol yn dilyn newidiadau i'w gylch gwaith yn 2017. Mae perygl y bydd diffyg eglurder yn gysylltiedig â'r Panel, y bydd yn rhoi sylw i'r materion anghywir, neu'n methu â chyflawni elfen allweddol o'i rôl os nad yw ei gylch gorchwyl yn cael ei ddiweddarau.
- Gall y Panel hefyd elwa ar gynrychiolaeth ychwanegol gan uwch arweinwyr o'r Gwasanaethau Dysgu a Thai. Os nad ydynt yn bresennol, mae perygl y gallai hynny atal effeithiolrwydd y Panel o ran hyrwyddo ac ymgorffori diwylliant o gyfrifoldeb cynhwysol dros rianta corfforaethol.
- Ar hyn o bryd, nid oes gan y Panel gynrychiolaeth ffurfiol gan blant sy'n derbyn gofal yr Awdurdod. Gan fod hyn yn hanfodol i'w effeithiolrwydd parhaus, mae'r Cyngor wedi cydnabod y risg hon ac mae'n cymryd camau i fynd i'r afael â'r mater.
- Mae angen i'r Cyngor gwblhau a chyhoeddi ei Strategaeth Plant sy'n Derbyn Gofal a'r Rhai sy'n Gadael Gofal gan gynnwys ymrwymiad neu addewid penodol i'w blant a'i bobl ifanc sy'n derbyn gofal. Deallir bod hyn yn cael sylw fel rhan o'r gwaith o wella cyfranogiad plant a phobl ifanc sy'n derbyn gofal y cyfeirir ato yn y pwynt bwled blaenorol.

- Gellid gwella fframwaith gweinyddu a llywodraethu cyffredinol y Panel Rhiantu Corfforaethol drwy adrodd yn flynyddol i'r Pwyllgor Gwaith, amserlennu gwaith ymlaen llaw, adroddiadau ac olrhain camau gweithredu. Efallai yr hoffai'r Cyngor ystyried manteision alinio paneli rhiantu corfforaethol a phaneli gwella'r gwasanaethau cymdeithasol yn agosach er mwyn manteisio ar strwythurau llywodraethu presennol yn y maes hwn.

Croesawodd Cyfarwyddwr Dros Dro y Gwasanaethau Cymdeithasol yr adroddiad a chadarnhaodd fod trafodaethau cychwynnol i gytuno ar ymateb i'r cynllun gweithredu, a'i roi ar waith, wedi'i gynnal.

Wrth ystyried yr adroddiad a'i ganfyddiadau, a groesawyd hefyd, roedd y Panel yn cydnabod bod angen iddo ymgysylltu'n fwy uniongyrchol â'r plant a'r bobl ifanc yng ngofal yr Awdurdod y mae'n gyfrifol am hybu eu diddordebau a'u lles yn enwedig i glywed eu barn. Bydd y prosiect cydweithredol gyda Voices from Care Cymru y mae wedi'i gefnogi, yn helpu i ddiwallu'r angen hwn. Er ei fod yn weithgor (ond heb bwerau gwneud penderfyniadau) o'r Pwyllgor Gwaith sy'n derbyn ei gofnodion i'w mabwysiadu, derbyniwyd y gellid gwella'r broses adrodd er mwyn rhoi sicrwydd, ac y byddai adrodd yn ffurfiol i'r Pwyllgor Gwaith drwy adroddiad blynyddol yn effeithiol o ran dod â materion allweddol i sylw'r Pwyllgor Gwaith. Wrth dderbyn y canfyddiadau, roedd y Panel yn hyderus bod ganddo sail i symud ymlaen i fynd i'r afael yn llwyddiannus â'r materion a nodwyd gan yr adolygiad archwilio a gofynnodd am adroddiad ar gynnydd o ran gweithredu'r cynllun gweithredu ar gyfer ei gyfarfod nesaf ym mis Mawrth, 2021.

Cytunodd y Panel i dderbyn canfyddiadau adroddiad yr adolygiad archwilio a'r cynllun gweithredu drafft.

CAM GWEITHREDU: Bod Cyfarwyddwr Dros Dro y Gwasanaethau Cymdeithasol mewn ymgynghoriad ag Archwilio Mewnol yn cyflwyno adroddiad diweddarau cynnydd ar weithredu Cynllun Gweithredu'r Adolygiad Archwilio i gyfarfod y Panel ym mis Mawrth 2021.

6 GWAHARDD Y WASG A'R CYHOEDD

Penderfynwyd o dan Adran 100 (A)(4) o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 i wahardd y wasg a'r cyhoedd o'r cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem ganlynol ar y sail ei bod yn cynnwys datgelu gwybodaeth eithriedig fel y'i diffinnir yn Atodlen 12A o'r Ddeddf honno ac yn y Prawf Budd Cyhoeddus a gyflwynwyd.

7 ADRODDIAD CYNNYDD ADDYSG PLANT SY'N DERBYN GOFAL

Cyflwynwyd adroddiad ar y cyd gan yr Uwch Reolwr Lles Addysg a'r Swyddog Cyswllt Addysg Plant sy'n Derbyn Gofal yn nodi cynnydd addysgol disgyblion sy'n derbyn gofal ar Ynys Môn ar gyfer blwyddyn addysgol 2019/20 i'w ystyried gan y Panel.

Arweiniodd yr Uwch Reolwr Lles Addysg y Panel drwy'r adroddiad a oedd yn darparu data mewn perthynas â'r canlynol –

- Canran y disgyblion sy'n derbyn gofal o fewn yr oedran addysg statudol (3-16 oed) ym mlwyddyn addysgol 2019/20 wedi'i rhannu'n garfannau cynradd ac uwchradd.
- Mae cyfradd bresenoldeb ar gyfer plant sy'n derbyn gofal sydd ar lefel gynradd yn dda. Nodwyd bod canran fach o blant sy'n derbyn gofal yn CA3 a CA4 yn cael anawsterau wrth ymgysylltu ag addysg gan arwain at gyfradd presenoldeb is.
- Math a natur yr ymyriadau a ddefnyddir gan ysgolion i gefnogi disgyblion sy'n ei chael yn anodd ymgysylltu ag addysg gan gynnwys darparu cynlluniau cymorth unigol.

- Nifer y plant sy'n derbyn gofal sy'n derbyn eu haddysg mewn ysgolion prif ffrwd mewn awdurdodau eraill am eu bod yn derbyn gofal gan rieni maeth asiantaethau preifat oherwydd nad oes lleoliadau ar gael ar yr Ynys. Mae canran fach o blant yn derbyn gofal y tu allan i'r sir oherwydd anghenion dwys sydd angen darpariaeth breswyl arbenigol. Mae swyddog plant sy'n derbyn gofal yn cyfathrebu'n rheolaidd â'r lleoliad arbenigol y tu allan i'r sir i sicrhau bod y disgyblion yn gwneud cynnydd addysgol priodol yn unol â'u hoedran a'u gallu. Derbynnir adroddiad bob tymor ar gyrhaeddiad addysgol pob disgybl y tu allan i'r sir mewn lleoliad arbenigol a chlywir barn y disgyblion drwy ymweliadau rheolaidd y gweithiwr cymdeithasol.
- Canran y plant sy'n derbyn gofal sydd ag Anghenion Dysgu Ychwanegol a Datganiad Cynhwysiant. Mae gan gyfran uchel o blant sy'n derbyn gofal ryw fath o anghenion dysgu ychwanegol sy'n ychwanegol at y trawma o gael eu cymryd i ofal.
- Canran y plant sy'n derbyn gofal a enillodd 5 cymhwyster TGAU neu fwy yn 2019/20 (a oedd oherwydd Covid-219 yn seiliedig ar asesiad y sefydliad yn hytrach nag arholiadau) a nifer y plant sy'n derbyn gofal sydd wedi cofrestru ar gyfer blwyddyn academaidd CA5 ar gyfer 2020/21.

Cyfeiriodd yr Uwch Reolwr Lles Addysg at y system olrhain cynnydd a gyflwynwyd yn 2019/20 i gasglu adroddiadau gan ysgolion ynglŷn â'r holl blant sy'n derbyn gofal er mwyn monitro eu cynnydd addysgol. Er ei fod yn gam i'r cyfeiriad cywir o ran nodi perfformiad a chynnydd, mae'r system yn faich gweinyddol ac mae angen system fwy hylaw. Manteision olrhain cynnydd yw bod modd nodi'r angen am ymyriad ychwanegol, a thrwy wneud hynny, ei ddarparu'n gynt, ac mae ffocws a defnydd o'r grant Plant sy'n Derbyn Gofal yn cael ei gyfeirio at anghenion penodol yn seiliedig ar dystiolaeth gadarn.

Teimlwyd effaith Covid-19 mewn gwahanol ffyrdd gyda rhai plant sy'n derbyn gofal yn ffynnu oherwydd bod pwysau bywyd ysgol wedi'i ddileu tra bod y cyfyngiadau symud wedi bod yn anodd i blant hŷn ac yn rhwystr i'w rhyddid gan effeithio ar eu hiechyd meddwl a'u cyfleoedd profiad gwaith. Erbyn hyn, mae gliniadur ar gael i bob plentyn sy'n derbyn gofal i hwyluso dysgu cyfunol ond i ganran sylweddol o ddisgyblion, mae dysgu rhithwir yn her oherwydd eu hanghenion dysgu ychwanegol.

Diolchodd y Panel i'r Swyddog am yr adroddiad a'r wybodaeth a gwnaeth bwyntiau ynglŷn â –

- Defnyddioldeb posibl cynnwys data Prydau Ysgol am Ddim yn y gwerthusiad.
- Cyfyngiadau adrodd data ar ei ben ei hun a'r angen i ddefnyddio'r wybodaeth sydd ar gael i nodi tueddiadau neu fylchau ac i gymryd camau ychwanegol lle bo angen i helpu plant sy'n derbyn gofal i gyflawni yn yr ysgol.

Dywedodd y Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc, wrth gadarnhau bod cydweithio rhwng y Gwasanaeth Dysgu a'r Gwasanaethau Cymdeithasol yn dda, ei bod yn gallu bod yn anodd gwneud cymariaethau yn enwedig gan fod yr amgylchiadau wedi newid cymaint eleni.

Cytunodd y Panel i dderbyn yr adroddiad ac i nodi'r wybodaeth a gyflwynwyd.

NI WNAED UNRHYW GYNNIG AR GYFER GWEITHREDU YCHWANEGOL

8 CYFARFOD NESAF A DREFNWD

Nodwyd y trefniadau ar gyfer cyfarfod nesaf y Panel am 10:00 a.m. ar 21 Mawrth 2021.

Wrth gloi'r cyfarfod, diolchodd y Cadeirydd i bawb a oedd yn ymwneud â gofal a chymorth plant sy'n derbyn gofal yr Awdurdod am eu gwaith caled yn ystod blwyddyn heriol iawn.

**Annwen Morgan
Cadeirydd**

DRAFT

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Pwyllgor Gwaith
Dyddiad:	25 Ionawr 2021
Pwnc / Testun:	Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith
Deilydd(ion) Portffolio:	Cyng Llinos Medi
Pennaeth Gwasanaeth / Cyfarwyddwr:	Lynn Ball Cyfarwyddwr Swyddogaeth – Busnes y Cyngor / Swyddog Monitro
Awdur yr Adroddiad: Tel: E-bost:	Huw Jones, Pennaeth Gwasanaethau Democraataidd 01248 752108 JHuwJones@ynysmon.gov.uk
Aelodau Lleol:	Amherthnasol

A – Argymhelliad / Argymhellion a rheswm / rhesymau

Yn unol â'i Gyfansoddiad, mae'n ofynnol i'r Cyngor gyhoeddi blaen raglen waith a'i diweddarau'n rheolaidd. Cyhoeddir blaen raglen Waith y Pwyllgor Gwaith yn fisol er mwyn galluogi Aelodau'r Cyngor a'r cyhoedd weld pa benderfyniadau allweddol y mae'r Pwyllgor yn debygol o'u gwneud dros y misoedd i ddod.

Gofynnir i'r Pwyllgor Gwaith:

gadarnhau'r blaen raglen waith atodol ar gyfer y cyfnod **Chwefror – Medi 2021**;

Adnabod unrhyw faterion ar gyfer cael mewnbwn penodol ac ymgynghoriad gyda Phwyllgorau Sgrwtini'r Cyngor yn ystod argyfwng Covid-19 gan gydnabod y strategaeth ar gyfer cyfarfodydd pwyllgor hyd at 30 Ebrill 2021 a gymeradwywyd gan arweinyddion grŵp ar 12 Mai 2020, sy'n nodi'r disgwyliadau o ran cynnal cyfarfodydd o'r pwyllgorau sgrwtini;

Nodi bod blaen raglen waith y Pwyllgor Gwaith yn cael ei diweddarau'n fisol a'i chyflwyno fel eitem safonol yn fisol i'r Pwyllgor Gwaith.

B – Pa opsiynau eraill bu i chi ystyried a beth oedd y rhesymau am eu gwrthod ac/neu am ddewis yr opsiwn hwn?

-

C – Pam fod hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

Gofynnir am gymeradwyaeth y Pwyllgor Gwaith cyn cyhoeddi pob diweddariad er mwyn cryfhau atebolrwydd a threfniadau blaengynllunio.

CH – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson a'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Ydy'.

D – A yw'r penderfyniad hwn oddi fewn i'r gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Amherthnasol.

DD – Effaith ar Genedlaethau'r Dyfodol (os yn berthnasol)

1	Sut mae'r penderfyniad yma'n effeithio ar ein anghenion tymor hir fel Ynys	Ddim yn berthnasol.
2	A yw hwn yn benderfyniad a ragwelir a fydd yn atal costau / dibyniaethau ar yr Awdurdod i'r dyfodol. Os felly, sut:-	
3	A ydym wedi bod yn cyd-gweithio â sefydliadau eraill i ddod i'r penderfyniad hwn, os felly, rhowch wybod gyda pwy-	
4	A yw dinasyddion Ynys Môn wedi chwarae'i rhan yn drafftio'r ffordd hon ymlaen? Esboniwch sut:-	
5	Nodwch yr effeithiau mae'r penderfyniad hwn yn ei gael ar yr agenda cydraddoldeb ac iaith Gymraeg	

E – Gyda phwy yr ymgynghoroch?**Beth oedd eu sylwadau?**

1	Prif Weithredwr / Uwch Dim Arweinyddiaeth (UDA) (gorfodol)	Mae blaen raglen waith y Pwyllgor Gwaith yn cael ei thrafod yn fisol yng nghyfarfodydd y Penaethiaid Gwasanaeth (eitem safonol ar y rhaglen).
2	Cyllid / Swyddog 151 (gorfodol)	
3	Swyddog Cyfreithiol / Monitro (gorfodol)	Fe'i cylchredir yn rheolaidd hefyd i Benaethiaid Gwasanaeth er mwyn ei diweddarau.
4	Adnoddau Dynol (AD)	

E – Gyda phwy yr ymgynghoroch?		Beth oedd eu sylwadau?
5	Eiddo	
6	Technoleg Gwybodaeth (TG)	
7	Caffael	
8	Sgriwtini	Dan amgylchiadau arferol, cynhelir cyddrafodaeth yn fisol ar raglenni gwaith y Pwyllgor Gwaith a'r ddau Bwyllgor Sgriwtini, a hynny er mwyn sicrhau aliniad rhyngddynt.
9	Aelodau Lleol	Amherthnasol.

F - Atodiadau:

Blaen raglen waith y Pwyllgor Gwaith: Chwefror – Medi 2021.

FF – Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am ragor o wybodaeth):

Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith Cyfnod: Chwefror – Medi 2021

Diweddarwyd 14 Ionawr 2021

Mae blaen raglen waith y Pwyllgor Gwaith yn galluogi Aelodau'r Cyngor a'r cyhoedd weld pa benderfyniadau allweddol y mae'r Pwyllgor yn debygol o'u gwneud dros y misoedd i ddod.

Mae modd i benderfyniadau gweithredol gael ei gwneud gan y Pwyllgor Gwaith llawn yn gweithredu fel corff cyfunol neu gan aelodau unigol o'r Pwyllgor Gwaith yn gweithredu trwy hawliau dirprwyiedig. Mae'r blaen raglen waith yn cynnwys gwybodaeth am y penderfyniadau a geisir, pwy fydd yn gwneud y penderfyniadau a phwy yw'r Swyddogion a'r Deilyddion portffolio arweiniol ar gyfer pob eitem.

Tudalen 42

Dylid nodi, fodd bynnag, bod y blaen raglen waith yn ddogfen hyblyg, gan nad oes modd gwybod am yr holl eitemau y bydd angen penderfyniad arnynt gymaint â hyn ymlaen llaw ac efallai bydd angen newid yr amserlen ar gyfer rhai materion er mwyn cwrdd â blaenoriaethau newydd ayyb. Oherwydd hyn, fe adolygir yn rheolaidd y rhestr o eitemau sydd wedi'u cynnwys ac fe gyhoeddir diweddariad yn fisol.

Yn achlysurol, bydd angen cyflwyno adroddiadau am drafodion eiddo penodol, a hynny yn unol â Pholisi a Gweithdrefnau Rheoli Asedau. Oherwydd dylanwad y farchnad allanol, nid yw'n bosibl dynodi amseriad adroddiadau fel hyn ymlaen llaw.

Gosodir allan y fersiwn ddiweddaraf o flaen raglen waith y Pwyllgor Gwaith – **sy'n ddogfen fyw ac yn agored i newid** - ar y tudalennau dilynol.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg / This document is also available in English.

* *Allwedd:*

S = Strategol – cynlluniau neu fentrau corfforaethol allweddol

G = Gweithredol – darparu gwasanaethau

ErG = Er gwybodaeth

Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith Cyfnod: Chwefror – Medi 2021

Diweddardwyd 14 Ionawr 2021

Tudalen 43

Y pwnc a'i *gategori a beth yw'r penderfyniad a geisir	Penderfyniad gan pa Ddeilydd Portffolio neu, os yn benderfyniad cyfunol, pam	Gwasanaeth Arweiniol	Swyddog Cyfrifol / Aelod arweiniol a chyswllt ar gyfer cyflwyno sylwadau	Cyn penderfynu / Sgriwtini (os yn berthnasol)	Dyddiad y P. Gwaith neu, os wedi'i ddirprwyo, dyddiad cyhoeddi	Dyddiad y Cyngor Llawn (os yn berthnasol)
Chwefror 2021						
1	Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith (S) Cymeradwyo diweddariad misol.	Pwyllgor Gwaith	Busnes y Cyngor	Huw Jones Pennaeth Gwasanaethau Democratiaidd Cyng Llinos Medi		Pwyllgor Gwaith 15 Chwefror 2021
2	Cynllun Comisiynu Grant Cymorth Tai	Pwyllgor Gwaith / Arweinydd y Cyngor	Tai	Ned Michael Pennaeth Gwasanaethau Tai Cyng Alun W Mummery		Pwyllgor Gwaith 15 Chwefror 2021
3	Rhenti Tai y CRT a Thaliadau'r Gwasanaethau Tai 2021/22	Pwyllgor Gwaith / Arweinydd y Cyngor	Tai	Ned Michael Pennaeth Gwasanaethau Tai Cyng Alun W Mummery	Panel Sgriwtini Cyllid (dyddiad i'w gadarnhau)	Pwyllgor Gwaith 15 Chwefror 2021
Mawrth 2021						
4	Adroddiad Blynyddol ar Gydraddoldeb 2019/20 Cymeradwyo'r adroddiad	Deilydd Portffolio Gwasanaethau Cymdeithasol	Busnes y Cyngor	Lynn Ball Cyfarwyddwr Swyddogaeth – Busnes y Cyngor / Swyddog Monitro Cyng Llinos Medi	Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio 9 Mawrth 2021	Penderfyniad dirprwyedig Mawrth 2021

* Allwedd:

S = Strategol – cynlluniau neu fentrau corfforaethol allweddol

G = Gweithredol – darparu gwasanaethau

ErG = Er gwybodaeth

Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith Cyfnod: Chwefror – Medi 2021

Diweddarwyd 14 Ionawr 2021

Y pwnc a'i *categori a beth yw'r penderfyniad a geisir		Penderfyniad gan pa Ddeilydd Portffolio neu, os yn benderfyniad cyfunol, pam	Gwasanaeth Arweiniol	Swyddog Cyfrifol / Aelod arweiniol a chyswllt ar gyfer cyflwyno sylwadau	Cyn penderfynu / Sgriwtini (os yn berthnasol)	Dyddiad y P. Gwaith neu, os wedi'i ddirprwyo, dyddiad cyhoeddi	Dyddiad y Cyngor Llawn (os yn berthnasol)
Tudalen 44	5	Monitro Cyllideb Refeniw 2020/21 – Ch3 (S) Adroddiad monitro ariannol chwarterol.	Pwyllgor Gwaith / Arweinydd y Cyngor	Adnoddau Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth– Adnoddau / Swyddog Adran 151 Cyng Robin Wyn Williams	Panel Sgriwtini Cyllid (dyddiad i'w gadarnhau)	Pwyllgor Gwaith 1 Mawrth 2021	
	6	Monitro Cyllideb Gyfalaf 2020/21 – Ch3 (S) Adroddiad monitro ariannol chwarterol.	Pwyllgor Gwaith / Arweinydd y Cyngor	Adnoddau Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth– Adnoddau / Swyddog Adran 151 Cyng Robin Wyn Williams	Panel Sgriwtini Cyllid (dyddiad i'w gadarnhau)	Pwyllgor Gwaith 1 Mawrth 2021	
	7	Monitro Cyllideb y Cyfrif Refeniw Tai 2020/21 – Ch3 (S) Adroddiad monitro ariannol chwarterol.	Pwyllgor Gwaith / Arweinydd y Cyngor	Adnoddau Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth– Adnoddau / Swyddog Adran 151 Cyng Robin Wyn Williams	Panel Sgriwtini Cyllid (dyddiad i'w gadarnhau)	Pwyllgor Gwaith 1 Mawrth 2021	
	8	Strategaeth Rheoli Trysorlys 2021/22 Mabwysiadu strategaeth ar gyfer y flwyddyn ariannol newydd.	Pwyllgor Gwaith / Arweinydd y Cyngor	Adnoddau Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth– Adnoddau / Swyddog Adran 151 Cyng Robin Wyn Williams	Panel Sgriwtini Cyllid (dyddiad i'w gadarnhau)	Pwyllgor Gwaith 1 Mawrth 2021	Cyngor 9 Mawrth 2021

* Allwedd:

S = Strategol – cynlluniau neu fentrau corfforaethol allweddol

G = Gweithredol – darparu gwasanaethau

ErG = Er gwybodaeth

Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith Cyfnod: Chwefror – Medi 2021

Diweddarwyd 14 Ionawr 2021

	Y pwnc a'i *gategori a beth yw'r penderfyniad a geisir	Penderfyniad gan pa Ddeilydd Portffolio neu, os yn benderfyniad cyfunol, pam	Gwasanaeth Arweiniol	Swyddog Cyfrifol / Aelod arweiniol a chyswllt ar gyfer cyflwyno sylwadau	Cyn penderfynu / Sgriwtini (os yn berthnasol)	Dyddiad y P. Gwaith neu, os wedi'i ddirprwyo, dyddiad cyhoeddi	Dyddiad y Cyngor Llawn (os yn berthnasol)
Tudalen 45	9	Taliadau am Wasanaethau Di- Breswyl 2021/22 Cymeradwyaeth.	Pwyllgor Gwaith / Arweinydd y Cyngor	Gwasanaethau Oedolion	Iola Richards Pennaeth Gwasanaethau Oedolion dros dro Cyng Llinos Medi	Panel Sgriwtini Cyllid (dyddiad i'w gadarnhau)	Pwyllgor Gwaith 1 Mawrth 2021
	10	Ffi Safonol ar gyfer Cartrefi Preswyl y Cyngor Sir yn ystod 2021/22 Cymeradwyaeth.	Pwyllgor Gwaith / Arweinydd y Cyngor	Gwasanaethau Oedolion	Iola Richards Pennaeth Gwasanaethau Oedolion dros dro Cyng Llinos Medi	Panel Sgriwtini Cyllid (dyddiad i'w gadarnhau)	Pwyllgor Gwaith 1 Mawrth 2021
	11	Ffioedd Cartrefi Gofal y Sector Annibynnol 2021/22 Cymeradwyaeth.	Pwyllgor Gwaith / Arweinydd y Cyngor	Gwasanaethau Oedolion	Iola Richards Pennaeth Gwasanaethau Oedolion dros dro Cyng Llinos Medi	Panel Sgriwtini Cyllid (dyddiad i'w gadarnhau)	Pwyllgor Gwaith 1 Mawrth 2021
	12	Cynllun Busnes y Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	Pwyllgor Gwaith / Arweinydd y Cyngor	Tai	Ned Michael Pennaeth Gwasanaethau Tai Cyng Alun W Mummery	Panel Sgriwtini Cyllid(dyddiad i'w gadarnhau)	Pwyllgor Gwaith 1 Mawrth 2021
	13	Strategaeth Ariannol Tymor Canolig a Chyllideb 2021/22 (S) Mabwysiadu cynigion terfynol i'w hargymell il'r Cyngor Sir.	Pwyllgor Gwaith / Arweinydd y Cyngor	Adnoddau	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth– Adnoddau / Swyddog Adran 151 Cyng Robin Wyn Williams	Panel Sgriwtini Cyllid (dyddiad i'w gadarnhau) Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol 16 Chwefror 2021	Pwyllgor Gwaith 1 Mawrth 2021

* Allwedd:

S = Strategol – cynlluniau neu fentrau corfforaethol allweddol

G = Gweithredol – darparu gwasanaethau

ErG = Er gwybodaeth

Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith Cyfnod: Chwefror – Medi 2021

Diweddariwyd 14 Ionawr 2021

	Y pwnc a'i *gategori a beth yw'r penderfyniad a geisir	Penderfyniad gan pa Ddeilydd Portffolio neu, os yn benderfyniad cyfunol, pam	Gwasanaeth Arweiniol	Swyddog Cyfrifol / Aelod arweiniol a chyswllt ar gyfer cyflwyno sylwadau	Cyn penderfynu / Sgrïwtini (os yn berthnasol)	Dyddiad y P. Gwaith neu, os wedi'i ddirprwyo, dyddiad cyhoeddi	Dyddiad y Cyngor Llawn (os yn berthnasol)	
Tudalen 46	14	Strategaeth Gyfalaf a Rhaglen Gyfalaf	Pwyllgor Gwaith / Arweinydd y Cyngor	Adnoddau	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth– Adnoddau / Swyddog Adran 151 Cyng Robin Wyn Williams	Panel Cyllid (13 Tachwedd, 2020) Panel Cyllid (dyddiad i'w gadarnhau)	Pwyllgor Gwaith 1 Mawrth 2021	Cyngor 9 Mawrth 2021
	15	Cyllideb Gyfalaf 2021/22	Pwyllgor Gwaith / Arweinydd y Cyngor	Adnoddau	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth– Adnoddau / Swyddog Adran 151 Cyng Robin Wyn Williams	Panel Sgrïwtini Cyllid (dyddiad i'w gadarnhau) Pwyllgor Sgrïwtini Corfforaethol 16 Chwefror 2021	Pwyllgor Gwaith 1 Mawrth 2021	Cyngor 9 Mawrth 2021
	16	Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith (S) Cymeradwyo diweddariad misol.	Pwyllgor Gwaith	Busnes y Cyngor	Huw Jones Pennaeth Gwasanaethau Democratiaidd Cyng Llinos Medi		Pwyllgor Gwaith 22 Mawrth 2021	
	17	Cerdyn Sgôr Corfforaethol – Ch3, 2020/21 (S) Adroddiad monitro perfformiad chwarterol.	Pwyllgor Gwaith / Arweinydd y Cyngor	Trawsnewid Corfforaethol	Carys Edwards Pennaeth Proffesiwn – AD a Thrawsnewid Cyng Dafydd Rhys Thomas	Pwyllgor Sgrïwtini Corfforaethol 8 Mawrth 2021	Pwyllgor Gwaith 22 Mawrth 2021	

* Allwedd:

S = Strategol – cynlluniau neu fentrau corfforaethol allweddol

G = Gweithredol – darparu gwasanaethau

ErG = Er gwybodaeth

Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith Cyfnod: Chwefror – Medi 2021

Diweddarwyd 14 Ionawr 2021

	Y pwnc a'i *gategori a beth yw'r penderfyniad a geisir	Penderfyniad gan pa Ddeilydd Portffolio neu, os yn benderfyniad cyfunol, pam	Gwasanaeth Arweiniol	Swyddog Cyfrifol / Aelod arweiniol a chyswllt ar gyfer cyflwyno sylwadau	Cyn penderfynu / Sgrïwtini (os yn berthnasol)	Dyddiad y P. Gwaith neu, os wedi'i ddirprwyo, dyddiad cyhoeddi	Dyddiad y Cyngor Llawn (os yn berthnasol)
18	Codi Tâl Galw Gofal – Tenantiaid Tai Cyngor	Pwyllgor Gwaith / Arweinydd y Cyngor	Tai	Ned Michael Pennaeth Gwasanaethau Tai Cyng Alun W Mummery	Pwyllgor Sgrïwtini Corfforaethol (dyddiad i'w gadarnhau)	Pwyllgor Gwaith 22 Mawrth 2021 (i'w gadarnhau)	
19	Adroddiad Blynyddol a Chyfrifon Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn 2019/20	Pwyllgor Gwaith / Arweinydd y Cyngor	Adnoddau	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth– Adnoddau / Swyddog Adran 151 Cyng Robin Wyn Williams		Pwyllgor Gwaith 22 Mawrth 2021	
20	Cwrs Golf Llangefni	Pwyllgor Gwaith / Arweinydd y Cyngor	Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	Christian Branch Pennaeth Rheolaiddio a Datblygu Economaidd dros dro Cyng Carwyn Jones	Pwyllgor Sgrïwtini Corfforaethol 16 Chwefror 2021	Pwyllgor Gwaith 22 Mawrth 2021	
21	Datganiad Polisi Trwyddedu	Pwyllgor Gwaith / Arweinydd y Cyngor	Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	Christian Branch Pennaeth Rheolaiddio a Datblygu Economaidd dros dro Cyng Richard Dew		Pwyllgor Gwaith 22 Mawrth 2021	

Tudalen 47

* Allwedd:

S = Strategol – cynlluniau neu fentrau corfforaethol allweddol

G = Gweithredol – darparu gwasanaethau

ErG = Er gwybodaeth

Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith Cyfnod: Chwefror – Medi 2021

Diweddariwyd 14 Ionawr 2021

Y pwnc a'i *categori a beth yw'r penderfyniad a geisir	Penderfyniad gan pa Ddeilydd Portffolio neu, os yn benderfyniad cyfunol, pam	Gwasanaeth Arweiniol	Swyddog Cyfrifol / Aelod arweiniol a chyswllt ar gyfer cyflwyno sylwadau	Cyn penderfynu / Sgriwtini (os yn berthnasol)	Dyddiad y P. Gwaith neu, os wedi'i ddirprwyo, dyddiad cyhoeddi	Dyddiad y Cyngor Llawn (os yn berthnasol)
22	Cynllun Rheoli Asedau Gwasanaeth 2020-2030 – Ystad Mân-ddaliadau	Pwyllgor Gwaith / Arweinydd y Cyngor	Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	Huw Percy Pennaeth Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo Cyng R G Parry OBE	Pwyllgor Gwaith 22 Mawrth 2021	
Ebrill 2021						
23	Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith (S) Cymeradwyo diweddariad misol.	Pwyllgor Gwaith	Busnes y Cyngor	Huw Jones Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd Cyng Llinos Medi	Pwyllgor Gwaith 26 Ebrill 2021	
Mai 2021						
24	Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith (S) Cymeradwyo diweddariad misol.	Pwyllgor Gwaith	Busnes y Cyngor	Huw Jones Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd Cyng Llinos Medi	Pwyllgor Gwaith Mai 2021	
Mehefin 2021						
25	Adroddiad Blynyddol Safonau'r Gymraeg 2020/21 Cymeradwyo'r adroddiad.	Deilydd Portffolio sydd â chyfrifoldeb am yr iaith.	Busnes y Cyngor	Huw Jones Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd Cyng Ieuan Williams	I'w gadarnhau Penderfyniad dirpwyiedig Mehefin 2021	

Tudalen 48

* Allwedd:

S = Strategol – cynlluniau neu fentrau corfforaethol allweddol

G = Gweithredol – darparu gwasanaethau

ErG = Er gwybodaeth

Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith Cyfnod: Chwefror – Medi 2021

Diweddarwyd 14 Ionawr 2021

Y pwnc a'i *categori a beth yw'r penderfyniad a geisir	Penderfyniad gan pa Ddeilydd Portffolio neu, os yn benderfyniad cyfunol, pam	Gwasanaeth Arweiniol	Swyddog Cyfrifol / Aelod arweiniol a chyswllt ar gyfer cyflwyno sylwadau	Cyn penderfynu / Sgriwtini (os yn berthnasol)	Dyddiad y P. Gwaith neu, os wedi'i ddirprwyo, dyddiad cyhoeddi	Dyddiad y Cyngor Llawn (os yn berthnasol)
26	Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith (S) Cymeradwyo diweddariad misol.	Pwyllgor Gwaith	Busnes y Cyngor	Huw Jones Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd Cyng Llinos Medi	Pwyllgor Gwaith Mehefin 2021	
27	Cerdyn Sgôr Corfforaethol – Ch4, 2020/21 (S) Adroddiad monitro perfformiad chwarterol.	Pwyllgor Gwaith / Arweinydd y Cyngor	Trawsnewid Corfforaethol	Carys Edwards Pennaeth Proffesiwn – AD a Thrawsnewid Cyng Dafydd Rhys Thomas	Pwyllgor Gwaith Mehefin 2021	
28	Monitro Cyllideb Refeniw 2020/21 – Ch4 (S) Adroddiad monitro ariannol chwarterol.	Pwyllgor Gwaith / Arweinydd y Cyngor	Adnoddau	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth– Adnoddau / Swyddog Adran 151 Cyng Robin Wyn Williams	Panel Sgriwtini Cyllid Pwyllgor Gwaith Mehefin 2021	
29	Monitro Cyllideb Gyfalaf 2020/21 – Ch4 (S) Adroddiad monitro ariannol chwarterol.	Pwyllgor Gwaith / Arweinydd y Cyngor	Adnoddau	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth– Adnoddau / Swyddog Adran 151 Cyng Robin Wyn Williams	Panel Sgriwtini Cyllid Pwyllgor Gwaith Mehefin 2021	

Tudalen 49

* Allwedd:

S = Strategol – cynlluniau neu fentrau corfforaethol allweddol

G = Gweithredol – darparu gwasanaethau

ErG = Er gwybodaeth

Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith Cyfnod: Chwefror – Medi 2021

Diweddariwyd 14 Ionawr 2021

Y pwnc a'i *categori a beth yw'r penderfyniad a geisir	Penderfyniad gan pa Ddeilydd Portffolio neu, os yn benderfyniad cyfunol, pam	Gwasanaeth Arweiniol	Swyddog Cyfrifol / Aelod arweiniol a chyswllt ar gyfer cyflwyno sylwadau	Cyn penderfynu / Sgriwtini (os yn berthnasol)	Dyddiad y P. Gwaith neu, os wedi'i ddirprwyo, dyddiad cyhoeddi	Dyddiad y Cyngor Llawn (os yn berthnasol)
30	Monitro Cyllideb y Cyfrif Refeniw Tai 2020/21 – Ch4 (S) Adroddiad monitro ariannol chwarterol.	Pwyllgor Gwaith / Arweinydd y Cyngor	Adnoddau Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth– Adnoddau / Swyddog Adran 151 Cyng Robin Wyn Williams	Panel Sgriwtini Cyllid	Pwyllgor Gwaith Mehefin 2021	
Gorffennaf 2021						
31	Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith (S) Cymeradwyo diweddariad misol.	Pwyllgor Gwaith	Busnes y Cyngor Huw Jones Pennaeth Gwasanaethau Democratiaidd Cyng Llinos Medi		Pwyllgor Gwaith Gorffennaf 2021	
Medi 2021						
32	Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith (S) Cymeradwyo diweddariad misol.	Pwyllgor Gwaith	Busnes y Cyngor Huw Jones Pennaeth Gwasanaethau Democratiaidd Cyng Llinos Medi		Pwyllgor Gwaith Medi 2021	
33	Cerdyn Sgôr Corfforaethol – Ch1, 2021/22 (S) Adroddiad monitro perfformiad chwarterol.	Pwyllgor Gwaith / Arweinydd y Cyngor	Trawsnewid Corfforaethol Carys Edwards Pennaeth Proffesiwn – AD a Thrawsnewid Cyng Dafydd Rhys Thomas	Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol	Pwyllgor Gwaith Medi 2021	

* Allwedd:

S = Strategol – cynlluniau neu fentrau corfforaethol allweddol

G = Gweithredol – darparu gwasanaethau

ErG = Er gwybodaeth

Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith Cyfnod: Chwefror – Medi 2021

Diweddarwyd 14 Ionawr 2021

	Y pwnc a'i *gategori a beth yw'r penderfyniad a geisir	Penderfyniad gan pa Ddeilydd Portffolio neu, os yn benderfyniad cyfunol, pam	Gwasanaeth Arweiniol	Swyddog Cyfrifol / Aelod arweiniol a chyswllt ar gyfer cyflwyno sylwadau	Cyn penderfynu / Sgrwtini (os yn berthnasol)	Dyddiad y P. Gwaith neu, os wedi'i ddirprwyo, dyddiad cyhoeddi	Dyddiad y Cyngor Llawn (os yn berthnasol)
Tudalen 51	34	Monitro Cyllideb Refeniw 2021/22 – Ch1 (S) Adroddiad monitro ariannol chwarterol.	Pwyllgor Gwaith / Arweinydd y Cyngor	Adnoddau	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth– Adnoddau / Swyddog Adran 151 Cyng Robin Wyn Williams	Panel Sgrwtini Cyllid Medi 2021	
	35	Monitro Cyllideb Gyfalaf 2021/22 – Ch1 (S) Adroddiad monitro ariannol chwarterol.	Pwyllgor Gwaith / Arweinydd y Cyngor	Adnoddau	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth– Adnoddau / Swyddog Adran 151 Cyng Robin Wyn Williams	Panel Sgrwtini Cyllid Medi 2021	
	36	Monitro Cyllideb y Cyfrif Refeniw Tai 2021/22 – Ch1 (S) Adroddiad monitro ariannol chwarterol.	Pwyllgor Gwaith / Arweinydd y Cyngor	Adnoddau	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth– Adnoddau / Swyddog Adran 151 Cyng Robin Wyn Williams	Panel Sgrwtini Cyllid Medi 2021	

* Allwedd:

S = Strategol – cynlluniau neu fentrau corfforaethol allweddol

G = Gweithredol – darparu gwasanaethau

ErG = Er gwybodaeth

This page is intentionally left blank

Adroddiad i:	Pwyllgor Gwaith; Cyngor
Dyddiad:	25 Ionawr 2021; 2 Chwefror 2021
Pwnc / testun:	Ailstrwythuro'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth a'r newidiadau i'r Cyfansoddiad o ganlyniad
Aelod(au) Portffolio:	Y Cyngorydd Richard Dew (<i>Aelod Portffolio ar gyfer Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd</i>) Y Cyngorydd Carwyn Jones (<i>Aelod Portffolio ar gyfer Prosiectau Mawr a Datblygu'r Economi</i>) Y Cyngorydd Dafydd Rhys Thomas (<i>Aelod Portffolio ar gyfer Busnes Corfforaethol</i>)
Cyfarwyddwr / Pennaeth Gwasanaeth:	Annwen Morgan, Prif Weithredwr
Awdur yr adroddiad:	Annwen Morgan, Prif Weithredwr
Aelodau lleol:	Perthnasol i'r holl Aelodau etholedig

A – Argymhelliad / Argymhellion a rheswm / rhesymau

1. CEFNDIR:

1.1 Ym mis Mawrth 2020, cymeradwyodd y Cyngor newidiadau i Gyfansoddiad y Cyngor er mwyn adlewyrchu ailstrwythuro mewnol yr uwch dîm rheoli (Uwch Dîm Arweinyddiaeth a Phenaethiaid Gwasanaeth) gan y cyn Brif Weithredwr yn ystod 2019. Roedd y newidiadau hyn yn cynnwys:

- a) Newid i deitlau swyddi a manylebau person ar gyfer aelodau'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth / Penaethiaid Gwasanaeth;
- b) Dileu'r ddwy rôl Prif Weithredwr Cynorthwyol;
- c) Creu un rôl Dirprwy Brif Weithredwr;
- ch) Dileu dwy rôl Pennaeth Swyddogaeth;
- d) Creu pum rôl Cyfarwyddwr newydd; a
- dd) Newid y llinellau adrodd ar gyfer rhai aelodau o'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth a Phenaethiaid Gwasanaeth.

2. RÔL CYFARWYDDWR LLE A LLESIANT CYMUNEDOL:

- 2.1 Yn dilyn ymadawriad y cyn Brif Weithredwr, penodwyd y Dirprwy Brif Weithredwr yn Brif Weithredwr a phenodwyd y Cyfarwyddwr Lle a Llesiant Cymunedol yn Ddirprwy Brif Weithredwr.
- 2.2 Ers mis Tachwedd 2019, mae rôl Cyfarwyddwr Lle a Llesiant Cymunedol wedi bod yn wag, er gwaethaf dwy ymgyrch hysbysebu allanol.
- 2.3 Yn dilyn yr ymgyrch hysbysebu aflwyddiannus gyntaf, mae dyletswyddau y Cyfarwyddwr wedi bod yn cael eu cyflawni gan ymgeiswyr mewnol a benodwyd yn "Bennaeth Gwasanaeth Dros Dro - Rheoleiddio a Datblygu Economaidd" [ar lefel is na rôl y Cyfarwyddwr] a swyddog a benodwyd i arwain ar Gynllunio Lle [gan ymgymryd â'r rôl honno yn ogystal â chyflawni tasgau eu swydd gyfredol]. Gwnaed y penodiadau hyn tan Ebrill 2020 yn y lle cyntaf ac fe'u hestynnwyd wedyn tan fis Rhagfyr 2020, er mwyn sicrhau parhad busnes a'r gwytnwch i ddelio â'r argyfwng pandemig, llacio'r cyfyngiadau a'r cyfnod adfer a'i effaith ar wasanaethau'r Cyngor a thirgolion Ynys Môn.

3. YSTYRIAETHAU WEDI HYNNY:

- 3.1 Mae argyfwng y pandemig wedi dangos bod yn rhaid i'r Cyngor fod â swyddogion â chymwysterau addas o fewn meysydd gwasanaeth penodol ar gyfer y dyfodol. Heb os, bydd canllawiau / rheoliadau ar gyfer denu cyllid a grantiau yn y dyfodol yn golygu y bydd yn rhaid i bob Awdurdod Lleol weithredu ac ymateb i'r agenda newid hinsawdd. Mae'r ymateb i'r coronafeirws hefyd wedi dangos yn glir bwysigrwydd cymwyseddau priodol ar gyfer y lefel hon o swyddi.
- 3.2 Mae cyfnod y pandemig hefyd wedi profi pwysigrwydd hanfodol gweithio gyda phartneriaid a chymunedau i adeiladu gwytnwch cymunedol i ddelio â gwahanol heriau ac, er mwyn gwneud hyn, mae angen amser digonol a rhesymol ar swyddogion i gyflawni'r gwaith. Mae angen capasiti digonol a theg / cytbwys ar draws yr holl wasanaethau i sicrhau gwytnwch CSYM yn y dyfodol o fewn yr haen uwch o reoli ac arweinyddiaeth.
- 3.3 Nid yw'n eglur pa mor hir y bydd y pandemig yn parhau. Heb os, ni fyddwn ni fel Cyngor yn dychwelyd i weithredu yn llawn fel y gwnaethom cyn-pandemig ac felly mae'n rhaid gwneud newidiadau er mwyn gweithredu yn y 'normal newydd' a thra ydym yn dal i fod yn y cyfnod argyfwng.
- 3.4 Er bod trefniadau dros dro wedi gweithio'n dda nid ydynt yn effeithiol yn y tymor hir. Mae gofyn gwneud penderfyniad mewn perthynas â rôl y Cyfarwyddwr a'r swyddi dros dro a grëwyd o ganlyniad i fethiant i recriwtio'n llwyddiannus i'r rôl honno.

4. PWYLLGOR PENODI:

- 4.1 O ganlyniad i'r ystyriaethau uchod, ac oherwydd bod y Cyngor wedi methu â llunio rhestr fer ar ôl hysbysebu'n allanol ddwy waith, cyflwynwyd adroddiad i'r Pwyllgor Penodiadau ym mis Rhagfyr 2020 yn gofyn am ei argymhelliad mewn perthynas â'r ffordd orau ymlaen er mwyn llenwi gwagle yn uwch dîm rheoli'r Cyngor.
- 4.2 Fel Prif Weithredwr mynegais y farn (yn yr adroddiad) mai'r canlynol oedd yr opsiwn gorau: Dileu swydd y Cyfarwyddwr a phenodi un Pennaeth Gwasanaeth ar gyfer Rheoleiddio a Datblygu Economaidd. Byddai hyn yn golygu na fyddai'r llwyth gwaith sy'n gysylltiedig â'r Uwch Dîm yn bodoli. Yn ymarferol, byddai'r Dirprwy Brif Weithredwr yn arwain ar yr elfen hon o'r swydd yn yr Uwch Dîm. Felly byddai angen ystyried tynnu rhai o ddyletswyddau'r Dirprwy oddi arno a'u hailasesinio - dan ei oruchwyliaeth - a'u cysylltu â'r elfen Cynllunio Lle o rôl y Cyfarwyddwr. Mae yna sawl opsiwn ond y symlaf yw creu swydd ychwanegol ar haen 9/10 a fyddai'n darparu capasiti a gwytnwch i'r strwythur, a chefnogi'r Dirprwy Brif Weithredwr a'r swydd newydd Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd.
- 4.3 Penderfynodd y Pwyllgor Penodi:
- Argymhell i'r Pwyllgor Gwaith, ac wedi hynny i'r Cyngor llawn, y dylid dileu'r swydd Cyfarwyddwr hon o Gyfansoddiad y Cyngor;
 - Creu rôl barhaol Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd ac i'r rôl hon gael ei hysbysebu'n allanol;
 - Sefydlu a hysbysebu'n allanol swydd newydd, sef Swyddog Strategaeth Gorfforaethol.

5. NEWIDIADAU Y GELLIR EU GWNEUD I'R CYFANSODDIAD HEB GYMERADWYAETH Y CYNGOR:

5.1 Yn unol â pharagraff 3.5.2.11 y Cyfansoddiad, “Bydd gan y Prif Weithredwr awdurdod i ddiwygio teitlau swyddi, a meysydd cyfrifoldeb yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth a'r Penaethiaid Gwasanaeth fel yr ystyrient yn angenrheidiol i gyflawni swyddogaethau, gweledigaeth a blaenoriaethau'r Cyngor ac o ganlyniad i ad-drefnu staff, mewn ymgynghoriad â'r Swyddog a.151, y Swyddog Monitro, y Pennaeth Proffesiwn AD a Thrawsnewid a'r Aelod(au) Portffolio perthnasol. Bydd unrhyw newidiadau o'r fath o fewn y gyllideb ac yn cydymffurfio â pholisïau a phrosesau AD y Cyngor ...”.

5.2 Yn unol â pharagraff 3.5.3.6.6 y Cyfansoddiad, mae gan y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro, awdurdod dirprwyol i: “adolygu a diweddarau Cyfansoddiad y Cyngor o bryd i'w gilydd, i gynnwys unrhyw newidiadau sy'n codi o ddeddfwriaeth ddiwygiedig, deddfwriaeth sy'n cymryd lle un arall neu ddeddfwriaeth newydd; unrhyw ailstrwythuro o'r sefydliad sydd eisoes wedi'i awdurdodi fel bo'r angen ac i gynnwys dirprwyaethau newydd i swyddogion, sef y Cyfarwyddwr/Pennaeth Gwasanaeth sydd â chyfrifoldeb am y gwasanaeth perthnasol, i gael awdurdod dirprwyedig llawn i gyflawni'r swyddogaeth ar ran y Cyngor, oni bai ei fod yn fater a neilltuwyd i'r Cyngor, y Pwyllgor Gwaith neu Bwyllgor”.

5.3 Yn unol â'r ddirprwyaeth ym mharagraff 3.5.2.11, mae gan y Prif Weithredwr yr awdurdod dirprwyedig felly i newid cyfrifoldebau'r UDA a'r Penaethiaid Gwasanaeth (yn amodol ar ymgynghoriad ayyb).

6. NEWIDIADAU I'R CYFANSODDIAD NA ELLIR OND EU GWNEUD AR ÔL I'R CYNGOR EU CYMERADWYO:

6.1 Mae'r Cyfansoddiad yn glir o dan baragraff 2.15.2.1 “Ni fydd y Cyngor llawn yn cymeradwyo newidiadau i'r Cyfansoddiad hyd oni fydd y Pwyllgor Gwaith wedi ystyried y cynnig.....”

6.2 Dyna yw sail yr adroddiad hwn - gofyn i'r Pwyllgor Gwaith a'r Cyngor llawn gymeradwyo strwythur diwygiedig y Cyngor.

6.3 Yn y strwythur blaenorol, roedd gradd Prif Weithredwr, ac yna'r Dirprwy Brif Weithredwr; ac wedi'u cynnwys gyda nhw yn yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth roedd pum Cyfarwyddwr [Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog a151; Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro; Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol; Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc; a'r Cyfarwyddwr Lle a Llesiant Cymunedol]. Roedd pedwar Pennaeth Gwasanaeth (nad oeddent ar yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth). (Gellir gweld hyn yn **Atodiad 1**.)

6.4 Yn y strwythur newydd a gynigir (**Atodiad 2**), mae rôl y Cyfarwyddwr Lle a Llesiant Cymunedol yn cael ei dileu (gan arwain at ddim ond pedwar Cyfarwyddwr ac felly mae gostyngiad yn yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth o saith i chwe aelod) ac mae rôl Pennaeth Gwasanaeth yn cael ei chreu [“Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd”] (gan arwain at gynnydd yn nifer y Penaethiaid Gwasanaeth o bedwar i bump).

7. ARGYMHELLIAD:

7.1 Bod y Cyngor llawn yn:

7.1.1 Nodi argymhellion y Pwyllgor Penodi a chadarnhau:

- 7.1.1.1 Dileu swydd Cyfarwyddwr Lle a Llesiant Cymunedol (swydd sydd hefyd wedi ei hadnabod fel Cyfarwyddwr Rheoleiddio a Datblygu Economaidd yn ystod y broses recriwtio ddiweddar) o Gyfansoddiad y Cyngor;
- 7.1.1.2 Creu rôl barhaol Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd ac i'r rôl hon gael ei hysbysebu'n allanol;
- 7.1.1.3 Sefydlu a hysbysebu'n allanol swydd newydd, sef Swyddog Strategaeth Gorfforaethol.

7.1.2 Cadarnhau cynnwys **Atodiad 2**, sy'n adlewyrchu'r diwygiadau uchod i strwythur y Cyngor, yng Nghyfansoddiad y Cyngor;

7.1.3 Cadarnhau ei fod yn cymeradwyo bod y Prif Weithredwr (yn dilyn ymgynghoriad), yn unol â'r awdurdod sydd wedi ei gynnwys yn rhan 3.5.2.11 o'r Cyfansoddiad, ac o ganlyniad i'r newid strwythurol uchod, yn rhannu'r meysydd cyfrifoldeb perthnasol ymhlith yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth a'r Penaethiaid Gwasanaeth, fel bo'r angen.

7.1.4 Cadarnhau ei fod yn cymeradwyo bod y Swyddog Monitro, yn unol â'r awdurdod sydd wedi ei gynnwys yn rhan 3.5.3.6.6 o'r Cyfansoddiad, yn diwygio'r Cyfansoddiad (gan gynnwys y cynllun dirprwyo i swyddogion) i adlewyrchu'r penderfyniadau a wnaed gan y Cyngor mewn perthynas â'r newid strwythurol uchod a dosbarthiad y cyfrifoldebau ymhlith yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth a'r Penaethiaid Gwasanaeth fel y gwnaed gan y Prif Weithredwr dan 7.1.3 uchod.

7.1.5 Cadarnhau ei fod yn cymeradwyo bod y Swyddog Monitro yn gwneud unrhyw newidiadau canlyniadol eraill i'r Cyfansoddiad i adlewyrchu'r argymhellion uchod.

B – Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd y rhesymau am eu gwrthod ac/neu am ddewis yr opsiwn hwn?

Gofynnir i'r Cyngor gymeradwyo'r argymhellion a wnaed gan y Pwyllgor Penodi ar 18 Rhagfyr 2020 ac fel yr amlinellwyd uchod.

Yr opsiwn arall a ystyriwyd gan y Pwyllgor Penodi oedd dileu swydd y Cyfarwyddwr perthnasol a phenodi 2 Bennaeth Gwasanaeth i gymryd y cyfrifoldebau drosodd. Mae'r opsiwn hwn yn ddrutach [Cyfanswm costau dau Bennaeth Gwasanaeth yw £211,479 gan adael diffyg felly o £58,251]. Oherwydd hynny, ynghyd ag anfanteision eraill a nodwyd yn yr adroddiad a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Penodi, penderfynodd y Pwyllgor wrthod yr opsiwn hwn.

Cyflwynir yr adroddiad hwn i'r Cyngor gymeradwyo:

- gwneud newidiadau i'r strwythur uwch reoli gan gynnwys:
 - o dileu swydd y Cyfarwyddwr perthnasol; a
 - o creu rôl barhaol Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd a
- diwygio'r Cyfansoddiad i adlewyrchu'r newidiadau hynny.

Mae gan y Prif Weithredwr yr awdurdod dirprwyedig i newid teitlau swyddi a meysydd cyfrifoldeb. Tra bod rhai o'r newidiadau i'r strwythur staffio yn dod o fewn yr awdurdod dirprwyedig hwn - ac awdurdod dirprwyedig y Swyddog Monitro i ddiwygio'r Cyfansoddiad i adlewyrchu'r penderfyniadau hynny - mae yna newidiadau eraill y mae'n rhaid iddynt gael eu cymeradwyo gan y Cyngor.

Dylai'r Cyfansoddiad gael ei ddiweddarau i adlewyrchu strwythur diweddaredig y Cyngor.

C – Pam mae hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

Mae'r Cyfansoddiad yn dweud o dan baragraff 2.15.2.1 "Ni fydd y Cyngor llawn yn cymeradwyo newidiadau i'r Cyfansoddiad hyd oni fydd y Pwyllgor Gwaith wedi ystyried y cynnig....."

CH – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Amherthnasol

D – A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Mae'r gyllideb gyfredol yn ariannu un swydd Cyfarwyddwr ar swm o £119,228 (yn cynnwys costau pensiwn ac ati).

Cyfanswm cost Pennaeth Gwasanaeth a swyddog gradd 9 yw £165,182

Mae swm o £34,000 ar ôl yn y gyllideb ar gyfer y Penaethiaid Gwasanaeth a'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth yn dilyn yr ailstrwythuro yn 2019 (y cyfeirir ato ym mharagraff 1 (Cefndir) uchod).

Mae yna ddiffyg felly o £11,954 rhwng cyllido rôl y Cyfarwyddwr ac ariannu'r ddwy rôl newydd.

Mae newidiadau strwythurol wedi eu gwneud i'r uwch dîm rheoli mewn blynyddoedd blaenorol ac mae'r rhain wedi creu arbedion:

2014/15	£138,000(ailstrwythuro Penaethiaid Gwasanaeth)
2015/16	£300,000(ailstrwythuro'r Uwch Dîm)
2018/19	£45,000 (ar ôl yn sgil cyfuno swyddi Penaethiaid Gwasanaeth)

Ar y sail hon felly, er bod diffyg o ganlyniad i'r newid hwn, erys arbediad cyffredinol yn seiliedig ar ffigyrau 2015/16.

Mae'n debygol na fydd yr apwyntiadau yn cael eu gwneud nes ar ôl 1 Ebrill 2021. Ar sail hyn felly, bydd y gwir gost ar gyfer 2021/2022 yn llai na'r hyn sydd wedi ei nodi o fewn y gyllideb ar gyfer y Penaethiaid Gwasanaeth a'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth.

Os bydd angen cyllideb ychwanegol ar gyfer 2021/2022, bydd yr arian yma yn dod allan o arian wrth gefn a bydd angen diwygio cyllideb 2022/2023 fel bo'r angen fel rhan o'r broses arferol o osod y gyllideb.

E – Effaith ar Genedlaethau'r Dyfodol (os yn berthnasol)

1	Sut mae'r penderfyniad yma'n effeithio ar ein hanghenion tymor hir fel Ynys	Bydd y penderfyniad hwn yn golygu y bydd gan y Cyngor swyddogion â chymwysterau addas i gyflawni rolau allweddol. Bydd hyn yn sicrhau y bydd gan y Cyngor y capasiti a'r arbenigedd mewnol i arwain yn y meysydd
---	--	---

023010/615887

		Datblygu Economaidd a Rheoleiddio. Mae'r rhain yn elfennau sy'n hollbwysig i'r amcanion sydd wedi'u cynnwys yng Nghynllun pum mlynedd y Cyngor. Bydd gwaith a wneir gan y swyddogion yn y rolau hyn yn gwella bywydau a chyfleoedd cenedlaethau'r dyfodol.
2	A yw hwn yn benderfyniad y rhragwelir y bydd yn atal costau / dibyniaethau ar yr Awdurdod i'r dyfodol. Os felly, sut:-	Na, nid yn uniongyrchol ond bydd yr argymhelliad yn cyfateb i arbediad o'i gymharu â'r datrysiadau amgen megis creu dwy swydd Pennaeth Gwasanaeth newydd
3	A ydym wedi bod yn cydweithio â sefydliadau eraill i ddod i'r penderfyniad hwn, os felly, rhowch wybod gyda phwy-	Nac ydym gan na fyddai capasiti ychwanegol
4	A yw dinasyddion Ynys Môn wedi chwarae'u rhan yn drafftio'r ffordd hon ymlaen? Esboniwch sut:-	Naddo
5	Nodwch effeithiau'r penderfyniad hwn ar yr agenda cydraddoldeb ac iaith Gymraeg	Dim gan fod y cynnig yn golygu recriwtio yn unol â Pholisiau Cydraddoldeb a Iaith Gymraeg y Cyngor

DD - Gyda phwy yr ymgynghorwyd?		Beth oedd eu sylwadau?
1	Prif Weithredwr / Uwch Dim Arweinyddiaeth (UDA) (gorfodol)	Sylwadau wedi eu cynnwys yn yr adroddiad
2	Cyllid / Swyddog Adran 151 (gorfodol)	Sylwadau wedi eu cynnwys yn yr adroddiad
3	Swyddog Cyfreithiol / Monitro (gorfodol)	Drafftwyd yr adroddiad ar gyfarwyddyd y Prif Weithredwr ac mae'n cadarnhau bod y broses yn cyd-fynd â gofynion y Cyfansoddiad.
4	Adnoddau Dynol (AD)	Sylwadau wedi eu cynnwys yn yr adroddiad
5	Eiddo	
6	Technoleg Gwybodaeth (TG)	
7	Caffael	
8	Sgriwti	
9	Aelodau Lleol	

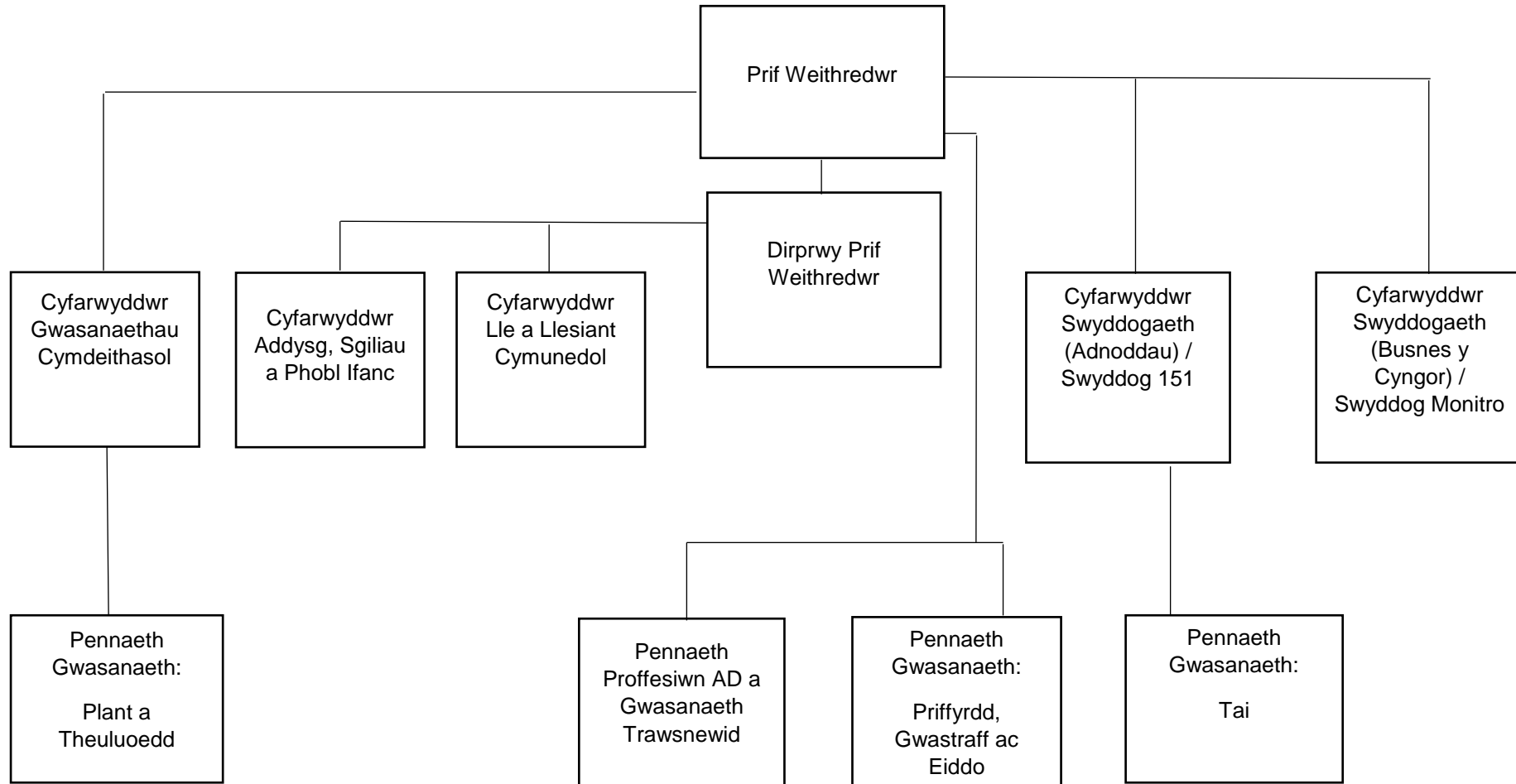
F - Atodiadau:
Atodiad 1 Strwythur Cyfredol yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth - i'w dynnu o'r Cyfansoddiad
Atodiad 2 Strwythur Arfaethedig yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth - i'w gynnwys yn y Cyfansoddiad

FF - Papurau cefndir (cysylltwch ag awdur yr adroddiad am wybodaeth bellach os gwelwch yn dda):

Cyngor Sir Ynys Môn

Strwythur yr Uwch Dîm Rheoli / Penaethiaid Gwasanaeth

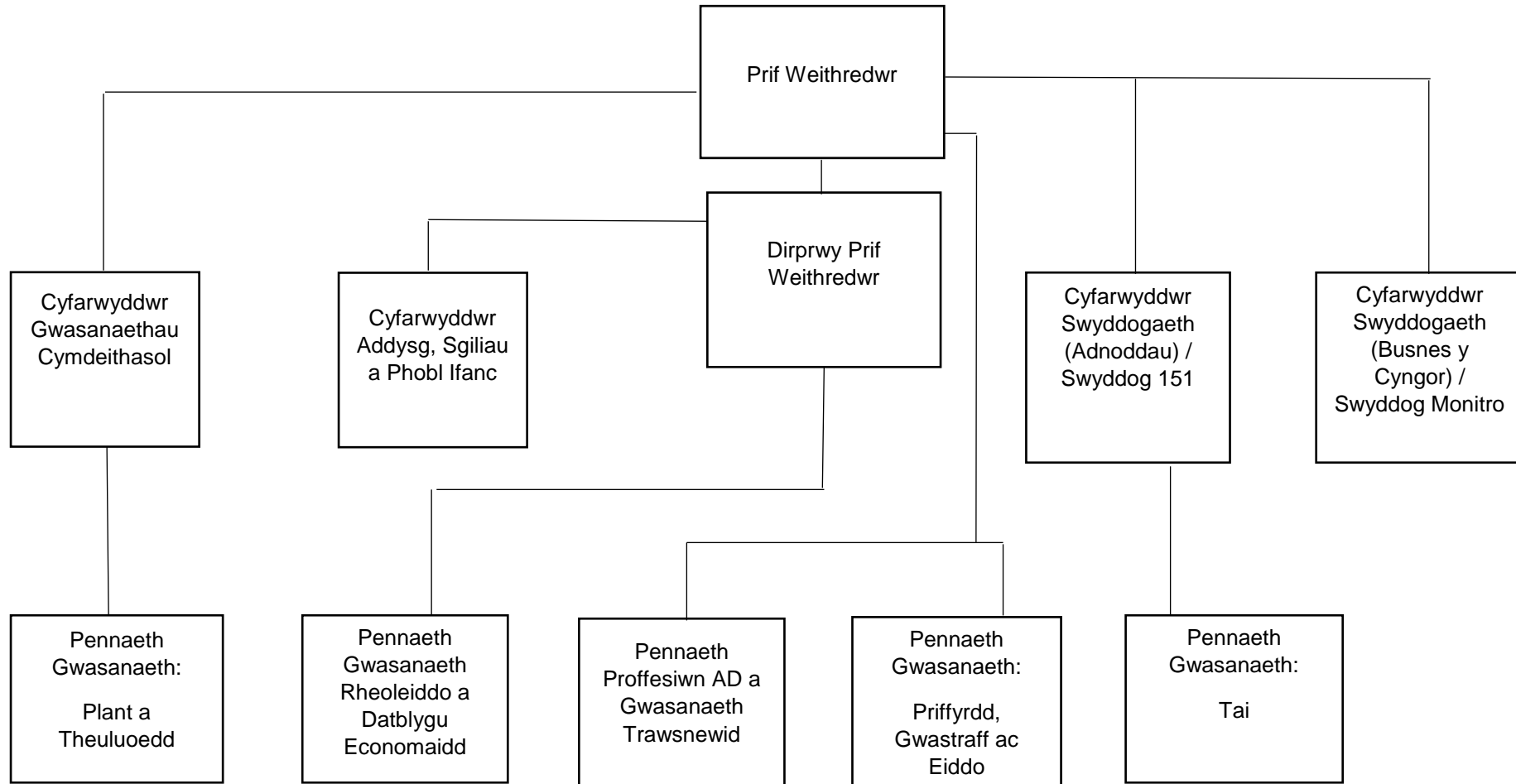
Tudalen 59

Cyngor Sir Ynys Môn

Strwythur yr Uwch Dîm Rheoli / Penaethiaid Gwasanaeth

Tudalen 60

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Pwyllgor Gwaith
Dyddiad:	25 Ionawr, 2021
Pwnc:	Strategaeth Tai Dros Dro 2021
Deilydd(ion) Portffolio:	Y Cynghorydd Alun Mummery
Pennaeth Gwasanaeth:	Ned Michael
Awdur yr Adroddiad: Ffôn: E-bost:	Elliw Llŷr, Rheolwr Strategaeth, Polisi a Chomisiynu, Gwasanaethau Tai 01248 752137
Aelodau Lleol:	Amherthnasol

A –Argymhellion a Rhesymau

Argymhellir bod y Pwyllgor Gwaith yn cymeradwyo: -

A1 cymeradwyo Strategaeth Tai Dros dro 2021.

A2 dull o gyfathrebu wrth ddatblygu'r Strategaeth Tai 2022-27 a chynllun gwaith gyda phartneriaid sydd yn arwain at gyfnod ymgynghori a chymeradwyaeth terfynol

1. Cefndir

a) Rol y Strategaeth

Mae cyfrifoldeb statudol ar y Cyngor i asesu'r angen am dai ac i arwain ar waith partneriaeth i sicrhau tai o safon sy'n cwrdd ag anghenion ei ddinasyddion yn awr ac yn y dyfodol.

Y Strategaeth Dai Leol yw gweledigaeth y Cyngor ar gyfer sut y gellid gwella tai ar gyfer pobl Ynys Môn dros gyfnod o bum mlynedd ac mae'n cynnwys y blaenoriaethau ar gyfer cyflawni hynny. Bydd y Strategaeth yn sicrhau cyd-ddealltwriaeth o'r anghenion tai ar yr ynys, y materion y mae angen rhoi sylw iddynt a'r prif ganlyniadau y mae'r Cyngor yn dymuno eu cyflawni.

b) Sefyllfa Gyfredol

Ein bwriad wrth gyflwyno'r Strategaeth Tai Dros Dro 2021 yw rhoi dogfen strategol mewn lle sydd yn cydnabod y newidiadau sydd wedi ein hwynebu yn ystod y flwyddyn gan flaenoriaethau'r hyn sydd angen digwydd yn ystod y flwyddyn nesaf ynghyd ag gwybodaeth ar sut mae Gwasanaethau Tai a'i bartneriaid yn ymateb i bandemig y coronafeirws ac yn parhau i ymateb iddo.

Mae hefyd yn fodd i bontio'r cyfnod i ddatblygu Strategaeth Dai a fydd yn cynnwys gofynion y Grant Cymorth Tai a'r Strategaeth Ddigartrefedd gan Lywodraeth Cymru erbyn 2022.

2. Amcanion Allweddol

Defnyddiwyd blaenoriaethau'r Strategaeth bresennol ar gyfer y Strategaeth Dros Dro a fydd hefyd yn sail ar gyfer ein blaenoriaethau ar gyfer 2022-27. Sef:

- Thema 1 – Codi'r catrefi priodol ar gyfer dyfodol Môn
- Thema 2 – Gwneud y defnydd gorau o'r stoc tai presennol a gwella tai a chymunedau
- Thema 3 – Atal argyfwng tai a chynyddu opsiynau tai
- Thema 4 – Cefnogaeth i hyrwyddo annibyniaeth tai
- Thema 5 – Cartrefi ar gyfer byw'n hirach
- Thema 6 – Gwireddu'n llwyr y cysylltiadau rhwng tai a'r economi ehangach

3. Ymgynghoriad

Rhodddwyd ddogfen Strategaeth Tai Interim ar safle we'r Cyngor gan ymgynghori gydag ein prif bartneriaid er mwyn derbyn sylwadau, bydd hefyd yn rhoi cyfle i ni gychwyn y gwaith o ymgysylltu ar Strategaeth ar gyfnod o 2022-27. Cadwyd at brif thema'r Strategaeth flaenorol ar gyfer y flwyddyn hon ac fe defnyddiwyd y cyfnod ymgynghori hwn i ddechrau casglu barn am y brif thema a ddylid eu cynnwys yn y Strategaeth o 2022 ymlaen.

Roedd y cyfnod ymgynghori hwn ar agor am 3 wythnos rhwng y 27ain o Dachwedd 2020 a'r 18fed o Ragfyr 2020. Mae **Atodiad 1** yn dangos adroddiad o'r ymatebion a dderbyniwyd yn dilyn yr ymgynghoriad.

Derbyniwyd 21 o ymatebion drwy'r holiadur ymgynghori, sydd yn cynnwys ymatebion gan aelodau'r cyhoedd, Cynghorwyr Môn a Rhanddeiliad. Mae'r ymateb i'r ymgynghoriad yn arddangos cefnogaeth tuag at y Strategaeth Tai Dros Dro 2021, gyda 86% o ymatebwyr yn cytuno bod y materion a'r blaenoriaethau pwysicaf wedi cael eu hadnabod. Yn ogystal mae'r mwyafrif o ymatebwyr yn cytuno bod y themau sydd wedi eu cynnwys yn y Strategaeth Dros Dro yn addas ar gyfer y Strategaeth Tai 2022-2027.

Bydd yr ymatebion yma yn sail i ni wrth symud ymlaen gyda Strategaeth Tai 2022-27.

4. Cynllun Cyfathrebu ar gyfer Strategaeth Tai 2022-27

Nod yr ymgynghoriad yw datblygu a derbyn adborth ar y Strategaeth Tai ar gyfer 2022-27 ac adnabod sut gellir cyflawni hyn gyda parterniaid gyda'r bwriad o lunio blaenoriaethau ac adnabod camau gweithredol ymarferol er mwyn delio gyda'r materion hyn.

a) Cynulleidfa Darged:

a) Byddwn yn cynnwys y partneriaid a ganlyn:

- Gwasanaethau eraill o fewn y Cyngor
- Bwrdd Iechyd Betsi Cadwaladr
- Heddlu Gogledd Cymru
- Mudiadau Trydydd Sector
- Shelter Cymru
- Landlordiaid Cymdeithasol Gwledig; Tai Gogledd Cymru, Clwyd Alyn a Grŵp Cynefin
- Darparwyr Grant Cefnogaeth Tai

b) Cwsmeriaid Gwasanaethau Tai

c) Aelodau Etholedig

Ymgysylltu:

	Disgrifiad	Dull	Dyddiad
1.	Drafft Cyntaf yn barod		Ebrill 2021
2.	Cynnal gweithdy gyda Partneriaid Tai	Sesiynau i gasglu barn partneriaid ar y cynllun gweithredu arfaethedig.	Mai 2021
3.	Ymgynghoriad cyhoeddus drafft terfynol (6 wythnos)	Ar gael ar-lein. Hyrwyddo ar lwyfannau cyfryngau cymdeithasol y Cyngor. Copïau papur ar gael yn 'Cyswllt Môn', Canolfan JE O'Toole, Llyfrgelloedd. Gofynnir i bartneriaid annog cwsmeriaid i gymryd rhan. Hysbysu staff o'r ymgynghoriad drwy'r	Mehefin-Awst 2021

		<p>newyddlen staff.</p> <p>Mynychu grwpiau a cyfarfodydd gwahanol i gasglu barn a hyrwyddo'r ymgynghoriad.</p> <p>Gyrru linc i'r ymgynghoriad ar-lein i bartneriaid, cynghorwyr lleol, cynghorau tref a chymuned, a landlordiaid preifat,</p>	
4.	Drafft terfynol i'w gymeradwyo gan y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol yn dilyn yr ymgynghoriad.		Medi 2021
5.	Cymeradwyaeth gan Bwyllgor Gwaith		Hydref 2021

B - Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd y rhesymau am eu gwrthod ac / neu pam y dewiswyd yr opsiwn hwn?

Nid yw peidio cyhoeddi Strategaeth Tai yn opsiwn gan ei fod yn greiddiol i waith partneriaid Tai a'r Cyngor ar yr Ynys

C – Pam mae hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

Er mwyn sel bendith ar amcanion a weithgaredd ar yr Ynys

D – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Ydi

DD – A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Ydi

E – Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?		Beth oedd eu sylwadau?
1	Prif Weithredwr / Uwch Dim Rheoli (UDRh) (gorfodol)	
2	Cyllid / Swyddog 151 (gorfodol)	
3	Swyddog Cyfreithiol / Monitro (gorfodol)	
4	Adnoddau Dynol (AD)	Amherthnasol
5	Eiddo	Amherthnasol
6	Technoleg Gwybodaeth (TG)	Amherthnasol
7	CaffaelA	Amherthnasol
8	Sgriwtini	
9	Aelodau Lleol	

F - Atodiadau:

Atodiad 1 – Crynodeb o ymatebion i'r Strategaeth Tai Dros Dro 2021

Atodiad 2 – Strategaeth Tai Dros Dro 2021

G – Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am ragor o wybodaeth):

Crynodeb o Ymatebion i'r Ymgynghoriad ar y Strategaeth Tai Dros Dro 2021

Rhagfyr 2020

Mae'r adroddiad hwn yn grynodeb o'r ymatebion a dderbyniwyd i ymgynghoriad Strategaeth Tai Dros Dro Ynys Môn 2021. Roedd yr ymgynghoriad ar agor am 3 wythnos rhwng 27ain o Dachwedd 2020 a'r 18fed o Ragfyr 2020.

Cefndir:

Ein bwriad wrth gyflwyno'r Strategaeth Tai Dros Dro 2021 yw rhoi dogfen strategol mewn lle sydd yn cydnabod y newidiadau sydd wedi ein hwynebu yn ystod y flwyddyn, gan hefyd flaenoriaethu'r hyn sydd angen digwydd yn ystod y flwyddyn nesaf ynghyd a gwybodaeth ar sut mae Gwasanaethau Tai a'i bartneriaid yn ymateb i bandemig y coronafeirws ac yn parhau i ymateb iddo.

Mae hefyd yn fodd i bontio'r cyfnod i ddatblygu Strategaeth Dai a fydd yn cynnwys gofynion y Grant Cymorth Tai a'r Strategaeth Ddigartrefedd gan Lywodraeth Cymru erbyn 2022.

Rydym wedi cadw themau'r Strategaeth flaenorol ar gyfer y flwyddyn hon, fel a ganlyn, a byddwn yn defnyddio'r cyfnod ymgynghori hwn i ddechrau casgru barn am y prif themau a ddylid eu cynnwys yn y Strategaeth o 2022 ymlaen.

- Thema 1 – Codi'r cartrefi priodol ar gyfer dyfodol Môn
- Thema 2 – Gwneud y defnydd gorau o'r stoc tai presennol a gwella tai a chymunedau
- Thema 3 – Atal argyfwng tai a chynyddu opsiynau tai
- Thema 4 – Cefnogaeth i hyrwyddo annibyniaeth tai
- Thema 5 – Cartrefi ar gyfer byw'n hirach
- Thema 6 – Gwireddu'n llwyr y cysylltiadau rhwng tai a'r economi ehangach

Methodoleg:

Cyhoeddwyd yr ymgynghoriad ar wefan Gorfforaethol y Cyngor, gyda linc i gwblhau holiadur yr ymgynghoriad ar 'Smart Survey'. Hyrwyddwyd yr ymgynghoriad drwy'r dulliau canlynol:

Hyrwyddwyd yr holiadur yn gyson i aelodau'r cyhoedd drwy lwyfannau cyfryngau cymdeithasol y Cyngor, drwy gydol y cyfnod ymgynghori o 3 wythnos.

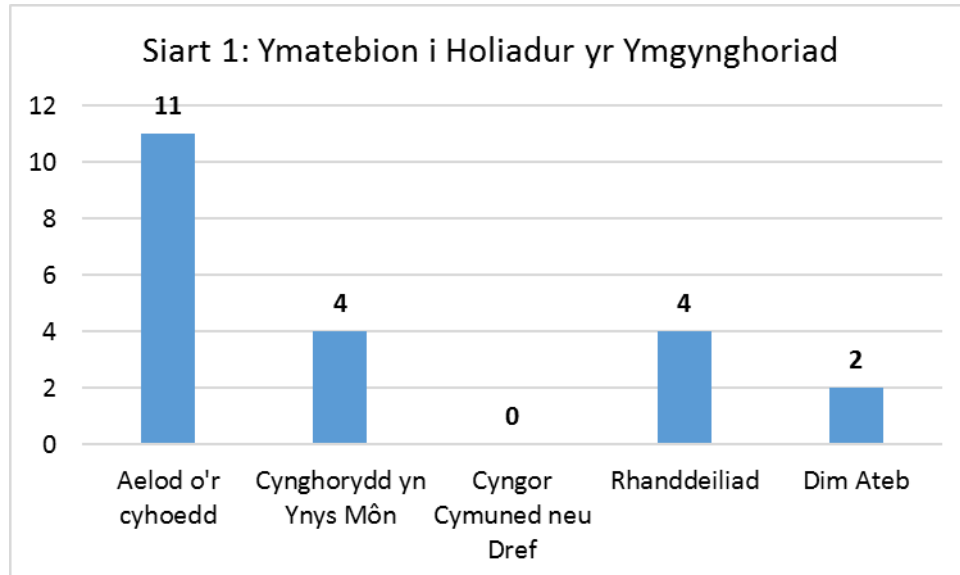
Cafodd yr ymgynghoriad ei gynnwys yn newyddlen wythnosol staff Cyngor Sir Ynys Môn (Medra Môn).

Anfonwyd linc i'r holiadur ar-lein at:

- Gynghorwyr Lleol Ynys Môn
- Cyngorau Tref a Chymuned
- Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestedig sy'n gweithredu ar yr Ynys
- Darparwyr Grant Cymorth Tai
- Staff Gwasanaethau Tai
- Gwasanaeth Hwyluswyr Tai Gwledig
- Uned Polisi Cynllunio Gwynedd a Mon ar y Cyd
- Care & Repair Cymru

Canlyniadau'r Ymgynghoriad:

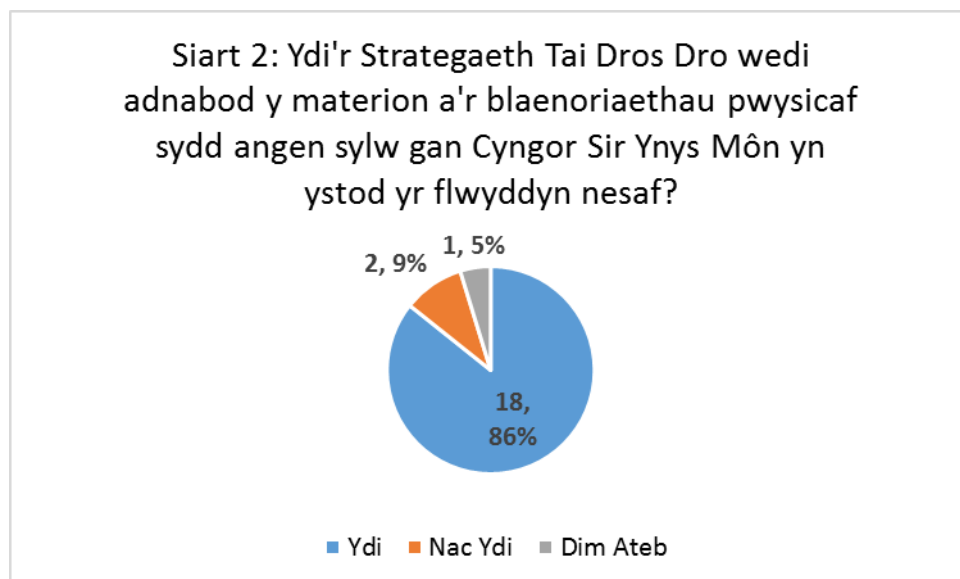
Derbyniwyd 21 ymateb i'r holiadur ar-lein. Mae *Siart 1* yn dangos i ba grwp yr oedd pob ymatebwr yn berthyn.

Gellir gweld crynodeb o ymatebion i'r holiadur isod.

Ydi'r Strategaeth Tai Dros Dro wedi adnabod y materion a'r blaenoriaethau pwysicaf sydd angen sylw gan Cyngor Sir Ynys Môn yn ystod y flwyddyn nesaf?

Fely gwelir yn y siart isod roedd 86% o ymatebwyr o'r farn bod y Strategaeth Tai Dros Dro wedi adnabod y materion a'r blaenoriaethau pwysicaf sydd angen sylw gan yr Adran Dai yn ystod 2021.

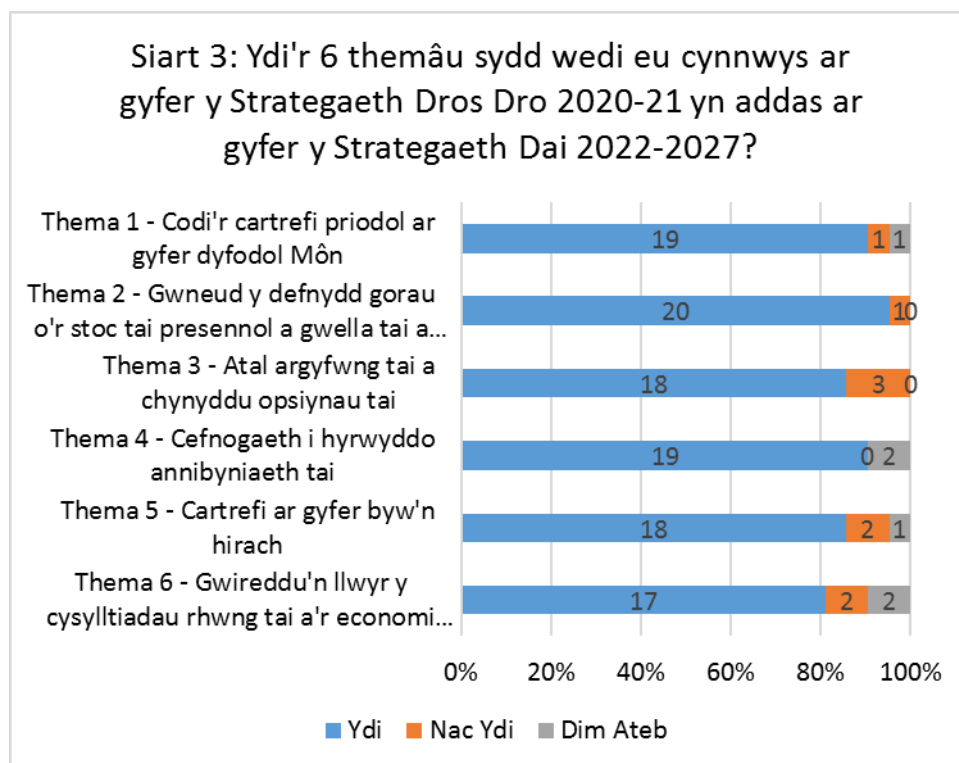
Oes yna unrhyw faterion tai eraill sydd angen sylw gan Cyngor Sir Ynys Môn?

Derbyniwyd sylwadau a oedd yn dangos pryder am y materion isod:

- Angen adeiladu mwy o dai un llawr / bynaglos ar gyfer pobl hyn (x2)
- Mae nifer uchel o dai haf yn yr ardal yn prisio pobl lleol allan o'r farchnad (x2)
- Sut mae'r Cyngor yn mynd i stopio gwresogi tai efo tanwydd carbon?
- Nifer uchel o dai gwag ar yr Ynys
- Ddim yn gwneud y defnydd gorau o'r stoc presennol. Pam ddim adeiladu estyniad pan mae eiddo yn dod yn wag er mwyn darparu llety ar gyfer teuluoedd sydd angen 4/5 llofft?
- Angen adeiladu tai mewn canolfannau cyflogaeth a poblogaeth, yn lle ardaloedd gwledig.
- Amserlen gwaith cynnal a chadw cynlluniedig yn rhy hir
- Polisi Gosod yn achosi rhwystr i defnyddwyr gwasanaeth mewn llety a chefnogaeth, sydd wedi dod i'r Ynys o Siroedd eraill.

Ydi'r 6 themâu sydd wedi eu cynnwys ar gyfer y Strategaeth Tai Dros Dro 2020-21 yn addas ar gyfer y Strategaeth Dai 2022-2027?

Fel y gwelir yn y siart isod roedd y mwyafrif o ymatebwyr o'r farn bod y 6 themâu yn addas ar gyfer sail y Strategaeth Dai 2022-2027.

Beth yw'r rheswm dros eich ateb?

Derbyniwyd nifer o sylwadau cefnogol ynglyn a defnyddio'r 6 themau fel sail ar gyfer y Strategaeth Dai 2022-2027.

Fodd bynnag derbyniwyd sylwad gan un ymatebwr a oedd yn pryderu bod Thema 6 (Gwireddu'n llwyr y cysylltiadau rhwng tai a'r economi ehangach) ddim yn addas gan fod yr economi ehangach tu allan i reolaeth lleol.

Oes gennych unrhyw sylwadau pellach sy'n ymwneud a'r Strategaeth Tai Dros Dro?

Derbyniwyd sylwadau a oedd yn cynnwys y canlynol, fel ymateb i'r cwestiwn uchod:

- Angen meddwl mwy fel busnes er mwyn uchafu cyfleodd i wir gyrraedd anghenion pobl Môn.
- Mae dyfodol yr Ynys yn eich dwylo. Gallwch ddinistrio ei brydferthwch neu datblygu mewn harmoni efo'r Ynys.
- Mae tai ha far yr Ynys yn lleihau y stoc tai sydd ar gael, ac o ganlyniad dylai mesuriadau gael eu rhoi mewn lle i leihau eu niferoedd.

Casgliad:

Derbyniwyd 21 o ymatebion drwy'r holiadur ymgynghori, sydd yn cynnwys ymatebion gan aelodau'r cyhoedd, Cynghorwyr Môn a Rhanddeiliad.

Mae'r ymateb i'r ymgynghoriad yn arddangos cefnogaeth tuag at y Strategaeth Tai Dros Dro 2020-21, gyda 86% o ymatebwyr yn cytuno bod y materion a'r blaenoriaethau pwysicaf wedi cael eu hadnabod. Yn ogystal mae'r mwyafrif o ymatebwyr yn cytuno bod y themau sydd wedi eu cynnwys yn y Strategaeth Dros Dro yn addas ar gyfer sail y Strategaeth Dai 2022-2027.

O'r herwydd argymhellir bod y Strategaeth Tai Dros Dro 2021 yn cael ei gymeradwyo, ynghyd a'r dull o gyfathrebu ar gyfer y Strategaeth Tai 2022-2027.

Ynys Môn

THE ISLE OF

Anglesey

STRATEGAETH TAI INTERIM 2021

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

www.ynysmon.gov.uk

Cynnwys

1.	Cyflwyniad	2
2.	Yr hyn a gyflawnwyd ym maes tai	3
3.	Cyd-destun lleol a chenedlaethol	4
Thema 1 -	Codi'r cartrefi priodol ar gyfer dyfodol Môn	10
Thema 2 -	Gwneud y defnydd gorau o'r stoc tai presennol a gwella tai a chymunedau	13
Thema 3 -	Atal argyfwng tai a chynyddu opsiynau tai	15
Thema 4 -	Cefnogaeth i hyrwyddo annibyniaeth tai	17
Thema 5 -	Cartrefi ar gyfer byw'n hirach	19
Thema 6 -	Gwireddu'n llwyr y cysylltiadau rhwng tai a'r economi ehangach	20
	Atodiad I	22

I. Cyflwyniad

Yn y Strategaeth Dai flaenorol 2014-19 cydnabuwyd bod yr angen sylfaenol i gael man y gallwn ei alw'n gartref yn bwysig a bod llawer o ffactorau sy'n gweithredu ar lefel micro a macro yn effeithio ar sut y cyflawnir hyn. Tynnodd sylw at bwysigrwydd tai a'r effeithiau y gall hyn eu cael ar unigolion a theluedd o ran creu cyfle i gael sefydlogrwydd a sicrhau cynhwysiant sy'n cyfrannu at y cymunedau ar yr Ynys. Ni fu'r angen i gael cartref erioed yn fwy amlwg nag yn ystod pandemig y coronafeirws lle gwelsom fusnesau a gwasanaethau'n cau a/neu'n addasu dros nos.

Yn ystod cyfnod y Strategaeth flaenorol, roedd effeithiau Credyd Cynhwysol, Wylfa Newydd a Brexit naill ai'n anhysbys neu'n ansicr. Mae cael Strategaeth sy'n ddigon hyblyg i allu newid a datblygu'n bwysig yn ogystal â chynllunio ar gyfer y tymor canolig i'r hirdymor.

Mae'n bwysig bod y Cyngor yn gallu cynnig amrywiaeth o opsiynau tai yn ogystal â chynnig cyngor a chymorth i unigolion a theluedd sy'n byw ar yr Ynys. Dim ond mewn cydweithrediad â phartneriaid allweddol fel Llywodraeth Cymru, Cymdeithasau Tai ac asiantaethau a phartneriaid eraill y gellir cyflawni hyn.

Mae'r Strategaeth Dros Dro hon yn fodd i bontio'r cyfnod i ddatblygu Strategaeth Dai a fydd yn cynnwys gofynion y Grant Cymorth Tai a'r Strategaeth Ddigartrefedd gan Lywodraeth Cymru yn ogystal â rhoi gwybodaeth sut mae Gwasanaethau Tai a phartneriaid yn ymateb i bandemig y coronafeirws ac yn parhau i ymateb iddo.

2. Yr hyn a gyflawnwyd ym maes tai

Mae'n bwysig edrych ar yr hyn a gyflawnwyd yn ystod y Strategaeth ddiwethaf. Yn ôl adolygiad a gynhaliwyd yn ystod 2014 ac cyrrhaeddiadau erbyn 2019-20:-

- Darparwyd 43 o gartrefi newydd y Cyngor rhwng 2015-2020 a phrynwyd 65 o gartrefi ychwanegol
- Darparwyd 321 o dai newydd gan Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig sy'n bartneriaid rhwng 2014 a 2019 sydd yn cynnwys rhent cymdeithasol, rhent canolraddol, cymorth prynu, rhentu i brynu ac gofal ychwanegol
- Cymeradwywyd cais cynllunio ar gyfer man aros dros dro ar gyfer Sipsiwn a Theithwyr
- Cafodd 439 o gartrefi gwag eu dod yn nol i ddefnydd rhwng 2014-19
- Cwblhawyd Hafan Cefni, Cynllun Gofal Ychwanegol yn Llangefni
- Cwblhawyd Arolwg STAR yn 2019 gydag 88% o denantiaid yn fodlon ar y gwasanaeth cyffredinol a ddarperir gan y Gwasanaeth Tai ac 86% yn fodlon ar ansawdd cyffredinol eu cartref
- Mae 438 o unigolion a theuluoedd wedi cael grant cyfleusterau i'r anabl rhwng 2014-19
- Dengys 2018-19 bod SATC yn cydymffurfio 100%
- Ers cyflwyno un pwynt mynediad ar gyfer Grant Cefnogi Tai yn 2016 mae 3,275 o gyfeiriadau wedi eu derbyn hyd Mawrth 2020

Yn ystod cyfnod y Strategaeth Dros Dro hwn byddwn yn cyflawni'r canlynol:-

- 23 o unedau wedi eu cwblhau gan ein partneriaid Cymdeithasau Tai yn 2019-20
- 49 o unedau disgwylidig i'w cwblhau gan ein partneriaid Cymdeithasau Tai yn 2020-21
- 93 o unedau disgwylidig i'w cwblhau gan ein partneriaid Cymdeithasau Tai yn 2021-22
- 38 o unedau Cyngor wedi cychwyn ar safle yn ystod 2020-21
- 40 o unedau Cyngor wedi cychwyn ar safle yn ystod 2021-22
- Hyd at 75 o dai gwag yn ôl i ddefnydd yn ystod 2020-21
- Lleiafswm o 50 tai gwag yn ôl i ddefnydd yn ystod 2021-22

3. Cyd-destun lleol a chenedlaethol

Mae hyn yn tynnu sylw at y prif faterion sy'n effeithio ar y Strategaeth.

Cynllun Corfforaethol y Cyngor sy'n darparu fframwaith i bob gwasanaeth gyda'r gwasanaeth tai yn chwarae rhan amlwg i gyflawni hyn. Mae'r ddogfen hon hefyd yn darparu fframwaith i wasanaethau gydweithio i gyflawni nod cyffredin.

<https://www.anglesey.gov.uk/en/Council/Measuring-our-performance/Council-Plan-and-performance.aspx>

<https://www.ynysmon.gov.uk/cy/Cyngor/Mesur-ein-perfformiad/Cynllun-y-Cyngor-a-pherfformiad.aspx>

Yn eistedd oddi dan y ddogfen hwn mae nifer o Strategaethau eraill sydd yn bwydo i fewn ac yn hwyluso cyflawni y Cynllun uchod.

Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd Gwynedd a Môn 2011-2026

Mabisiadwyd Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd Gwynedd a Môn yn mis Gorffennaf 2017. Mae hwn yn strategaeth ddatblygu dros gyfnod o 15 mlynedd ar gyfer defnydd tir sy'n canolbwyntio ar gael datblygiad cynaliadwy. Mae'r ddogfen hwn yn llywio datblygiadau ar gyfer tai newydd ar yr Ynys, ynghyd a defnyddiau eraill.

POLISI CENEDLAETHOL:

Diwygio Lles

Rhodddwyd llawer o gyhoeddusrwydd i'r ffaith bod Diwygio Lles wedi cyflwyno rhai o'r newidiadau a'r effeithiau mwyaf sylfaenol ers cyflwyno'r Systemau Lles yn 1946. Daeth Diwygio Lles i rym ar Ynys Môn ddiwedd 2018 a'i weithredu'n raddol. Sefydlwyd Hyb Diwygio Lles gyda Gwasanaethau ac asiantaethau allweddol y Cyngor gyda'r nod o ddarparu ymatebion a mesurau lliniaru priodol. Gwnaed hyn drwy:

- Ddatblygu ymatebion i ganlyniadau uniongyrchol Credyd Cynhwysol
- Ystyried y goblygiadau tymor hir i ddinasyddion a gwasanaethau Ynys Môn, gan gynnwys, lle bo hynny'n briodol, amrywiaeth eang o senarios
- Gwella dealltwriaeth leol o sut y bydd Credyd Cynhwysol yn effeithio ar wasanaethau statudol ac anstatudol

- Diweddarau ac ymgysylltu gyda phartneriaid allweddol yn ôl yr angen trwy fecanweithiau partneriaeth sefydledig a nodi a gwella meysydd lle nad yw'r fframwaith hwn yn bodoli neu lle mae'n methu â darparu ymateb priodol
- Cynhyrchu a chynnal cynllun gweithredu gyda chyfres o argymhellion pan fo'r Hyb wedi dod i ben)

Ym mis Gorffennaf 2020 comisiynwyd Asesiad Cychwynnol o effeithiau posibl y cynnydd yn nifer y bobl sy'n hawlio Credyd Cynhwysol ar wasanaethau a chyllidebau CSYM. Yn yr adroddiad hwn tynnwyd sylw at y cynnydd yn nifer y bobl sy'n hawlio budd-dal diweithdra mewn cyfnod byr iawn yn ystod Covid a'r ffaith bod hyn yn effeithio'n anghymesur ar bobl ifanc a dynion. Tynnodd yr adroddiad sylw hefyd at effeithiau cymdeithasol y cynnydd mewn diweithdra sy'n cynnwys problemau iechyd meddwl, cam-drin domestig ac ynysu.

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol

Mae Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol yn disgrifio tai fel conglaen llesiant unigolion, teuluoedd a chymunedau.

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn rhoi'r uchelgais, y caniatâd a'r rhwymedigaeth gyfreithiol i ni wella ein llesiant cymdeithasol, diwylliannol, amgylcheddol ac economaidd ac mae'n ei gwneud yn ofynnol i gyrff cyhoeddus yng Nghymru feddwl am effaith hirdymor eu penderfyniadau, gweithio'n well gyda phobl, cymunedau a'i gilydd, ac atal problemau parhaus fel tloedi, anghydraddoldebau iechyd a newid yn yr hinsawdd.

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn gosod dyletswydd ar gyrff cyhoeddus i geisio cyflawni'r nodau a'r amcanion llesiant ym mhopeth a wnânt.

Mae Atodiad 1 yn tynnu sylw at rai o'r gweithgareddau y mae Tai wedi ymgymryd â nhw sy'n cyfrannu at Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

Grant Cymorth Tai

Daeth Grant Cymorth Tai Llywodraeth Cymru i rym ym mis Ebrill 2020 ac mae wedi disodli'r Rhaglen Cefnogi Pobl flaenorol. Mae'r Grant Cymorth Tai yn gyfuniad o dri grant sy'n bodoli eisoes; Rhaglen Cefnogi Pobl, Grant Atal Digartrefedd a Gorfodi Rhent Doeth Cymru.

Rhaglen grant ymyrraeth gynnar yw'r Grant Cymorth Tai i gefnogi gweithgarwch, sy'n atal pobl rhag mynd yn ddigartref, sefydlogi eu sefyllfa o ran tai, neu'n helpu pobl a allai fod yn ddigartref i ddod o hyd i lety a'i gadw. Nid yw'r Grant Cymorth Tai yn ariannu'r ddyletswydd statudol ar awdurdodau lleol i atal digartrefedd, yn hytrach mae gwasanaethau a arien-nir gan y Grant Cymorth Tai yn ychwanegu at, yn ategu ac yn cefnogi'r gwasanaeth statudol i sicrhau bod y cynnig cyffredinol y mae awdurdodau'n ei ddarparu yn helpu pobl i ddod o hyd i'r cartrefi priodol gyda'r cymorth priodol i lwyddo. Mae'n helpu pobl sy'n agored i niwed i fynd i'r afael â'r problemau lluosog y maent weithiau yn eu hwynebu, megis dyled, cyflogaeth, rheoli tenantiaethau, camddefnyddio sylweddau, trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol, a phroblemau iechyd meddwl. Mae'r cymorth yn canolbwyntio ar yr unigolyn, gyda'r nod o gefnogi pobl i sicrhau a chynnal tai cynaliadwy drwy fynd i'r afael â'r problemau iechyd meddwl a/neu gamddefnyddio sylweddau y maent yn eu hwynebu, helpu i wella eu hiechyd a'u llesiant a/neu eu helpu i symud ymlaen i gael swydd neu hyfforddiant, neu gam yn nes at hynny, yn seiliedig ar eu hamgylchiadau penodol.

Mae cymorth sy'n gysylltiedig â thai yn darparu nifer o wasanaethau i alluogi pobl sy'n agored i niwed i gynnal eu tenantiaethau / haelwydydd a/neu fyw'n annibynnol o fewn y cartrefi a'r cymunedau o'u dewis, cyhyd â phosibl.

Datgarboneiddio

Mae Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 yn gosod dyletswydd ar Lywodraethau i leihau allyriadau carbon, yng Nghymru bydd hyn yn 80% o leiaf erbyn 2050. Mae'r adroddiad a gomisiynwyd yn 2019 - Cartrefi Gwell, Cymru Well, Byd Gwell Gorffennaf, 2019 - yn rhoi 7 argymhelliad i Lywodraeth Cymru arwain arnynt sy'n nodi bod:

'Mae gan Gymru rai o'r tai hynaf a lleiaf thermol effeithlon yn y DU ac Ewrop. Adeiladwyd 32% o'r stoc dai yng Nghymru cyn 1919, pan nad oedd unrhyw safonau adeiladu o ran perfformiad thermol. Dim ond 10% o gartrefi yng Nghymru gafodd eu hadeiladu yn ystod y 18 mlynedd diwethaf, ac yn ystod y cyfnod hwnnw mae gofynion perfformiad ynni wedi newid yn sylweddol.'

Mae gan gynllun diweddar Llywodraeth Cymru "Ffyniant i Bawb: Cymru Carbon Isel" bennod gyfan ar adeiladau sy'n seiliedig ar bob deiliadaeth a nodir mai prif ffynhonnell allyriadau yw adeiladau preswyl sydd â'r ganran uchaf o gyfanswm allyriadau Cymru.

Mae'r Cyngor eisoes wedi datgan argyfwng hinsawdd ac bydd ein gwaith yn y maes decarbonateiddio yn rhan o'r datrysiad hwn.

Ail-ddychmygu adeiladu tai cymdeithasol yng Nghymru—Strategaeth dulliau modern o adeiladu ar gyfer Cymru, Chwefror 2020

Strategaeth sy'n nodi'r disgwyliadau sy'n ymwneud â chodi cartrefi gan ddefnyddio Dulliau Modern o Adeiladu sy'n annog datblygwyr i ategu dulliau adeiladu traddodiadol gyda thechnolegau a dulliau newydd.

Strategaeth ar gyfer Atal a Rhoi Diwedd ar Ddigartrefedd Hydref, 2019

Mae'n datgan yn glir na ellir atal digartrefedd drwy ddarparu tai yn unig. Ystyr digartrefedd yw sefyllfa lle nad oes gan berson lety neu lle nad yw ei ddaliadaeth yn sicr: Cysgu allan yw pen mwyaf gweledol a difrifol y sbectwm digartrefedd, ond mae digartrefedd yn cynnwys unrhyw un sydd heb lety, unrhyw un sy'n methu â chael mynediad i'w lety neu unrhyw un nad yw'n rhesymol iddo barhau i feddiannu llety. Byddai hyn yn cynnwys gorlenwi, 'mynd o sofffa i sofffa', dioddefwyr camdriniaeth a llawer o senarios eraill. Mae rhywun hefyd yn ddigartref os yw ei lety'n strwythur symudol ac nad oes lle i'w osod. Gall digartrefedd, neu'r risg o wynebu digartrefedd, gael effaith ddinistriol ar unigolion a theuluoedd. Mae'n effeithio ar iechyd corfforol, iechyd meddwl a llesiant pobl ac arddatblygiad ac addysg plant, ac mae'n peri risg y bydd sefyllfa unigolion yn gwaethygu tuag at y mathau mwy difrifol o ddigartrefedd.

Strategaeth Ddigartrefedd Ranbarthol

Mabwysiadwyd Strategaeth Ranbarthol gan Awdurdodau Lleol Gogledd Cymru gyda'r nod o Leihau Digartrefedd ledled Gogledd Cymru o dan benawdau Pobl, Cartrefi a Gwasanaethau gyda themâu cyffredin i bob Awdurdod Lleol yn eu hadolygiadau unigol. Yna byddai cynllun gweithredu rhanbarthol a lleol yn cynnwys y prif faterion a'r camau gweithredu angenrheidiol. Y Cynllun Gweithredu ar gyfer 2020-21 oedd ein hymateb i bandemig y coronafeirws.

Deddf Rhentu Cartrefi (Cymru) 2016

Nod y Ddeddf hon yw ei gwneud yn symlach rhentu cartref a diogelu hawliau tenantiaid. Yn gyffredinol, mae'r Ddeddf yn disodli'r holl denantiaethau a thrwyddedau presennol gyda dim ond dau fath o gontract meddiannaeth; diogel neu safonol. Ar hyn o bryd rhagwelir y bydd angen ail-gyflwyno pob cytundeb tenantiaeth newydd a phresennol. Mae'r Ddeddf hefyd yn creu hawliau newydd i ddioddefwyr cam-drin domestig, i bobl mewn tai a rennir ac i denantiaid y mae angen gwneud atgyweiriadau i'w tai.

Cynllun Busnes y Cyfrif Refeniw Tai

Mae'n ofynnol i'r Cyngor Iunio a diweddarau Cynllun Busnes eu Cyfrif Refeniw Tai bob blwyddyn. Mae hyn yn darparu adroddiad blynyddol ar ein gweithgareddau yn ogystal â throsolwg o ddatblygiadau newydd ein partneriaid.

Asesiad Poblogaeth Gogledd Cymru

Mae Asesiad Poblogaeth Gogledd Cymru yn adolygiad o anghenion gofal a chymorth y boblogaeth yng Ngogledd Cymru, gan gynnwys anghenion cymorth gofaluwr. Fe'i cynhyrchwyd gan chwe Chyngor Gogledd Cymru a Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr (BIPBC) gyda chefnogaeth Iechyd Cyhoeddus Cymru, i fodloni gofynion Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 (y ddeddf).

Fforddiadwyedd

Nid yw'r Sector Rhent Preifat ar Ynys Môn yn farchnad arbennig o fforddiadwy gyda chyfran o'r tai o fewn lefelau Lwfans Tai Lleol. Mae prynu cartref yn parhau i fod y tu allan i gyrraedd llawer o brynwyr tro cyntaf oherwydd prisiau uchel o'i gymharu â'r lefelau incwm lleol a'r blaendaliadau sydd eu hangen. Mae hynny, a diffyg argaeledd tai cymdeithasol addas, wedi gweld llawer o'r aelwydydd hyn yn troi at y farchnad rhentu. Mae tua 22% o holl boblogaeth Ynys Môn yn derbyn naill ai Budd-dal Tai neu gymorth tuag at y dreth gyngor, gyda 59.9% o'r aelwydydd hyn o oed gweithio ac yn destun yr ystod gyfan o ddiwygiadau lles. Dangosodd yr adroddiad fod rhent 74.4% o'r aelwydydd hyn yn uwch na'r gyfradd LLLL berthnasol a ddefnyddir i ddibenion dyfarnu Budd-dal Tai. Y gwahaniaeth rhwng y rhent a godir a'r Budd-dal Tai a dderbynnir yw £25.74 yr wythnos ar gyfartaledd. Mae mwyafrif yr aelwydydd (79.3%) ym Môn y mae'r cap LTLI yn effeithio arnynt o oed gweithio.

Mae adroddiad a gomisiynwyd ar y Sector Rhentu Preifat yn dangos bod landlordiaid yn codi rhwng 10-20% yn uwch na'r lefelau Lwfans Tai Lleol gan wybod y bydd aelwydydd yn dod o hyd i'r rhent ychwanegol. Mae'n ymddangos bod fforddiadwyedd yn broblem yn enwedig i aelwydydd ar incwm is neu ar fudd-daliadau. Mae rhai landlordiaid yn nodi 'dim DSS' tra bod eraill yn osgoi derbyn tenantiaid ar Gredyd Cynhwysol oherwydd eu bod yn ofni goblygiadau rhent-uniongyrchol. Mae landlordiaid sy'n derbyn tenantiaid ar fudd-daliadau yn cymryd mis o flaendal a / neu angen gwarantwr a all dalu'r rhent llawn.

Cynhaliodd Ynys Môn arolwg o landlordiaid y sector preifat yn ystod 2017. Anfonwyd yr arolwg at 384 o landlordiaid preifat gyda chyfradd ymateb o 11%. I grynhoi, roedd y mwyafrif yn berchen ar un tŷ, roedd 74% o'r tenantiaid wedi aros rhwng 1 a 5 mlynedd, roedd 42% yn hawlio budd-dal tai. Gofynnwyd hefyd beth fyddai'n cymell landlordiaid i'w gosod i denantiaid ar fudd-dal tai. Mewn ymateb, dywedodd 71% y byddent yn gwerthfawrogi rhyw fath o gymorth tenantiaeth, roedd 85% am gael rhyw fath o sicrwydd rhent. Y mathau o broblemau a gofnodwyd oedd ôl-ddyledion rhent, 52% a bod tenantiaid yn achosi difrod i'r eiddo, 48%. Pan gynigiwyd rhestr o gymhellion, gofynnwyd i landlordiaid restru ar sail blaenoriaeth y cymorth ariannol ar gyfer mân welliannau a sicrwydd rhent ar gyfer eiddo gwag hyd nes dod o hyd i denantiaid addas.

THEMA I – Codi'r cartrefi priodol ar gyfer dyfodol Môn

PAM FOD HWN YN FATER PWYSIG I FÔN?

- I. **Yr effaith y mae prinder tai fforddiadwy'n ei chael ar unigolion a chymunedau**
 - a) Mae fforddiadwyedd yn parhau i fod yn bryder i lawer o gymunedau gan fod y prinder cartrefi addas sy'n fforddiadwy i bobl leol wedi'i amlygu yn ystod y pandemig Coronafeirws gyda thai'n gwerthu'n gyflymach ar y farchnad agored ac am brisiau uwch ledled yr Ynys. Yn ychwanegol at hyn, mae'n rhaid darparu blaendal o 15% wrth i fenthycwyr newid eu hagwedd oherwydd pryderon am brisiau tai ac incwm pobl yn ystod y pandemig. Fel y gwelwyd o'r blaen yn ystod cyfnodau o ddirwasgiad, mae nerfuswydd benthycwyr yn cymryd amser i gilio.
 - b) Y cyflog cyfartalog yn Ynys Môn yw £27,280 ac mae digon o dystiolaeth bod cyflogau yng Ngogledd Cymru yr isaf ym Mhrydain. Nodwyd bod cyflogau ym Mharc Gwyddoniaeth M-Sparc yn uwch na'r cyfartaledd yn Ynys Môn a Chymru yn 2020. Ar wahân i'r fenter hon ni fu unrhyw newid yn yr incwm canolrifol ar yr Ynys.
 - c) Pris tŷ ar gyfartaledd yn Ynys Môn ym mis Ionawr 2020 oedd £180,505 o'i gymharu â £175,192 yn 2019 sy'n dangos cynnydd o 3%. Mae adroddiadau ym mis Medi 2020 yn dangos bod rhai pentrefi wedi gweld cynnydd o 21.3% ym mhris cyfartalog tai ers lleddfu cyfyngiadau'r cyfnod clo, gyda llawer yn nodi bod yr angen i weithio gartref a hwylustod hynny wedi ei gwneud yn haws i bobl ar gyflogau uwch brynu tai i fyw ynddynt mewn lleoliadau mwy gwledig.
 - d) Mae'r hawl i brynu wedi'i hatal yng Nghymru ers mis Ionawr 2019 gydag Ynys Môn yn cyflwyno'r newidiadau flwyddyn ynghynt o dan y Ddeddf. Er bod hyn wedi gallu atal y gostyngiad yn nifer yr eiddo rhent cymdeithasol, mae'r angen i ddarparu cartrefi mwy fforddiadwy yn parhau. Mae newidiadau yn y Cyfrif Refeniw Tai yn caniatáu i Awdurdodau Lleol fenthycu i adeiladu cartrefi fforddiadwy sy'n ategu'r gwaith a wnaed eisoes gan y Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig i ddarparu mwy o gartrefi fforddiadwy.
 - e) Llety yn y Sector Rhent Preifat yw'r unig opsiwn o hyd i rai pobl gan nad ydyn nhw'n gallu cael mynediad i dai cymdeithasol. Mae llawer o Landlordiaid yn codi mwy na'r Lwfans Tai Lleol ac mae aelwydydd yn gorfod talu'r gwahaniaeth ac felly mae ganddynt lai i'w wario ar eu biliau a chostau eraill. Mae hynny, yn ei dro, yn effeithio ar eu gallu i gynilo arian ar gyfer darparu blaendal pe byddent yn dymuno prynu eiddo.

2. Tai Gwledig

Fel y nodwyd yn y Strategaeth flaenorol, mae materion penodol mewn perthynas â'r cyflenwad o dai y tu allan i'r prif ganolfannau gwasanaeth yn Ynys Môn (Caergybi, Llangefni ac Amlwch) lle mae prisiau tai yn tueddu i fod yn uwch. Amlygwyd effaith prynu ail gartrefi neu symud i fyw i ardaloedd mwy gwledig yn ystod y pandemig Coronafeirws.

3. Llety i Sipsiwn a Theithwyr

Amlygodd yr Asesiad o Anghenion Llety, 2016, y ddarpariaeth ar gyfer safle aros dros dro a safle parhaol.

Beth sydd angen digwydd erbyn 2021

1. Mae'r Cyngor yn cadw'r dystiolaeth ddiweddaraf am lefel yr angen am dai fforddiadwy, gwneir hyn drwy ddefnyddio gwybodaeth gan Tai Teg a'r Gofrestr Gosodiadau Cyffredin. Bydd adroddiad, sydd i'w chyhoeddi yn fuan, yn rhoi trosolwg o'r wybodaeth a gasglwyd ar gyfer yr Asesiad o Anghenion ar gyfer gofynion Cynllunio'r Grant Cymorth Tai ar gyfer Llywodraeth Cymru.
2. Bydd y Cyngor yn parhau i ddatblygu cartrefi llai yn ei raglen ddatblygu ar y cyd â'r Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig sy'n bartneriaid.
3. Mae angen parhau i fynd i'r afael â'r angen am dai gwledig gyda'r Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig sy'n bartneriaid a'n Huned Polisi Cynllunio gyda chymorth yr Hwyluswyr Tai Gwledig. Mae'r dulliau ymgynghori wedi newid oherwydd pandemig y coronafeirws. Gwneir llawer mwy o ddefnydd o gyfryngau cymdeithasol ac ymgynghoriadau wedi'u targedu, enghraifft o hyn yw'r sesiwn holi ac ateb ar gyfer datblygiadau tai fforddiadwy newydd a gynhelir gan Awdurdod Lleol, Cymdeithas Tai a Tai Teg.
4. Gall y Cyngor gael gafael ar gronfeydd benthyca i ddatblygu modelau tai newydd a gyda'r Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig sy'n bartneriaid gall helpu i gynyddu nifer yr adeiladau newydd yn ogystal â phrynu cyn Eiddo'r Cyngor yn ôl. Dros y 3 blynedd nesaf, rydym wedi nodi'r canlynol fel cyfleoedd datblygu posibl, a fydd yn cynyddu stoc tai'r Cyngor o gyfanswm o 176 o unedau:

	Prynu (targed)	Dechrau codi adeiladau newydd
2020/21	7	38
2021/22	15	56
2022/23	15	40
Cyfanswm	37	134

5. Bydd y Grant Tai Cymdeithasol yn cael ei ddefnyddio'n llawn gyda chyllid cyfalaf ychwanegol yn cael ei ddyfarnu o Gam 2 o'r Gronfa Ddigartrefedd Drosiannol a gwneir ceisiadau ar gyfer y Rhaglen Tai Arloesol a'r Rhaglen Ôl-osod er mwyn Optimeiddio. Bydd y Cyngor hefyd yn datblygu tai canolraddol yn ogystal â hyrwyddo'r Cynllun Hunanadeiladu a gynigir gan Lywodraeth Cymru. O 2021 bydd cynghorau'n gallu manteisio ar ddyraniad y Grant Tai Cymdeithasol.
6. Bydd safle dros dro wedi'i gwblhau erbyn dechrau Haf 2021 a bydd Asesiad Sipsiwn a Theithwyr yn cael ei gynnal yn ystod 2021 i'w gymeradwyo erbyn dechrau 2022.

THEMA 2 – Gwneud y defnydd gorau o'r stoc tai presennol a gwella tai a chymunedau

PAM FOD HWN YN FATER PWYSIG I FÔN?

1. Mae angen mwy o gartrefi pan fo eiddo gwag yn wag

- a) Yn ôl basdata tai gwag ar 1af Ebrill, 2020 roedd yna 666 eiddo sydd wedi bod yn wag am fwy na 6 mis neu fwy ar Ynys Môn. Mae Tîm Tai Gwag yn ffocysu ar ddelio gyda'r tai mwyaf problemus ar yr Ynys wrth barhau i gynnig grant adnewyddu tai gwag i brynwyr tro cyntaf prynu tŷ gwag sydd angen gwaith, grant adnewyddu i landlordiaid mewn ardaloedd penodol, benthyciadau i berchnogion o dai gwag sydd yn dymuno adnewyddu er mwyn gosod neu werthu a benthyciadau gwella tai i berchnogion tai gwag sydd yn dymuno hunan berchnogi. Yn ychwanegol mae'r tîm yn adnabod cyfleoedd i ailddatblygu safleoedd problemus i'r Rheolwr Datblygu Tai, cael hyd i gyn tai cyngor i'w prynu er mwyn cynyddu stoc cyngor cyfredol ac wedi gallu delio gydag eiddo problemus sydd wedi cael ei adnewyddu a'i gwerthu ymlaen i brynwyr tro cyntaf lleol ar sail rhannu ecwiti.

2. Mae'r angen am gartrefi sector preifat o ansawdd da yn parhau i dyfu

- a) Mae cynllun Rhentu Doeth Cymru wedi hen sefydlu yng Nghymru gyda llawer o landlordiaid wedi cofrestru eu heiddo gan roi sicrwydd i denantiaid eu bod yn bodloni'r gofynion. Fel y dengys adroddiadau diweddar, mae'r angen a'r galw am Dai Sector Preifat yn parhau i godi, a bydd Llywodraeth Cymru yn cyflwyno tenantiaeth safonol ar draws y sector rhentu.
- b) Mae'r traddodiad o gynnal arolwg o gyflwr stoc wedi'i ail-lunio i gynnwys arolwg o gyflwr ac effeithlonrwydd ynni pob math o dai yng Nghymru. Y bwriad oedd sefydlu cronfa wybodaeth y gellid manylu ynddi ar lefel leol, hyd yma nid yw'r gwaith hwn wedi'i gwblhau. Mae'r adroddiad diweddaraf sydd ar gael ar gyfer gwybodaeth o 2017-18, y prif bwyntiau yw bod amodau tai wedi gwella yng Nghymru gydag effeithlonrwydd ynni ar gyfartaledd yn gwella o Fand E yn 2008 i Fand d yn 2017-18.

3. Tlodi Tanwydd

Mae tlodi tanwydd yn digwydd pan fo raid i aelwyd wario mwy na 10% o'i incwm ar holl danwydd yr aelwyd er mwyn cynnal lefel foddhaol o wres. Gallai hyn ddod yn fwy o broblem yn ystod pandemig y coronafeirws.

4. Mae mwy o bobl yn teimlo'n ddiogel ac yn ddiogel yn eu cymunedau

Ni fu byw mewn tai diogel erioed mor bwysig nag yn ystod pandemig y coronafeirws o ystyried yr angen i allu dilyn Canllawiau Iechyd Cyhoeddus Cymru yn ystod y cyfyngiadau symud, gan ddiogelu'r rhai a enwyd fel pobl agored i niwed a'r angen i allu hunanynysu. Yn ystod y misoedd diwethaf bu tensiwn mewn rhai cymunedau sydd wedi arwain at gynnydd mewn adroddiadau i'r Heddlu a Gwasanaethau'r Cyngor megis Iechyd yr Amgylchedd.

5. Cydlyniant cymunedol

Fel y nodwyd, mae materion negyddol wedi effeithio ar rai cymunedau yn ystod Covid ond cafwyd ymateb cadarnhaol hefyd gan gymunedau i sicrhau bod y bobl fwyaf agored i niwed a phobl y mae angen cymorth arnynt yn gallu cysylltu â rhwydwaith o wirfoddolwyr a oedd yn gallu darparu cymorth emosïynol ac ymarferol yn ystod cyfnod y cyfyngiadau. Mae hyn wedi rhoi sail i'r Ynys ddatblygu hyn ymhellach.

Beth sydd angen digwydd erbyn 2021

1. Mae ein Strategaeth Cartrefi Gwag yn parhau i fod yn effeithiol o ran sicrhau bod cartrefi'n cael eu hailddefnyddio drwy ddefnyddio amrywiaeth o ddulliau. Byddwn yn parhau i hyrwyddo'r gwasanaeth ac yn manteisio ar gyfleoedd ariannu TRIP yn ogystal â chyflwyno model ecwiti a rennir ar gyfer Prynwyr Tro Cyntaf
2. Bod defnydd o'r dreth gan Dai Gwag ac Ail Gartrefi yn cael eu defnyddio ar gyfer hyrwyddo mynediad i dai fforddiadwy
3. Mae'r Cyngor yn gweithio'n agos gyda Landlordiaid y Sector Preifat ac mae'n gallu cynnig cronfa atal a chymhelliant i annog landlordiaid i letya teuluoedd ac unigolion sydd mewn perygl o fod yn ddigartref. Bydd ychwanegu Cymorth Sector Preifat drwy gyllid Cam 2 yn helpu i ddod o hyd i landlordiaid i weithio gyda ni.
4. Bydd y Cyngor yn parhau i hyrwyddo'r Benthyciad Gwella Tai i Berchnogion Cartrefi er mwyn gwella cyflwr eu heiddo yn ogystal â chynnig Grantiau gydag amodau i Landlordiaid sydd am sicrhau bod eiddo gwag yn cael eu hailddefnyddio.

THEMA 3 – Atal argyfwng tai a chynyddu opsiynau tai

PAM FOD HWN YN FATER PWYSIG I FÔN?

1. **Mae nifer o ffactorau cefndir sy'n berthnasol i'r maes gwaith hwn**
 - a) Mae'r ffyrdd o weithio'n unol â Deddf Tai 2014 wedi hen sefydlu o fewn Timau Tai erbyn hyn gyda chymorth yn cael ei ddarparu i atal digartrefedd a chynorthwyo gydag atebion. Newidiwyd y Canllawiau yn ystod cyfnod y cyfyngiadau er mwyn i Awdurdodau Lleol allu cynnig cartref i bawb oedd yn ddigartref fel y gellid eu hamddiffyn rhag lledaeniad pandemig y coronafeirws.
 - b) Bu cynnydd yn y galw am wasanaethau digartrefedd o ganlyniad uniongyrchol i bandemig y coronafeirws a newidiadau yng Nghanol Llywodraeth Cymru ar angen â blaenoriaeth. Nid yw'n glir a fydd y newid Polisi hwn yn parhau ar ôl Mawrth 2021 a beth fyddai oblygiadau hyn yn y tymor hir ar ein darpariaeth i bobl ddigartref.
 - c) Gan fod angen i landlordiaid roi mwy o rybudd nag arfer cyn dechrau camau yn y llys mae'n anodd rhagweld pryd y bydd tenantiaid yn cysylltu â'r Gwasanaethau Tai am gyngor a chymorth, mae hefyd yn anodd rhagweld faint sydd mewn trafferthion ariannol ar hyn o bryd wrth i ni weld cynnydd yn nifer y bobl sy'n colli eu gwaith.
2. **Ar hyn o bryd mae sefyllfa heriol yn wynebu nifer sylweddol o bobl ym Môn sy'n chwilio am eu cartref cyntaf neu sydd angen symud o'u llety presennol.**
 - a) Fel y nodwyd eisoes bu cynnydd yn y nifer sy'n datgan eu bod yn ddigartref gyda nifer yr aelwydydd a leolir mewn llety brys yn amrywio o 28 – 64 o aelwydydd. Gwaethygydd hyn gan yr angen i allu symud aelwydydd ymlaen i lety sefydlog yn ogystal â darparu cymorth i'r cartrefi hynny nad ydynt wedi gorfod gadael eu cartref.

Beth sydd angen digwydd erbyn 2021

1. Bydd parhau i gynnig llety brys yn parhau i fod yn flaenoriaeth gyda'r angen i sicrhau bod pawb sy'n datgan eu bod yn ddigartref yn gallu cael llety
2. Sicrhau bod cyllid cam 2 gan Lywodraeth Cymru i ddelio â Digartrefedd yn ystod cyfnod y cyfyngiadau'n cael ei ddefnyddio'n llawn
3. Mabwysiadu Rhaglen Grant Cymorth Tai erbyn Rhagfyr 2021 a fydd yn cael ei hymgorffori yn y Strategaeth Dai
4. Parhau i weithio mewn partneriaeth â Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig sy'n bartneriaid, darparwyr cymorth ac asiantaethau eraill i gynnig cymorth i bobl sy'n ddigartref neu'n agored i ddigartrefedd
5. Parhau i weithio gyda landlordiaid y sector rhentu preifat a datblygu cysylltiadau â nhw
6. Bydd yr Hyb Diwygio Lles yn datblygu i gynnwys ystyriaethau ehangach sy'n ymwneud â thlodi
7. Cyflwynir Bwyd da fel ffordd fforddiadwy o ddarparu bwyd a lleihau gwastraff bwyd

THEMA 4 – Cefnogaeth i hyrwyddo annibyniaeth tai

PAM FOD HWN YN FATER PWYSIG I FÔN?

1. Adlewyrchir y gallu i gefnogi pobl i fyw'n annibynnol yng Nghynllun Corfforaethol y Cyngor gyda llawer o waith a gweithgareddau'r Gwasanaeth Tai a phartneriaid yn cyfrannu at hyn, o Gyfranogiad Tenantiaid i'r Grant Cymorth Tai sy'n grymuso pobl i allu cyfrannu a chymryd rhan yn eu cymuned.
2. Mae cefnogi pobl a chymunedau wedi bod yn bwysig iawn yn ystod newidiadau diweddar fel Diwygio Lles a phandemig y coronafeirws, gyda llawer o bobl yn gallu cael cymorth pan fydd ei angen arnynt. Yn ystod y cyfyngiadau symud, y flaenoriaeth oedd sicrhau bod y rhai mwyaf agored i niwed a'r rhai sy'n gwarchod eu hunain yn gallu cael gafael ar wasanaethau allweddol fel siopa a dosbarthu moddion. Cydlynwyd hyn drwy wasanaethau cymorth traddodiadol yn ogystal â nifer o wirfoddolwyr mewn cymunedau oedd yn barod ac yn gallu darparu'r gwasanaethau hanfodol hyn.
3. Mae Grant Cymorth Tai (Cefnogi Pobl gynt) wedi galluogi nifer sylweddol o bobl i dderbyn ymyrraethau amserol a phriodol er mwyn eu galluogi hwy gynnwys eu cartrefi ar draws yr holl ystod o ddeiliadaethau gan aros yn annibynnol. Mae rhai o grwpiau mwyaf bregus o fewn ein cymdeithas, megis pobl sy'n dioddef camdriniaeth yn y cartref, pobl sy'n gadael carchar, pobl ag anghenion iechyd meddwl, pobl sy'n camddefnyddio sylweddau a phobl hŷn i enwi dim ond rhai. sydd wedi cael budd o dderbyn cefnogaeth sydd wedi ei dargedu a'i deilwra yn y blynyddoedd diweddar. Yn Hydref 2016, sefydlwyd Un Pwynt Mynediad ar gyfer cyfeiriadau sydd wedi rhoi gwybodaeth data o sylwedd i ni. Ers ei gyflwyno, mae'r nifer canlynol o gyfeiradau wedi eu cefnogi'n flynyddol, gan ystod eang o ddarparwyr, sydd wedi eu comisiynu'n strategol gennym i ddiwallu anghenion grwpiau defnyddwyr dynodedig, gyda'r pwyslais ar atal digartrefedd ac hyrwyddo annibyniaeth.
4. Ers cyhoeddi'r Strategaeth ddiwethaf, mae Cefnogi Pobl wedi'i ail-frandio'n Grant Cymorth Tai gyda fframwaith canlyniadau newydd. Mae'r fformiwla ar gyfer dosrannu'r grant i Awdurdodau Lleol eto i'w benderfynu.

5. Mae'r data mapio anghenion yn parhau i lywio gwasanaethau wrth symud ymlaen gydag iechyd meddwl, digartrefedd, alcohol a chamddefnyddio cyffuriau yn parhau i fod yn broblem.
6. Drwy weithio gyda Gwasanaethau Plant, caiff Gwasanaethau Cam-drin Domestig eu darparu mewn ffordd gydgyssylltiedig drwy gynnig Un Drws Ffrynt i gael mynediad at wasanaethau.

Beth sydd angen digwydd erbyn 2021?

1. Bu'n rhaid i newidiadau yn y ddarpariaeth cymorth ddigwydd dros nos oherwydd y coronafeirws sydd wedi arwain at ddarparu ffordd wahanol o gynnig gwasanaethau. Gwelsom hefyd nifer o ddarparwyr cymorth yn gwneud pob ymdrech i sicrhau bod unigolion a theuluoedd yn cael cymorth yn ystod y cyfyngiadau symud gan sicrhau bod pobl yn gallu cael gafael ar wasanaethau sylfaenol fel siopa.
2. Mae casgliad yr adolygiad o aildosbarthu'r Grant Cymorth Tai wedi'i ohirio a rhagwelir y gallai gael ei gyflwyno yn 2022.
3. Mae cydweithio agos â Gwasanaethau Oedolion wedi golygu bod gwasanaethau wedi'u teilwra i gynnig yr opsiynau cymorth a chyllido mwyaf priodol i sicrhau y manteisir yn llawn ar fudd-daliadau'r Grant Cymorth Tai.
4. Drwy weithio'n agos gyda Gwasanaethau Plant, bydd gwasanaethau Cam-drin Domestig yn parhau i gynnig egwyddorion Un Drws Ffrynt wrth sicrhau bod teuluoedd yn gallu cael gafael ar wasanaethau a chymorth mewn modd amserol a sensitif.
5. Mae Swyddog Iechyd Galwedigaethol newydd ei benodi. Bydd yn helpu i hwyluso'r broses i bobl ag anabledau gael tai fforddiadwy,

THEMA 5 – Cartrefi ar gyfer byw'n hirach

PAM FOD HWN YN FATER PWYSIG I FÔN?

1. Fel y nododd y Strategaeth flaenorol, mae pobl yn byw'n hirach ac felly, rydym yn disgwyl gweld cynnydd o tua 70% yn nifer y bobl dros 85 oed sy'n byw ar yr Ynys yn y 10 mlynedd nesaf.
2. Mae cyfateb anghenion pobl hŷn â'r stoc tai presennol yn parhau i fod yn her.
Mae gwaith eisoes wedi'i wneud i sicrhau bod gan Bobl Hŷn y dewis priodol o dai gyda Chyfleuster Gofal Ychwanegol newydd yn Hafan Cefni lle mae 63 o fflatiau un a dwy ystafell wely un ar gael i'w rhentu. Hefyd, ail-fodelwyd Llawr y Dref i gynnig dull byw mwy modern. Datblygwyd unedau byngalos ychwanegol ym Moelfre a Chaergybi.

Beth sydd angen digwydd erbyn 2021?

1. Bydd achos busnes dros leoliad Cynllun Gofal Ychwanegol yn ardal Seiriol neu Ogledd yr Ynys yn mynd rhagddo
2. Bydd ein darpariaeth o Dai Gwarchod yn parhau i gael ei hadolygu i sicrhau y gallwn gydweithio i gynnig dull hyb o ran gwasanaethau a'n bod yn gallu cael gafael ar gyllid fel y Gronfa Gofal Canolraddol
3. Anogir pobl hyn i symud i eiddo llai gyda mynediad i'n cynllun cymhelliant lle bo hynny'n berthnasol
4. Bydd gwaith yn parhau i weithio tuag at gynnig gwasanaeth cyson, waeth beth fo'r ddaliadaeth, pan fydd teulu neu unigolyn yn gofyn am Grant Cyfleusterau i'r Anabl

THEMA 6 – Gwireddu'n llwyr y cysylltiadau rhwng tai a'r economi ehangach

PAM FOD HWN YN FATER PWYSIG I FÔN?

1. Gall manteision Cymdeithasol, Economaidd ac Amgylcheddol ddeillio'n uniongyrchol o adeiladu cartrefi newydd. Gall y Cyngor a'r Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig sy'n bartneriaid gael effaith uniongyrchol ar hyn drwy adeiladu tai fforddiadwy newydd yn ogystal â chael y Grant Tai Arloesol sy'n hyrwyddo'r defnydd o fesurau sy'n gwneud cartrefi'n fwy effeithlon o ran ynni.
2. Mae angen datblygu tai fforddiadwy a thai ar y farchnad yn briodol i gefnogi twf economïau trefi a chefn gwlad.
3. Mae gwrthgyferbyniad o hyd rhwng ffyniant economaidd a lefelau amddifadedd cymdeithasol yn rhai o'r cymunedau mwyaf llewyrchus a'r rhai mwyaf amddifad. Mae is-swyddfeydd Cymunedau yn Gyntaf Môn yn parhau i ddarparu hyfforddiant a chyfleoedd gwaith ar draws yr Ynys.
4. Gall y farchnad dai leol fod yn sbardun pwysig i dwf economaidd ac fel y soniwyd eisoes gall datblygiadau newydd gyfrannu'n uniongyrchol at hyn, gall cynnwys:-
 - Rhaglen gwaith cynnal a chadw a gwaith wedi'i gynllunio a'r effaith y gall hyn ei chael yn lleol
 - Addasiadau tai yn defnyddio adeiladwyr a chrefftwyr lleol
 - Gall mesurau effeithlonrwydd ynni fel ECO ac Arbed am Byth gyfrannu at yr economi leol
 - Mae ailddefnyddio cartrefi gwag wedi dangos bod cwmnïau masnach lleol yn elwa ar y dyraniad grant a wnaed
5. Gwnaethpwyd y penderfyniad i beidio â bwrw ymlaen â Wylfa Newydd ym mis Medi gan Hitachi. Teimlir effaith hyn ar draws yr Ynys ac ymhellach i ffwrdd.

Beth sydd angen digwydd erbyn 2021?

1. Bydd Gwasanaethau Tai yn parhau i gefnogi cynllun Arbed am Byth ar yr Ynys
2. Mae'r Cyngor yn parhau i annog mentrau sy'n cefnogi busnesau lleol i dendro am gontractau gwaith. Mae Gwasanaethau Tai yn parhau i gefnogi nifer o gwmnïau lleol drwy ei gynlluniau cynnal a chadw arfaethedig, ei raglen adeiladu newydd a'r gwaith adnewyddu mewn eiddo a brynir yn ôl (hen Dai'r Cyngor)
3. Bydd prosiectau Adfywio fel aildefnyddio eiddo gwag yn parhau i gael eu cefnogi tra bydd cyllid ar gael

Atodiad I

Isod ceir enghreifftiau o sut rydym wedi bodloni saith egwyddor Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol mewn perthynas â'n tenantiaid a'n heiddo:

Nod Llesiant	Dystiolaeth
Cymru lewyrchus	<p>Cyfranogiad tenantiaid</p> <p>Ymgysylltu â thenantiaid</p> <p>Cyfeirio tenantiaid at raglenni cyflogadwyedd, fel Trac, Ad-Trac</p> <p>Gweithio'n agos gyda'r Adran Gwaith a Phensiynau, CAB a'n Tîm Hawliau Lles mewnol i sicrhau y manteisir yn llawn ar yr hawl i gael budd-daliadau</p> <p>Rhaglen hyfforddi denu talent ar gyfer pobl ifanc</p> <p>Comisiynu dulliau drwy raglen Cefnogi Pobl gan sicrhau ein bod yn canol-bwyntio ar ganlyniadau</p> <p>Ein tîm cynhwysiant ariannol mewnol</p> <p>Rhaglenni gwyliau ysgol amrywiol ledled Ynys Môn, mewn partneriaeth â phartneriaid eraill i wella llesiant, cyfleoedd a lleihau ymddygiad gwrthgymdeithasol</p>
Cymru gydnherth	<p>Grant amgylcheddol gwasanaethau tai</p> <p>Diwrnodau glanhau cymunedol</p> <p>Comisiynu wardeiniaid ynni i sicrhau bod tenantiaid yn cael eu hannog i reoli eu hynni'n effeithiol, gan sicrhau cymorth i gyllidebu a lleihau tloidi tanwydd</p> <p>Sicrhau bod ein tenantiaid yn cael llais ynglŷn â syniadau ac arloesedd i ganiatáu i'n cymunedau ddod yn fwy gwydn</p> <p>Ail-ddatblygu gwahanol lolfeydd cymunedol mewn ystadau tai gwarchod i'w galluogi i ddod yn hybiau cymunedol i denantiaid a phreswylwyr</p>

Nod Llesiant	Dystiolaeth
<p>Cymru o gymunedau cydlynus</p>	<p>Strategaeth cyfranogiad tenantiaid a chynllun gweithredu blynyddol</p> <p>Gweithio gydag ystod eang o bartneriaid sy'n ymwneud â datblygu cymunedau cydlynus</p> <p>Atal a chanfod troseddau / ymddygiad gwrthgymdeithasol yn gynnar</p> <p>Annog grwpiau tenantiaid a phreswylwyr newydd i gael eu ffurfio er mwyn dod yn hyderus - gan ddarparu cymorth ac arweiniad parhaus gennym ni a phartneriaid fel Medrwn Môn a Menter Môn</p> <p>Datblygwyd cynllun gweithredu troseddau casineb, mewn partneriaeth â phartneriaid allweddol fel CAB, Cymorth i Ddiodefswyr a Heddlu Gogledd Cymru</p> <p>Cefnogi tenantiaid sy'n dioddef troseddau casineb. Mynd i'r afael â'r rhai sy'n cyflawni troseddau casineb drwy sianeli perthnasol</p>
<p>Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu</p>	<p>Cadw at Ddeddf yr Iaith Gymraeg</p> <p>Dod yn wasanaeth peilot o fewn y cyngor i wella'r Gymraeg lafar mewn busnes o ddydd i ddydd</p> <p>Cefnogi staff i fod yn hyderus wrth siarad Gymraeg</p> <p>Cefnogi staff ail iaith i wella eu sgiliau Cymraeg trwy hyfforddiant, datblygiad a chymorth</p> <p>Sicrhau bod pob tenant yn cael cyfle i siarad yn eu dewis iaith wrth ryngweithio â ni</p> <p>Dathlwyd Dydd Gŵyl Dewi 2019 gydag agoriad swyddogol yr hyb cymunedol, a gyllidwyd yn rhannol gan y Cyfrif Refeniw Tai yn ogystal â chronfeydd Gofal Integredig</p>

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Pwyllgor Gwaith
Dyddiad:	25.01.2020
Pwnc / Testun:	CYNLLUN BIOAMRYWIAETH CORFFORAETHOL
Deilydd(ion) Portffolio:	CYNGHORYDD RICHARD DEW
Pennaeth Gwasanaeth / Cyfarwyddwr:	CHRISTIAN BRANCH
Awdur yr Adroddiad: Tel: E-bost:	John Ifan Williams 01248 752460 JohnWilliams2@ynysmon.gov.uk
Aelodau Lleol:	Dim yn berthnasol

A – Argymhelliad / Argymhellion a rheswm / rhesymau
<p>Derbyn a mabwysiadu'r Cynllun Bioamrywiaeth corfforaethol yn ffurfiol.</p> <p>Mae'n gyfrifoldeb ac yn ofynnol statudol ein bod gyda Cynllun Bioamrywiaeth corfforaethol wedi'i fabwysiadu.</p> <p>Mae angen sefydlu cynllun gweithredu i'n galluogi i gydymffurfio a'r dyletswydd osodwyd gan adran 6 o Ddeddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 i gynnal a gwella bioamrywiaeth.</p> <p>Rhaid gosod amcanion i'n galluogi i fesur cynnydd ac adrodd bob tair mlynedd ar sut yr ydym yn cwrdd a'r amcanion hynny a'n dyletswyddau o safbwynt cynnal a gwella bioamrywiaeth.</p> <p>Datganwyd argyfwng hinsawdd gan y Cyngor Sir ym mis Medi 2020. O ganlyniad, mae'r Cyngor yn y broses o baratoi Cynllun Newid Hinsawdd fydd â chasgliad o weithgareddau i ymateb i sawl agwedd o'r argyfwng. Mae'r Cynllun Bioamrywiaeth yn un them a maes gweithredu o'r fath.</p> <p>Fe fydd Adroddiad Blynyddol yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith o ran cynnydd yn gweithedu'r Cynllun Bioamrywiaeth corfforaethol, gyda adroddiad 6 mis ar gyrhaeddiad yn erbyn disgwyliadau blynyddol yn cael ei gyflwyno i'r Bwrdd Rhaglen Corfforaethol.</p>

B – Pa opsiynau eraill bu l chi ystyried a beth oedd y rhesymau am eu gwrthod ac/neu am ddewis yr opsiwn hwn?
Dim yn berthnasol

C – Pam fod hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

Mae cael Cynllun Bioamrywiaeth wedi'i fabwysiadu gan y Cyngor yn ddyletswydd statudol sydd yn cael ei osod gan adran 6 o Ddeddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016

D – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson a'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Mae'r Cynllun wedi ei baratoi i alinio hefo amcanion Cynllun y Cyngor, yn bennaf amcan 3 (Gweithio gyda'n cymunedau er mwyn sicrhau eu bod yn gallu ymdopi'n effeithiol â newid a datblygiadau tra'n gwarchod ein hamgylchedd naturiol).

O safbwynt llesiant, fel mae Cynllun y Cyngor yn ei egluro, gall annog ein dinasyddion i ddefnyddio'r amgylchedd naturiol arwain at well iechyd. Mae cydnabyddiaeth bod cael ein trochi mewn bioamrywiaeth am gyfnod pob wythnos yn gallu gwella iechyd ffisegol a meddyliol unigolion.

Mae bioamrywiaeth yn cyflenwi sawl un o'n adnoddau bywyd, sef bwyd, moddion, egni a deunyddiau craidd. Drwy gynnal a gwella bioamrywiaeth, bydd hyn yn sicrhau amodau ffafriol ar gyfer parhau y cyflenwad yma i'r dyfodol.

Mae bioamrywiaeth a'n tirlun unigryw yn creu sail gadarn ar gyfer ein economi. Er enghraifft, o safbwynt twristiaith, mae'n bioamrywiaeth a'n tirlun ymysg y prif nodweddion sy'n dennu ymwelwyr i'r Ynys.

Drwy weithredu'r gweithredoedd sy'n cael eu hamlygu yn y cynllun gweithredu sydd ynghlwm i'r Cynllun Bioamrywiaeth, bydd hyn yn atgyfnerthu bioamrywiaeth fydd, yn ei dro, yn gwella'r amgylchiadau gall gyfranu at well llesiant i bobl Môn, parhau'r cyflenwad o adnoddau bywyd yn ogystal a chreu sail gadarn ar gyfer cynnal economi'r Ynys.

DD – A yw'r penderfyniad hwn oddi fewn i'r gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Mae'r gweithgareddau cydlynu a llywodraethu yn digwydd o fewn adnoddau presennol y Gwasanaeth, ond bydd angen ceisio am arian allanol i weithredu prosiectau penodol.

Fel mae adran 6 (1) or Ddeddf yn ei fynnu, dyletswydd corfforaethol y Cyngor yw

sicrhau bod cynnal a gwella bioamrywiaeth yn cael ei weithredu trwy ei holl wasanaethau wrth arfer swyddogaethau mewn perthynas â Chymru, ac wrth wneud hynny hyrwyddo cydnerthedd ecosystemau, i'r graddau y bo hynny'n gyson ag arfer y swyddogaethau hynny'n briodol.

Mae gweithred 6.1 o'r cynllun gweithredu yn gosod amcan i greu grwp o swyddogion ar draws y Cyngor i fonitro sut mae'r Cynllun yn cael ei weithredu, sut rydym yn cwrdd a'r gofynion ac yn adrodd ar y cynydd sy'n deillio o'r amcanion a'u gosodir ynddo. Yn statudol, bu angen adrodd ar y cynydd pob tair mlynedd a bydd y Gwasanaeth yn arwain ar hyn, fel yr amlinellwyd yn y cynllun gweithredu.

Yn ogystal, argymhellir dylid adrodd ar gynnydd yn flynyddol i'r Pwyllgor Gwaith a phwyllgorau eraill er mwyn sicrhau cyrhaeddiad yn erbyn disgwyliadau. Bydd hyn yn ffordd o fesur perfformiad byddai'n rhoi'r sicrwydd i reolwyr/gwleidyddion bod materion yn ymwneud â ffrydiau gwaith yn cwrdd y disgwyliadau perthnasol ac yn ffordd o adnabod os byddai angen gwneud addasiadau i'r Cynllun.

Bu angen sicrhau bod yr adnoddau gennym i wneud hyn a sicrhau bod nodau ac amcanion y Cynllun yn parhau yn flaenllaw ym meddyliau pob gwasanaeth ac yn cael ei adlewyrchu o fewn eu cynlluniau busnes.

E – Effaith ar Genedlaethau'r Dyfodol (os yn berthnasol)

1	Sut mae'r penderfyniad yma'n effeithio ar ein anghenion tymor hir fel Ynys	Bydd yn sicrhau y byddai cynnal a gwella bioamrywiaeth yn ystyriaeth bwysig a chanolig i'r broses o wneud penderfyniadau gan y Cyngor Sir a, thrwy wneud hynny, sicrhau y gall cenedlaethau'r dyfodol elwa o amgylchedd naturiol amrywiol yr Ynys tra'n sicrhau byddai buddiannau economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol yn deillio o'i warchod.
2	A yw hwn yn benderfyniad a ragwelir a fydd yn atal costau / dibyniaethau ar yr Awdurdod i'r dyfodol. Os felly, sut:-	Ar y wyneb, bydd newidiadau i'r ffyrdd mae adnoddau'r Cyngor yn cael eu rheoli a'u cynnal yn gallu arwain at arbedion.

3	A ydym wedi bod yn cyd-gweithio â sefydliadau eraill i ddod i'r penderfyniad hwn, os felly, rhowch wybod gyda pwy-	Dim ond yn fewnol ar baratoi'r Cynllun.
4	A yw dinasyddion Ynys Môn wedi chwarae'i rhan yn drafftio'r ffordd hon ymlaen? Esboniwch sut:-	Dim yn uniongyrchol o safbwynt drafftio'r Cynllun.
5	Nodwch yr effeithiau mae'r penderfyniad hwn yn ei gael ar yr agenda cydraddoldeb ac iaith Gymraeg	Dim yn berthnasol.

E – Gyda phwy yr ymgynghoroch?		Beth oedd eu sylwadau?
1	Prif-weithredwr / Uwch Dim Rheoli (UDRh) (gorfodol)	Ystyriwyd yr adroddiad gan yr UDA ar yr 21/12/2020 ar adroddiad diwygiedig ar y 4/1/2021. Cytunwyd mynd a'r adroddiad a'r Cynllun Bioamrywiaeth ymlaen i'r Pwyllgor Gwaith ar gyfer eu hystyried a mabwysiadu'r Cynllun.
2	Cyllid / Swyddog 151 (gorfodol)	Dim ymateb
3	Swyddog Cyfreithiol / Mnitro (gorfodol)	Dim ymateb
4	Gwasanaethau Cymdeithasol	<p>Mae'r Cynllun yn darllen yn glir ac i'w weld yn alinio hefo'r gwaith oedd yn cael ei wneud gan y Grŵp Newid Hinsawdd cyn i'r Covid roi stop ar bethau.</p> <p>Buasem fel gwasanaeth yn hoffi helpu gyda rhai prosiectau yn y dyfodol – fe wnaethom drafod y posibilrwydd i blannu coed am yr holl blant sydd ganddom ar y gofrestr, neu gynnwys gofawyr maethu i godi ymwybyddiaeth yn ystod Pythefnos Gofal Maethu Cenedlaethol. Neu i holl staff yr adran blannu coeden? Oes yna weithdai fedrwn ni fod yn eu gwneud gyda plant er mwyn codi ymwybyddiaeth fel y gallai nhw helpu yn y dyfodol?</p>
5	Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo (sylwadau gan aelod o'r Adain Eiddo)	Awgrymu dylid cynnwys darpariaeth ar gyfer cynnal dolydd blodau gwyllt, nodweddion tirlun, ardaloedd rhywogaeth a bioamrywiaeth ar safloedd

		<p>ysgol newydd.</p> <p>Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a phobl ifanc i arwain, gyda'r gwasanaethau Addysg a Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo i fod yn gyfrifol am weithredu. O safbwynt mesuriad perfformiad dylai'r dyletswydd cynnal gael ei gynnwys o fewn cytundeb blynyddol ar gyfer cynnal safleoedd ysgol.</p> <p>Y bwriad fyddai cynnal a gwella cynefin.</p>
6	Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc	<p>Wedi edrych ar y cynllun, mae o'n glir, dim sylwadau pellach, does yna ddim elfen o'r cynllun lle mae'r Gwasanaeth Dysgu yn arwain a ddim diweddariad o ran gweithrediad o fewn y cynllun ar hyn o bryd.</p>

F - Atodiadau:
Cynllun Bioamrywiaeth

FF – Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am ragor o wybodaeth):
<p>Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016</p> <p>Cynllun Cyngor Sir Ynys Môn 2017-2022</p> <p>Cynllun Llesiant Gwynedd & Ynys Môn</p> <p>Datganiad Ardal Gogledd Orllewin Cymru</p> <p>Cynllun Datblygu Lleol Môn and Gwynedd ar y cyd</p> <p>Cynllun Gweithredu Bioamrywiaeth Lleol</p> <p>Cynllun Rheoli AHNE</p>

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Gwasanaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd (Rh&DA)

**Cyngor Sir Ynys Môn –
Adran 6 Deddf Amgylchedd Cymru
Cynllun Bioamrywiaeth Corfforaethol 2019-2022**

Cynnwys

<u>Adran</u>	<u>Teitl</u>	<u>Tud</u>
	Rhagair	3
1	Cyflwyniad	4
2	Nodau ac Amcanion y Cynllun	4
3	Bioamrywiaeth ar Ynys Môn	5
4	Rhai Enghreifftiau o Fioamrywiaeth ar Ynys Môn (Map)	7
5	Dyletswyddau Cyfreithiol y Cyngor	8
6	Gweithredoedd Bioamrywiaeth Cyngor Sir Ynys Môn (2019-22)	8
7	Monitro ac Adrodd	17

<u>Atodiad</u>	<u>Teitl</u>	<u>Tud</u>
A	Nodau Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015	18
B	Amcanion Cynllun Adfer Natur Cymru	19
C	Dolenni i Gynlluniau a Strategaethau	20
Ch	Cynefinoedd a Rhywogaethau â Blaenoriaeth Leol	22

Rhagair

Cyflwynodd Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 y Ddyletswydd Bioamrywiaeth a Gwytnwch Ecosystemau sy'n ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau cyhoeddus gynnal a gwella bioamrywiaeth ac, wrth wneud hynny, hyrwyddo gwytnwch ecosystemau, gan wreiddio ystyriaethau bioamrywiaeth yn gadarn yn eu penderfyniadau, cynlluniau a pholisïau dydd i ddydd.

Mae Cynllun Bioamrywiaeth cyntaf Cyngor Sir Ynys Môn yn ceisio cyflawni'r cyfrifoldebau a osodir arno yn hyn o beth trwy nodi camau realistig, cyraeddadwy a mesuradwy i wella bioamrywiaeth yr Ynys a sefydlu fframwaith clir ar gyfer mesur cynnydd a nodi meysydd i'w gwella. Trwy gynnal adolygiadau rheolaidd, byddwn yn gallu diwygio'r Cynllun a'i flaenoriaethau, gan sicrhau y gwneir ymdrech briodol i hyrwyddo gwytnwch ecosystem a all, yn ei thro, barhau i gefnogi bioamrywiaeth yr Ynys.

Mae amgylchedd naturiol amrywiol a llawn cymeriad Ynys Môn yn boblogaidd gyda phobl leol a thwristiaid fel ei gilydd ac, o'r herwydd, mae'n sail i ran fawr o'n heconomi. Mae'n hanfodol, felly, ein bod yn gwneud ein gorau glas i ofalu am yr adnodd unigryw hwn er mwyn cwrdd nid yn unig â'r her yn sgil dirywiad rhywogaethau a chynefinoedd - dirywiad sy'n cael ei gyflymu efallai gan y newid yn yr hinsawdd yr ydym yn ei weld yn digwydd ar hyn o bryd – ond, hefyd, er ein lles cymdeithasol ac economaidd ein hunain.

Arweinydd CSYM

Chwefror 2020

1. Cyflwyniad

Mae'r Cynllun hwn wedi'i ddatblygu i sicrhau bod y Cyngor Sir yn cydymffurfio â gofynion adran 6 (a6) Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016, sef cynnal a gwella bioamrywiaeth ac, wrth wneud hynny, hyrwyddo gwytnwch ecosystemau, wrth ymgymryd â'i weithgareddau dydd i ddydd.

Mae gan Ynys Môn fioamrywiaeth eang ac amrywiol. Mae'r Ynys yn enwog yn rhanbarthol ac yn genedlaethol am gynefinoedd fel twyni tywod a morfeydd heli, a rhywogaethau fel y wiwer goch a'r frân goesgoch. Yn ogystal, mae'n fyd-enwog o ran ei daeareg ac, o ganlyniad, mae'r ynys wedi ei dynodi'n Geoparc Byd-eang UNESCO. Fel Ynys, mae ein bioamrywiaeth, mewn rhai ffyrdd, yn wahanol i'r fioamrywiaeth a welir mewn rhannau eraill o'r Deyrnas Unedig. Nod y Cynllun hwn yw helpu i gynnal a gwella nodweddion Bioamrywiaeth unigryw Ynys Môn, gan nodi amcanion clir a chryno a fydd yn cael eu cyflawni gan y Cyngor rhwng 2019 a 2022.

Ysgrifennwyd amcanion y Cynllun i fod yn **realistig, yn gyraeddadwy ac yn fesuradwy** o fewn yr amserlenni, gyda'r adroddiad cyntaf ar gynnydd y camau gweithredu i'w gyflwyno erbyn diwedd 2019. Mae adroddiad wedi'i ddrafftio ond bydd angen ei ddiweddarau cyn ei gyhoeddi.

Mae'r Cynllun yn dilyn canllawiau a dderbyniwyd gan Lywodraeth Cymru ac yn ystyried amcanion Cynllun Gweithredu Adfer Natur Cymru (CGAN) (<https://gov.wales/nature-recovery-action-plan-2015>). Ar adeg cyhoeddi'r Cynllun hwn, nid oedd y Datganiad Ardal ar gyfer Ynys Môn a'r ardal ehangach ar gael ond disgwylir iddo gael ei gyhoeddi yn ystod Gwanwyn 2020.

2. Nodau ac Amcanion y Cynllun

Nod

Nod y Cynllun yw amlinellu gweithredoedd a fydd yn sylfaen i'r Cyngor Sir fedru cynnal a gwella bioamrywiaeth amrywiol a nodedig yr Ynys wrth iddo gyflawni ei ddyletsywyddau statudol a'i weithgareddau dewisol a, thrwy wneud hynny, hyrwyddo gwytnwch ecosystemau.

Amcanion

Mae'r CGAN yn ategu Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 (**Atodiad A**) a Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016. Mae chwe amcan unigol wedi eu cynnwys yn y CGAN (**Atodiad B**) gyda golwg ar fynd i'r afael â'r materion sy'n gyrru'r dirywiad mewn bioamrywiaeth, ac i gynorthwyo i adfer y sefyllfa. Mae'r rhain yn cael eu hadlewyrchu yn y Cynllun Bioamrywiaeth hwn fel y prif amcanion sy'n gyrru ei weithredoedd. Yr amcanion hynny yw:

- ymgysylltu a chynorthwyo cyfranogiad a dealltwriaeth i wreiddio ystyriaethau bioamrywiaeth o fewn y broses gwneud penderfyniadau ar bob lefel;
- diogelu rhywogaethau a chynefinoedd o'r pwys mwyaf a gwella'r rheolaeth ohonynt
- cynyddu gwytnwch ein hamgylchedd naturiol trwy adfer cynefinoedd sydd wedi dirywio a chreu cynefinoedd newydd;
- mynd i'r afael â phwysau allweddol ar rywogaethau a chynefinoedd;
- gwella ein sylfaen dystiolaeth, ein dealltwriaeth a'n gwaith monitro; a
- sefydlu fframwaith llywodraethu a chefnogaeth gadarn ar gyfer cyflawni.

3. Bioamrywiaeth ar Ynys Môn

Bioamrywiaeth ydi'r amrywiaeth naturiol o fywyd sydd gennym ar y ddaear - yr anifeiliaid a'r planhigion sy'n byw o'n cwmpas, y cynefinoedd lle maent yn byw, a phobl. Mae bioamrywiaeth hefyd yn cynnwys yr amrywiaeth o ecosystemau y mae rhywogaethau'n byw ynddynt, o ficro-gynefinoedd pridd hyd at dirweddau cyfan. Mae'n bwysig gwarchod a gwella ein bioamrywiaeth, sydd o gymaint o fudd i ni mewn gwahanol ffyrdd yn ein bywydau pob dydd. Mae rhai enghreifftiau'n cynnwys:

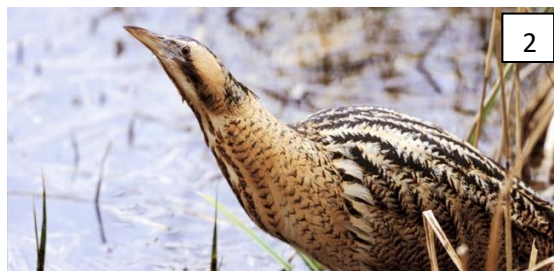
- Gwella iechyd a lles trigolion Ynys Môn ac ymwelwyr
- Cyflenwad i'r ecosystem (e.e. dŵr, peillio, maetholion ac ati);
- Cyflenwi Adnoddau Bywyd (Bwyd, Meddyginiaeth, Ynni a deunyddiau crai);
- Manteision economaidd trwy ychwanegu gwerth at weithgareddau economaidd lleol a thwristiaeth; a
- Hynodrwydd y dirwedd sy'n cyfrannu at gymeriad yr Ynys.

Bioamrywiaeth ar Ynys Môn - cyflwyniad byr

Mae gan Ynys Môn lawer o rywogaethau a nifer o gynefinoedd blaenoriaeth (Atodiad Ch). Mae'r rhain yn cynnwys rhostiroedd yr iseldir a'r arfordir, corsslwyni, corstiroedd, coetiroedd llydanddail, gwrychoedd hynafol gyda chyfoeth o rywogaethau, pyllau ac ymylon ffyrdd llawn blodau. Yn ogystal â'r rhain, mae rhai o'r twyni tywod mwyaf yng Nghymru i'w gweld yn ynys Môn.

Ymhlith y rhywogaethau nodedig (**Atodiad Ch**) mae nifer o adar, mamaliaid, pryfed a phlanhigion sydd dan fygythiad.

Yn hanesyddol bu **Môr-wenoliaid Gwridog [1]** (môr-wenoliaid bridio prinnaf Prydain) ac **Adar y Bwn [2]** yn bridio ar Ynys Môn, ond mae eu dychweliad fel bridwyr yn parhau i fod yn ansicr ar gyfer y dyfodol. Felly, mae gwella a diogelu cynefinoedd yn hanfodol er mwyn sicrhau y byddant yn parhau i fod ar yr Ynys.

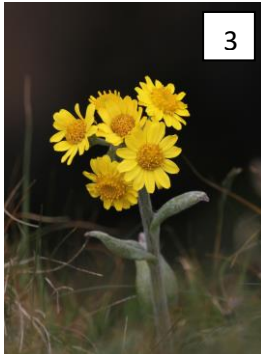
Dychwelodd y **Dyfrgi** i Ynys Môn yn y 1990au, yn dilyn absenoldeb o 20 mlynedd, gyda chymorth y gwelliannau a wnaed i ansawdd dŵr afonydd.

Mae **Gwiwerod Coch** bellach yn gyffredin yn Ynys Môn, gyda chymorth rhaglen ailgyflwyno effeithiol a pharhaus dros yr 20 mlynedd diwethaf.

Mae rhannau helaeth o'r môr o amgylch Ynys Môn yn rhan o Ardal Gwarchodaeth Arbennig ar gyfer **Llamhidyddion yr Harbwr**. Gellir gweld y rhywogaeth hon oddi ar arfordir y gogledd yn arbennig,

Gellir gweld y glöyn byw **Brith y Gors** hefyd yma sy'n rhywogaeth brin. Yn y gorffennol roedd Ynys Môn yn un o'r cadarnleoedd yn Ewrop ar gyfer y rhywogaeth hon, ond erbyn hyn mae'r niferoedd wedi disgyn a dim ond ychydig sydd ar ôl yma.

Mae gan yr ynys gyfoeth o blanhigion prin, megis ein blodyn sirol, y **Cor-rosyn Rhuddfannog [4]**. Nid yw **Llyisiau Llundw Ynys Lawd [3]** ond i'w gweld yn Ynys Lawd, ac nid ydynt yn unman arall yn y byd. Mae planhigion eraill sy'n prinhaus ar yr ynys yn cynnwys **Camri, Crinllys y Goedwig** a'r **Tegeirian Llydanwyrdd Bach [5]**.

Mae cadwraeth weithredol gan sawl sefydliad yn helpu i sicrhau na fydd y rhywogaethau hyn yn diflannu o'n hynys.

Mae cynefinoedd pwysig yn cynnwys rhostiroedd, corstiroedd, traethau tywodlyd, clogwyni, llynnoedd a choetiroedd llydanddail. Mae gan yr Ynys arfordir cyfoethog ac amrywiol. Mae yna systemau twyni tywod o bwys cenedlaethol a rhyngwladol a chorstiroedd mewndirol.

Mae corstiroedd ar Ynys Môn yn isel mewn maetholion, sy'n arwain at ystod ehangach o blanhigion o'i gymharu â chorstiroedd sy'n ferw o faetholion. Y corstiroedd calchaid prin (llawn calch) [7] yw'r ail fwyaf o ran eu harwynebedd ym Mhrydain ac maent yn gartref i fywyd gwyllt sydd wedi mynd yn brinnach yn sgil colli mwy a mwy o'r cynefin hwn dros y blynyddoedd.

Ymhlith y rhywogaethau a welir yn y cynefin hwn mae'r gorsfrwynen ddu, tegeirianau amrywiol, planhigion prfysol, gweision y neidr a gloynnod byw. Yn ogystal, gellir gweld gelod meddyginiaethol prin sy'n sugno gwaed, yn ogystal â madfallod, brogaod, llyffantod a llawer o adar, gan gynnwys telor y gwair sydd bellach yn aderyn prin.

Yn hanesyddol roedd y gwlyptiroedd hyn yn ymestyn o Falltraeth i Lugwy, ond heddiw maent wedi'u canoli ar safleoedd allweddol [Cors Goch](#) [6], [Cors Erddeiniog](#) Gwarchodfeydd Natur Cenedlaethol a [Chors Bodeillio](#).

Isod: 6 (chwith) a 7 (dde)

4. Rhai Enghreifftiau o Fioamrywiaeth ar Ynys Môn

Tudalen 94

Map Key

- 1 Tern Breeding Sites - Skerries, Cemlyn, Ynys Feurig
- 2 Rare Salt Lagoon - Cemlyn
- 3 Local Nature Reserve Woodland - Aberlleiniog, Dingle, Menai Bridge
- 4 Limestone Pavement - Din Lligwy
- 5 Anglesey FENS - Cors Goch, Cors Erddeiniog, Cors Bodeilio
- 6 Red Squirrels - Pentraeth, Newborough Forest, Lyn Cefni Woods, Bodorgan
- 7 Seals & Sea Birds - Puffin Island
- 8 Rare Sea Life and Tidal Flow - Menai Straits
- 9 Woodland - Menai Straits (Land)
- 10 Breeding Birds - Malltraeth Marsh
- 11 Salt Marsh - Newborough, National Nature Reserve
- 12 Sand Dunes - Aberfraw, Newborough, Rhosneigr
- 13 Breeding Swans - Llyn Alaw
- 14 Sea Bird Breeding Site - South Stack (RSPB)
- 15 Coastal Heathland - Ynys Cybi, Amlwch, Llanddona

Species

S	Red Squirrel	C	Chough
T	Tern	Sa	Sand Lizard
P	Porpoise	O	Otter
Se	Seal	Cn	Crested Newt

Some Examples of Biodiversity on Anglesey

5. Dyletswyddau Cyfreithiol y Cyngor Sir

Yn unol â Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 (Adran 6) mae'n ofynnol i bob corff cyhoeddus yng Nghymru :

- Cynnal a gwella bioamrywiaeth wrth gyflawni eu cyfrifoldebau a, thrwy wneud hynny, hyrwyddo gwytnwch ecosystemau;
- Arddangos dull ecosystem trwy ddilyn yr egwyddorion a nodir yn y Ddeddf;
- Paratoi a chyhoeddi cynllun yn amlinellu sut maent yn bwriadu cyflawni'r ddyletswydd;
- Cyhoeddi adroddiad, bob tair blynedd (o 2019), ar y camau y maent wedi'u cymryd i gyflawni'r ddyletswydd hon.

Beth mae hyn yn ei olygu? Mae'r gofyn hwn yn golygu bod angen i'r Cyngor Sir ystyried effaith ei holl weithgareddau a'r berthynas â'r amgylchedd naturiol. Ei nod yw cadw ac, os oes modd, gwella bywyd gwylt yn y safleoedd y mae'n berchen arnynt ac y mae'n gweithio gyda nhw, gan ystyried hyn i gyd mewn perthynas â'r bywyd gwylt sydd yn yr ardaloedd cyfagos.

Nod dyletswydd a6 yw sicrhau bod ystyried bioamrywiaeth yn dod yn rhan annatod o'r penderfyniadau a'r camau y mae awdurdodau cyhoeddus yn eu cymryd mewn perthynas â Chymru.

Gellir gweld dolenni i Gynlluniau a Strategaethau sy'n ymwneud ag Ynys Môn yn **Atodiad C**.

6. Gweithredoedd Bioamrywiaeth Cyngor Sir Ynys Môn (2019-2022)

Yn unol â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol mae'n rhaid i bob corff cyhoeddus yng Nghymru sicrhau datblygu cynaliadwy a rhaid gwneud hyn trwy arddangos y pum ffordd o weithio. Mae'r camau a nodir yn y tabl isod yn dangos sut mae'r Cyngor yn bwriadu cyflawni'r amcanion a nodir yn y Cynllun hwn, gan gydymffurfio â'r ddyletswydd i ddangos y pum ffordd o weithio ar yr un pryd, sef:

- Meddwl am y tymor hir
- Atal
- Integreiddio
- Cydweithio a
- Cynnwys

Cynllun Bioamrywiaeth Amcan 1		Ymgysylltu a chynorthwyo cyfranogiad a dealltwriaeth i wreiddio ystyriaethau bioamrywiaeth o fewn y broses penderfyniadau ar bob lefel						
Rhif	Gweithredu	Arweinydd	Gwasanaeth(au)	Blwyddyn			Mesur Perfformiad	Canlyniad
				2020	2021	2022		
1.1	Sicrhau bod gwaith ystyried bioamrywiaeth wedi'i wreiddio wrth lunio polisiau a gwneud penderfyniadau, a hynny trwy'r Cyngor i gyd.	Prif Weithredwr	Pawb	✓	✓	✓	Cyfeirio at ystyried y ddyletswydd bioamrywiaeth mewn dogfennau a chynlluniau polisi corfforaethol a Gwasanaeth perthnasol	Gweithio tuag at gyflawni nod Cymru Gydnherth a osodwyd yn Neddf Llesiant a Chenedlaethau'r Dyfodol
1.2	Ailgychwyn Fforwm Bywyd Gwyllt Ynys Môn fel y Bartneriaeth Natur Leol a sicrhau bod perthynas gref rhwng y Bartneriaeth hon a gwasanaethau'r Cyngor	Rheolwr Cynllunio'r Amgylchedd Adeiledig a Naturiol	Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	✓	✓	✓	Cyfarfodydd rheolaidd o'r Bartneriaeth Natur Leol	
1.3	Diwygio Amcan 3 Cynllun y Cyngor, sy'n cyfeirio at ddiogelu'r amgylchedd naturiol fel ei fod yn cynnwys cymal penodol i gynnal a gwella bioamrywiaeth	Cyfarwyddwr Lle a Llesiant / Pennaeth Gwasanaeth Dros Dro (Rheoleiddio a Dat Econ)	Pawb	✓	✓	✓	Diwygio Cynllun y Cyngor yn briodol	
1.3	Mabwysiadu Cynllun Bioamrywiaeth Corfforaethol i gyflawni'r ddyletswydd gwytnwch bioamrywiaeth ac ecosystemau	Cyfarwyddwr Lle a Llesiant / Pennaeth Gwasanaeth Dros Dro (Rheoleiddio a Dat Econ)	Pawb	✓			Pwyllgor Gwaith yn mabwysiadu'r Cynllun	

1.4	Cyhoeddi adroddiad ar sut y bodlonir gweithredoedd a nodir yn y Cynllun Bioamrywiaeth neu sut mae gweithio tuag atynt	Rheolwr Cynllunio'r Amgylchedd Adeiledig a Naturiol	Pawb	✓		✓	Cyhoeddi'r adroddiad	
1.5	Ymgysylltu â Phenaethiaid Gwasanaethau i nodi'r gofynion yn y Ddyletswydd Bioamrywiaeth	Cyfarwyddwr Lle a Llesiant / Pennaeth Gwasanaeth Dros Dro (Rheoleiddio a Dat Econ)	Pawb	✓			Camau gweithredu priodol wedi'u cynnwys yn y Cynlluniau Cyflawni Gwasanaeth	Cynnwys meini prawf llwyddiant, sy'n gysylltiedig â bioamrywiaeth, mewn Cynlluniau Cyflawni Gwasanaeth
1.6	Asesu dogfennau polisi perthnasol ar gyfer cynnwys cyfeiriadau bioamrywiaeth ac awgrymu diwygiadau lle bo angen	Rheolwr Cynllunio'r Amgylchedd Adeiledig a Naturiol	Pawb	✓	✓	✓	Diwygiwyd dogfennau polisi (lle bo angen) i gynnwys cyfeiriad at gynnal a gwella bioamrywiaeth	
1.7	Cysylltu manteision bioamrywiaeth â'r Strategaeth Newid Hinsawdd, yr agenda datgarboneiddio a rhaglenni lleihau / ailgylchu gwastraff	Dirprwy Brif Weithredwr; Pennaeth Gwasanaeth (Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo)	Pawb	✓	✓	✓	Llai o allyriadau carbon; Cyfradd ailgylchu uwch / llai o safleoedd tirlenwi i leihau allyriadau; Mwy o blannu coed / glasu'r amgylchedd	Cael effaith ar newid ymddygiad
Cynllun Bioamrywiaeth Amcan 2		Diogelu rhywogaethau a chynefinoedd o'r pwys mwyaf a gwella'r rheolaeth ohonynt						
	Gweithredu	Arweinydd	Gwasanaeth(au)	Blwyddyn			Mesur Perfformiad	Canlyniad
				2020	2021	2022		
2.1	Gwneud cytundeb lefel gwasanaeth gyda Chanolfan Cofnodion Amgylcheddol Lleol Cofnod	Rheolwr Cynllunio'r Amgylchedd Adeiledig a Naturiol	Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	✓			Cytundeb Lefel Gwasanaeth yn ei le	Sicrhau'r dystiolaeth orau a chyfredol i lywio gwaith ffurfio polisi cynllun datblygu a phenderfyniadau rheoli datblygu

2.2	Rhoi pwys sylweddol ar absenoldeb bioamrywiaeth mewn ceisiadau cynllunio.	Rheolwr Rheoli Datblygu	Swyddogaeth Cynllunio	✓	✓	✓	Data monitro dangosyddion perfformiad allweddol	Sicrhau bod bwriadau i ddatblygu tir yn ystyried bioamrywiaeth a gwynnwch ecosystemau'n gynnar.
2.3	Cydymffurfio ag amodau cynllunio / rhwymedigaethau cynllunio perthnasol sy'n gofyn am wella bioamrywiaeth mewn cynlluniau a ganiatawyd i ddatblygu tir	Rheolwr Gorfodaeth Cynllunio	Swyddogaeth Cynllunio	✓	✓	✓	Data monitro dangosyddion perfformiad allweddol	
2.4	Rhoi cyngor ar faterion yn ymwneud â bioamrywiaeth pan ymgynghorir â nhw ar geisiadau	Rheolwr Cynllunio'r Amgylchedd Adeiledig a Naturiol	Pawb	✓	✓	✓	Data monitro dangosyddion perfformiad allweddol	Codi ymwybyddiaeth ynghylch deddfwriaeth amgylcheddol
Cynllun Bioamrywiaeth Amcan 3		Cynyddu gwynnwch ein hamgylchedd naturiol trwy adfer cynefinoedd sydd wedi dirywio a chreu cynefinoedd						
	Gweithredu	Arweinydd	Gwasanaeth(au)	Blwyddyn			Mesur Perfformiad	Canlyniad
				2020	2021	2022		
3.1	Cynnwys gwelliannau bioamrywiaeth yng nghynlluniau newydd CSYM. Er enghraifft: plannu coed a mannau bywyd gwylt ar gyfer ysgolion newydd. Creu cynefinoedd mewn prosiectau newydd megis	Cyfarwyddwr Lle a Llesiant / Pennaeth Gwasanaeth Dros Dro (Rheoleiddio a Dat Econ)	Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo; Addysg	✓	✓	✓	Sylwi ar gynnydd canrannol y coed a blannwyd, cynefinoedd newydd sydd wedi'u creu ac ati.	Creu, cynnal a gwella cynefin

	pyllau, gwlyptir, plannu coed newydd.							
3.2	Amddiffyn a gwella ymylon lle ceir blodau gwyllt	Pennaeth Gwasanaeth (Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo)	Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo;	✓	✓	✓	Sicrhau fod pob ymyl lle ceir blodau gwyllt wedi'i nodi'n glir i dorwyr ymylon a bod y map gwarchod ymylon priffyrdd yn gyfredol.	
3.3	Plannu coed newydd yn sgil y clefyd sy'n taro'r Onnen	Cyfarwyddwr Lle a Llesiant / Pennaeth Gwasanaeth Dros Dro (Rheoleiddio a Dat Econ)	Swyddogaeth cynllunio	✓	✓	✓	Cynnydd yn nifer y coed o ganlyniad i blannu rhai newydd ar ôl cael gwared â choed sydd wedi'u heintio, wedi marw neu yn marw	
3.4	Ei gwneud yn ofynnol cynnal / gosod gwrych newydd mewn cynlluniau datblygu a chymryd camau gorfodi os cânt eu symud heb ganiatâd	Cyfarwyddwr Lle a Llesiant / Pennaeth Gwasanaeth Dros Dro (Rheoleiddio a Dat Econ)	Swyddogaeth cynllunio	✓	✓	✓	Cyfyngu ar wrychoedd brodorol a gollir ac ailblannu lle bo angen	
3.5	Cymryd camau angenrheidiol i sicrhau fod afonydd a dyfrffyrdd yn lân	Cyfarwyddwr Lle a Llesiant / Pennaeth Gwasanaeth Dros Dro (Rheoleiddio a Dat Econ)	Swyddogaethau Cynllunio, Iechyd yr Amgylchedd a Chyrchfan	✓	✓	✓	Mwy o fioamrywiaeth mewn afonydd a dyfrffyrdd ac yn gyfagos iddynt; gwell ansawdd dŵr ymdrochi	
3.6	Annog swyddogion i ystyried effeithiau a bioamrywiaeth a'u lliniaru, e.e. plannu rhywogaethau brodorol yn lle coed os oes angen cael gwared â nhw	Cyfarwyddwr Lle a Llesiant / Pennaeth Gwasanaeth Dros Dro (Rheoleiddio a Dat Econ)	Pawb	✓	✓	✓	Gwell ansawdd cynefin / cynnydd yn y cynefin sydd ar gael o ganlyniad i ddatblygu stad y Cyngor	Cynnal a gwella bioamrywiaeth ar stad Cyngor CSYM

3.7	Cynllun Mabwysiadu Coed	Dirprwy Brif Weithredwr	Swyddogaeth cynllunio	✓			Pwyllgor Gwaith yn mabwysiadu'r Cynllun	
3.8	Nodi cyfleoedd i greu / gwella cynefinoedd stad y Cyngor	Rheolwr Cynllunio'r Amgylchedd Adeiledig a Naturiol	Swyddogaeth cynllunio / Swyddogaeth Eiddo	✓	✓	✓	Cyflwyno cynllun i hawlio cyllid "Glasu Stad y Cyngor" Llywodraeth Cymru	
3.9	Ymgysylltu â grwpiau Gwirfoddoli i fanteisio ar gyfleoedd i hyrwyddo bioamrywiaeth a nodi cyfleoedd posibl i weithio'n gydweithredol	Rheolwr Cynllunio'r Amgylchedd Adeiledig a Naturiol	Swyddogaethau Cynllunio a Chyrchfan	✓	✓	✓	Cyfarfodydd rheolaidd o'r Bartneriaeth Natur Leol; Derbyn cyllid grant fel bod modd cyflwyno cynlluniau adfer cynefinoedd	Adfer cynefin sydd wedi dirywio
Cynllun Bioamrywiaeth Amcan 4		Mynd i'r afael â phwysau allweddol ar rywogaethau a chynefinoedd						
	Gweithredu	Arweinydd	Gwasanaeth(au)	Blwyddyn			Mesur Perfformiad	Canlyniad
				2020	2021	2022		
4.1	Sicrhau bod bwriadau datblygu'n gwneud y defnydd gorau o dir sydd eisoes wedi'i ddatblygu	Rheolwr Rheoli Datblygu	Swyddogaeth cynllunio	✓	✓	✓	Data monitro dangosyddion perfformiad allweddol	Diogelu gwaith datblygu a threfoli sy'n lleihau'r galw am safleoedd tir glas ac yn ymgorffori bwriadau i wella bioamrywiaeth
4.2	Sicrhau bod cynigion datblygu'n cynnwys darpariaethau ar gyfer gwella bioamrywiaeth lle bo hynny'n briodol	Rheolwr Rheoli Datblygu	Swyddogaeth cynllunio	✓	✓	✓	Data monitro dangosyddion perfformiad allweddol	
4.3	Paratoi Cynllun i roi sylw i newid hinsawdd a galluogi'r Cyngor Sir a'r Ynys i addasu i fywyd mewn hinsawdd sy'n newid	Dirprwy Brif Weithredwr	Pawb	✓			Pwyllgor Gwaith / Cyngor Llawn yn mabwysiadu'r Cynllun Newid Hinsawdd	Rhoi sylw cadarnhaol i newid hinsawdd a chynhesu byd-eang

4.4	Parhau i hyrwyddo gwaith lleihau gwastraff ac ychwanegu at fentrau ailgylchu llwyddiannus y Cyngor	Pennaeth Gwasanaeth (Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo)	Swyddogaeth Rheoli Gwastraff	✓	✓	✓	Llai o dunelli o wastraff i'w dirlenwi a mwy o ailgylchu gwastraff trefol	
4.5	Cynyddu fflyd y ceir trydan canolog a blaenoriaethu eu defnyddio dros gerbydau personol pan fyddant ar fusnes y Cyngor	Pennaeth Gwasanaeth (Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo)	Pawb	✓	✓	✓	Mwy o gerbydau trydan	
4.6	Gwireddu cyfleoedd ar gyfer llwybrau teithio a ddefnyddir, yn enwedig o ran cyn-goridorau trafniadaeth	Pennaeth Gwasanaeth (Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo)	Swyddogaeth Priffyrdd	✓	✓	✓	Hyd llwybr teithio a ddefnyddir yn hwy	
4.7	Cefnogi prosiectau / mentrau yr ymgwymerwyd â nhw i sicrhau y gwneir i ffwrdd â rhywogaethau ymledol nad ydynt yn frodorol e.e. prosiectau y mae'r Swyddogaeth Cefn Gwlad a'u partneriaid yn eu goruchwyllo	Rheolwr Cynllunio'r Amgylchedd Adeiledig a Naturiol	Swyddogaethau Cynllunio a Chyrchfan	✓	✓	✓	Derbyn yr arian grant fel bod modd rhoi cynlluniau ar waith i leihau nifer y rhywogaethau ymledol nad ydynt yn frodorol	Lleihau nifer y rhywogaethau ymledol nad ydynt yn frodorol
4.8	Annog defnyddio cerrig mân eilaidd/ wedi'u hailgylchu dros ddeunydd sylfaenol lle bo hynny'n briodol wrth ddatblygu	Rheolwr Gwasanaeth Cynllunio Mwynau a Gwastraff Gogledd Cymru	Gwasanaeth Cynllunio Mwynau a Gwastraff Gogledd Cymru	✓	✓	✓	Gostyngiad yn nhunelli'r gwastraff anadweithiol i'w dirlenwi / cynnydd mewn cerrig mân eilaidd a werthir	Lleihau'r camfanteisio ar adnoddau naturiol a faint o'r amgylchedd fydd yn dirywio.

Cynllun Bioamrywiaeth Amcan 5		Gwella ein sylfaen tystiolaeth, ein dealltwriaeth a'n gwaith monitro						
	Gweithredu	Arweinydd	Gwasanaeth(au)	Blwyddyn			Mesur Perfformiad	Canlyniad
				2020	2021	2022		
5.1	Paratoi a chylchredeg bwletin / cylchlythyr electronig yn tynnu sylw at feysydd perthnasol ar gyfer cydymffurfio â chyfraith bywyd gwyllt (holl aelodau a staff etholedig CSYM). Adolygu'r bwletin yn rheolaidd a'i ddiweddarau lle bo angen	Rheolwr Cynllunio'r Amgylchedd Adeiledig a Naturiol	Swyddogaeth cynllunio	✓	✓	✓	Cylchredeg bwletin / cylchlythyr i'r holl aelodau a staff	Codi ymwybyddiaeth bioamrywiaeth ymhlith staff CSYM ac aelodau etholedig
5.2	Cyflwyno hyfforddiant bioamrywiaeth priodol i swyddogion perthnasol ac aelodau etholedig	Rheolwr Cynllunio'r Amgylchedd Adeiledig a Naturiol	Swyddogaeth cynllunio	✓	✓	✓	Ffigurau presenoldeb ar gyfer digwyddiadau hyfforddi perthnasol	
5.3	Cynnal archwiliad bioamrywiaeth o adeiladau a daliadau tir CSYM	Rheolwr Cynllunio'r Amgylchedd Adeiledig a Naturiol / Rheolwr Cyfatebol yn y Swyddogaeth Eiddo	Swyddogaethau Cynllunio ac Eiddo	✓			Cwblhau archwiliad	Gwell dealltwriaeth o fioamrywiaeth ar eiddo CSYM a nodi cyfleoedd i amddiffyn a gwella bioamrywiaeth leol
5.4	Opsiwn i dargedu ardaloedd amlwg a enillwyd yn hytrach na gweithredu dull cyffredinol, e.e. lle gellid gosod blychau ystlumod a blychau nythu ar adeiladau CSYM.	Rheolwr Cynllunio'r Amgylchedd Adeiledig a Naturiol / Rheolwr Cyfatebol yn y Swyddogaeth Eiddo	Swyddogaethau Cynllunio ac Eiddo	✓			Camau a gymerwyd i osod "seilwaith" sy'n gwella bioamrywiaeth	

Cynllun Bioamrywiaeth Amcan 6		Sefydlu fframwaith llywodraethu a chefnogaeth ar gyfer cyflawni						
	Gweithredu	Arweinydd	Gwasanaeth(au)	Blwyddyn			Mesur Perfformiad	Canlyniad
				2020	2021	2022		
6.1	Sefydlu grŵp swyddogion rhyng-wasanaeth sydd â chyfrifoldebau i fonitro cynnydd gweithredoedd y Cynllun a chydlynŷr swyddogaeth adrodd.	Cyfarwyddwr Lle a Llesiant / Pennaeth Gwasanaeth Dros Dro (Rheoleiddio a Dat Econ)	Pawb	✓			Cysondeb cyfarfodydd a chynhyrchu adroddiad(au)	Cyngor gwybodus a all gyflawni ei ddyletswydd a6 a hyrwyddo adferiad bioamrywiaeth a gwytnwch ecosystem
6.2	Ymgymryd â rhaglen o ddiweddariadau briffio rheolaidd (bob chwarter o leiaf) gyda'r Deiliad Portffolio Amgylcheddol / Hyrwyddwr Bioamrywiaeth	Rheolwr Cynllunio'r Amgylchedd Adeiledig a Naturiol	Swyddogaeth cynllunio	✓	✓	✓	Cysondeb cyfarfodydd gyda'r Deiliad Portffolio	
6.3	Sicrhau mwy o gydweithredu rhwng CSYM a sefydliadau / partneriaethau perthnasol er mwyn gwella'r cydweithredu ar faterion bioamrywiaeth	Rheolwr Cynllunio'r Amgylchedd Adeiledig a Naturiol	Swyddogaeth cynllunio	✓	✓	✓	Sicrhau cyllid grant i gyflogi Swyddog Bywyd Gwyllt Lleol ac ariannu prosiectau bioamrywiaeth lleol trwy'r Bartneriaeth Natur Leol	
6.4	Archwilio cyfleoedd i dîm caffael CSYM gynnwys bioamrywiaeth mewn ystyriaethau caffael e.e. defnyddio cynhyrchion pren o ffynonellau cynaliadwy a defnyddio compost heb fawn.	Swyddogaeth Caffael	Pawb	✓	✓	✓	Symud i system gaffael sy'n cynnwys cynnal a gwella bioamrywiaeth wrth ddod o hyd i ddeunyddiau	

7. Monitro ac Adrodd

Bydd gwaith monitro cynnydd mewn perthynas â'r gweithredoedd yn parhau dros dymor y Cynllun ac, o gofio'r ystod o gamau a gynigir, bydd yn cynnwys adborth gan holl Wasanaethau'r Cyngor Sir y mae'r gweithredoedd yn berthnasol iddynt. Wrth fonitro'n rheolaidd ceir hyblygrwydd o ran rhoi sylw i flaenoriaethau sy'n newid neu fodloni diffygion yn y Cynllun a, thrwy hynny, ei gwneud yn ddogfen ddeinamig a rhagweithiol.

Yn fewnol, byddir yn adrodd i'r fforwm priodol (Cyngor Llawn, y Pwyllgor Gwaith ac ati) ar gynnydd o ran cwrdd â chamau gweithredu a gynlluniwyd ac yn sefydlu grŵp swyddogion rhyng-wasanaeth i gydlynu'r swyddogaeth adrodd. Yn allanol, rhaid i'r Cyngor baratoi Adroddiad ar sut mae'n bodloni'r ddyletswydd a6 bob tair mlynedd o 2019 ymlaen.

DRAFT

Atodiad A – Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru)

Cyflwynwyd Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) gyda'r nod o wella lles cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru.

Mae'r Ddeddf yn annog cyrff cyhoeddus i gynllunio yn y tymor hwy, gan weithio mewn ffordd fwy cynaliadwy, gan ystyried yr effaith bosibl ar genedlaethau Cymru yn y dyfodol wrth wneud penderfyniadau.

Rhaid i gyrff cyhoeddus gynnal y priif gamau wrth ddatblygu'n gynaliadwy:

- a) Gosod a chyhoeddi amcanion ("amcanion llesiant") sydd wedi'u cynllunio i gynyddu'r hyn a wneir i gyflawni pob nod llesiant, a
- b) Cymryd pob cam rhesymol (wrth gyflawni ei swyddogaethau) i gwrdd â'r nodau hynny.

Sefydlwyd saith nod llesiant er mwyn sicrhau bod pob corff cyhoeddus yng Nghymru'n gweithio tuag at yr un weledigaeth,.

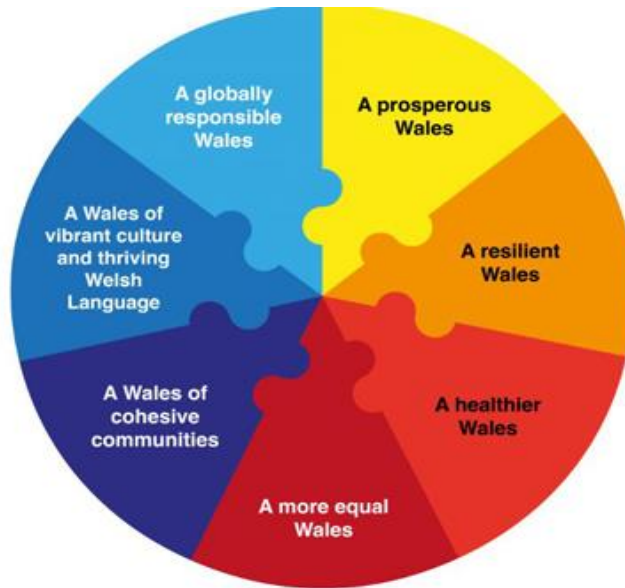
Nodau Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol

- Mae bioamrywiaeth i'w weld yn helaeth yn saith nod Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, yn bennaf:

1) Cymru Gydnerth - cenedl sy'n cynnal ac yn gwella amgylchedd naturiol bioamrywiol gydag ecosystemau gweithredu iach sy'n cefnogi gwytnwch cymdeithasol, economaidd ac ecolegol a'r gallu i addasu i newid (er enghraifft newid yn yr hinsawdd).

Mae bioamrywiaeth hefyd yn rhan o'r nodau Llesiant eraill:

- 1) Cymru iachach;
- 2) Cymru sy'n fwy cyfartal;
- 3) Cymru o gymunedau cydlynus;
- 4) Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn fynnu;
- 5) Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang;
- 6) Cymru lewyrchus.

Atodiad B – Cynllun Adfer Natur Cymru

Nod y Cynllun Adfer Natur Cymru yw rhoi sylw i achosion sylfaenol colli bioamrywiaeth trwy:

- Rhoi natur wrth galon gwneud penderfyniadau;
- Cynyddu gwytnwch yr amgylchedd naturiol;
- Cymryd camau penodol ar gyfer cynefinoedd a rhywogaethau.

Mae'n nodi sut bydd Cymru'n cyflawni ymrwymïadau Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Amrywiaeth Fiolegol a Strategaeth Bioamrywiaeth yr Undeb Ewropeaidd i atal y dirywiad yn ein bioamrywiaeth erbyn 2020 ac yna gwrthdroi'r dirywiad hwnnw.

Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi Cynllun Adfer Natur Cymru, sy'n nodi chwe amcan i wrthdroi dirywiad bioamrywiaeth i roi sylw i ymrwymïadau'r Confensiwn ar Amrywiaeth Fiolegol. Mae rhestr o'r amcanion hyn i'w gweld yn y tabl isod.

Gellir gweld y Cynllun Adfer Natur llawn trwy ddilyn y ddolen hon -

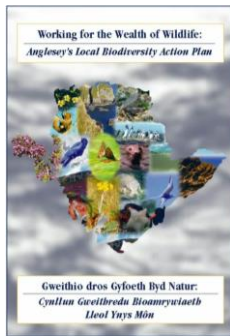
<https://gov.wales/docs/desh/publications/160225-nature-recovery-plan-part-1-en.pdf>

Rhif yr Amcan.	Amcanion y Cynllun Adfer Natur
1	Ymgysylltu a chynorthwyo cyfranogiad a dealltwriaeth i wreiddio bioamrywiaeth wrth wneud penderfyniadau ar bob lefel
2	Diogelu rhywogaethau a chynefinoedd o'r pwys mwyaf a gwella'r rheolaeth ohonynt
3	Cynyddu gwytnwch ein hamgylchedd naturiol trwy adfer cynefinoedd sydd wedi dirywio a chreu cynefinoedd
4	Mynd i'r afael â phwysau allweddol ar rywogaethau a chynefinoedd
5	Gwella ein tystiolaeth, ein dealltwriaeth a'n gwaith monitro
6	Sefydlu fframwaith llywodraethu a chefnogaeth ar gyfer cyflawni

Atodiad C: Dolenni i Gynlluniau a Strategaethau

Cynllun / Strategaeth	Adran Berthnasol
<p>Cyngor Sir Ynys Môn - Cynllun Corfforaethol</p> <p>Isle of Anglesey County Council Plan 2017 - 2022</p>	<p>Amcan 3 - 'Gweithio mewn partneriaeth â'n cymunedau i sicrhau eu bod yn gallu ymdopi'n effeithiol â newid a datblygiadau wrth amddiffyn ein hamgylchedd naturiol.'</p> <p>http://www.anglesey.gov.uk/Journals/e/b/q/2017---2022-Plan.pdf</p>
<p>Cynllun Llesiant Gwynedd a Môn</p> <p>GWYNEDD & ANGLESEY WELL-BEING PLAN 2019</p>	<p>Amcan 2 - 'Pwysigrwydd gwarchod yr amgylchedd naturiol.'</p> <p>Amcan 5 - 'Hyrwyddo'r defnydd a wneir o adnoddau naturiol i wella iechyd a lles yn y tymor hir.'</p> <p>https://www.llesiantgwyneddamon.org/en/</p>
<p>Datganiad Ardal Gogledd-orllewin Cymru</p> 	<p>Themâu Gogledd-orllewin Cymru:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ffyrdd o Weithio; • Argyfwng Hinsawdd a Natur; • Ailgysylltu Pobl â Natur; • Annog Economi Cynaliadwy; • Cefnogi Gwaith Rheoli Tir Cynaliadwy; a • Cyfleoedd ar gyfer Ecosystemau Gwydn. <p>https://naturalresources.wales/about-us/area-statements/north-west-wales-area-statement/?lang=en</p>
<p>Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd</p> <p>Anglesey and Gwynedd Joint Local Development Plan 2011 - 2025 Written Statement 11 July 2017</p>	<p>Rheoli Twf a Datblygiad: Byw'n Gynaliadwy - 'Gwarchod a gwella ansawdd yr amgylchedd naturiol, ei dirweddau a'i asedau bioamrywiaeth, gan gynnwys eu deall a'u gwerthfawrogi am y cyfraniad cymdeithasol ac economaidd a wnânt yn unol â Pholisi Strategol PS 19.'</p> <p>http://www.anglesey.gov.uk/planning-and-waste/planning-policy/joint-local-development-plan-anglesey-and-gwynedd/</p>
<p>Rheoleiddio a Datblygu Economaidd - Cynllun Cyflawni Gwasanaethau</p> <p>Cynllun Darparu Gwasanaeth 2018-19 Service Delivery Plan 2018-19</p>	<p>Blaenoriaeth Datblygu - 'Gofalu am waith datblygu tir ac adeiladau a'r defnydd a wneir ohonynt a'i reoli o fewn fframwaith polisi cadarn i gefnogi'r economi, cynnal cymunedau cynaliadwy a diogelu'r amgylchedd'</p> <p>Gweithredu Allweddol - 'Cynnal ansawdd a hynodrwydd yr amgylchedd adeiledig a naturiol (adeiladau, cadwraeth, tirwedd ac ecoleg)'</p>

Cynllun Gweithredu Bioamrywiaeth Lleol

Mae'r ddogfen gyfan yn berthnasol, er ei bod wedi dyddio rhywfaint mewn manau (fe'i cyhoeddwyd yn 2002/03). Mae Cynefinoedd a Rhywogaethau â blaenoriaeth leol yn berthnasol iawn i ystyriaethau ar gyfer gweithredu ar yr ynys - gweler Atodiad D y ddogfen bresennol.

DRAFT

Atodiad D - Cynefinoedd a Rhywogaethau â Blaenoriaeth Leol

Cynefinoedd a Rhywogaethau Allweddol a Nodwyd at Ddibenion Cadwraeth.

Mae rhestrau cynefinoedd a rhywogaethau o'r pwys mwyaf ar gyfer cynnal a gwella bioamrywiaeth yng Nghymru i'w gweld dan Adran 7 Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 ar y ddolen we a ganlyn:

<https://www.biodiversitywales.org.uk/Environment-Wales-Act>

Nid yw'r cynllun presennol yn disodli Cynllun Bioamrywiaeth Leol Ynys Môn a gyhoeddwyd yn 2002 (gydag ychwanegiadau yn 2003). Er bod gwahanol rannau o'r cynllun hwn bellach wedi dyddio, mae'r rhestrau o **Gynefinoedd a Rhywogaethau â Blaenoriaeth Leol** yn dal i fod yn berthnasol iawn ar gyfer cadwraeth ar yr ynys. Rhoddir y rhain isod. Mae mwy o wybodaeth am Gynllun Bioamrywiaeth Leol Ynys Môn ar gael yn

<https://www.anglesey.gov.uk/en/Residents/Countryside/Biodiversity/What-are-we-doing-to-help-biodiversity-on-Anglesey.aspx>

RHYWOGAETHAU	CYNEFINOEDD
YSTLUM LLEIAF	Coetir Llydanddail
GWIWER GOCH	Coetwrychoedd Hynafol
LLYGODEN DDŴR	Rhostir yr Iseldir a'r Arfordir
DYFRGI	Cors Pori'r Gorfildir a'r Arfordir
LLAMHIDYDD YR HARBWR	Twyni Tywod
ADERYN Y BWN Y FRON FRAITH	Lagynau Hallt Arfordirol
MADFALL GRIBOG FAWR	Cynefinoedd mewn Afonydd a Nentydd
TAFOLEN Y TWYNI	Pyllau
PETAL-LYS	Traethau Tywodlyd
BRÂN GOESGOCH	Clogwyni Môr a Thraethau Caregog
YSGYFARNOG BROWN	Ymylon Fyrdd sy'n Llawn Blodau
YSTLUM MWYAF	Gerddi
YSTLUM TRWYN PEDOL LLEIAF	Corslwyni
RHEGEN YR ÎD	Corstiroedd
YR EHEDYDD	Llynnoedd
PETRISEN	Ymylon Caeau
TYLLUAN WEN	Prysgwydd
MURSEN Y DE	Planhigfeydd
BRITH Y GORS	Calchbalmentydd
GELE FEDDYGINIAETHOL	Gwelyau Morwellt
CRAFANC Y FRÂN DDŴR DRIDARN	
MWSOGL PLUOG MAIN GWYRDD	

DRAFT

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Pwyllgor Gwaith
Dyddiad:	25 Ionawr 2021
Pwnc:	Cynllun Brys Llywodraeth Cymru ar gyfer Bysiau (BES) – Cais i bob Cyngor ymrwymo i Gynllun BES 2
Aelod(au) Portffolio:	Y Cynghorydd Robert G Parry OBE FRAGs
Pennaeth Gwasanaeth / Cyfarwyddwr:	Huw Percy – Pennaeth Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo
Awdur yr Adroddiad: Ffôn: E-bost:	Iwan Cadwaladr 2455 iwancadwaladr@ynysmon.gov.uk
Aelodau Lleol:	Pob ward

A – Argymhelliad/argymhellion a rheswm/rhesymau

Argymhelliad 1

- cytuno i egwyddorion Cytundeb BES2 (Atodiad 2) i sicrhau cymorth ariannol (amodol) ar gyfer y sector bysiau ac i sefydlu perthynas â'r awdurdod arweiniol rhanbarthol a'r llofnodwr, sy'n sicrhau bod y cyllid brys parhaus yn diwallu blaenoriaethau'r awdurdodau ac yn cael ei ddarparu ar ei ran.

Argymhelliad 2

- galw am adroddiad arall ar gynigion diwygio bysiau mewn perthynas â rheoli gwasanaethau bws yng Nghymru yn y dyfodol.

Mae'r adroddiad hwn yn nodi'r cyd-destun ehangach, y cefndir a'r rhesymau dros y Cynllun Brys ar gyfer Bysiau (BES) ac yn ceisio cytundeb yr awdurdod hwn ar gyfer cynllun BES 2.

B – Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd y rhesymau am eu gwrthod a/neu am ddewis yr opsiwn hwn?

Dyma'r opsiwn a gynigir gan Lywodraeth Cymru ac ni fyddai'r Awdurdod yn gallu ariannu'r cymhorthdal angenrheidiol i weithredwyr bysiau heb gefnogaeth Llywodraeth Cymru.

C – Pam mae hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

Argymhellir ein bod yn ceisio cymeradwyaeth y Pwyllgor Gwaith mewn perthynas â'r penderfyniad hwn.

CH – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Mae'r Cyngor yn cefnogi'r defnydd o gludiant cyhoeddus.

D – A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Byddai'r penderfyniad hwn yn sicrhau fod gweithredwyr bysiau yn parhau i dderbyn cymhorthdal.

E – Effaith ar Genedlaethau'r Dyfodol (os yn berthnasol)

1	Sut mae'r penderfyniad hwn yn effeithio ar ein hanghenion tymor hir fel Ynys	Bwriad y cynnig hwn yw diogelu awdurdodau lleol a gwasanaethau bysiau. Bydd yn weithredol am gyfnod cychwynnol o hyd at 2 flynedd, o'r dyddiad y dechreuodd BES 1.5 (h.y. hyd at 31 Gorffennaf 2022, oni bai bod amodau'r farchnad yn adfer yn ddigonol fel na fydd gweithredwr angen y cymorth BES ar gyfer unrhyw un o'i wasanaethau dan gontract neu fasnachol).
2	A yw hwn yn benderfyniad y rhagwelir y bydd yn atal costau / dibyniaethau ar yr Awdurdod yn y dyfodol. Os felly, sut:-	Bydd BES 2 yn parhau i fynd i'r afael â cholledion refeniw o werthiant tocynnau a'r costau ychwanegol sy'n gysylltiedig ag ymateb i'r pandemig. O dan BES 2 bydd cyllid Llywodraeth Cymru'n eistedd ochr wrth ochr â chyllid yr awdurdod lleol a ddarperir drwy'r Cynllun Teithio am Ddim ar Fysiau a thrwy'r Grant Cefnogi Refeniw a'r Grant Cynnal Gwasanaethau Bysiau i wneud yn iawn am y diffyg.
3	A ydym wedi bod yn cydweithio â sefydliadau eraill i ddod i'r penderfyniad hwn, os felly, rhowch wybod gyda phwy:	Mae'r penderfyniad yn adlewyrchu'r drafodaeth barhaus rhwng Llywodraeth Cymru ac awdurdodau lleol.

4	A yw dinasyddion Ynys Môn wedi chwarae eu rhan wrth ddrafftio'r ffordd hon ymlaen? Esboniwch sut:-	Amherthnasol
5	Nodwch effeithiau'r penderfyniad hwn ar yr agenda cydraddoldeb a'r Gymraeg	Nid oes unrhyw oblygiadau o ran yr iaith Gymraeg yn gysylltiedig â'r penderfyniad.

DD – Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori? Beth oedd eu sylwadau?	
1	Prif Weithredwr / Uwch Dîm Arweinyddiaeth (UDA) (gorfodol)
2	Cyllid / Adran 151 (gorfodol)
3	Cyfreithiol / Swyddog Monitro (gorfodol)
4	Adnoddau Dynol
5	Eiddo
6	Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu (TGCh)
7	Caffael
8	Sgriwtini
9	Aelodau Lleol

F - Atodiadau:
Atodiad 1 – nodyn briffio Atodiad 2 – cytundeb arfaethedig llawn

FF – Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach os gwelwch yn dda):
<p>Mae teithiau bysiau wedi cael eu heffeithio'n sylweddol yn sgil pandemig Covid-19. Mae niferoedd y teithwyr wedi gostwng yn sylweddol, tra bod cadw pellter cymdeithasol a gofynion glanhau ychwanegol wedi ychwanegu at faich a chostau gweithredwyr. Mae Llywodraeth Cymru (LIC) ac awdurdodau lleol (ALLau) wedi camu i'r adwy i gefnogi'r sector gyda chymorth ariannol sylweddol. Hefyd mae dialog ardderchog yn mynd rhagddo rhwng yr holl bartïon i drafod a chytuno ar drefniadau cymorth.</p> <p>Cyn y pandemig, roedd LIC wedi ymgynghori ar ystod o newidiadau arfaethedig i'r ffordd y mae gwasanaethau bysiau yn cael eu darparu yng Nghymru. Roedd Bil Bysiau i fod i gael ei gyflwyno yn ystod tymor presennol y Senedd. Oherwydd pwysau mewn perthynas â Covid yn ogystal â'r gwaith cyfreithiol sylweddol yn deillio o Brexit a'r cyfnod pontio, gorfodwyd LIC i ohirio'r ddeddfwriaeth arfaethedig.</p>

Gan fod gwasanaethau bysiau yn derbyn llawer iawn o gyllid cyhoeddus gan LIC ac ALLau, hoffai LIC weld y sector cyhoeddus yn cael mwy o ddylanwad dros feysydd megis rhwydweithiau'r gwasanaethau a ddarperir, tocynnau ac integreiddio â gwasanaethau trên. Mae hefyd yn gweld mwy o rôl ar gyfer Trafnidiaeth Cymru, sydd bellach yn gyfrifol am wasanaethau trên yng Nghymru.

Mae hyn yn codi dau fater: (i) parhad gweithredwyr yn y tymor byr a (ii) diwygio'r sector yn yr hirdymor. Mae LIC yn credu y gellir cysylltu'r ddau. Yn y tymor byr, mae'r cyllid a ddarperir i gadw gweithredwyr i fynd yn cael ei ddarparu gyda nifer o amodau ynghlwm ag o. Mae hyn er mwyn cymell gweithredwyr i ymgysylltu â newidiadau cynlluniedig sy'n cyd-fynd â'u huchelgeisiau hirdymor ar gyfer diwygio.

Mae Gweinidog yr Economi a Thrafnidiaeth a Gogledd Cymru, Ken Skates AS, a'i swyddogion, wedi cwrdd ag Arweinwyr y 22 Awdurdod Lleol i amlinellu'r trywydd a ddilynir gan Lywodraeth Cymru. Mae manylion pellach wedi cael eu cynnwys yn Strategaeth Drafnidiaeth Cymru (WTS) sydd wedi bod yn destun ymgynghoriad. Yn fwy diweddar, mae'r Dirprwy Weinidog, Lee Waters AS, wedi cwrdd â'r Arweinwyr i drafod y WTS ac i annog yr ALLau i gytuno i'r Cynllun Brys ar gyfer Bysiau 2 (BES2). Dyma'r cam diweddaraf yn y cymorth ariannol i gynorthwyo gweithredwyr trwy gyfnod y pandemig (mwy o fanylion ar BES2 isod).

Mae arweinwyr wedi cytuno i sefydlu Grŵp Aelodau Bysiau CLILC, gan ganolbwyntio ar gynigion hirdymor i ddiwygio gweithrediadau'r sector. Mae'r grŵp yn cynnwys Arweinydd CLILC (sydd hefyd yn Llefarydd Cludiant ar ran CLILC), dirprwy Llefarydd Cludiant, cadeiryddion y pedwar corff cludiant rhanbarthol a chyd-gadeiryddion Fforwm Cefn Gwlad CLILC. Mae'r Grŵp Aelodau i fod i gwrdd â Lee Waters ar 18 Ionawr 2021.

Cydnabuwyd y problemau oedd yn wynebu gweithredwyr ar ddechrau'r pandemig. Wrth edrych ymlaen, i ddiogelu gwasanaethau ar gyfer y dyfodol, cytunodd awdurdodau lleol i barhau i wneud taliadau ar gyfer gwasanaethau dan gontract er bod nifer o wasanaethau wedi cael eu hatal ar y cychwyn.

Ynghyd â hyn, camodd LIC i mewn i gynorthwyo gweithredwyr i ddelio â gostyngiad mewn incwm ar y llwybrau a weithredir yn fasnachol a'r costau ychwanegol a gafwyd. I ddechrau, darparodd Llywodraeth Cymru Gronfa Caledi o £29 miliwn, a oedd yn weithredol o Ebrill 2020 am dri mis. Cafodd y Gronfa hon ei chreu gydag arian a fyddai wedi cael ei dalu trwy'r Grant Cynnal Gwasanaethau Bysiau, ad-daliadau Teithio am Ddim ar Fysiau a'r Cynllun 'Fy Nhocyn Teithio'.

Cafodd y Cynllun Brys ar gyfer Bysiau ei gyflwyno ym mis Gorffennaf i ddarparu cymorth parhaus. Cafodd hwn ei enwi yn 'BES 1' a pharhaodd i gynnal incwm gweithredwyr ar lefelau hanesyddol, yn seiliedig ar yr hyn a oedd yn cael ei dalu iddynt o dan gynlluniau grant blaenorol. Yn gyfnewid am y cymorth ariannol hwn, mae Llywodraeth Cymru wedi nodi ei fod yn disgwyl i weithredwyr gyfrannu at ail-siapio gwasanaethau bws yng Nghymru – gan gynnwys

rhwydweithiau rhanbarthol gwell gyda mwy o integreiddio â gwasanaethau trên, tocynnau ac amserlennu clyfar.

Cafodd 'BES 1.5' ei gyflwyno ym mis Awst, a chafodd ei weinyddu gan yr Awdurdodau Arweiniol sydd wedi bod yn talu'r Grant Cynnal Gwasanaethau Bysiau ers 2013¹. Roedd yn darparu £10 miliwn o 'gyllid brys' i gefnogi ailagor ysgolion a gweithgarwch economaidd. Cynorthwyodd y cyllid hwn i dalu am gostau ailsefydlu'r gwasanaethau a gafodd eu hatal pan ddaeth y cyfyngiadau teithio mewn perthynas â'r pandemig i rym, ac yr oedd eu hangen i ddiwallu'r gofyn cynyddol, o ystyried y cyfyngiadau ar gapasiti yn sgil gofynion cadw pellter cymdeithasol. Yna cafodd BES 1.5 ei ymestyn i ddiwedd Mawrth 2021 yn dilyn cyhoeddi'r pecyn cymorth ychwanegol ym Medi 2020². Unwaith eto, gofynnwyd i weithredwyr gytuno i ystod o delerau ac amodau i gael mynediad at gyllid BES.

Wrth weithio gyda Thrafnidiaeth Cymru, mae LIC yn cynnig mynd i gytundeb BES 2 mwy hirdymor gyda gweithredwyr ac awdurdodau lleol er mwyn diogelu gwasanaethau. Bydd yn gweithredu am dymor cychwynol o hyd at 2 flynedd o'r dyddiad y dechreuodd BES 1.5 (h.y. hyd at 31 Gorffennaf 2022, oni bai bod amodau'r farchnad yn adfer yn ddigonol fel na fydd gweithredwr angen y cymorth BES ar gyfer unrhyw un o'i wasanaethau dan gontract neu fasnachol).

Bydd BES 2 yn parhau i fynd i'r afael â cholli refeniw o werthiant tocynnau a'r costau ychwanegol mewn perthynas ag ymateb i'r pandemig. O dan BES2, bydd cyllid LIC yn eistedd ochr yn ochr â chyllid awdurdod lleol a ddarparwyd trwy'r Cynllun Teithio am Ddim ar Fysiau a thrwy'r Grant Cynnal Refeniw a'r Grant Cynnal Gwasanaethau Bws er mwyn gwneud yn iawn am y diffyg.

Bydd Llywodraeth Cymru yn llofnodi cytundeb BES2 ar y cyd â gweithredwyr bysiau ynghyd â Thrafnidiaeth Cymru³. Bydd awdurdodau lleol yn parhau i fod â chyfrifoldeb cyfreithiol am wasanaethau bws ac felly yn parhau i fod yn ganolog wrth benderfynu pa wasanaethau lleol sy'n derbyn y cymorth hwn. Rhaid iddynt gytuno i egwyddor y cytundeb a'r berthynas gyda'u Hawdurdod Arweiniol, i sicrhau bod y cyllid brys parhaus yn diwallu eu blaenoriaethau ac yn cael ei ddarparu ar eu rhan. Bydd hyn yn darparu'r sail gyfreithiol i LIC wneud taliadau i weithredwyr. **Fel hyn, gall LIC ddefnyddio ei bwerau i gefnogi gweithredwyr, lle byddai'r cyllid ychwanegol yn torri cyfyngiadau de minimis awdurdodau lleol ar gyfer contractau uniongyrchol** (manyllion

¹ Mae'r awdurdod arweiniol yn gweithredu sianel ar gyfer cyllid Grant Cynnal Gwasanaethau Bysiau gan Lywodraeth Cymru i weithredwyr. Awdurdodau arweiniol presennol yw Sir Fynwy (ar gyfer De Ddwyrain Cymru); Sir y Fflint (ar gyfer Gogledd Cymru); Abertawe (ar gyfer De Orllewin Cymru), Ceredigion a Phowys. O fewn bob ALL, mae staff cludiant yn chwarae rhan bwysig wrth ymgysylltu â gweithredwyr ar ystod o faterion i ddiwallu gofynion Aelodau Lleol. Mae'r rolau yn cynnwys gweinyddu ad-daliad Ffioedd Consesiwn a darparu cymorth ar gyfer siwrnai dan gontract ar lwybrau dim elw.

² At ei gilydd, mae £45 miliwn ychwanegol wedi cael ei ddarparu gan LIC i gefnogi'r sector bysiau yn y flwyddyn ariannol hon, gan gynnwys cyllid brys o £10 miliwn a £35 miliwn ychwanegol o fis Medi hyd at ddiwedd y flwyddyn.

³ O ystyried bod y cytundeb o dan drafodaeth rhwng Llywodraeth Cymru, gweithredwyr a Thrafnidiaeth Cymru yn ogystal ag awdurdodau lleol, a rhaid cael ei gymeradwyo gan yr holl bartion, gall fod yn destun rhai newidiadau cyn iddo gael ei gwblhau.

pellach yn y nodyn briffio yn Atodiad 1 a'r Cytundeb arfaethedig llawn yn Atodiad 2). Bydd Awdurdodau Lleol yn parhau i fod yn gyfrifol am y gwasanaethau hynny sydd dan gytundeb uniongyrchol gyda gweithredwyr bysiau. Bydd angen i Awdurdodau Lleol ystyried cynllunio ar gyfer sefyllfaoedd eraill posib, megis pe na fyddai'r cytundeb BES2 yn cael ei arwyddo neu os fydd lefel cyllid BES 2 yn cael ei leihau yn ystod cyfnod y cytundeb.

Bydd nodweddion allweddol BES 2 fel a ganlyn:

- bydd y cytundeb yn weithredol tan at 31 Gorffennaf 2022 fan bellaf, neu nes i weithredwyr wneud cytundeb partneriaeth sefydledig
- datblygu a darparu Rhwydwaith Gyfeirio, gyda'r bwriad o ddarparu ystod o fuddion i gymunedau; tocynnau aml-weithredwr; a gweithredwyr i gytuno ar Contract Economaidd sydd wrth wraidd Cynllun Gweithredu Economaidd LIC (a'i egwyddorion o waith teg, iechyd, datgarboneiddio, sgiliau a dysgu ac ati)
- cydweithrediad a chydlyniad hirdymor rhwng Trafnidiaeth Cymru, ALLau a gweithredwyr trwy greu partneriaeth gyda chyfres glir o rwymedigaethau a safonau a rennir
- un cytundeb i bob gweithredwr ymhob rhanbarth y maent yn gweithio ynddo, wedi'i lofnodi gan Lywodraeth Cymru, Trafnidiaeth Cymru, yr awdurdod arweiniol a'r gweithredwr a bydd gweithredwyr yn cael gwneud elw (wedi'i gapio) ar wasanaethau, sydd heb fod yn bosibl o dan gyllid brys hyd yn hyn.

Tu hwnt i BES 2

Mae trafodaethau yn dechrau mewn perthynas â chynllunio rhwydweithiau yn y dyfodol a rolau LIC, Trafnidiaeth Cymru, ALLau a gweithredwyr. Mae'n bwysig nodi nad dyma yw prif ffocws BES 2. Bydd yn hollbwysig i drafodaethau manwl pellach gymryd lle gydag Aelodau ar y materion hyn. Fodd bynnag, nid yw hyn yn rheswm i oedi o ran arwyddo cytundeb BES2. Mae LIC yn credu y bydd cynnig BES2 yn helpu i ymgysylltu gweithredwyr mewn trafodaethau am y dyfodol mewn amser lle mae eu hincwm yn fwy dibynnol ar gymorth y sector cyhoeddus nac erioed o'r blaen. Wrth gytuno i BES2, mae ALI yn cytuno i ddarparu cymorth ariannol i'r sector. Nid ydynt yn ymrwymo eu hunain i unrhyw fodel penodol o reoli gwasanaethau bws yn y dyfodol gan fod hyn yn destun trafodaethau pellach.

BES 2 Agreements: Local Authority legal briefing

The BES 2 Agreement provides continued funding to support the bus industry during recovery from the impact of COVID-19. It reflects continued provision of funding from Welsh Government to support the bus industry, and has been drafted to support continued provision of services on a basis which provides a more structured, long-term arrangement. This note summarises the key legal issues that may affect local authorities.

1. Parties

1.1 The agreement has the following parties:

- Welsh Government – responsible for provision of funding and contracting with the operator for the provision of any additional services or standards that would not be provided in the absence of that funding.
- Operator – there is a separate agreement for each operator of local bus services in each region
- Transport for Wales – as for previous BES agreements, Transport for Wales is responsible for certain elements of the administration of the agreement.
- Lead Authority – as with BES 1.5 it is expected that a lead authority for each region will be a signatory to the agreement, managing the operator on behalf of the local authorities in their region, and coordinate some of the future activities proposed under the arrangements.

1.2 Note that it is not intended that each local authority will be a party to every agreement with every operator, but that this will be managed by the Lead Authority for the region. As with previous BES arrangements it will therefore be important that arrangements are made at regional level to agree how the contracts will be managed, including ensuring that there is sufficient local input into the exercise of Lead Authority obligations.

2. Approach to contract

2.1 The previous BES arrangements relied primarily on grant funding arrangements, including funding provided under COVID-19 specific frameworks for aid. However, the current BES 1.5 arrangements recognised that the approach taken in Wales to focus funding on necessary services meant that the arrangements may be viewed as a public service obligation contract (PSO), which provides greater flexibility for input by local authorities into the services that their local bus operators provide.

2.2 The BES 2 arrangements further reflect this, and are drafted primarily as a PSO directly awarded to each operator by Welsh Government. These are applied both to allow for the continuation of services which were formally commercial services, prior to the impact of COVID-19, and also to cover the additional costs relating to the continued provision of secured services as a result of COVID-19 (including both additional costs incurred as a result of e.g. social distancing, as well as covering the costs associated with lost revenue). The contracts are awarded by Welsh Government after careful consideration as to whether local authority powers could be relied upon – powers are available to Welsh Government because it is not possible to consistently make use of local authority powers for these temporary measures.

2.3 Local authorities already let PSOs through their section 63 powers. Consideration was given to whether section 63 powers could be used for this contract, and the decision was taken that this would not be appropriate because:

- Direct award of section 63 contracts is limited – local authorities would typically directly award service contracts through *de minimis* provisions, which have a limit of 40% of tendered service budgets. Seeking to provide funding through this route would not be possible where the *de minimis* cap was already, or would reach the *de minimis* cap, and therefore does not seem a viable way to fund services during the COVID-19 emergency. In any event, it is expected that local authorities will require these powers to award service contracts to meet specific local needs as operators exit BES 2. Whilst there are also emergency powers that can be used to direct award such contracts, they can only be used on a temporary basis and must be followed by a competition, and therefore are unsuitable for the current purposes.
- a competitive procurement of section 63 contracts is unlikely to be practicable, and does not provide the flexibility required to ensure that operators are providing the services needed during the COVID-19 crisis. Once services have been stabilised, the expectation is that local authorities would then use competitive procurement to procure continued services where they remain unviable commercially.

2.4 The contract is therefore based on use of Welsh Government powers under section 7 Transport (Wales) Act 2006, which mirrors the section 63 powers, but would only be expected to be utilised where local authorities cannot exercise their section 63 powers. This provides for a clear division between:

- Temporary BES support for services – provided by Welsh Government under section 7 powers.
- Changes in underlying procured service contracts to reflect the long-term requirement for services in absence of COVID-19 – provided by local authorities under their section 63 powers.

2.5 The approach taken is therefore to layer the PSOs under the BES2 arrangements on top of existing arrangements e.g. they act as a temporary variation to any existing section 63 contract or commercial service, in each case providing funding to allow the operator to continue to operate those services, during the impact of COVID-19, with the provisions of BES2 falling away once that service becomes commercial again, or the BES2 arrangements come to an end. The exercise of Welsh Government powers under a direct award approach is limited to a maximum of 2 years (which would include the period from the start of BES 1.5, due to the possibility of payments under BES 1.5 also relying upon these powers), but could end sooner, if the market recovers.

3. Effect on existing section 63 contracts

3.1 Rather than letting new contracts in respect of provision of services that are currently provided under section 63 contracts, the BES2 arrangements aim to leave those arrangements in place and layer the additional support required to continue providing those services on top of the existing section 63 contracts.

3.2 Under the BES2 arrangements the Lead Authority therefore acknowledges on behalf of local authorities that, to the extent required, section 63 contracts are amended to allow for any additional payments required to the operators to allow continued provision of the services and to make any service alterations agreed with the local transport authority for the period of the BES2 arrangements. These amendments will reflect agreed service changes agreed at the local and regional level as being required during the impact of COVID-19

3.3 These amendments apply whether contracts are let on a net cost or gross cost basis. In each case the BES 2 contract sets out the implications of those amendments from a procurement

perspective, and sets them within the appropriate procurement regime, setting out an approach to minimise procurement challenge risk associated with the short term amendment.

- 3.4 To the extent that the form of section 63 contract has any contractual processes that are required to be followed to allow for such amendment, the BES 2 agreements require the local transport authority to comply with such processes, so that changes can be effected.
- 3.5 Where BES2 arrangements come to an end, the variations effected also come to an end, and the section 63 contracts should continue as before for any remaining term.
4. Effect on future section 63 contracts
 - 4.1 There is a risk that the effects of COVID-19 could impact on the letting of future service contracts, including the renewal of existing section 63 contracts.
 - 4.2 To avoid this, the BES 2 arrangements make specific provision for the letting by local transport authorities of new section 63 contracts, with agreement of a set of assumptions in respect of BES2 funding that will apply to all bidders for a new contract. These assumptions will reflect the agreed level of funding to be provided to support those services whilst COVID-19 still impacts services. This will allow local transport authorities to set this as an assumption in their tender documents, so that bidders can tender on a level playing field in respect of the impact of COVID-19, removing this as a concern for bidders, and allowing for more competitive bidding, reflecting a post-COVID world.
 - 4.3 This therefore allows local authorities to continue to let section 63 contracts during the term of BES2, but will require engagement with Lead Authorities, TfW and Welsh Government to ensure that appropriate assumptions are agreed and included in tenders.
5. Partnership
 - 5.1 In recognition of the level of public sector funding being provided to support the bus industry, the BES 2 arrangements also require the operators to agree to a framework (umbrella) voluntary partnership agreement at a regional level.
 - 5.2 The BES 2 arrangements therefore include a template for such an agreement which will then need to be agreed with local transport authorities in the region. The agreement provides a framework for more localised and specific voluntary partnership agreements at local level to support improved standards of bus services and partnership working at a regional level. The agreement is structured as a voluntary partnership agreement (VPA) within the meaning set out in the Transport Act 2000, and therefore is intended to provide a competition law compliant framework for future engagement with operators.
6. Standards of service
 - 6.1 The BES 2 Agreement sets out standards of service that apply to operators who are receiving funding. Whilst it is possible for operators to move away from the BES 2 Agreement and start providing services to a lower standard (and therefore does not place an express restriction on operators choosing to move to commercial service and away from BES funding, as the market recovers, so does not act as a restraint on trade). However, it also makes clear that should operators move to operate at a standard below that agreed through the BES 2 arrangements (e.g. by offering lower frequencies or timings) then it is clearly recognised that, in turn, that means that they are offering services other than to the standard required – this aligns with the test that applies for exercise of section 63 powers, so provides express justification for a future tender of services to the appropriate standard in accordance with local government powers, if the operator continues to provide services only to a lower standard. It should be noted that this

does not provide the local transport authority with the unfettered right to let such services in parallel with the commercial services, as it would also be necessary to apply the Part 1 Competition Test under Schedule 10 Transport Act 2000 to the exercise of such powers, but it does ensure that there is a clear acknowledgment from such an operator that the registration of a lower quality service does not place an express bar on the local transport authority procuring a higher quality service on the same route.

7. Level of compensation

7.1 The powers being utilised by Welsh Government to let this contract are also subject to Regulation 1370/2007 EU (which will continue in effect in 2021 with minor amendments as UK law). This regulation deals with both the relevant procurement procedure (and allows for direct award) and also sets out the appropriate state aid framework to ensure that funding provided under agreements awarded directly in this way do not amount to state aid.

7.2 As a result, the compensation mechanism used in the contract draws on the reconciliation procedures already put in place under BES 1.5 and earlier to ensure that operators are not over-compensated. Unlike BES1.5, the agreement recognises that only covering operators costs without any margin available is unlikely to be a sustainable mechanism for public transport. The agreement therefore allows operators to earn a margin of (initially) 2% whilst operating services under BES 2. This reflects the requirement under Regulation 1370/2007 that operators are entitled to earn a reasonable profit margin in providing public service obligations. In determining that margin, the rate of return can be no greater than that which is normal for the sector, taking into account the risk, or absence of risk incurred by the operator.

7.3 The impact of COVID-19 has been to materially impact the revenue received by operators, and also to change their costs. The impact of the BES arrangements has been to de-risk that process for all operators. As the impact of BES arrangement has been to, in the short term, change that risk profile by managing the risk associated with lowered patronage, there is a risk that whatever level any margin was set this could be seen as benefitting one operator over another – operators who were previously making greater profits (or losses) as a result of taking revenue risk, for example, both benefit in different ways from the provision of BES funding, but that reflects the fact that, in many cases, the BES support has also removed the risk that they were taking, and the impact of COVID-19 may have changed their costs. Therefore, as all operators have been moved to a similar risk profile and being protected in a similar way for impacts on operating costs, it therefore seems appropriate to set a consistent margin, which is the default position taken in the BES 2 agreement. It is, however, open to the public sector parties to seek to agree a different approach to margin during the term of BES 2.

7.4 It should also be noted that when the BES 2 agreements fall away, and the operator returns to the original terms of their contracts (or to commercial operation) they will continue to take the same risks, and have the same potential for profit (or loss) as they had prior to introduction of BES.

DATED

2021

(1) WELSH MINISTERS

- and -

(2) TRANSPORT FOR WALES

- and –

(3) [*LEAD REGIONAL TRANSPORT AUTHORITY*]

- and –

(4) [*OPERATOR*]

AGREEMENT

relating to

Bus Emergency Scheme 2 in respect of the
areas of the following [*insert all Local
Authorities in the Region*]

CONTENTS

1.	DEFINITIONS AND INTERPRETATION	2
2.	SCOPE OF AGREEMENT	10
3.	TERM	11
4.	WELSH GOVERNMENT REQUIREMENTS	11
5.	PARTNERSHIP	11
6.	SERVICE SPECIFICATION	12
7.	DATA PROVISION	13
8.	REFERENCE NETWORK.....	15
9.	PAYMENTS AND RECONCILIATION PROCESSES.....	16
10.	EXIT FROM BES 2.....	17
11.	TERMINATION.....	17
12.	EXISTING SUPPORTED SERVICES: GROSS COST	20
13.	EXISTING SUPPORTED SERVICES: NET COST	21
14.	REVERTING TO ORIGINAL CONTRACT TERMS FOR EXISTING SUPPORTED SERVICES.....	22
15.	SUPPORT FOR FORMER COMMERCIAL SERVICES.....	22
16.	COMMERCIAL SERVICES.....	23
17.	SERVICES TENDERED AFTER THE DATE OF THIS AGREEMENT	24
18.	SURVIVAL	25
19.	FUNDING AND CONSTRAINTS	25
20.	INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS	26
21.	CONFIDENTIALITY.....	26
22.	DATA PROTECTION.....	27
23.	FREEDOM OF INFORMATION	28
24.	COMPETITION AND PROCUREMENT LAW	29
25.	DISPUTE RESOLUTION	30
26.	CHANGE PROCEDURE	31
27.	LIMITATION OF LIABILITY	31
28.	ASSIGNMENT.....	31
29.	AMENDMENT	32
30.	WAIVER	32
31.	NOTICES.....	32
32.	SEVERABILITY	33
33.	THIRD PARTY RIGHTS.....	33
34.	ENTIRE AGREEMENT.....	34

35.	COUNTERPARTS	34
36.	GOVERNING LAW AND JURISDICTION	34
	SCHEDULE 1: WELSH GOVERNMENT REQUIREMENTS	36
	SCHEDULE 2: PARTNERSHIP THEMES.....	39
	Section 1: FORM OF UMBRELLA PARTNERSHIP AGREEMENT.....	40
	SCHEDULE 3: COMPENSATION, PAYMENT AND RECONCILIATION.....	41
	Part 1: General and information provision.....	41
	Part 2: Payment.....	41
	Part 3: Reconciliation.....	42
	Part 4: Compensation.....	44
	Section 1: INFORMATION TO BE PROVIDED BY THE OPERATOR.....	46
	Section 2: INADMISSABLE COSTS	48
	SCHEDULE 4: DATA REQUIREMENTS.....	51
	Part 1: Financial Data Requirements	51
	Part 2: Operational Data Requirements	52
	Part 3: Permitted Use	54
	Part 4: Public Sector Data Access and Confidentiality.....	55
	SCHEDULE 5: FUNDING REVIEW	56
	SCHEDULE 6: FORM OF SERVICE SPECIFICATION	58
	SCHEDULE 7: TEMPLATE REGISTER OF VARIATIONS	59

BETWEEN:

- (1) **WELSH MINISTERS** ("Welsh Government");
- (2) **TRANSPORT FOR WALES** of 3 Llys Cadwyn, Pontypridd, Wales, CF37 4TH ("**TfW**");
- (3) [**LEAD REGIONAL TRANSPORT AUTHORITY**] of [address] acting for and on behalf of [List names of Constituent Local Authorities] ("**Lead Authority**"); and
- (4) [**OPERATOR**] of [address] registered in England and Wales with company number [number] ("**Operator**"),

(together the "**Parties**").

BACKGROUND:

- A Welsh Government has been taking action to help bus operators in Wales, including the Operator, get through the inevitable uncertainty of the COVID-19 affected operating conditions, and that such action has enabled the Operator to continue provision of services which could not have been provided by the Operator without this financial support since March 2020. The Operator further acknowledges that the provision of this support has enabled the Operator to retain customers and a network of services which may otherwise have been lost or reduced significantly, and that this will support the Operator's business in recovering following relaxation of rules on social distancing and other factors which affect bus travel at the date of this Agreement.
- B Funding has been provided by the Welsh Government to bus operators in Wales pursuant to the Bus Hardship Funding letter dated 2 April 2020, the Bus Emergency Scheme 1 letter ("**BES 1**") and Bus Emergency Scheme 1.5 letter ("**BES 1.5**") which provided money to bus operators (including the Operator) through the Lead Authority on behalf of its Constituent Local Authorities. Those letters set out conditions to the Operator receiving such funding (together the "**Previous BES Funding Arrangements**").
- C In continuing to provide Bus Emergency Scheme funding, Welsh Government wish to move to a lasting partnership between bus operators and the public sector. Working together will enable a fundamental reshaping of Wales' local bus services, through a new approach to managing services, sharing data and information and establishing standards for routes, services, fares and tickets to meet the needs of passengers in a world affected by COVID-19, climate change, new transport choices and changes to working patterns.
- D It is intended that funding provided under this new BES 2 agreement ("**Agreement**") will ensure that support provided to bus operators is more directly aligned with the provision of bus services that meet with the aim of supporting the management and interaction across transport modes including smart ticketing, unified routing, integrated timetabling and will do this both by Welsh Government funding pursuant to section 7 Transport (Wales) Act 2006 to support the provision of public service obligations by operators reflecting the services agreed by the public sector to continue to be provided by the operators (including both supported and formerly commercial services) and the parties also agreeing a framework for long term partnership which will continue to cover both supported and commercial bus services into the future.
- E Welsh Government and Transport for Wales have agreed to: (i) consult with bus operators before making policy changes which affect or are impacted by local bus services and give full

consideration to the views expressed, consistent with their duties under the Well-being of Future Generations (Wales) Act 2015; (ii) ensure funding arrangements are clear, communicated and executed in a timely fashion; (iii) recognise and take account, wherever possible in designing policy for bus regulation of the real costs of operating services, bus provision and employee matters; and (iv) ensure requests for information to bus operators are targeted, minimise unnecessary burdens on operators and involve no more work than is required to achieve the relevant purposes.

- F This Agreement is intended to provide a step in ensuring that services and funding are aligned, whilst providing a framework for development of future partnership working between the public sector and bus operators, which can be built upon over the coming years, including to secure co-production in the design and delivery of bus transport services. In particular: (i) Welsh Government and TfW shall engage fully and openly with bus operators in the development of the National Transport Delivery Plan, including policies for the delivery of zero carbon bus fleets and for the development of interventions to improve bus journey times through tackling congestion; and (ii) the Constituent Local Authorities shall take action to enhance highways infrastructure, bus facilities and service information, subject to the availability of funding.
- G The Parties acknowledge that the contribution of the Welsh Government, TfW and local government to delivering quicker, more reliable and predictable services through traffic and congestion reduction and the introduction and improvement of bus priority is crucial to the successful delivery of bus services.
- H As a result this Agreement includes specific requirements in respect of the continued funding and provision of services including specifying the terms of an umbrella partnership arrangement between the Parties, other bus operators and the Lead Authority (on behalf of Constituent Local Authorities in the Region and other Local Authorities affected by the partnership) to support Welsh Government's wider objectives.
- I The Parties acknowledge that this Agreement includes a reconciliation process which shall take into account the costs and revenues from all Local Services provided by the Operator, including Supported Services, Formerly Commercial Services and Commercial Services. For the avoidance of doubt, the assessment of whether the Operator has been over or under compensated and the calculation of any margin due shall be based on the net position on costs and revenues across all the Operator's Local Services.
- J It is acknowledged that this Agreement is not intended to amend the basis of payments of BSSG and Concessionary Travel Scheme which shall continue to be paid in accordance with their terms subject to any future reform of such payments with Welsh Government may undertake.

IT IS AGREED:

1. DEFINITIONS AND INTERPRETATION

In this Agreement:

- 1.1 Unless the context otherwise requires, the following expressions shall have the meanings set out below:

"ADR Notice"	has the meaning given to it in clause 25.4;
"Agreement"	has the meaning given to it in Recital D;

"Alternate Lead Authority"	means each of [Flintshire County Council], [Monmouthshire County Council], [Swansea Council], [Ceredigion County Council], and [Powys County Council] which may be appointed to assist with disputes in accordance with clause 6.7; [Note: delete Lead Authority from this list.]
"BES 1"	has the meaning given to it in Recital B;
"BES 1.5"	has the meaning given to it in Recital B;
"BES 2 Funding"	means funding provided by the Welsh Government to the operators in Wales pursuant to the terms of this Agreement;
"BES Funding Period"	means the period of the BES Previous Funding and the BES 2 Funding;
"BES Previous Funding"	means funding provided by the Welsh Government to operators in Wales pursuant to the Previous BES Funding Arrangements;
"BSSG"	means Bus Services Support Grant awarded to a Lead Authority by Welsh Government to support and maintain the core strategic bus network, improve connectivity and quality, provide certain bus and other local transport services, and develop close and effective partnership working;
"Change in Covid-19 Impact Event"	means any new event or circumstances (or change to event or circumstances) which occurs following the Effective Date which arise as a direct result of the COVID-19 Virus and which adversely impacts the Operator's ability to perform its obligations under this Agreement including but not limited to the introduction of lockdown measures, travel restrictions or amended social distancing measures in the United Kingdom;
"CMA"	means the Competition and Markets Authority of Victoria House, Southampton Row, London WC1B 4AD;
"Commercially Sensitive"	means in relation to a Disclosing Party that the disclosure of such information is either a trade secret or if disclosed would prejudice the commercial interests of that Party, and shall include any Operator Information identified as Commercially Sensitive in Part 4 of Schedule 4;
"Commercial Service"	means a Local Service which a bus operator provides on a commercial basis and not pursuant to any Existing Supported Services Contract or New Supported Services Contract;
"Confidential Information"	means, in relation to a Disclosing Party: <ul style="list-style-type: none"> (a) information of whatever nature concerning the business, assets, liabilities, dealings, transactions, policies or affairs of the Disclosing Party including all trade secrets, financial, marketing and technical information, ideas, concepts, technology, processes,

knowledge and know-how, together with all details of a Disclosing Party's, customers, suppliers, prices, discounts, margins, information relating to research and development, current trading performance and future policy or business strategy and all other information of a like nature; and

- (b) any information which is expressly indicated to be confidential or commercially sensitive or which, due to the nature and circumstances of its disclosure or its content might reasonably be considered to be confidential (whether or not marked as such),

in each case in whatever form or medium (including written, electronic, visual and oral) such information is recorded or kept and whether or not created for the purpose of entering into this Agreement or otherwise, and shall include, for the avoidance of doubt, any Operator Data identified as Confidential Information in Part 4 of Schedule 4;

"Constituent Local Authorities"

means a group of local authorities in Wales who are working together and are represented by the Lead Authority (and **"Constituent Local Authority"** shall be construed accordingly);

"COVID-19"

means the virus identified and named "COVID-19 virus" by the World Health Organisation which was characterised as a pandemic by the World Health Organisation on 11 March 2020;

"Data Protection Laws"

means the EU General Data Protection Regulation 2016/679 of the European Parliament and of the Council ("**GDPR**") and the Data Protection Act 2018, together with the Privacy and Electronic Communication Regulations 2003 and all codes of practice issued by the Information Commissioner;

"Defaulting Party"

means a Party who commits a material breach of its obligations under this Agreement;

"de minimis contracts"

means Local Services contracts entered into pursuant to section 63 of the Transport Act 1985 which have been procured on a direct award basis to secure the provision of such public transport services as are considered appropriate to meet any public transport requirements which would not otherwise be met, pursuant to the exceptions allowed under section 91 Transport Act 1985 by the Service Subsidy Agreements (Tendering) Regulations 1985 as amended;

"Disclosing Party"

means a Party that discloses Confidential Information to one or more Receiving Parties under this Agreement;

"Dispute"	means a dispute or difference arising out of or in connection with this Agreement or any such matter which a Party deems (acting reasonably) to constitute a dispute;
"Economic Contract"	has the meaning given to it in the Welsh Government "Prosperity for All - Economic Action Plan";
"Effective Date"	means the date of this Agreement;
"EIR"	means the Environmental Information Regulations 2004;
"Existing Supported Services"	means any Local Services operated pursuant to the terms of an Existing Supported Services Contract;
"Existing Supported Services Contracts"	means contracts for the provision of Local Services in Wales by the Operator that were entered into before the Effective Date pursuant to: <ul style="list-style-type: none"> a) terms let by or on behalf of the Welsh Government pursuant to section 7 of the Transport (Wales) Act 2000; b) contract terms let by one or more local transport authority pursuant to section 63 of the Transport Act 1985 (including, for the avoidance of doubt, any de minimis contracts); or c) any other contract let by one or more local transport authorities in accordance with sections 89 – 92 of the Transport Act 1985;
"FOIA"	means the Freedom of Information Act 2000;
"Force Majeure Event"	means any event or occurrence (including fire, flood, violent storm, pestilence, explosion, malicious damage, act of terrorism, epidemic, pandemic, any industrial action by the workforce of an affected Party or by the workforce of a critical or key supplier, armed conflict, acts of terrorism, nuclear, biological or chemical warfare, or any other disaster, natural or man-made) which: <ul style="list-style-type: none"> a) without prejudice to the operation of clause 11.6, the affected Party could not reasonably have provided against before entering into this Agreement; b) materially adversely affects the ability of a Party to perform its obligations (in whole or in part) under this Agreement; c) which is outside the reasonable control of an affected Party; d) having arisen, could not reasonably be avoided or overcome by the affected Party;

- e) occurs in the United Kingdom; and
- f) is not attributable to any act or failure to take reasonable preventative action by an affected Party;

"Former Commercial Services"	has the meaning given to it in clause 15.1;
"Funding Review(s)"	means the review carried out in accordance with Schedule 5;
"Good and Efficient Operator"	has the meaning given to it in Section 1 to Schedule 3;
"Gross Cost Contract"	means a contract whereby the procuring authority retains the right to receipt of passenger revenue and therefore carries the financial risk in respect of the level of passenger revenue received in respect of services provided under such contract;
"Historic"	means up to 1 March 2019;
"Insolvent Party"	has the meaning given to it in clause 11.3;
"Intellectual Property Rights"	means patents, rights to inventions, copyright and related rights, trademarks and service marks, business names and domain names, rights in get-up and trade dress, goodwill and the right to sue for passing off or unfair competition, rights in designs, rights in computer software, database rights, rights to use, and protect the confidentiality of, confidential information (including know-how and trade secrets) and all other intellectual property rights, in each case whether registered or unregistered and including all applications and rights to apply for and be granted, renewals or extensions of, and rights to claim priority from, such rights and all similar or equivalent rights or forms of protection which subsist or will subsist now or in the future in any part of the world;
"Lead Authority"	means a local authority in Wales acting as the Lead Regional Transport Authority for one or more of its Constituent Local Authorities;
"Lead Authority Dispute"	means a Dispute which involves the Lead Authority and may therefore be resolved in accordance with clause 25.3;
"Legislation"	means any Act of Parliament or subordinate legislation within the meaning of Section 21(1) of the Interpretation Act 1978, any Welsh law within the meaning given to it in section 1(3) of the Legislation (Wales) Act 2019, any exercise of the Royal Prerogative, and any enforceable EU right within the meaning of Section 2 of the European Communities Act 1972 (as amended), in each case in the United Kingdom;

"Local Service"	has the meaning given to it in the section 2 of the Transport Act 1985 and for the avoidance of doubt, this shall not include: services which are not registrable pursuant to section 6 of the Transport Act 1985, including any services which are provided where a railway service is temporarily interrupted under section 40 Railways Act 2005;
"Net Cost Contract"	means a contract whereby the operator retains all passenger revenue and takes the risk in respect of the level of passenger revenue received in respect of services provided under such contract;
"New Supported Services"	means any Local Service operated pursuant to the terms of a New Supported Services Contract;
"New Supported Services Contract"	means contracts for the provision of Local Services in Wales by the Operator that were entered into after the Effective Date pursuant to: <ul style="list-style-type: none"> a) terms let by or on behalf of the Welsh Government pursuant to section 7 of the Transport (Wales) Act 2000; b) contract terms let by one or more local transport authority pursuant to section 63 of the Transport Act 1985 (including, for the avoidance of doubt, any de minimis contracts); or c) any other contract let by one or more local transport authorities in accordance with sections 89 – 92 of the Transport Act 1985;
"New Supported Services Contract Tendering Assumptions"	has the meaning given to it in clause 17.3;
"Operator Data"	means Operator data required to be provided under this Agreement which are confidential or commercially sensitive to the Operator as identified in Part 4 of Schedule 4;
"Operator Companies"	Group means the Operator and any subsidiary, holding company or subsidiary of any holding company of the Operator or any other company or structure established by the owners of the Operator and "Operator Group Company" shall be construed accordingly;
"Part 1 Competition Test"	means the test for making and varying quality partnership schemes, making and varying ticketing schemes, and inviting and accepting tenders under section 89 or 91 of the Transport Act 1985 (subsidised services) as set out in Schedule 10, Part 1 to the Transport Act 2000 as modified;

"Part 2 Competition Test"	means the test for certain agreements, decisions and practices as set out in Schedule 10, Part 2 to the Transport Act 2000 as modified;
"Permitted Use"	means the use of data for any purpose specified in Part 3 of Schedule 4;
"Personal Data Disclosing Party"	has the meaning given to it in clause 22.3;
"Personal Data Receiving Party"	has the meaning given to it in clause 22.3;
"Previous BES Funding Arrangements"	has the meaning given to is in Recital B;
"Priorities"	has the meaning given to it in clause 6.2;
"Procurement Programme"	has the meaning given to it in clause 17.2;
"Public Sector Parties"	means Welsh Government, TFW and each Lead Authority acting for its Constituent Local Authorities and "Public Sector Party" shall be construed accordingly;
"Quality Partnership Schemes" or "QPS"	means a quality partnership scheme as specified in section 114(1) Transport Act 2000;
"Receiving Party"	means a Party which receives Confidential Information from a Disclosing Party;
"Reconciliation Payment"	has the meaning given to it in clause 9.5;
"Reference Network"	means: <ul style="list-style-type: none"> a) the initial reference network in accordance with clause 8.1; and b) the developed reference network, developed in accordance with the provisions of clauses 8.2 to 8.6 as it may be varied from time to time;
"Region"	means the geographical area for which the Lead Authority and its Constituent Local Authorities are responsible;
"Register of Variations"	means a register for each Region, specific to the Operator, detailing each service contract, the agreed variation to the specific service, which has been reviewed and signed by the relevant Constituent Local Authority, the form appended at Schedule 7;
"Regulation 1370/2007"	means Regulation (EC) No 1370/2007 of the European Parliament and of the Council of 23 October 2007 on public passenger transport services by rail and by road as amended,

including, but not limited to, by the Regulation (EC) No 1370/2007 (Public Service Obligations in Transport) (Amendment) (EU Exit) Regulations 2020;

"Request for Information"	shall have the meaning set out in the FOIA or any apparent request for information under the FOIA;
"Service Failure Points" or "SFPs"	has the meaning given to it in Part 4 of Schedule 3;
"Services"	has the meaning given to it in clause 2.1;
"Service Payment"	has the meaning given to it in clause 9.1;
"Service Specification"	means the specification to which the Operator agrees to provide Local Services as determined in accordance with clause 6, including but not limited to, compliance with the requirements of Schedule 1;
"Service Standards"	means the service standards which will apply to different classifications of routes across Wales, developed in accordance with clause 8.6;
"State Aid and Procurement Constraints"	has the meaning given to it in clause 19.2;
"Subsidised Network"	has the meaning given to it in clause 8.3;
"Term"	has the meaning given to it in clause 3.1;
"Umbrella Partnership Agreement"	means the framework voluntary partnership agreement agreed in accordance with clause 5;
"VPA"	means a voluntary partnership agreement as described in section 46 of the Local Transport Act 2008, amending section 153(2) of the Transport Act 2000;
"Wales Transport Strategy"	means the draft strategy for the future of transport in Wales, setting out Welsh Government's ambitions for the next twenty (20) years and their priorities for the next five (5) years in the form of the consultation document published here: https://gov.wales/llwybr-newydd and developed during the Term;
"Welsh Bus Open Data Agreement"	means the agreement to be entered into between (1) TfW and (2) the Operator in relation to the Operator providing certain data to TfW which will enable TfW to build a consistent data set for all services in Wales to improve services for passengers; and
"Working Days"	means any day of the week other than a Saturday, Sunday or Bank Holiday.

- 1.2 the Schedule(s) form part of this Agreement and will have the same force and effect as if set out in the body of this Agreement and any reference to this Agreement shall include the Schedule(s);
- 1.3 references to clauses or paragraphs appearing in the main body of this Agreement are, except where expressly stated to the contrary, references to clauses and paragraphs of this Agreement;
- 1.4 references to any part or paragraph appearing within a Schedule are, except where expressly stated to the contrary, references to such part or paragraph of that Schedule;
- 1.5 references to this Agreement are references to this Agreement as varied, assigned and/or novated in accordance with the provisions of this Agreement from time to time;
- 1.6 references to any other agreement or document are to such agreement or document as varied, assigned or novated from time to time; and
- 1.7 any reference to any Legislation will include any subordinate legislation made under it and will be construed as a reference to such Legislation as modified, amended, extended, consolidated, re-enacted and/or replaced and in force from time to time.

2. SCOPE OF AGREEMENT

- 2.1 This Agreement shall apply in respect of all Local Services provided by the Operator in the Region, including:
 - 2.1.1 Existing Supported Services; and
 - 2.1.2 Former Commercial Services;
 - 2.1.3 Commercial Services; and
 - 2.1.4 New Supported Services,(together the "**Services**").
- 2.2 Where and to the extent any Existing Supported Services are provided by the Operator pursuant to an Existing Supported Services Contract which is a Gross Cost Contract, clause 12 shall apply.
- 2.3 Where and to the extent any Existing Supported Services are provided by the Operator pursuant to an Existing Supported Services Contract which is a Net Cost Contract, clause 13 shall apply.
- 2.4 Where and to the extent any Local Service provided by the Operator is a Former Commercial Service the provisions of clause 15 shall apply in respect of Former Commercial Services.
- 2.5 Where and to the extent any Local Service provided by the Operator is a Commercial Service, clause 16 shall apply to the Operator in respect of the provision of those services.
- 2.6 Where and to the extent any Local Service provided by the Operator is provided pursuant to a New Supported Services Contract let by a Lead Authority or one of its Constituent Local Authorities after the date of this Agreement the provisions of clause 17 shall apply.
- 2.7 Where any provision of this Agreement is specified as being carried out by one Public Sector Party pursuant to this Agreement, the Public Sector Parties may agree that a representative of

another Public Sector shall be able to exercise such rights or may be required to carry out such function or obligation, provided that prior to such exercise, the Public Sector Parties shall jointly notify the Operator of such change of responsibility, and the party originally subject to such obligation shall notify the Operator of the basis upon which the new Public Sector Party is entitled to exercise the relevant powers. To the extent that this clause relates to the discharge of a statutory duty, the performance of such duty shall not be carried out by another Public Sector Party pursuant to this clause 2.7, save to the extent expressly agreed by such Public Sector Parties or in the event where TfW is performing such duties on behalf of the Welsh Government.

- 2.8 It is acknowledged that the Operator and Operator Group Companies may choose to change the way that they provide Local Services. Notwithstanding this, it is acknowledged by the Operator that this Agreement is entered into in respect of all Local Services provided by the Operator in the Region, and the Operator shall procure that, where there is any change in the operation of such services, that any alternative Operator Group Company providing such Local Services shall enter into an agreement on equivalent terms with the Public Sector Parties, and where and to the extent that they do not, or where any other action is taken by the Operator or any Operator Group Company to seek to provide services which are the same or similar to Local Services provided by the Operator in the Region outside the terms of this Agreement, the Operator shall indemnify the Public Sector Parties against all costs, losses, expenses and claims arising from the Local Services or services similar to the Local Services (including Commercial Services) being provided by the Operator or an Operator Group Company in a manner not subject to the provisions of this Agreement or an agreement on equivalent terms.

3. TERM

- 3.1 This Agreement shall commence on the Effective Date and shall continue until 31 July 2022 (being the date falling two (2) years after the start date of BES 1.5), unless terminated earlier in accordance with the terms of this Agreement ("**Term**").

4. WELSH GOVERNMENT REQUIREMENTS

- 4.1 As a condition of receipt of BES 2 Funding, the Operator shall comply with Welsh Government's minimum funding requirements as specified in Schedule 1.
- 4.2 Where the Operator is in material breach of any condition contained in Schedule 1 and the Operator fails to remedy such material breach (such remedy to include taking all reasonable steps to ensure that such breach is not repeated) within ten (10) Working Days of notification (or such other period of time as is reasonable given the nature of the breach and the steps required to remedy such breach), then the Operator shall pay compensation to the Lead Authority, pursuant to the process and calculated in accordance with Schedule 3.
- 4.3 The Operator shall maintain adequate insurances to cover against the risks which may be expected to arise in connection with the delivery of their obligations under this Agreement, including, but not limited to, insuring all property required to perform such obligations. The Operator shall provide the Lead Authority with proof of such insurances promptly upon request.

5. PARTNERSHIP

- 5.1 The Operator shall use reasonable endeavours to agree the terms of an Umbrella Partnership Agreement, within three (3) months from the Effective Date and in the form of the draft agreement included at Section 1 of Schedule 1 with:

- 5.1.1 the Lead Authority (on behalf of Constituent Local Authorities in the Region and other Local Authorities affected by the partnership);
 - 5.1.2 TfW;
 - 5.1.3 Welsh Government; and
 - 5.1.4 other bus operators in the Region.
- 5.2 The Lead Authority, Welsh Government and TfW shall use reasonable endeavours to agree the terms of the Umbrella Partnership Agreement with the Operator and other bus operators in the Region.
- 5.3 The Parties acknowledge that that Umbrella Partnership Agreement shall provide a framework for development of detailed partnerships in the Region including, where appropriate, VPAs and QPS, and shall include as a minimum terms which:
- 5.3.1 establish a partnership board which shall govern the partnership, set strategy and objectives of the partnership, monitor and report on the performance of the partnership and resolve disputes;
 - 5.3.2 define the parties' obligations in respect of the continued delivery of the Wales Transport Strategy which may be in the form of transport plans which set out implementation dates, or processes to agree such plans, including, but not limited to those matters specified in Schedule 2;
 - 5.3.3 define obligations with respect to the Reference Network in accordance with clause 8;
 - 5.3.4 establish key performance indicators;
 - 5.3.5 invest in provision of Local Services;
 - 5.3.6 confirm review processes for the partnership using annual reviews and/or change procedures;
 - 5.3.7 rectify a breach of the terms of the Umbrella Partnership Agreement; and
 - 5.3.8 terminate the Umbrella Partnership Agreement.

6. SERVICE SPECIFICATION

- 6.1 From the Effective Date, the Operator shall operate its Local Services as it did under the terms of the BES 1.5, unless agreed otherwise with the Lead Authority prior to the Effective Date.
- 6.2 The Operator shall consult and agree with the Lead Authority and each Constituent Local Authority in whose area a Local Service operates by the Effective Date or by no later than thirty (30) days of the Effective Date, the specification of the services (including routes, frequencies and hours of operation) that the Operator shall provide. In determining the specification of the services the Parties shall have regard to:
- 6.2.1 supporting learners' journeys to school or college on registered local bus services;
 - 6.2.2 increasing frequencies where demand exceeds capacity;

- 6.2.3 improving accessibility to jobs and services across our regions and communities;
- 6.2.4 supporting economic recovery; and
- 6.2.5 ensuring social inclusion,

(together the "**Priorities**"),

provided that the services shall be affordable within the BES 2 Funding allocated to the Operator in accordance with the terms of this Agreement.

- 6.3 The agreed Service Specification will be recorded in the form appended at Schedule 6 and shall be updated with any changes, agreed from time to time and subject to being deliverable within the BES 2 Funding provided to the Operator pursuant to the terms of this Agreement.
- 6.4 The Operator shall act in good faith to discuss and agree with the Lead Authority and the relevant Constituent Local Authorities any changes in the Local Services required at regular intervals as agreed by the Parties, to ensure that the Local Services continue to meet local needs.
- 6.5 The Operator shall take all reasonable steps to respond and comply promptly with reasonable requests from the Lead Authority to amend the Local Services operated including:
 - 6.5.1 the routes used by those services;
 - 6.5.2 the hours of operation;
 - 6.5.3 the vehicles used or levels of provision; and
 - 6.5.4 the timetables of such services.
- 6.6 If, in exceptional circumstances, the Operator cannot reach agreement with the Lead Authority and any Constituent Local Authority on the Local Services to be operated in accordance with clause 6.4, then the Operator shall seek to agree the reasonable level of services to be provided with the Lead Authority who shall act reasonably to determine an appropriate service requirement in the context of the BES 2 Funding available and the requirements of the Lead Authority and the relevant Constituent Local Authority, and where such agreement is reached, these service requirements shall apply.
- 6.7 Where following discussion with the Lead Authority in accordance with clause 6.6, agreement can still not be reached with the Operator then either party may refer the matter as a Dispute, save that where the Lead Authority has a reasonable belief that the Operator has not engaged in good faith with any Constituent Local Authority covered by their operations and this forms part of the Dispute then such Dispute shall be referred as a Lead Authority Dispute in accordance with clause 25.3.

7. DATA PROVISION

- 7.1 The Operator shall provide:
 - 7.1.1 the data specific in Section 1 of Part 4 of Schedule 3 in accordance with Part 3 of Schedule 3;
 - 7.1.2 the data specified in Part 1 of Schedule 4, in accordance with Part 3 of Schedule 3; and

- 7.1.3 the data specified in Part 2 of Schedule 4, in accordance with Part 3 of Schedule 3.
- 7.2 The data provided pursuant to this Agreement (including, but not limited to that provided pursuant to clause 7.1) may be used by the Welsh Government, TfW, the Lead Authority and Constituent Local Authorities in the Region solely for the Permitted Uses specified in Part 3 (Permitted Uses) of Schedule 4. Where such data is identified as Confidential or Commercially Sensitive as specified in Part 4 of Schedule 4, the relevant Public Sector Parties shall manage such data as Confidential Information in accordance with clause 21 and clause 23 and Commercially Sensitive in accordance with clause 23.
- 7.3 Where any Public Sector Party wishes to use any data provided by the Operator pursuant to this Agreement for any use which is not a Permitted Use they shall only do so having obtained the consent of the Operator, such consent not to be unreasonably withheld.
- 7.4 Where any data is identified as being Commercially Sensitive pursuant to Part 4 of Schedule 4 then each Public Sector Party shall ensure that, even where such data is being utilised in accordance with the Permitted Use that such data is only disclosed in accordance with clauses 21 to 23, and that where the output from the use of such data is disclosed in any manner which could be accessed by any other operator or prospective operator of Local Services, that such data or outputs are aggregated or presented in such a way that no Commercially Sensitive information is published (for example, where information in respect of crowding on buses is presented through using a traffic light system).
- 7.5 The Parties acknowledge and agree that the data provided pursuant to this clause 7 shall not be used by any Party for:
- 7.5.1 the purposes of monitoring and/or reporting to the Traffic Commissioner or the DVSA in respect of the Operator's service performance in respect of reliability and timekeeping for any local services operated by that Operator; or
- 7.5.2 any purpose relating to the potential introduction of a Quality Contract Scheme pursuant to the Transport Act 2000 by any Local Authority or the introduction by any Local Authority of any similar form of franchising arrangement under subsequent legislation,
- without the Operator's prior written consent.
- 7.6 Where any Public Sector Party analyses Operator Data for a Permitted Use with the intention to use that analysis for policy or decision making processes which may materially affect the Operator, such Public Sector Party shall use reasonable endeavours to engage with the Operator prior to use, to allow the Operator to inform such analysis. The Operator acknowledges that compliance with this obligation may not always be practicable, and in particular that a Public Sector Party shall not be obliged to comply with this obligation to the extent that it would breach clause 7.4.
- 7.7 The Operator shall keep and maintain full and accurate records and accounts on everything to do with this Agreement throughout and for seven (7) years after the date of expiry or termination of this Agreement.
- 7.8 Where a Public Sector Party is required to audit any information provided by the Operator pursuant to this Agreement, including where Welsh Government has reasonable grounds to believe that any information provided is materially incorrect, then they may appoint an auditor. The Operator shall allow such appointed auditor access to their premises, upon reasonable notice, to verify all accounts and records of everything to do with this Agreement (which is

relevant to the issue identified) and provide copies for the audit upon request, subject to clause 21.

- 7.9 The Operator shall provide information to the auditor and reasonable co-operation at their request.
- 7.10 Where any auditor identifies that any information provided by the Operator to any Public Sector Party is materially false or incomplete the relevant Public Sector Party shall be entitled to assess the impact of such false or incomplete information and where this has led to an under-payment to any Public Sector Party or over-payment from any Public Sector Party of the Service Payment, such Party shall be entitled to recover the difference between the amount originally calculated and the amount calculated following correction of the information found to be false or incomplete, and such amount shall be immediately payable by the Operator to such Public Sector Party.
- 7.11 The Operator agrees to use all reasonable endeavours to enter into the Welsh Bus Open Data Agreement within three (3) months of signing this Agreement, and shall, in any case, enter into such agreement within six (6) months of signing this Agreement. In the event of a conflict between the terms of the Welsh Bus Open Data Agreement and this Agreement, the Parties agree that this Agreement shall take priority during the Term of this Agreement and upon termination or expiry of this Agreement, the Welsh Bus Open Data Agreement shall take priority.
- 7.12 The Parties acknowledge that Tfw use third party suppliers to extract/receive and process data and that clauses 21 and 22 shall apply to the use and processing of such data by such third parties.

8. REFERENCE NETWORK

- 8.1 The Parties agree that the initial Reference Network reflects the routes, frequencies and hours of operation of local bus services in Wales prior to COVID-19, specifically as at 29 February 2020 modified by:
- 8.1.1 any key seasonal variations as demonstrated in the preceding year e.g. a summer tourist timetable; and
- 8.1.2 any changes to services implemented by agreement with a Local Authority or the Lead Authority prior to the Effective Date.
- 8.2 The Parties agree that for the purposes of continued improvement in the provision of local bus services in Wales, it will be necessary to develop a revised Reference Network which sets out the target requirements for routes and services to be provided across Wales. The Reference Network shall be developed in accordance with this Agreement, including the provision of services in accordance with clauses 12 to 17 below, as well as any changes to services agreed pursuant to Schedule 1. The Parties agree that the Reference Network shall be developed in respect of each Region in line with the local and regional rankings of the Priorities and in support of a coherent Wales wide Reference Network.
- 8.3 The Parties, together with other operators in the Region, shall work together to develop a revised Reference Network by 30 June 2021. This network will supersede the initial Reference Network and reflect Regional priorities. As part of developing the revised Reference Network, historical and current passenger demand data will be used to objectively identify the elements of the Reference Network which will require long term Government support. These elements of the Reference Network will be referred to as the "**Subsidised Network**".

- 8.4 The development of the Reference Network shall include:
- 8.4.1 use of data provided by all parties with an interest in the provision of bus services within the Region, including operators, Lead Authorities, Local Authorities, TfW and Welsh Government;
 - 8.4.2 consideration of regional strategic Priorities for the provision of Local Services;
 - 8.4.3 examination of existing routes;
 - 8.4.4 exploration of options for new routes;
 - 8.4.5 the viability and affordability of the proposed routes; and
 - 8.4.6 consideration of investment or other measures that may be required to support any revised Reference Network.
- 8.5 The Lead Authority shall manage compliance with the Reference Network in accordance with the requirements set out in Schedule 1.
- 8.6 As part of the development of the Reference Network, the Operator shall use all reasonable endeavours to agree a set of Service Standards pursuant to Schedule 1 with the Lead Authority and TfW which will apply to different classifications of routes across Wales. The Operator, the Lead Authority and TfW shall use all reasonable endeavours to complete this classification by 30 June 2021.

9. PAYMENTS AND RECONCILIATION PROCESSES

- 9.1 The Lead Authority shall pay the Operator a service payment calculated in accordance with Part 2 of Schedule 3 ("**Service Payment**"), in relation to the Services provided pursuant to and in accordance with this Agreement. If the Operator disputes the amount of the Service Payment then such dispute shall be resolved in accordance with clause 25.
- 9.2 For the avoidance of doubt, the Operator shall not be entitled to recover more than once in respect of the same amount, including that the Operator shall not be entitled to recover any amount payable pursuant to the Previous BES Funding Arrangements pursuant to this Agreement.
- 9.3 In the event that the Operator is successful in obtaining any other governmental support or support from any Lead Authority or one of its Constituent Local Authorities or other such body that is offered in relation to the impact of and/or recovery from the impacts of COVID-19, this shall be taken into account in relation to the relevant Service Payment such that the Operator does not benefit from double recovery or double counting.
- 9.4 The Operator shall comply with the reconciliation process detailed in Part 3 of Schedule 3. The Parties acknowledge that Schedule 3 assesses the basis on which the Operator is paid, and includes provisions to ensure that such payments, following reconciliation, do not lead to over-compensation or illegal state aid. Notwithstanding any other remedies that the Lead Authority, TfW or Welsh Government may have pursuant to this Agreement or otherwise for provision by the Operator of false or misleading information, it shall be a material breach of this Agreement for the Operator to fail to accurately provide the information specified in Schedule 3. For the avoidance of doubt, it will be necessary to provide information in respect of all Local Services provided by the Operator, including any Commercial Services, to ensure transparency of costs and revenues and to ensure that the calculation of the Assumed Margin pursuant to Schedule 3

shall take into account the costs and revenues from all Local Services provided by an Operator (including Former Commercial Services and Commercial Services).

- 9.5 Where following any reconciliation process carried out pursuant to Part 3 of Schedule 3, the Lead Authority identifies that an overpayment or an underpayment has been made, the Lead Authority shall be entitled to require either clawback of such amount or pay such amount ("**Reconciliation Payment**"), calculated in accordance with Part 3 of Schedule 3. The Lead Authority shall provide the Operator with detailed calculations confirming the Reconciliation Payment to be returned to the Lead Authority or paid to the Operator.
- 9.6 The Parties acknowledge and agree that TfW, working with the Lead Authority, may carry out Funding Reviews on behalf of Welsh Government in accordance with the provisions of Schedule 5 and the Parties shall agree, acting reasonably, such amendments to this Agreement, as may be reasonably required to reflect the outcomes of each Funding Review.

10. EXIT FROM BES 2

- 10.1 The Parties agree and acknowledge that by no later than 1 August 2022, it is all Parties' intention that all of the Operator's Local Services which operate in Wales shall either be:

10.1.1 operated as a Commercial Service; or

10.1.2 operated pursuant to a New Supported Services Contract or the original terms and conditions of an Existing Supported Services Contract (including in each case any such contract which is let as a *de minimis* contract).

- 10.2 Where all Local Services operated by the Operator in Wales are operated in accordance with clause 10.1 then the Parties acknowledge that:

10.2.1 no further payments shall be made pursuant to this Agreement; and

10.2.2 provided that any Umbrella Partnership Agreement and any associated partnership arrangements shall not be terminated as a result of the termination of this Agreement,

any Party shall otherwise be entitled to terminate this Agreement by agreement with the other Parties (all acting reasonably).

11. TERMINATION

- 11.1 This Agreement, or a Party's participation in this Agreement, may be terminated in accordance with the provisions of this clause 11.

Defaulting Party Material Breach

- 11.2 In the event of a material or persistent breach of this Agreement by a Defaulting Party, the non-Defaulting Party may give four (4) weeks' written notice of their intention to terminate this Agreement, setting out in sufficient detail the acts or omission of the relevant Defaulting Party giving rise to such breach or breaches. If the Defaulting Party does not, to the reasonable satisfaction of the non-Defaulting Party, remedy the breach or breaches and the consequences of such breach within such notice period, the non-Defaulting Party may terminate this Agreement. Where, pursuant to Part 4 of Schedule 3 Service Failure Points have been allocated for the same trigger in three (3) consecutive months this shall be deemed to be a material breach which the Operator has been unable to remedy.

Insolvency

- 11.3 Any non-Defaulting Party may by written notice terminate its participation in this Agreement where another Party ("**Insolvent Party**"):
- 11.3.1 passes a resolution for its winding up or summons a meeting to pass any such resolution (other than for the purpose of and followed by a solvent reconstruction or amalgamation);
 - 11.3.2 has a petition for a winding-up order presented against it (other than for the purpose of and followed by a solvent reconstruction or amalgamation);
 - 11.3.3 has an application made to court, or an order made, for the appointment of an administrator or any step is taken to appoint an administrator in respect of the Insolvent Party;
 - 11.3.4 has a receiver, administrative receiver, receiver and manager or similar officer appointed by any person of all or any part of the Insolvent Party's property, assets or undertaking;
 - 11.3.5 makes a proposal for a voluntary arrangement as defined in Section 1 of the Insolvency Act 1986;
 - 11.3.6 enters into any other arrangement with its creditors or any of them;
 - 11.3.7 takes or suffers any other action in consequence of debt including, without limitation, giving notice to its creditors or any of them that it has suspended or is about to suspend payment; or
 - 11.3.8 has a proposal or threat to do any of the above acts or things made; or an event analogous to the aforesaid occurs in whatever jurisdiction.

Continuing Force Majeure

- 11.4 No Party shall be liable to any other Party for any delay in, or failure to perform its obligations under this Agreement arising (in whole or in part) from any Force Majeure Event, provided that the affected Party shall:
- 11.4.1 as soon as reasonably practicable, send to the other Parties a written notice setting out the circumstances of the event and its anticipated effect; and
 - 11.4.2 use all reasonable endeavours to minimise the effect of any such circumstances.
- 11.5 If the affected Party's ability to perform its obligations under this Agreement is materially adversely affected (in whole or in part) due to a Force Majeure Event continuing for a period of six (6) months or more, any Party may terminate the affected Party's participation in this Agreement with immediate effect by serving written notice to the other Parties, provided that no such notice shall be served until the Parties have met in good faith to discuss and seek to agree whether this Agreement should continue in modified form (agreement to such not to be unreasonably withheld).
- 11.6 Notwithstanding any other provision under this Agreement, the Parties agree that they were aware of COVID-19 and that the existence of COVID-19 in itself shall not constitute a Force Majeure event save that a Change in COVID-19 Impact Event may be deemed to be a Force

Majeure Event provided it satisfies the criteria set out in sub-paragraphs (b) to (f) (exclusive) of the definition of Force Majeure.

Termination by agreement of the Parties

- 11.7 This Agreement may be terminated in respect of all Parties or in respect of any one party at any time with immediate effect by written consent of all Parties that it be so terminated.
- 11.8 This Agreement shall be terminated in respect of any Party that disposes of its business in accordance with clause 28.2.
- 11.9 In the event that the Operator either: (i) changes the way that they provide Local Services and does not comply with clause 2.8; or (ii) disposes of its business and does not comply with clause 28.2, the Operator acknowledges and agrees that such breach shall be dealt with in accordance with clause 11.2 and the non-Defaulting Party is entitled to terminate this Agreement.

Exit from BES 2

- 11.10 This Agreement may be terminated pursuant to clause 10.2.

Funding Reviews

- 11.11 This Agreement may be terminated on notice provided by Welsh Government to the Operator, in accordance with paragraph 1.3.3 of Schedule 5 following a Funding Review.

Operator withdrawal

- 11.12 This Agreement may be terminated on no less than fifty six (56) days' notice (or such other period of notice as the Traffic Commissioner may require in respect of de-registration of Local Services at the date the notice is given) from the Operator to the other Parties, in the event that the Operator intends to withdraw from the Welsh bus market, such termination to occur on the date of withdrawal from the Welsh bus market.
- 11.13 In the event where the Operator intends to withdraw from the Welsh bus market and terminates this Agreement in accordance with clause 11.12, the Operator shall provide Welsh Government with a reasonable opportunity to purchase any assets of the business which it intends to dispose of, on fair terms.

Effect of Termination

- 11.14 The termination of this Agreement for any reason:
 - 11.14.1 shall be without prejudice to any rights or obligations which shall have accrued or become due prior to the date of termination, including, for the avoidance of doubt, any payments to be made to the operator pursuant to Part 3 of Schedule 3;
 - 11.14.2 shall not prejudice the rights or remedies which any Party may have in respect of any breach of the terms of this Agreement prior to the date of termination; and
 - 11.14.3 shall not impact upon any clawback of BES 2 Funding which is to be made (including any clawback of BES 2 Funding still to be calculated) in accordance with Schedule 3.

12. EXISTING SUPPORTED SERVICES: GROSS COST

12.1 The Parties acknowledge that the Operator operates Existing Supported Services on the date of this Agreement which are contracted in whole, or in part, pursuant to Existing Supported Services Contracts.

12.2 Where an Existing Supported Services Contract is let as a Gross Cost Contract:

12.2.1 the Operator acknowledges that the relevant Constituent Local Authority (or Welsh Government where the Existing Supported Services Contract is let pursuant to section 7 Transport (Wales) Act 2006) remains at risk for passenger revenue, and that any payments made to the Operator in respect of such Local Services pursuant to this Agreement shall relate solely to additional costs incurred by the Operator in providing services in accordance with the terms of such Gross Cost Contract, as a result of the impact of COVID-19 (and related measures) on the operation of that Existing Supported Services;

12.2.2 the Operator (and the Lead Authority on behalf of the relevant Constituent Local Authority) agree that each Existing Supported Services Contract shall be varied to:

12.2.2.1 allow such additional payments to be made by the Lead Authority on behalf of the Constituent Local Authority to the Operator in accordance with the terms of this Agreement; and

12.2.2.2 revise the services provided in agreement with the Constituent Local Authority and the Lead Authority and align payment with the revised services.

It is acknowledged that the variation in such payments shall be limited to those which are required to deal with the impact of COVID-19, and that the modifications are not substantial within the meaning of Regulation 88 (1)(f) Utilities Contracts Regulations 2016 or Regulation 72(1)(f) Public Contract Regulations 2015, as the case may be;

12.2.3 the Operator agrees that more than one amendment may be made pursuant to clause 12.2.2, during the term of this Agreement, provided that those changes shall be made solely for the purposes of reflecting required changes to local bus services to reflect the impact of COVID-19, and that such changes shall not change the economic balance of the contract in favour of the bus operator nor alter the overall nature of the Existing Supported Services Contract;

12.2.4 the Operator and the Lead Authority acknowledge that the payments made pursuant to this Agreement in respect of such Gross Cost Contracts are made pursuant to a valid variation to the Existing Supported Services Contracts between the Constituent Local Authority and the Operator. The Parties agree to execute such other documents, including to update the Register of Variations at Schedule 7, as may be required to effect such variation, and the Lead Authority undertakes to obtain any variation documents executed by the Constituent Local Authority as may be required to effect such variation; and

12.2.5 on a continuing basis, the Lead Authority may carry out a further review of each Existing Supported Services Contract to assess whether any further variation is needed or determinate whether the service remains necessary to be supported in accordance with the review process under clause 6.4.

13. EXISTING SUPPORTED SERVICES: NET COST

13.1 The Parties acknowledge that the Operator operates Existing Supported Services on the date of this Agreement which are contracted in whole, or in part, pursuant to Existing Supported Services Contracts.

13.2 Where such Existing Supported Services Contract is a Net Cost Contract:

13.2.1 the Parties acknowledge that the Operator is at risk for passenger revenue under the terms of the Net Cost Contract with the relevant Lead Authority or one of its Constituent Local Authorities (or Welsh Government where the Existing Supported Services Contract is let pursuant to section 7 Transport (Wales) Act 2006), and that any payments made to the Operator in respect of such Local Services pursuant to this Agreement shall relate solely to:

13.2.1.1 additional costs incurred by the Operator in providing services in accordance with the terms of such Net Cost Contract, as a result of the impact of COVID-19 (and related measures) on the operation of that Existing Supported Services; and

13.2.1.2 the impact on passenger revenue beyond that which was foreseeable by the Operator and/or the Lead Authority or one of its Constituent Local Authorities at the time that such Existing Supported Services Contract was let,

13.2.2 the Operator (and the Lead Authority on behalf of the relevant Constituent Local Authority) agree that each Existing Supported Services Contract shall be varied to:

13.2.2.1 allow such additional payments to be made by the Lead Authority on behalf of the Constituent Local Authority to the Operator in accordance with the terms of this Agreement; and

13.2.2.2 revise the services provided in agreement with the Constituent Local Authority and the Lead Authority.

It is acknowledged that the variation in such payments shall be limited to those which are required to deal with the impact of COVID-19, and that the modifications in respect of any changes to service provision are not substantial within the meaning of Regulation 88 (1)(f) Utilities Contracts Regulations 2016 or Regulation 72(1)(f) Public Contract Regulations 2015, as the case may be, and that the payments in respect of loss of passenger revenue are made due to the immediate and continuing risk of disruption of passenger services as a result of the loss of that passenger revenue,

13.2.3 the Operator agrees that more than one amendment may be made pursuant to clause 13.2.2.2, during the term of this Agreement, provided that those changes shall be made solely for the purposes of reflecting required changes to local bus services to reflect the impact of COVID-19, and that such changes shall not change the economic balance of the contract in favour of the operator nor alter the overall nature of the Existing Supported Services Contract;

13.2.4 the Operator agrees that, where payments made relate to the impact of COVID-19 on passenger numbers, the extent to which those payments relate to costs which would have been funded from passenger revenue, save for the effect of COVID-

19, that the Lead Authority shall be entitled to limit the payments made in respect of such costs for the period that the risk associated with passenger revenue loss is materially greater than that which was reasonably foreseeable at the date of the relevant agreement;

13.2.5 payments made by the Lead Authority to the Operator pursuant to this Agreement in respect of Existing Supported Services pursuant to a Net Cost Contract shall be only made for the period, and to the extent that, the provision of services under the relevant Net Cost Contract are affected by COVID-19;

13.2.6 the Operator and the Lead Authority acknowledge that the payments made pursuant to this Agreement in respect of such Net Cost Contracts are made pursuant to a valid variation to the Supported Services Existing Contract between the relevant Constituent Local Authority and the Operator. The Parties agree to execute such other documents, including to update the Register of Variations at Schedule 7, as may be required to effect such variation, and the Lead Authority undertakes to obtain any variation documents executed by the Constituent Local Authority as may be required to effect such variation; and

13.2.7 on a continuing basis, the Lead Authority may carry out a further review of each Existing Supported Services Contract to assess whether any further variation is needed or determinate whether the service remains necessary to be supported in accordance with the review process under clause 6.4.

14. REVERTING TO ORIGINAL CONTRACT TERMS FOR EXISTING SUPPORTED SERVICES

14.1 The Parties acknowledge that any Existing Supported Services Contract varied in accordance with clause 12 and 13, shall revert to the terms specified immediately prior to such variation (subject to any other variation to such contract agreed by the Parties to that contract) when all or some of the following criteria are achieved (in each case as agreed with the relevant Local Authority, acting reasonably):

14.1.1 the revenue in respect of that service returning to pre-COVID levels;

14.1.2 the service operating to a specification materially the same as that pre-COVID, subject to any other variation of such contract; and

14.1.3 the Operator choosing to return to the terms of the original Existing Supported Services Contract.

15. SUPPORT FOR FORMER COMMERCIAL SERVICES

15.1 The Parties acknowledge that the Operator has historically operated Commercial Services, but due to the effects of COVID-19, those Commercial Services were no longer commercially viable and support for the continuation of the services was required from Welsh Government. Such support was received through BES Funding provided pursuant to the Previous BES Funding Arrangements. The Parties further acknowledge that the Previous BES Funding Arrangements were implemented on the basis of payments being made under the following powers:

15.1.1 use of grant aid under section 154 Transport Act 2000; or

15.1.2 payments made pursuant to section 7 of the Transport (Wales) Act 2006,

("Former Commercial Services").

- 15.2 The Operator acknowledges that in the absence of Service Payments made pursuant to this Agreement the Operator would not be able to continue to operate the relevant Former Commercial Service or would not be able to operate the Former Commercial Services to the Service Standards.
- 15.3 The Lead Authority acknowledges that it would not have funded such Former Commercial Services to the Service Standards unless provided with financial support by Welsh Government.
- 15.4 The Lead Authority agrees to support the Former Commercial Services pursuant to the terms of this Agreement on the basis that the operation of the Former Commercial Service is required to meet public service obligations, with support being provided for provision of such public service obligations through the payment of Service Payments on behalf of Welsh Government in accordance with Schedule 3 (pursuant to section 7 Transport (Wales) Act 2006), provided that the Operator in operating the Former Commercial Services, shall at all times comply with the prevailing Service Specification.
- 15.5 The Parties acknowledge that the reconciliation process at Part 3 of Schedule 3 shall take into account the costs and revenues from all Local Services provided by the Operator, including Supported Services, Formerly Commercial Services and Commercial Services. For the avoidance of doubt, the assessment of whether the Operator has been over or under compensated and the calculation of any margin due shall be based on the net position on costs and revenues across all the Operator's Local Services.

16. COMMERCIAL SERVICES

- 16.1 Where the Operator registers a Commercial Service which does not comply with the applicable Service Standards, then save where the specification of such Commercial Service has been agreed in accordance with clause 16.2.2, the Operator acknowledges and agrees that Welsh Government or any Local Authority in the area in which such service is operated may determine that notwithstanding the operation of the Commercial Service, that the service in question is not being provided to the applicable Service Standard required, in accordance with section 7(4) Transport (Wales) Act 2006 or section 63(5) Transport Act 1985 and that Welsh Government or the relevant Local Authority may determine that a service that meets the applicable Service Standard may be let in accordance with clause 17 (subject to the application, where relevant, of the Part 1 Competition Test).

- 16.2 Where the Operator registers a Commercial Service which will operate:

16.2.1 in accordance with the applicable Service Standards; or

16.2.2 in accordance with a variation to the Service Standards as agreed by the Operator, Lead Authority and TfW on the grounds that, for example, the specified standard for the hours of operation or frequency of the service are not financially viable or required,

then the Parties acknowledge that such service shall be operated as a Commercial Service for the purposes of this Agreement, but shall for the avoidance of doubt, remain subject to the terms of this Agreement, the Umbrella Partnership Agreement and any future partnership agreement developed pursuant to the terms of the Umbrella Partnership Agreement.

- 16.3 The Parties acknowledge that the reconciliation process at Part 3 of Schedule 3 shall take into account the costs and revenues from all Local Services provided by the Operator, including

Supported Services, Formerly Commercial Services and Commercial Services. For the avoidance of doubt, the assessment of whether the Operator has been over or under compensated and the calculation of any margin due shall be based on the net position on costs and revenues across all the Operator's Local Services.

17. SERVICES TENDERED AFTER THE DATE OF THIS AGREEMENT

17.1 The Parties agree that the Lead Authority or one of its Constituent Local Authorities or Welsh Government may let New Supported Services Contracts including where:

- 17.1.1 an Existing Supported Service Contract expires or terminates;
- 17.1.2 the Operator chooses to cease operation of a Former Commercial Service; or
- 17.1.3 a new route is identified as part of the Reference Network which is not operated as a Commercial Service or any Commercial Service does not comply with clause 16.2,

in each case where the relevant Local Authority or Welsh Government determine that the provision of such service is appropriate for meeting public transport requirements in the relevant area.

17.2 The Operator acknowledges that, no later than 1 August 2021, the Lead Authority (working with its Constituent Local Authorities) shall set out a programme to tender key services that are otherwise at risk of not meeting the requirements of clause 10.1 prior to 1 August 2022 when this contract shall terminate ("**Procurement Programme**"). The Procurement Programme shall be developed in consultation with the Operator and other operators and plans to tender New Supported Service Contracts within the Procurement Programme shall be prioritised to take account of:

- 17.2.1 the prevailing bus market conditions including any continued impact of COVID-19 on the performance of the bus market, such as passenger levels and revenues;
- 17.2.2 the estimated time frame for meeting the requirements of clause 10.1; and
- 17.2.3 the extent to which each service is required for the purposes of operating the Reference Network and delivering its intended benefits.

The Procurement Programme shall be reviewed by the Lead Authority and its Constituent Local Authorities every month and revised as necessary in consultation with the Operator, other operators and stakeholders to take account of changes which affect the priorities detailed in clauses 17.2.1 to 17.2.3.

17.3 Where a Lead Authority, one of its Constituent Local Authorities or Welsh Government tenders a New Supported Services Contract following the date of this Agreement, the tender for such New Supported Services Contract shall specify the assumptions that are to be made by all bidders regarding payments (if any), to be made pursuant to this Agreement to the operator of services under that New Supported Services Contract, and the relevant Public Sector Party shall ensure that the same assumptions are provided to all tenderers for such Contract ("**New Supported Services Contract Tendering Assumptions**"); or

17.4 the Parties acknowledge, that where any Public Sector Party, specifies New Supported Services Contract Tendering Assumptions as part of a tender process for a New Supported Services Contract and the Operator enters into such New Supported Services Contract, the Lead

Authority shall make payments under this Agreement in respect of such New Supported Services Contract in accordance with the New Supported Services Contract Tendering Assumptions.

18. SURVIVAL

18.1 This clause 18 and the following provisions (and any clauses/Schedules referred to in them/and or necessary in order to give effect to them) shall survive termination of this Agreement:

18.1.1 clauses 1 (*Definitions and Interpretation*);

18.1.2 clause 20 (*Intellectual Property*),

18.1.3 clause 21 (*Confidentiality*),

18.1.4 clause 22 (*Data Protection*),

18.1.5 clause 23 (*Freedom of Information*),

18.1.6 clause 25 (*Dispute Resolution*);

18.1.7 clause 36 (*Governing Law and Jurisdiction*); and

18.1.8 Schedule 3 (*Compensation*) to the extent required for the purposes of any reconciliation of payments following the date of termination,

which shall continue in force after such termination.

19. FUNDING AND CONSTRAINTS

19.1 Each Party shall be responsible for funding their own obligations under this Agreement, save where the funding of any obligation is expressly specified in this Agreement, and otherwise in accordance with this clause 19. Where and to the extent any obligation of the Lead Authority pursuant to this Agreement to pay the Operator is dependent upon Welsh Government paying an equivalent amount to the Lead Authority, Welsh Government shall indemnify the Lead Authority against any claims from the Operator arising directly from any delay or failure by Welsh Government to make such payment to the Lead Authority.

19.2 It is acknowledged that funding from (or provisions of works, services or supplies which have been funded by) the Welsh Government is subject to constraints on public spending, including the application of UK and EU rules in respect of state aid and procurement ("**State Aid and Procurement Constraints**"). It is acknowledged that Welsh Government, TFW and the Lead Authority shall not be required to fund or deliver anything pursuant to this Agreement which would be in breach of such requirements.

19.3 Where any Party is unable to perform an obligation under this Agreement due to State Aid and Procurement Constraints the Parties agree to work together in good faith to determine those changes required to this Agreement whilst not breaching such requirements. It is acknowledged that this may include the Parties working together to identify exemptions which may be applicable and where necessary engaging with third parties including the CMA in order to implement the terms of this Agreement.

20. INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS

- 20.1 To the extent that any Intellectual Property Rights are generated pursuant to the terms of this Agreement, the Parties agree that:
- 20.1.1 such Intellectual Property Rights shall remain the absolute property of the Party which generated such rights; and
 - 20.1.2 such Party shall hereby grant to the other Party a perpetual, irrevocable, non-exclusive, fully paid up and royalty free licence (with the right to sub-licence) to use such Intellectual Property Rights for any purpose relating to this Agreement or any successor agreement.

21. CONFIDENTIALITY

General

- 21.1 The Parties agree that the provisions of this Agreement shall not be treated as Confidential Information and may be disclosed without restriction.
- 21.2 Each Receiving Party shall:
- 21.2.1 keep the Disclosing Party's Confidential Information confidential;
 - 21.2.2 use the Confidential Information (or any part thereof) only in connection with performing its obligations under the Agreement; and
 - 21.2.3 subject to clause 21.4 and 23, not disclose the Confidential Information to anyone without the prior written consent of the Disclosing Party.
- 21.3 Data provided by the Operator pursuant to clause 7 or otherwise pursuant to the terms of this Agreement shall be deemed to be Confidential Information where it is identified as such in the table at Part 4 of Schedule 4.

Exceptions

- 21.4 The consent referred to in clause 21.2.3 shall not be required for the disclosure by a Receiving Party of any Confidential Information which:
- 21.4.1 is disclosed to:
 - 21.4.1.1 the CMA; or
 - 21.4.1.2 the Department for Transport,
 - 21.4.2 at any time comes into the public domain otherwise than as a result of breach of this Agreement by the Receiving Party;
 - 21.4.3 is disclosed to the Receiving Party's officers, contractors or agents, in each case to the extent required to enable the Receiving Party to carry out its obligations under this Agreement provided that the Receiving Party makes such person aware of the Receiving Party's obligations under this Agreement and the Receiving Party requires such person to observe the same restrictions on the use of the relevant information as are contained in clause 21.2;

- 21.4.4 is disclosed to the Receiving Party's professional advisers who are bound to such Receiving Party by a duty of confidence which applies to any information disclosed;
 - 21.4.5 is disclosed to the Receiving Party's auditors (pursuant to clause 7.8) who are bound to such Receiving Party by a duty of confidence which applies to any information disclosed, to the extent that the statutory provisions under which the auditor was appointed allow for such duty of confidence to be imposed upon the auditor;
 - 21.4.6 is received from a third party who is not in breach of any relevant duty of confidence whether express or implied;
 - 21.4.7 is independently developed without access to the Confidential Information; or
 - 21.4.8 is required to be disclosed by any applicable law or regulatory requirement to which the Receiving Party is subject or pursuant to any order of the court or other competent regulatory authority or tribunal.
- 21.5 These restrictions and prohibition on use, exploitation, communication and disclosure set out in this clause 21 shall continue to apply after the expiration or termination of the Agreement in respect of any Confidential Information for such period of time as such information remains Confidential Information..

Required Disclosure

- 21.6 If the Receiving Party becomes required, in circumstances contemplated by clause 21.4.8 to disclose any Confidential Information, the Receiving Party shall (save to the extent prohibited by law) give to the Disclosing Party such notice as is practical in the circumstances of such disclosure and shall co-operate with the Disclosing Party, having due regard to the Disclosing Parties' views, and take such steps as the Disclosing Party may reasonably require in order to enable it to mitigate the effects of, or avoid the requirements for, any such disclosure.

Remedy

- 21.7 The Public Sector Parties acknowledge and agree that money damages may not be an adequate remedy for any breach or threatened breach of this clause 21 and that a breach by any Public Sector Partner of this clause 21 may result in immediate and irreparable competitive injury. The Public Sector Parties therefore agree that in addition to any other remedies that may be available, by law or otherwise, the Operator shall be entitled to seek injunctive relief against any breach or threatened breach of this clause 21 by the Public Sector Parties.

22. DATA PROTECTION

- 22.1 In this clause 22, the expressions "**Process/Processing**", "**Controller**", "**Processor**" "**Data Subject**", "**Personal Data Breach**" and "**Supervisory Authority**" shall have the same meaning as in the Data Protection Laws.
- 22.2 Each Party shall Process Personal Data under this Agreement as a separate Controller, and shall comply at all times with its respective obligations under Data Protection Laws.
- 22.3 In respect of any disclosures of Personal Data by one Party ("**Personal Data Disclosing Party**") to another Party ("**Personal Data Receiving Party**"), the Personal Data Receiving Party shall:

- 22.3.1 only Process the disclosed Personal Data where reasonably necessary for the purposes of performing its obligations, or exercising its rights, under this Agreement (including in respect of any onward disclosures to third parties);
 - 22.3.2 not transfer Personal Data outside the EEA without the prior written consent of the Personal Data Disclosing Party; and
 - 22.3.3 notify the Personal Data Disclosing Party without undue delay upon becoming aware of any Personal Data Breach involving the Personal Data.
- 22.4 Each Party shall co-operate with the other, to the extent reasonably requested, in relation to:
- 22.4.1 any requests from Data Subjects to exercise rights under the Data Protection Laws;
 - 22.4.2 any other communication from a Data Subject concerning the Processing of their Personal Data; and
 - 22.4.3 any communication from a Supervisory Authority concerning the Processing of Personal Data, or compliance with the Data Protection Laws.

23. FREEDOM OF INFORMATION

- 23.1 The Operator shall cooperate to facilitate the Public Sector Parties in complying with their respective obligations under the FOIA and the EIR, together with any guidance and/or codes of practice issued from time to time by the Information Commissioner or the Secretary of State, in the manner provided for in this clause 23, which shall apply whenever any Public Sector Party receives a Request for Information which in that Public Sector Party's reasonable opinion is likely to involve the disclosure of Confidential Information.
- 23.2 Where the relevant Public Sector Party receives a Request for Information in relation to Operator Confidential Information it shall notify the Operator in writing of the Request for Information as soon as practicable after receipt and in any event within five (5) Working Days of receiving a Request for Information and shall consult in good faith with the Operator to ascertain whether disclosure of the requested information would be likely to prejudice the commercial interests of the Operator for the purposes of section 43(2) of FOIA or regulation 12(5)(e) of EIR.
- 23.3 Where the relevant Public Sector Party receives a Request for Information relating Operator Confidential Information, the relevant Public Sector Party shall keep the Operator fully informed and the Operator shall provide all necessary assistance reasonably requested by the relevant Public Sector Party to enable the Welsh Government or TFW to respond to a Request for Information in accordance with Section 1 and Section 10 of the FOIA or regulation 5 of the EIR.
- 23.4 The relevant Public Sector Party agrees that (and shall procure that the Constituent Local Authorities agree that) Operator Data shall, for the purposes of the FOIA, constitute:
- 23.4.1 exempt information pursuant to Part 2 of the FOIA which is provided to the Welsh Government, the Lead Authority and/or TFW in confidence and that disclosure of the Operator Data would constitute a breach of confidence actionable by the Operator; and/or
 - 23.4.2 exempt information pursuant to Part 2 of the FOIA in that it constitutes either a trade secret of the Operator and/or information which if disclosed to the public

would prejudice the commercial interests of the Operator and the Welsh Government, the Lead Authority and TfW will therefore treat all Operator Data as exempt for the purposes of the FOIA.

23.5 In the event that notwithstanding the provisions of clause 23.4, any Public Sector Party is bound by the FOIA to disclose any Operator Data to the public, the relevant Public Sector Party shall nonetheless provide the Operator with a minimum of 48 hours written notice prior to the disclosure of any such data.

24. COMPETITION AND PROCUREMENT LAW

24.1 The Parties intend that this Agreement shall comply with competition law at the date of this Agreement.

24.2 The Parties acknowledge that the development of partnership arrangements pursuant to clause 5 of this Agreement will be subject to the application of competition law, and in particular the parties may need to apply the Part 2 Competition Test, and be satisfied (acting reasonably and by reference to the prevailing law at the time of such consideration) that any Umbrella Partnership Agreement meets the Part 2 Competition Test;

24.3 The Parties intend that:

24.3.1 this Agreement shall not breach the Public Contracts Regulations 2015, the Utilities Contracts Regulations 2016, the Concession Contracts Regulations 2016 or Regulation 1370/2007;

24.3.2 that payments in respect of, and the provision of, services by the Operator pursuant to the terms of this Agreement are consistent with the requirements of article 5 of Regulation 1370/2007.

24.4 Notwithstanding clause 24.1 to 24.3, if:

24.4.1 statements by, advice from, or decisions by competent authorities (including, but not limited to, the CMA) provides additional detail or guidance in relation to the applicability of competition law to this Agreement which may impact on the position of this Agreement or in respect of the negotiation of the Umbrella Partnership Agreement;

24.4.2 statements by, advice from, or decisions by competent authorities impact on the position of this Agreement under procurement law,

the Parties agree to:

24.4.3 meet in good faith and review the impact of such change or other developments on this Agreement; and

24.4.4 make any amendment necessary to ensure that this Agreement complies with applicable competition law or procurement law then in force in the light of such development, whilst taking account of the Parties' commercial intentions as expressed in this Agreement.

24.5 In the event that the Parties are unable to agree as to the extent and nature of such amendments within one (1) month, any party shall be entitled to refer the decision to the Dispute process in accordance with clause 25.

25. DISPUTE RESOLUTION

- 25.1 Where any Dispute arises between the Parties in connection with this Agreement, the Parties shall attempt to resolve the Dispute in good faith. During the period of the Dispute, the Parties shall continue to comply with their respective obligations under this Agreement.
- 25.2 Where the Parties are unable to resolve the Dispute in good faith, the dispute may be escalated to the relevant Parties' senior representatives (being a senior executive of the relevant Party with sufficient authority to bind the relevant Party in any agreement reached in respect of the Dispute) in order to try and resolve the Dispute. If the Parties' senior representatives are unable to resolve the Dispute within fifteen (15) Working Days of referral, the Dispute shall be referred to mediation in accordance with clause 25.4, save for any Lead Authority Disputes which shall be referred to resolution pursuant to clause 25.3.
- 25.3 Where a Dispute is a Lead Authority Dispute then the following shall apply:
- 25.3.1 the Lead Authority shall notify an Alternate Lead Authority (whose identity is to be agreed between the Operator and the Lead Authority or where they cannot agree the identity of the Lead Authority as determined by TfW) in writing, asking for input. Such notice shall provide background information on the issue and reasons why the Lead Authority believes the Operator has not engaged in good faith;
 - 25.3.2 upon receipt of such notice, the Alternate Lead Authority shall consider the information provided in the notice and shall promptly request any additional information from the Operator that may be required to consider the dispute;
 - 25.3.3 upon receipt of such additional information from the Operator, the Alternate Lead Authority shall consider all responses within fifteen (15) Working Days. The Alternate Lead Authority shall notify both the Operator and the Lead Authority of its decision; and
 - 25.3.4 in the event that the Alternate Lead Authority agrees that the Operator has not engaged in good faith, then the Lead Authority may suspend or reduce BES 2 Funding paid to the Operator in respect of the disputed service or services or seek compensation in accordance with Schedule 3; or
 - 25.3.5 in the event that the Alternate Lead Authority agrees that the Operator has engaged in good faith, the BES 2 Funding paid to the Operator shall continue.
- 25.4 If the Parties are unable to resolve a Dispute within two (2) months, the Parties shall attempt to settle the Dispute by mediation in accordance with the CEDR Model Mediation Procedure. Within ten (10) Working Days of service of referral to mediation, the mediator shall be nominated by CEDR. To initiate the mediation, one Party must serve notice in writing ("**ADR Notice**") to the other Party(s) requesting mediation. A copy of the ADR Notice should be sent to CEDR. Unless otherwise agreed between the Parties, the mediation shall start no later than ten (10) Working Days after the date of the ADR Notice.
- 25.5 If the Dispute is not resolved within ten (10) Working Days after service of the ADR Notice, any Party fails to participate or ceases to participate in the mediation before the expiry of that ten (10) Working Day period, or the mediation terminates before the expiry of that ten (10) Working Day period, the Dispute shall be finally resolved by the courts of England and Wales.
- 25.6 The Parties may by written agreement, agree to vary the time periods set out in this clause 25 to resolve a Dispute.

25.7 Any decision, judgement or settlement resulting from a Dispute determined in accordance with clause 25 shall be recorded in writing, signed by all the Parties involved, and shall be binding on the Parties. Where the Parties have submitted the Dispute to the Courts of England and Wales, the decision of the Courts of England and Wales shall be binding on the Parties.

26. CHANGE PROCEDURE

26.1 The Parties acknowledge and agree that from time to time during the Term, any Party may request a change to this Agreement. A Party may present its proposal for change to the other Parties who shall consider and discuss the proposal.

26.2 Where the Parties agree to amend the Agreement to reflect the proposal, they shall as soon as reasonably practicable (and in any event within twenty (20) Working Days), evaluate the proposal to determine whether it remains in accordance with the Wales Transport Strategy and associated transport plans and propose and agree the amendments required to the Agreement.

26.3 The Parties shall take all reasonable steps to implement those amendments to the Agreement as soon as reasonably practicable. The Parties acknowledge that any changes agreed pursuant to this clause, are not subject to the general amendment clause at clause 29.

27. LIMITATION OF LIABILITY

27.1 References to liability in this clause 27 include every kind of liability arising under or in connection with this Agreement including but not limited to liability in contract, tort (including negligence), misrepresentation, restitution or otherwise. No Party may benefit from the limitations and exclusions set out in this clause in respect of any liability arising from its deliberate default.

27.2 Nothing in this Agreement limits any liability which cannot legally be limited, including but not limited to liability for:

27.2.1 death or personal injury caused by negligence; or

27.2.2 fraud or fraudulent misrepresentation.

27.3 Subject to clause 27.1 and 27.2:

27.3.1 the Public Sector Parties' total liability under and in connection to this Agreement shall in no event exceed an amount equal to the total amounts payable to the Operator up to the date that this Agreement is terminated; and

27.3.2 the Operator's total liability under and in connection to this Agreement shall in no event exceed an amount equal to the total amounts payable to the Operator under the terms of this Agreement.

28. ASSIGNMENT

28.1 This Agreement is personal to the Parties and may not be assigned (whether absolutely or by way of security and whether in whole or in part), sub-contracted, transferred, mortgaged, charged, declared in trust for a third party, or otherwise disposed of in any manner whatsoever to any third party without the prior written consent of the other Parties and any such purported dealing in contravention of this clause shall be ineffective.

28.2 In the event that the Operator disposes of its business (or part of its business), the Operator shall act reasonably to:

28.2.1 ensure that the party to which its business is transferred enters into an agreement on equivalent terms to this Agreement in respect of that business (or part of the business) (including, where agreed the rights and obligations in respect of the Umbrella Partnership Agreement or any other agreement entered into to further the intent of this Agreement); and

28.2.2 terminate its participation under this Agreement in accordance with clause 11.8, to the extent that the whole of business is disposed of; and

28.2.3 amend this Agreement to reflect the remaining business where part of the business is disposed of.

29. AMENDMENT

29.1 This Agreement may only be amended, modified, varied or supplemented in writing signed by or on behalf of all of the Parties to this Agreement.

29.2 The Parties shall, as soon as reasonably practicable following the coming into force of any legislation, regulations or statutory instruments (or any amendments to existing legislation, regulations or statutory instruments) which impacts the terms of this Agreement, review and, if necessary, amend the terms of this Agreement to account for such changes.

30. WAIVER

The rights and remedies of the Parties shall not be affected by any failure to exercise or delay in exercising any right or remedy or by the giving of any indulgence by any other Party or by anything whatsoever except a specific waiver or release in writing and any such waiver or release shall not prejudice or affect any other rights or remedies of the Parties. No single or partial exercise of any right or remedy shall prevent any further or other exercise thereof or the exercise of any other right or remedy.

31. NOTICES

31.1 Any notice (including any approval, consent or other communication) in connection with this Agreement shall be given in writing and shall either be personally left at the address of the addressee or sent by pre-paid first class post or be sent by electronic mail. The address for service of a Party shall be its address as stated in clause 31.2 or any other address or electronic mail address notified to the other Parties in accordance with this clause 31.1.

31.2 The addresses for service of notices are:

The Operator

- a) Address: [ADDRESS]
- b) For the attention of: [POSITION OF CONTACT]
- c) Email address: [EMAIL ADDRESS]

Welsh Ministers

- a) Address: [ADDRESS]
- b) For the attention of: [POSITION OF CONTACT]
- c) Email address: [EMAIL ADDRESS]

Transport for Wales

- a) Address: [ADDRESS]
- b) For the attention of: [POSITION OF CONTACT]
- c) Email address: [EMAIL ADDRESS]

Lead Authority

- a) Address: [ADDRESS]
- b) For the attention of: [POSITION OF CONTACT]
- c) Email address: [EMAIL ADDRESS]

31.3 In the absence of evidence of earlier receipt, any notice shall take effect from the time that it is deemed to be received in accordance with clause 31.4.

31.4 A notice is deemed to be received:

31.4.1 in the case of a notice personally left at the address of the addressee during normal working hours, upon delivery at that address or if not during normal working hours the next Working Day; or

31.4.2 in the case of a first class posted letter (within the United Kingdom), on the third Working Day after posting; or

31.4.3 in the case of an email, in the absence of a delivery error message, at the time of sending to the relevant addressee,

and for the purpose of deemed receipt under this clause 31.4, it shall be sufficient to prove that personal delivery was made or that the envelope containing the posted notice was properly addressed or the email contained the correct email address.

32. SEVERABILITY

If any term of this Agreement is found by any court or body or authority of competent jurisdiction to be illegal, unlawful, void or unenforceable, such term will be deemed to be severed from this Agreement and this will not affect the remainder of this Agreement which will continue in full force and effect.

33. THIRD PARTY RIGHTS

33.1 Save as otherwise expressly provided for in this Agreement, a person who is not a party to this Agreement shall have no rights under the Contracts (Rights of Third Parties) Act 1999 to enforce any term of this Agreement. This does not affect any right or remedy of a third party which exists, or is available, apart from that Act.

33.2 Where a Lead Authority and/or Constituent Local Authority is stated as having a right pursuant to this Agreement the Lead Authority and/or Constituent Local Authority shall be entitled to exercise that right pursuant to the terms of this Agreement, notwithstanding that it is a third party.

33.3 The rights of the Parties to terminate, rescind or agree any variation to this Agreement are not subject to the consent of any other person.

34. ENTIRE AGREEMENT

34.1 Subject to clause 34.2, with the Previous BES Funding Arrangements, this Agreement constitutes the entire agreement between the Parties and supersedes any prior agreement or arrangement in respect of its subject matter and:

34.1.1 no Party has entered into this Agreement in reliance upon, and will have no remedy in respect of, any misrepresentation, representation or statement (whether made by any other Party or any other person and whether made to the first Party or any other person) which is not expressly set out in this Agreement; and

34.1.2 the only remedies available for any misrepresentation or breach of any representation or statement which was made prior to entry into this Agreement and which is expressly set out in this Agreement will be for breach of contract.

34.2 Nothing in this clause 34 shall be taken to affect the terms of any Existing Supported Services Contract or New Supported Services Contract between any of the parties to this Agreement, including any amendments to such contracts effected by the terms of this Agreement.

34.3 For the avoidance of doubt, nothing in this clause 34 will be interpreted or construed as limiting or excluding the liability of any person for fraud or fraudulent misrepresentation.

35. COUNTERPARTS

This Agreement may be executed in any number of counterparts, and by the Parties as separate counterparts but will not be effective until each Party has executed at least one counterpart. Each counterpart shall constitute an original of this Agreement, but all the counterparts shall together constitute one and the same Agreement.

36. GOVERNING LAW AND JURISDICTION

36.1 This Agreement and any non-contractual obligations arising out of or in connection with it shall be governed by and construed in accordance with Welsh law.

36.2 Subject to the Dispute Resolution Procedure, the courts of England and Wales have exclusive jurisdiction to determine any dispute arising out of or in connection with this Agreement including (without limitation) in relation to any non-contractual obligations.

This Agreement has been entered into on the date stated at the beginning of this Agreement.

Signed for and on behalf of **WELSH
MINISTERS** by:

)
)

Signature

Name (block capitals)

**Director/authorised
signatory**

Signed for and on behalf of **TRANSPORT
FOR WALES** by:

)
)

Signature

Name (block capitals)

**Director/authorised
signatory**

Signed for and on behalf of [**LEAD
AUTHORITY**] by:

)
)

Signature

Name (block capitals)

**Director/authorised
signatory**

Signed for and on behalf of [**OPERATOR**]
by:

)
)

Signature

Name (block capitals)

**Director/authorised
signatory**

SCHEDULE 1: WELSH GOVERNMENT REQUIREMENTS

The Parties acknowledge and agree that in consideration of the Welsh Government providing the BES 2 Funding and other payments pursuant to this Agreement, the Operator shall comply with the following obligations. Failure to comply with these obligations will constitute a material breach under the terms of this Agreement:

1. Safety of passengers and staff is paramount

1.1 In providing Local Services the Operator shall comply with the Welsh Government's "Restarting public transport: guidance for operators" (<https://gov.wales/restarting-public-transport-guidance-operators-html>) and any updated guidance provided in response to emerging requirements to respond to the public health impact of the COVID 19 pandemic.

2. Reforming Service Delivery

2.1 The Operator shall support the introduction of new and emerging institutional arrangements between the Public Sector Parties that Welsh Government believe are reasonably required to more effectively support the management of bus services in Wales in the future.

2.2 The Operator shall, in good faith, engage with TfW, Welsh Government and the Lead Authorities on behalf of their Constituent Local Authorities to reform funding and reimbursement mechanisms such as BSSG and the Concessionary Travel Scheme to improve the quality and viability of the local services available to passengers in Wales.

2.3 The Operator shall work with TfW and Welsh Government and other operators to develop a vehicle replacement strategy which will help to inform Welsh Government's plans for a sustainable public transport fleet. Subject to the availability of funding and compliance with state aid rules, Welsh Government may fund measures to bring the national fleet up to the required minimum standard.

2.4 Welsh Government is in the process of updating the requirements for the Economic Contract Plan with which all bus operators in receipt of Government funding will be required to sign up to. Once the updated guidance has been published, the Operator shall produce an Economic Contract for approval by TfW, acting reasonably and on behalf of Welsh Government, within (6) six months of publication of the guidance.

2.5 Following the issue of the updated requirements for the Economic Contract Plan, pursuant to paragraph 2.4, TfW shall set out a timetable and process for the development, review, approval and monitoring of the Operator's Economic Contract.

2.6 The Parties acknowledge that, at the time of signing this Agreement, the Operator will not have had sight of the requirements for the Economic Contract Plan. TfW and Welsh Government shall work with the Operator and representatives of the bus industry to reach agreement on affordable and sustainable options for implementing such requirements.

2.7 In advance of the development of the new requirements for the Economic Contract Plan, the Operator shall commit to complying with the principles of the current Economic Contract ([found here](#)), specifically with respect to:

2.7.1 growth potential;

2.7.2 fair work;

- 2.7.3 promotion of health, including a special emphasis on mental health, skills and learning in the workplace; and
- 2.7.4 progress in reducing carbon footprint.
- 2.8 The Operator acknowledges that Welsh Government intends that the Operator's Economic Contract and delivery against the same may form a key part of:
 - 2.8.1 the evidence for the scoring of future competitions for grant funding or other contracts which make use of Welsh Government funding; and
 - 2.8.2 the conditions for other statutory and non-statutory schemes relating to the funding of the bus industry in Wales which Welsh Government may introduce in the future.

3. **Improving the Passenger Experience**

The Operator shall use reasonable endeavours to work with the Lead Authority, the Constituent Local Authorities and TfW to increase patronage and social inclusion on bus services and the wider public transport network in Wales.

3.1 **Routes**

- 3.1.1 To the extent that reinstatement of the pre-COVID 19 network meets the Priorities and can be provided within the funding available, the Operator shall, by agreement with the Lead Authority, progressively re-instate the network of services that the Operator provided prior to the impact of COVID 19.
- 3.1.2 The Lead Authority shall work with the Operator and the Constituent Local Authorities to determine what changes may be required to the network of services provided by the Operator in response to changing passenger demand and patterns of travel and shall authorise such changes, including the use of alternative delivery modes, in line with the Reference Network. Such changes may include adjustments to the Operator's timetables and routes, where these are necessary to integrate the Operator's services, other bus services and modes of transport to provide passengers with improved journey times and a better experience of public transport.
- 3.1.3 During the term of this Agreement, and reflecting the material funding being provided by Welsh Government to support continued provision of Local Services by the Operator, the Operator shall seek permission from the Lead Authority prior to registering any new service. Such permission shall not be unreasonably withheld where the Operator demonstrates compatibility of such service with the Reference Network or justifies the change to the Reference Network based on passenger need and positive impact on value for money for the Lead Authority.

3.2 **Fares and Ticketing**

- 3.2.1 The Operator shall demonstrate that it has sought to improve value for money for passengers by confirming that it has considered options for capping and rationalising fares. No increase in fares will be allowed during the Term of this Agreement unless it is part of a proposal, approved by the Lead Authority, to improve overall value for money for passengers.

3.2.2 The Parties shall work together to develop and implement ticketing schemes for the benefit of passengers and the Operator, whether proposed on a statutory or non-statutory basis subject to compliance with competition law.

4. Negative Conditions

For the Term of this Agreement the Operator shall not:

- 4.1 act in a way which is primarily intended or expected to make cost effective delivery of the Reference Network more difficult;
- 4.2 carry out their business in a manner which can be shown to, overall, have the intent or expectation of reducing passenger benefits from the bus network in Wales; and
- 4.3 register Local Services which have the primary effect of undermining the value for money of the Subsidised Network (provided that nothing in this paragraph 4 shall prohibit the Operator from replacing an Existing Supported Service or New Supported Service with a Commercial Service which provides the same or better service across all hours of operation of the Supported Service.

5. Exit from BES 2

Where clause 10.2 applies, the Operator acknowledges that it is a condition of the payments made under this Agreement that the Operator will work with the Lead Authority, TfW and other operators to develop a set of partnership obligations which will preserve and improve the benefits to passengers embodied in the Welsh Government requirements set out in this Schedule, recognising the fact that such obligations must be compliant with competition law.

SCHEDULE 2: PARTNERSHIP THEMES

The Parties acknowledge the following matters shall be taken into consideration when agreeing the Umbrella Partnership Agreement and may either be included within the terms of that agreement or may be included as provisions to consider in the implementation of VPAs or other partnership arrangements at a local level.

The Parties shall use the draft form of VPA appended to this Schedule at Section 1 as a template when producing the Umbrella Partnership Agreement.

In developing the Umbrella Partnership Agreement, the Parties agree to build on the Welsh Government requirements as set out in Schedule 1 and to agree a shared, enforceable set of partnership obligations to govern the partnership. Examples of such obligations include the Operators working with TfW and the Lead Authority to develop and, where agreed, implement proposals to:

1. register routes and timetables that support the journey times and interchange opportunities identified in the Reference Network;
2. consolidate core routes, including determining how passengers can benefit from services on core routes irrespective of bus operator, to the extent enabled by competition law;
3. de-duplicate and harmonise route numbering;
4. identify unserved markets and routes that could serve those markets;
5. develop and implement a code of practice on employment terms and driver standards to offer a safe and high quality service to passengers;
6. facilitate the introduction of demand responsive or other approaches to service delivery, e.g. by deregistering the existing Local Services, where it is identified that routes may be more effectively served by other means;
7. align new routes within the Reference Network where appropriate whilst allowing the Operator innovation in respect of new routes and bus services;
8. improve value and/or convenience for passengers. This shall, to the extent enabled by competition law, include working with TfW and the Constituent Local Authorities on the introduction of ticketing schemes (whether statutory or voluntary) which may:
 - 8.1 introduce pay as you go capping;
 - 8.2 rationalise fares; and/or
 - 8.3 introduce day and/or weekly tickets,
9. establish multi-operator ticketing schemes;
10. provide information to support passengers, including the prompt communication of changes to bus timetables through Traveline Cymru, Lead Authority, Constituent Local Authorities and TfW; and
11. invest in bus services alongside the Welsh Government's and Constituent Local Authorities' investment in infrastructure with the aim of improving customer experience.

Section 1: FORM OF UMBRELLA PARTNERSHIP AGREEMENT

SCHEDULE 3: COMPENSATION, PAYMENT AND RECONCILIATION

Part 1: General and information provision

The Operator shall provide such information to TFW and the Lead Authority as they may reasonably require in order to calculate support payments, reconciliation payments and compensation to be paid pursuant to this Schedule 3.

Part 2: Payment

1. The Service Payment (SP) shall be calculated as follows:

$$SP = PC + AM - PR + RP - CP$$

Where:

- 1.1 Service Payment (SP): shall be calculated monthly and in accordance with the following:
 - 1.1.1 the first Service Payment under this Agreement, shall be calculated for a part month to take account of the Effective Date. Service Payments shall be paid on the same basis as BES 1.5 until the Parties agree a revised process to incorporate the provisions of this Part 1 of Schedule 3. The Parties shall use reasonable endeavours to agree the revised process by no later than sixty (60) days after the Effective Date. Once the revised process for payment has been agreed, the Parties agree that paragraphs 1.1.3 and 1.1.4 below shall be updated to reflect such agreement. Any adjustments to allow for actual costs, margin and revenue during this first period shall be taken into account as part of the reconciliation process set out in Part 3 of this Schedule;
 - 1.1.2 the Lead Authority shall on a monthly basis by no later than the []th day of each month, notify the Operator of the proposed Service Payment providing reasonable detail as to how it has been calculated in accordance with this Schedule;
 - 1.1.3 the Service Payment shall be paid by the Lead Authority within [] days of the Operator issuing an invoice following receipt of the notice in paragraph 1.1.2 in respect of a month, in respect of provision of services for that month; and
 - 1.1.4 where this Agreement terminates or expires, other than at the end of a month, the Lead Authority shall, acting reasonably, determine the date and calculation of payment to ensure that the Operator is paid for provision of Services throughout the term of this Agreement.
- 1.2 Period Costs (PC): shall be such value as the Lead Authority may calculate in accordance with paragraph 1 of Section 1, noting that Inadmissible Costs, as set out in Section 2 to this Schedule, shall not be included in the calculation of PC;
- 1.3 Assumed Margin (AM): shall be the assumed margin payable to the Operator for provision of the Services and shall be a percentage applied to these elements of the Period Costs (PC) for the relevant period i.e. direct costs, variable costs and overhead costs. The AM shall be initially set at 2% of the value of the Periodic Cost. The Parties agree that during the Term, this assumed margin set at 2% shall be subject to ongoing review by Transport for Wales and Welsh Government to ensure that it remains an appropriate percentage to pay Operators as a margin in addition to their costs in accordance with Schedule 5;

- 1.4 Periodic Revenue (PR): shall be all revenue received by the Operator in respect of the relevant period as the Lead Authority may calculate in accordance with paragraph 1 of Section 1;
- 1.5 RP: is any reconciliation payment in accordance with Part 3, and shall be a positive figure where the Reconciliation Payment is to be made to the Operator and a negative figure where a Reconciliation Payment is to be made to the Lead Authority; and
- 1.6 CP: is any compensation payment payable pursuant to Part 4.
- 2. Where:
 - 2.1 SP is a positive figure then this amount shall be paid by the Lead Authority to the Operator, provided that the value of SP shall always be capped at a maximum at the level calculated in accordance with Section 1 (which may vary each month in line with the calculation); and
 - 2.2 SP is a negative figure then this amount shall be paid to the Lead Authority by the Operator, in each case in accordance with clause 9 and this Schedule.
- 3. The Operator shall participate in an open book reconciliation process with TfW and the Lead Authority in accordance with Part 3 to allow assessment of costs to ensure that the Operator has not been overcompensated and that payments reflect the reasonable cost of providing the Services with no more than a reasonable profit earned. Where the reconciliation process determines that the Operator has been over-compensated in any month, the value of the Monthly Costs payable in following months shall be adjusted, at the discretion of the Lead Authority (acting reasonably), such that, the Monthly Service Payment made by the Lead Authority reflects the Lead Authority's expectation of the Operator's costs in future months.
- 4. The Operator acknowledges and agrees that where it fail to provide information in accordance with Section 1 of Schedule 3, this may result in a reduction in the Service Payment to:
 - 4.1 50% in the following month; and
 - 4.2 no payment in the month following the 50% reduction,
 provided that where the operator provides such information the balance of such payment shall be made as part of the next Service Payment.

Part 3: Reconciliation

- 1. The Operator shall participate in an open book reconciliation exercise with TfW and the Lead Authority to enable them to assess compliance by the Operator with the terms of this Agreement and ensure that the Operator has not been over-compensated or under-compensated for provision of services pursuant to the terms of this Agreement. The Operator acknowledges that the support provided to the Operator pursuant to the terms of this Agreement cannot lead to:
 - 1.1 over-compensation of the Operator, and where it is determined that the Operator has been over-compensated for provision of any Local Service that the Lead Authority shall be entitled, on behalf of Welsh Government, to recover the amount of any over-compensation, in accordance with this Part 3 of Schedule 3; or
 - 1.2 under-compensation of the Operator, and where it is determined that the Operator has been under-compensated for provision of any Local Service as a result of events which were outside the reasonable control of the Operator (including the impact of exceptional weather related

events and material unforeseen variations in passenger revenues), and in such circumstances the Lead Authority shall be entitled, on behalf of Welsh Government, to add the amount of any under-compensation to the next Service Payment provided in aggregate provided that the total Service Payments made to the Operator, including any such payments, shall not exceed the maximum levels calculated in accordance with Section 1.

2. The reconciliation process shall be carried out in accordance with paragraph 2 of Section 1 to this Schedule 3.
3. TfW may determine materiality thresholds for the carrying out of the reconciliation process, and determine that it would be disproportionate to carry out a reconciliation process in respect of the Operator. Such decision shall be solely at TfW's discretion, and where TfW makes any such decision, the Operator acknowledges that this shall be without prejudice to any future requirement to examine payments made to the Operator, including where this is required for the purposes of state aid, procurement or competition assessment. It is acknowledged that TfW may determine materiality thresholds by reference to level of payments made to the Operator, or such other criteria as TfW may determine are appropriate.
4. The Operator shall provide any information reasonably required by TfW or the Lead Authority on an open book basis, including, but not limited to, information specified in Part 1 to Schedule 4.
5. Information provided for this purpose may be shared with contractors that are engaged by TfW to undertake any reconciliation exercise or other analysis of the BES 2 Funding.

Part 4: Compensation

1. Where pursuant to the terms of this Agreement, the Lead Authority or Welsh Government are entitled to be paid compensation by the Operator for breach of the terms of this Agreement, the provisions of this Part 4 shall apply, including:
 - 1.1 where the Operator is in material breach of this Agreement;
 - 1.2 where the Operator fails to agree the terms of the Umbrella Partnership Agreement, in accordance with clause 5.1;
 - 1.3 where the Operator fails to comply with the Welsh Government's "Restarting public transport: guidance for operators" in accordance with paragraph 1.1 of Schedule 1;
 - 1.4 where the Operator fails to comply with the Reference Network and associated Service Standards in accordance with clause 8; and
 - 1.5 where the Operators fails to provide data in accordance with clause 7,

and the Lead Authority shall allocate service failure points ("**SFP**") in respect of each such breach on the following basis:

Trigger	Service Failure Points
Operator fails to agree the terms of the Umbrella Partnership Agreement, in accordance with clause 5.1.	1 SFP for each day following the date on which the Umbrella Partnership Agreement remains unagreed in accordance with clause 5.1.
Operator fails to comply with the Welsh Government's "Restarting public transport: guidance for operators" in accordance with paragraph 1.1 of Schedule 1.	20
Operator fails to comply with the Reference Network and associated Service Standards in accordance with clause 8.	30
Operators fails to provide data in accordance with clause 7	20
Total:	100

Compensation Payments shall be calculated on the following basis:

$$CP = AM \times \frac{SFP}{MSFP}$$

Where:

- 1.5.1 AM means the Assumed Margin for the relevant period as calculated in Part 2 above.
- 1.5.2 SFP means the total number of Service Failure Points allocated in respect of the relevant period.

- 1.5.3 MSFP means the maximum number of Service Failure Points which may be allocated in respect of the relevant period, which shall be 100.
- 1.6 Where SFP's have been allocated for the same trigger in three (3) consecutive months or more, the Lead Authority or Welsh Government shall be entitled to terminate this Agreement in accordance with clause 11.2.

Section 1: INFORMATION TO BE PROVIDED BY THE OPERATOR

Definitions

"Good and Efficient Operator" means in the context of all other relevant provisions of this Agreement a notional bus operator, having the same commercial, regulatory and operational arrangements as the Operator and being subject to the same operational circumstances (which, for the avoidance of doubt, shall recognise the extraordinary impact of COVID-19, the existence of this Agreement and the requirement for operators to act in the national interest in response to COVID-19) as other bus operators, which complies with its legal obligations, including pursuant to this Agreement and in a timely, efficient and economical manner and with the degree of skill, diligence, prudence and foresight which can be expected from a skilled and experienced bus operator so that in this context costs and revenues are optimised in combination to the greatest extent reasonably practicable;

"Forecast Template" means the Excel spreadsheet issued by TfW, as updated from time to time, to capture forecast revenue and costs for the purpose of calculating the Service Payment;

"Inadmissible Costs" means those costs which are listed in Section 2 to Schedule 3;

"Management Accounts" means the periodic management accounts which cover the relevant Quarter;

"Month" means a calendar month;

"Operator Specific Reporting Period" means a four-weekly, five weekly, monthly or similar cycle on which the Operator posts its accounts;

"Quarter" means a period of three (3) months (April to June, July to September, October to December and January to March), or such other three (3) month period as TfW may reasonably specify;

"Reconciliation Period" means the closest multiple of the Operator Specific Reporting Period to the Quarter, to be agreed with the Operator; and

"Reconciliation Template" means the Excel spreadsheet issued by TfW, as updated from time to time, to capture the actual revenue and income generated and costs incurred by the Operator for the relevant Quarter.

1. Information to be provided Monthly

1.1 In order for PC and PR to be calculated in accordance with paragraph 1 of Schedule 3, for each Month, the Operator shall complete the Forecast Template which provides high level details on the forecast revenue and costs for that Month;

1.2 TfW will provide the Forecast Template for the Operator to complete and return to TfW within fourteen (14) days of the Operator issuing an invoicing following receipt of the notice from the Lead Authority notifying the Operator in reasonable detail of the proposed Service Payment or on such other date as may be agreed with TfW.

1.3 The Operator shall be required to populate the following items in the Forecast Template in respect of all Local Services that they provide, including Commercial Services, Existing Supported Services, Former Commercial Services and New Supported Services:

1.3.1 Forecast farebox revenue: based on the current month's predicted outturn plus adjustment for seasonal factors, including, but not limited to Christmas, Easter and school holidays;

1.3.2 Forecast funding: This shall reflect all funding received by the Operator, including but not limited to BSSG, Mandatory Concessionary Fare reimbursement, Young

Persons Travel payments, CJRS, Job Retention Bonus and Job Support Scheme (as amended or replaced from time to time);

- 1.3.3 Other income: This shall reflect all other income received by the Operator arising from the provision of Local Services, including but not limited to income received from advertising, maintenance and sales; and
 - 1.3.4 Forecast Cost: These shall be broken down by headings, e.g. Staff Costs, Fuel/Maintenance Costs, Overhead Costs, Interest, Depreciation etc.
- 1.4 The Forecast Template will use the information provided in line with paragraph 1.3 to calculate the value of Assumed Margin in accordance with the principles set out in paragraph 2 of Schedule 3.

2. Information to be provided for each Reconciliation Period

- 2.1 In order for RP to be calculated in accordance with paragraph 1 of Schedule 3, at the end of each Reconciliation Period the Operator shall complete the Reconciliation Template which provides details on the actual revenue and income generated and costs incurred in the relevant Reconciliation Period.
- 2.2 TfW will provide the Reconciliation Template for the Operator to complete and return to TfW within fifteen (15) Working Days of the end of the relevant Reconciliation Period.
- 2.3 The Operator shall be required to populate the Reconciliation Template, which TfW may reasonably update from time to time, in respect of all Local Services that they provide, including Commercial Services, Existing Supported Services, Former Commercial Services and New Supported Services. Such information to be provided for each Month in the Reconciliation Period in question plus the figures for the same three (3) Months in the prior year (only required for submissions up to the date when the Operator has provided a full prior years' data to TfW, being data up to [31 March 2021] for most operators).
- 2.4 In the event where any of the Operator's Local Services operate across the Welsh border, the Operator shall assist with any further examination and analysis of the information provided in paragraph 2.3 above to ensure that the BES 2 Funding it receives, does not relate to the section of such Local Service which is outside of Wales.
- 2.5 Once the Operator has submitted the Reconciliation Template, this shall be evaluated by TfW to ascertain whether a Reconciliation Payment adjustment will be made to the next Service Payment following the completion of the reconciliation process in this Schedule 3.
- 2.6 In determining the level of Reconciliation Payment, TfW may request further information or evidence from the Operator as it reasonably requires, such as, but not limited to Management Accounts or receipts relating to certain transactions.
- 2.7 TfW shall use the Reconciliation Template and additional information to check whether any costs included in the template are Inadmissible Costs and may amend the Reconciliation Template to adjust the Reconciliation Payment accordingly where any costs are Inadmissible Costs.
- 2.8 Where Inadmissible Costs are identified and the Period Costs (as defined in Part 2 of this Schedule) are re-calculated, the reconciliation exercise shall include consequential adjustments and reconciliation of the Assumed Margin to reflect the change in Period Costs.

Section 2: INADMISSABLE COSTS

The following costs shall be Inadmissible Costs for the purposes of this Agreement:

1. The Operator agrees and acknowledges that: (i) only reasonable costs incurred and evidenced as ongoing and repeat transactions shall be taken into account; and (ii) it shall operate efficiently during the Term.
2. The Operator shall seek approval from the Lead Authority prior to incurring any material costs which are not ongoing and repeat transactions and agree the basis upon which such transactions will be considered for the purposes of this Schedule 3. Material costs may include investment in vehicles, information technology, costs of depot purchase or refurbishment or major items of plant and equipment. The Lead Authority shall take the following considerations into account when determining the eligibility for BES 2 Funding such costs:
 - 2.1 evidence from the Operator to confirm that such expenditure was in their business plans and/or is required in the current COVID affected circumstances and cannot be deferred until patronage and farebox return to pre-COVID levels;
 - 2.2 confirmation from the Operator that they have explored all other routes for grants and funding such expenditure;
 - 2.3 a forecast of the net impact of the additional expense on their claims under this Agreement; and
 - 2.4 confirmation from the Operator that they will be able to sustain any ongoing payments for this following the cessation of the BES 2 Funding.
3. For the avoidance of doubt, the reconciliation process will not take into account any capital expenditure, exceptional (non-operating) payments or dividend payments in determining whether the Operator has generated a profit before tax, or a loss at the end of each Reconciliation Period. The Lead Authority shall determine whether any capital expenditure will be reimbursed in accordance with paragraph 2 above and will be paid in addition to the Service Payment as calculated pursuant to paragraph 1.1, of Part 2 of Schedule 3.
4. Any costs that were incurred otherwise than in accordance with those expected to be incurred by a Good and Efficient Operator including but not limited to:
 - 4.1 staff, director or officer costs in excess of that set out in the Forecast Template (except where evidenced by the Operator as appropriate to the satisfaction of the Lead Authority);
 - 4.2 costs that do not reflect the contracted position under Existing Supported Services Contracts unless such change has been agreed by the Lead Authority;
 - 4.3 new contracts entered in to by the Operator which have not been procured in compliance with the Operator's usual procurement procedures; and
 - 4.4 variations to existing contracts which have not been made in accordance with the Operator's usual procurement procedures or practice.
5. Any bonuses, rewards or discretionary benefits paid to any staff, directors or officers under any schemes which have not previously been approved by the TfW (in their absolute discretion) in writing.

6. Any expenses, disbursements or equivalent costs (to which the Operator's expenses policy would apply) which are incurred other than in compliance with the Operator's expenses policy.
7. Any cost that the Operator may incur as a result of it failing to comply with any applicable laws, to the extent this gives rise to a criminal liability.
8. Any payments, costs or other liabilities owed to affiliates save in respect of such payments costs or other liabilities which have been incurred by the Operator acting as a Good and Efficient Operator.
9. Costs of developing and protecting any Intellectual Property Rights which are not owned by the Operator or are so owned, but where the costs are not ancillary to an activity included in the Forecast Template.
10. Marketing or advertising costs incurred substantially to the benefit of wider group products or group brand recognition and which are not primarily for the benefit of bus services.
11. Fines from government or regulatory bodies.
12. Any costs (including any legal costs and expenses) incurred by the Operator in pursuing any claim against or defending any claim from TfW or Welsh Government in respect of or in connection with the grant offer letter or otherwise.
13. Any costs incurred in relation to the period prior to the BES Funding Period which a Good and Efficient Operator would usually have discharged in the period prior to the BES Funding Period.
14. Any costs incurred in relation to the period prior to the expiry of the term of the BES Funding Period which a Good and Efficient Operator would usually have discharged in the period following the expiry of the BES Funding Period.
15. Interest paid or payable on any loan from any lender that was taken out after the Effective Date (and subject to not having been approved in accordance with paragraph 2 in this Section 2), noting that the cash from such loan will not be taken into account as income in the reconciliation process.
16. Except with the prior agreement of the Lead Authority or TfW (not to be unreasonably withheld), any costs, charges, penalties, compensation or similar payments that the Operator may incur as a result of the termination of any contract or other arrangement.
17. Except with the prior agreement of the Lead Authority or TfW, losses on disposals of fixed or non-current assets.
18. Maintenance costs where the maintenance activity was previously scheduled to be undertaken prior to or after the term of the BES Funding Period or where (and to the extent that) it would have been reasonable and/or prudent for the maintenance to have been carried out prior to or after the BES Funding Period.
19. Depreciation or Capital Expenditure to the extent that the capital cost of acquisition of the relevant assets was to be funded by third party.
20. Costs of complying with any audit by TfW or its agents pursuant to any grant offer letter or this Agreement.

21. Reasonable costs for external assistance to complete this proforma up to £1,500 are not Inadmissible Costs. Any amount in excess of £1,500 plus legal, accountancy and other costs and expenses incurred in connection with the preparation and implementation of this Agreement are Inadmissible Costs.
22. Legal, accountancy and other costs and expenses incurred in connection with any future arrangements between the Lead Authority or TfW and the Operator following the BES Funding Period.
23. Travel costs (including flight travel) of the Operator primarily relating to the business of their group, noting that TfW would expect the group to cover the cost of any such travel.
24. Any costs which relate to that part of a Local Service which operates outside of Wales which shall be calculated on a pro rata basis to the length of the Local Service or as otherwise more accurately evidenced by the Operator.

SCHEDULE 4: DATA REQUIREMENTS

Part 1: Financial Data Requirements

The Operator shall provide the following data in accordance with templates provided by TfW and updated from time to time, in respect of Commercial Services, Former Commercial Services and Local Services provided pursuant to Existing Supported Services Contracts and New Supported Services Contracts:

1. Operational costs and revenue from the period covered by BES (including this Agreement and BES 1.5), the Bus Hardship Fund and the 20 March Letter scheme as well as costs and revenues covering a similar period prior to the commencement of the BES, the Bus Hardship Fund and the 20 March Letter schemes. Where intra-group costs are shown, you must be able to show evidence that these are properly incurred costs of providing the services. These figures shall be disaggregated to show major cost and revenue sources, and shall include any payments received from local authorities and central Government such as:
 - 1.1 payments made under the Coronavirus Jobs Retention Scheme, Job Retention Bonus, Job Support Scheme and any replacement schemes;
 - 1.2 payments (and any reconciliation payments) made under BES including Service Payments received;
 - 1.3 payments pursuant to the terms of any Existing Supported Services Contract or New Supported Services Contract;
 - 1.4 payments under existing bus support arrangements including BSSG, Mandatory Concessionary Fare reimbursement and Young Persons travel payments and shall include any costs associated with the operation of such Local Services, including:
 - 1.4.1 direct costs, such as the costs of drivers, parts and fuel (fuel costs shall include the amounts payable or receivable on fuel related financial derivatives in respect of the relevant period, but exclude any "mark to market" gains or losses on financial derivatives);
 - 1.4.2 semi-direct costs, including but not limited to: the costs of engineering, maintenance, traffic pay, vehicle related costs and marketing;
 - 1.4.3 costs of additional holidays accrued by employees in the relevant claim period;
 - 1.4.4 overhead costs, including but not limited to: the costs of administration, pensions, fixed operating costs, insurance and claims;
 - 1.4.5 pensions expenses, including budgeted pension deficit repair costs, on the basis of the ongoing contributions payable for the relevant period, without adjustment to comply with accounting standards;
 - 1.4.6 operating lease costs on the basis of the lease rentals payable during the Term;
 - 1.4.7 depreciation and amortisation of property, plant, equipment, software and other applicable assets on a basis consistent with the Term; and
 - 1.4.8 reasonable PPE and safe operating costs.

2. Revenue sources to also include farebox revenue generated and all other income received by the Operator, including but not limited to income received from advertising and sales in relation to Local Services.
3. Commercial service kilometres covered by the operator's services per 4-week period during the period covered by BES (including this Agreement and BES 1.5), the Bus Hardship Fund and the 20 March Letter Scheme and that for a similar period prior to the commencement of the BES, the Bus Hardship Fund and the 20 March Letter Scheme.
4. Commercial services run and patronage data per 4 week period for the period covered by BES (including this Agreement and BES 1.5), the Bus Hardship Fund and the 20 March Letter Scheme and that for a similar period prior to the commencement of the BES, the Bus Hardship Fund and the 20 March Letter Scheme.
5. Evidence of the process that the Operator has undertaken with Constituent Local Authorities to agree services, including pursuant to the terms of this Agreement and that service changes have been properly communicated to the general public.
6. Evidence of the Operator's cost implications of removing staff from the furlough system early, reasonable costs to bring vehicles back into service, cost of screens around the driver's cab on buses, on bus capacity signage.
7. The same information as above for the equivalent period in the previous financial year.
8. Additional information (e.g. management accounts) to corroborate any submissions.

Part 2: Operational Data Requirements

Where the data is available to the Operator or from its Electronic Ticket Machines, the following data shall be provided by it to support the prioritisation, co-ordination and design of services and to support the provision of information to passengers. The data may be provided direct from the Operator's Electronic Ticket Machine supplier with its permission, not to be unreasonably withheld, or direct from the Operator. The data shall be provided to TfW (or its nominated agent which may be Traveline Cymru or a local authority):

Data	Format	Source	Scope
Timetable	TransXchange 2.4 to include all stop level detail and full geographic routing information	Scheduling software or entry into an online portal for conversion to TransXchange 2.4	Current timetable
Patronage Data	Report from ETMs	Direct from ETM/Operator	Historic and current to support prioritisation of routes
Passenger Counting/Capacity	SIRI VM feed as amended to include occupancy and bus capacity information or report from ETMs	Direct from ETM/Operator	Historic and current to support passenger information and prioritisation of routes
Origin and Destination Data	Report from ETMs	Direct from ETM/Operator	Historic and current to support prioritisation and design of routes
Fares	Spreadsheet Files for Adult and child fares, zone or rider tickets, m-tickets and multi operator tickets. Move to NeTEx format from January 2021	Direct from ETM/Operator	Historic and current to support passenger information and development of quality partnership schemes and ticketing schemes
Real Time Information	SIRI SM (where currently available)	Direct from ETM/Operator	Every 5-30 seconds
	SIRI VM	Direct from ETM/Operator	Every 5-30 seconds
	TransXchange 2.4 (as a minimum standard) to include Service number, journey code and crew/duty number information for each track/leg for each service Note that this will move to TransXChange 2.4 once the Department for Transport profile is finalised and adopted	Scheduling software or entry into an online portal for conversion to TransXchange 2.4	5 days advance notice where systems permit

Part 3: Permitted Use

1. Permitted Uses of the Operator Data shall be the following purposes:
 - 1.1 calculation of payments to be made in accordance with Part 2 of Schedule 3;
 - 1.2 periodic reconciliation in accordance with Part 3 of Schedule 3;
 - 1.3 calculation of any additional payments to be made in respect of provision of any additional services to be provided pursuant to clauses 12 (Existing Supported Services: Gross Cost), 13 (Existing Supported Services: Net Cost) or 15 (Supported Services Contracts for Former Commercial Services).
 - 1.4 to support the calculation and payment of BSSG, Mandatory Concessionary Fare Reimbursement or My Travel Pass reimbursement;
 - 1.5 identification of any anomalous Operator costs and for the purposes of any audit of operator data or otherwise pursuant to clauses 7.7 to 7.10 of this Agreement;
 - 1.6 the assessment the viability of routes to support return to commerciality and determine the scope of the Subsidised Network in accordance with clause 8;
 - 1.7 to allow review of the BES 2 Funding mechanism specified in this Agreement by Welsh Government and Transport for Wales, including, but not limited to, pursuant to Schedule 5;
 - 1.8 to inform the reform of funding and reimbursement mechanisms (including BSSG and Mandatory Concessionary Fares) by Welsh Government and Transport for Wales including assessing the impact (or potential impact) of such funding mechanisms (and changes to such funding mechanisms) on the operators of local services in the Welsh bus market;
 - 1.9 to support the management of contracts (including Existing Supported Service Contracts as varied in accordance with the terms of this Agreement) that are being managed under this Agreement including in respect of the delivery of local services in accordance with the Service Specification or to the Service Standards;
 - 1.10 development of the Umbrella Partnership Agreement, and any VPA, QPS or ticketing scheme made pursuant to the terms of such Umbrella Partnership Agreement;
 - 1.11 development of the Reference Network in accordance with clause 8;
 - 1.12 provide of public information about the Operator's Local Services and other Local Services operated in Wales;
 - 1.13 provision of a support service to the Traffic Commissioner, including a registration service (subject always to clause 7.5.1);
 - 1.14 inform investment decisions by Welsh Government, TfW and Local Authorities (including the Lead Authority); and
 - 1.15 inform the broader Welsh Government response to the COVID-19 outbreak.

Part 4: Public Sector Data Access and Confidentiality

Data provided	Confidential for the purposes of Clause 21	Commercially Sensitive for the purposes of Clause 23
Schedule 3 Part 2 Payment	Yes	Yes
Schedule 3 Part 3 Reconciliation	Yes	Yes
Schedule 3 Part 4 Compensation	Yes	Yes
Schedule 3 Part 4 Section 1 Information to be Provided by the Operator	Yes	Yes
Schedule 4 Part 1 Financial Data Requirements	Yes	Yes
Timetable	No	No
Patronage Data	Yes	Yes
Passenger counting/capacity	Yes	Yes
Origin and destination data	Yes	Yes
Fares	No	No
SIRI SM	No	No
SIRI VM	No	No
TXC supplementary data	Yes	Yes

SCHEDULE 5: FUNDING REVIEW

1. Funding Review

1.1 Welsh Government shall review the implementation of BES Funding on a periodic basis ("**Funding Review**"), at frequencies to be determined by Welsh Ministers at their sole discretion.

1.2 It is acknowledged that BES Funding has been provided on a discretionary basis by Welsh Government and that Welsh Government shall therefore be entitled to apply its own criteria to determine whether to continue the provision of BES 2 Funding, but such criteria may include:

1.2.1 Performance of the Bus Emergency Scheme (including this Agreement) against the available Funding in meeting the Priorities; and

1.2.2 The levels of Funding available.

1.3 The outcome of any Funding Review may include, but not be limited to, the following:

1.3.1 continuation of the BES 2 Funding on its existing terms;

1.3.2 changes to the BES 2 Funding terms, in which case the Agreement shall be varied in accordance with clause 29 to reflect the requirements of such change.

The Parties agree and acknowledge that the Operator may propose a reduced Service Standard to take account of any reduction in BES 2 Funding, save for where either:

1.3.2.1 BES 2 Funding is removed or reduced due to the removal of social distancing measures that previously impacted on transport capacity; or

1.3.2.2 Welsh Government provide an alternative grant or funding scheme in place of BES 2 Funding which is designed to provide continuity of service; or

1.3.3 ending the BES 2 Funding, in which case the Welsh Government shall use reasonable endeavours to provide the Lead Authority and the Operator with sufficient notice of such change in order to minimise the disruption to the Operator's delivery of Local Services. The minimum notice prior to ending the BES 2 Funding shall be the current period of notice to be provided to the Traffic Commissioner in respect of deregistration of Local Services except for where such decision arises as a result of UK government determining to terminate the financial settlement relating to the impact of COVID-19 on bus services or as a result of the Welsh Government budget setting round in which case the notice shall be a minimum of one (1) month.

1.4 Where BES 2 Funding is terminated pursuant to paragraph 1.3 above, no further payments shall be made pursuant to this Agreement, following such notice period, provided that nothing in this Schedule 5 shall be taken to remove the right of Welsh Government to recover monies paid to the Operator or the entitlement of the Operator to any additional payments calculated, in each case, pursuant to the reconciliation and compensation process specified in Schedule 3.

1.5 The Parties agree and acknowledge that as part of a Funding Review, Welsh Government may review the level of AM (as set out in Schedule 3) and make such adjustments as are reasonable

and necessary to ensure the continued viability of services. The review of the level of AM shall consider available Welsh Government budget, the levels of BES funding being provided to the bus industry and prevailing market conditions.

SCHEDULE 6: FORM OF SERVICE SPECIFICATION

Operator	Service Registrati on Number	Service number	Route description	Peak Vehicle Requirement (PVR)	Typical weekly days of operation	Mon-Sat First outward departure	Mon-Sat Last return departure	Number of departures per day per direction (Mon-Fri / Sat / Sun)	Weekday Peak daytime frequency in minutes

Tudalen 181

SCHEDULE 7: TEMPLATE REGISTER OF VARIATIONS

[Region and Operator Name]

No.	Contracting Authority	Contract Reference	Variation	Approver name	Signature and date of signature
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					